

Jurnalul Oficial

al Uniunii Europene

C 318

Ediția în limba română

Comunicări și informări

Anul 54

29 octombrie 2011

Număr de referință	Cuprins	Pagina
I	Rezoluții, recomandări și avize	
	AVIZE	
	Comitetul Economic și Social European	
	A 473-a sesiune plenară din 13 și 14 iulie 2011	
2011/C 318/01	Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Viitorul pieței forței de muncă din Europa – în căutarea unor soluții eficiente pentru problemele legate de evoluția demografică” (aviz exploratoriu)	1
2011/C 318/02	Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Creșterea nivelului de alfabetizare digitală, a competențelor digitale și a e-incluziunii” (aviz exploratoriu)	9
2011/C 318/03	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Parteneriatul estic și dimensiunea estică a politicilor UE, cu accent pe politica agricolă a UE – siguranță alimentară, comerț nestingherit, cooperare sporită și ajutor pentru dezvoltare, parteneriat strategic (aviz exploratoriu)	19
2011/C 318/04	Avizul Comitetului Economic și Social European privind educația financiară și consumul responsabil de produse financiare (aviz din proprie inițiativă)	24
2011/C 318/05	Avizul Comitetului Economic și Social European privind drepturile de proprietate intelectuală în domeniul muzical (aviz din proprie inițiativă)	32
2011/C 318/06	Avizul Comitetului Economic și Social European privind armonizarea declarațiilor destinate consumatorilor referitoare la produsele cosmetice (aviz din proprie inițiativă)	40
2011/C 318/07	Avizul Comisiei consultative pentru mutații industriale (CCMI) privind Strategiile UE de ieșire din criză și mutațiile industriale: locuri de muncă precare sau durabile? (aviz din proprie inițiativă)	43

RO

Preț:
8 EUR

(continuare în pagina următoare)

<u>Număr de referință</u>	Cuprins (<i>continuare</i>)	Pagina
2011/C 318/08	Avizul Comitetului Economic și Social European privind criza economică, educația și piața forței de muncă (aviz din proprie inițiativă)	50
2011/C 318/09	Avizul Comitetului Economic și Social European privind revizuirea politicii de împrumuturi a BEI în sectorul transporturilor (aviz din proprie inițiativă)	56
2011/C 318/10	Avizul Comitetului Economic și Social European privind ajutoarele de stat în domeniul construcțiilor navale (aviz suplimentar)	62
2011/C 318/11	Avizul Comitetului Economic și Social European privind cooperarea dintre organizațiile societății civile și autoritățile locale și regionale pentru integrarea imigranților (aviz suplimentar)	69

III Acte pregătitoare

COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN

A 473-a sesiune plenară din 13 și 14 iulie 2011

2011/C 318/12	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor „Abordarea provocărilor de pe piețele de mărfuri și privind materiile prime” COM(2011) 25 <i>final</i>	76
2011/C 318/13	Avizul Comitetului Economic și Social European privind contribuția politicii regionale la creșterea inteligență în Europa 2020 COM(2010) 553 <i>final</i>	82
2011/C 318/14	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Cartea verde privind viitorul taxei pe valoarea adăugată – Spre un sistem de TVA mai simplu, mai solid și mai eficient COM(2010) 695 <i>final</i>	87
2011/C 318/15	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Consiliu, către Parlamentul European și către Comitetul Economic și Social European „Îndepărtarea obstacolelor fiscale transnaționale din calea cetățenilor UE” COM(2010) 769 <i>final</i>	95
2011/C 318/16	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Cartea verde privind extinderea utilizării achizițiilor publice electronice în UE COM(2010) 571 <i>final</i>	99
2011/C 318/17	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – Cum poate Europa să profite din plin de avantajele facturării electronice COM(2010) 712 <i>final</i>	105
2011/C 318/18	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor: Către o mai bună funcționare a pieței unice a serviciilor – pornind de la rezultatele procesului de evaluare reciprocă prevăzut de Directiva privind serviciile COM(2011) 20 <i>final</i>	109

I

(Rezoluții, recomandări și avize)

AVIZE

COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN

A 473-A SESIUNE PLENARĂ DIN 13 ȘI 14 IULIE 2011

Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Viitorul pieței forței de muncă din Europa – în căutarea unor soluții eficiente pentru problemele legate de evoluția demografică” (aviz exploratoriu)

(2011/C 318/01)

Raportor: **dl Wolfgang GREIF**

Prin scrisoarea din 30 noiembrie 2010, dl Mikołaj Dowgielewicz, secretar de stat în cadrul Ministerului Afacerilor Externe din Polonia, a solicitat, în numele Președinției polone a Uniunii Europene, Comitetului Economic și Social European să elaboreze un aviz pe tema

„Viitorul pieței forței de muncă din Europa – în căutarea unor soluții eficiente pentru problemele legate de evoluția demografică”

(aviz exploratoriu).

Secțiunea pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului, și-a adoptat avizul la 27 iunie 2011.

În cea de-a 473-a sesiune plenară, care a avut loc la 13 și 14 iulie 2011 (ședința din 13 iulie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 122 de voturi pentru și 11 abțineri.

1. Concluzii

1.1 În prezentul aviz, CESE scoate în evidență următoarele aspecte referitoare la politica ocupării forței de muncă și la piața forței de muncă:

- a) utilizarea coerentă a potențialului existent de ocupare a forței de muncă de toate vârstele ca principal punct de plecare în gestionarea provocărilor demografice;
- b) șansele și necesitatea unei mai bune utilizări a potențialului de muncă al persoanelor mai în vârstă și importanța economică din ce în ce mai mare a acestora;
- c) elementele-cheie ale unei reorientări necesare spre relații de muncă adaptate persoanelor în vârstă.

1.2 Cu privire la îmbătrânirea în Europa, utilizarea maximă a potențialului de ocupare a forței de muncă existent reprezintă pe departe strategia cea mai eficientă. Acest lucru este posibil numai printr-o politică de creștere direcționată și prin creșterea numărului de locuri de muncă de calitate, afiliate obligatoriu la sistemele de asigurări sociale.

— Eforturile de a găsi o soluție pentru creșterea ratelor de ocupare a persoanelor în vârstă în primul rând prin modificări ale sistemelor de pensii, care au ca rezultat deteriorarea drepturilor și condițiilor de acces, în mod special propunerile de creștere a vârstei legale de pensionare, nu constituie un răspuns suficient la îmbătrânirea societății.

— Nu raporturile demografice (corelația între numărul de persoane în vârstă și numărul de persoane de vârstă activă) vor determina viitoarea nevoie de finanțare a asigurărilor de pensie, ci mai degrabă evoluția raportului de dependență economică, adică a raportului între numărul de beneficiari de alocații sociale și numărul persoanelor active, va avea o importanță decisivă.

— Dacă în viitoarele decenii se va putea ajunge la o ameliorare considerabilă a integrării pe piața forței de muncă a persoanelor de vârstă activă în întreaga UE, atunci creșterea raportului de dependență economică va rămâne în limitele suportabilului.

1.3 Utilizarea deplină a potențialului de ocupare a forței de muncă existent presupune urmărirea consecventă a unei politici care să ofere șanse reale de participare. O asemenea politică cuprinde, între altele, crearea unor condiții de muncă adaptate persoanelor în vârstă, dezvoltarea formării profesionale inițiate și continue, crearea de locuri de muncă de calitate și productive, garantarea unor sisteme performante de protecție socială, precum și luarea unor măsuri ample de conciliere a vieții private și profesionale.

1.4 Evoluția demografică oferă și oportunități pentru economie și ocuparea forței de muncă. Pe de o parte, persoanele mai în vârstă joacă un rol din ce în ce mai important în calitate de clienți, ceea ce oferă posibilități de angajare pentru alte grupe de vârstă. Pe de altă parte, îmbătrânirea societății oferă în același timp un potențial considerabil de ocupare a forței de muncă în ceea ce privește oferta.

- Numărul și calitatea locurilor de muncă generate de acest potențial economic al vârstei vor depinde în mod decisiv de modul în care „economia celei de-a treia vârste” va fi modelată printr-o politică activă în domeniul serviciilor.
- În special în sectorul serviciilor de sănătate și de îngrijire, dar și în alte sectoare, viitorul va depinde de modul în care creșterea cererii va fi înțeleasă ca o oportunitate de a oferi locuri de muncă în condiții decente și remunerate adecvat și de a moderniza și profesionaliza profilurile de calificare în domeniu.

1.5 Dacă se dorește ca oamenii să iasă mai târziu la pensie, trebuie să se asigure și condițiile necesare pentru ca aceștia să poată munci până la o vârstă mai înaintată. Altfel spus, trebuie create locuri de muncă care să fie astfel concepute încât să permită continuarea muncii până la vârsta legală de pensionare. Acest lucru presupune reorientarea consecventă spre relații de muncă adaptate persoanelor în vârstă.

- În acest context nu este vorba doar de o adaptare a locurilor de muncă la persoanele mai în vârstă, ci mai ales de o organizare a muncii într-un mod care să corespundă procesului de îmbătrânire în toate fazele unei cariere profesionale.
- Aceasta necesită însă un pachet de măsuri care să ofere tuturor grupurilor de vârstă șanse reale de a găsi un loc de muncă și de a lucra pe termen lung la locul respectiv de muncă.
- Atât condițiile de muncă, cât și mediul de lucru trebuie adaptate cerințelor forței de lucru, indiferent de vârsta acesteia. Discriminarea și stereotipurile negative cu privire la salariații mai în vârstă trebuie combătute.
- Importantă în contextul acestor măsuri este răspunderea autorităților publice și a întreprinderilor, precum și disponibilitatea fiecăruia de a munci până la o vârstă mai înaintată, aceasta incluzând și disponibilitatea de a învăța pe tot parcursul vieții și de a-și ocroti sănătatea.

1.6 Se cere o adaptare cuprinzătoare a lumii muncii, în cadrul căreia partenerilor sociali de la toate nivelurile să le revină un rol special. În acest sens, la punctul 6.5 din acest

aviz, CESE propune un pachet de măsuri concrete pentru crearea unor relații de muncă adaptate persoanelor în vârstă. Este de la sine înțeles ca această adaptare nu trebuie să ducă nici la presiuni sporite asupra persoanelor mai în vârstă, nici la situații dificile pentru acele persoane care nu mai sunt capabile să muncească.

2. Introducere

2.1 CESE a luat deja poziție în numeroase avize față de evoluțiile demografice și a subliniat, între altele, că provocările pentru piețele forței de muncă care derivă din îmbătrânirea populației necesită strategii globale. Astfel, CESE a analizat în diferite contexte și situația de pe piața forței de muncă a salariații mai în vârstă, precum și oportunitățile și cerințele unei utilizări mai intensive a potențialului de muncă al acestora și al altor grupuri prioritare pe piața forței de muncă ⁽¹⁾.

2.2 Cu privire la implicațiile evoluției demografice asupra pensiilor, CESE a afirmat recent în mod clar că trecerea deseori vehiculată la sisteme de pensie private, finanțate prin capitalizare, nu reprezintă un răspuns viabil la îmbătrânirea populației ⁽²⁾. O asemenea trecere nu ar contribui la reducerea costurilor sau a riscurilor. Trecerea nu contribuie la reducerea costurilor, ci de regulă la creșterea acestora; în cel mai bun caz are loc un transfer de costuri, fără să se obțină un plus de securitate, ci mai degrabă o dependență față de piețele de capital, cu riscuri considerabil mai mari pentru sistemele de asigurare a pensiilor. De asemenea, CESE a exprimat și un scepticism profund cu privire la utilitatea creșterii vârstei legale de pensionare pentru gestionarea provocărilor demografice. Prioritatea ar trebui să fie apropierea vârstei reale de pensionare de vârsta de pensionare conformă normelor legale în vigoare.

2.3 Ținând seama de prognoza evoluțiilor demografice (stagnare sau scădere a numărului de persoane de vârstă activă), CESE a mai subliniat că pârgurile principale pentru gestionarea provocărilor unei societăți în curs de îmbătrânire constau într-o politică de creștere direcționată și prin creșterea numărului de locuri de muncă de calitate, afiliate obligatoriu la sistemele de asigurări sociale. Acest lucru se aplică în egală măsură persoanelor mai în vârstă și tinerilor. De aceasta va depinde și siguranța durabilă a pensiilor. Ocuparea integrală a forței de muncă și veniturile corespunzătoare reprezintă astfel cea mai bună garanție pentru sistemul de pensii.

2.4 În acest context, CESE a subliniat mereu necesitatea utilizării tuturor potențialelor insuficient exploatate de ocupare a forței de muncă (femei cu copii, tineri, tinerii care au abandonat școala, persoanele cu calificare scăzută, persoanele cu handicap sau cu probleme de sănătate etc.), insistând și asupra mobilizării potențialului persoanelor mai în vârstă.

⁽¹⁾ Avize CESE pe următoarele teme: „Situația salariaților în vârstă”, (<http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.soc-opinions.14120>); „Ocuparea forței de muncă pentru categoriile prioritare (Strategia Lisabona)” (<http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.soc-opinions.14141>); „Strategia referitoare la creșterea vârstei de ieșire de pe piața forței de muncă” (<http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.soc-opinions.14156>).

⁽²⁾ Avizul CESE pe tema „Cartea verde - Către sisteme europene de pensii adecvate, viabile și sigure” (<http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.soc-opinions.14892>).

CESE a constatat cu regret că, în pofida unor progresive semnificative în ultimii zece ani, participarea persoanelor mai în vârstă pe piața forței de muncă a rămas cu mult sub obiectivele propuse de UE.

2.5 CESE a supus analizei și domenii care depășesc cu mult piața forței de muncă, relevante pentru evoluția demografică în societățile europene (politica familială și ratele de natalitate, migrarea și integrarea, relațiile între generații etc.)⁽³⁾. În cadrul acestui aviz exploratoriu, aceste subiecte nu mai sunt abordate în mod explicit. Ca răspuns la sesizarea viitoarei Președinții polone a UE, acest aviz dorește să scoată în evidență mai degrabă următoarele aspecte referitoare la politica ocupării forței de muncă și la piața forței de muncă:

- a) utilizarea coerentă a potențialului existent de ocupare a forței de muncă de toate vârstele pe o piață a forței de muncă incluzivă;
- b) șansele și necesitatea unei mai bune utilizări a potențialului de muncă al persoanelor mai în vârstă și importanța economică din ce în ce mai mare a acestora;
- c) elementele-cheie ale unei reorientări necesare spre relații de muncă adaptate persoanelor în vârstă.

2.6 Consideră că, deși aplicarea pachetului de politici prezentat în acest aviz ține în principal de responsabilitatea statelor membre ale UE, acestea pot beneficia de cooperarea la nivel european. Prin urmare, CESE solicită statelor membre să consolideze cooperarea între Grupul de experți cu privire la aspectele demografice al Comisiei Europene, Comitetul pentru ocuparea forței de muncă și Comitetul pentru protecție socială, pentru a asigura că ambele comitete profită în activitatea lor de cunoștințele privind tendințele demografice, de analize și de cele mai bune practici naționale privind integrarea eficientă a persoanelor de toate vârstele – și în special a persoanelor mai în vârstă – pe piața forței de muncă.

3. O mai bună integrare pe piața forței de muncă: răspunsul central la îmbătrânirea populației

3.1 În viitoarele decenii, toate statele membre ale UE se vor confrunta cu o creștere semnificativă a numărului de persoane mai în vârstă. În același timp se prevede o scădere a numărului de persoane de vârstă activă. Ca rezultat al acestor două tendințe combinate, **raportul de dependență demografică** va crește considerabil⁽⁴⁾; conform proiecțiilor demografice ale EUROSTAT, această cotă se va dubla până în anul 2050, de la 26 % în prezent la aproximativ 50 %.

⁽³⁾ A se vedea în acest sens Avizul CESE pe tema „Rolul politicii privind familia în procesul schimbărilor demografice: difuzarea celor mai bune practici în statele membre” (<http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.soc-opinions.14900>)

⁽⁴⁾ Numărul de persoane care au depășit vârsta de 65 de ani în raport cu numărul de persoane de vârstă activă, între 15 și 64 de ani.

3.2 Această importantă creștere a numărului de persoane în vârstă este deseori echivalată, în mod nereflectat, unei creșteri corespunzătoare a poverii care apasă asupra sistemelor de asistență socială, concluzionându-se că sistemele de pensii existente nu mai sunt viabile pe viitor. Relațiile strict demografice spun însă prea puțin despre datele economice reale. Esențial pentru chestiunile legate de finanțarea sistemelor sociale nu este raportul de dependență demografică, ci **raportul de dependență economică**, adică mai ales numărul pensionarilor, al beneficiarilor unor prestații în urma capacității reduse de câștig și al șomerilor în raport cu populația activă, care prin cotizații și impozite finanțează transferurile sociale. În plus, importantă este și creșterea productivității muncii la nivelul întregii economii, căci doar astfel se poate mări bogăția care poate fi repartizată între populația activă și persoanele fără loc de muncă.

3.3 Utilizarea eronată a raportului de dependență demografică și confuzia frecventă între numărul de persoane de vârstă activă și numărul efectiv al salariaților nu corespunde realității și împiedică găsirea unor soluții adaptate problemei. La ora actuală, dependența economică este de două ori mai ridicată față de raportul strict demografic între persoanele care au trecut de vârsta de 65 de ani și cei de vârstă activă. Acest lucru se explică în principal prin faptul că nu toate persoanele de vârstă activă dispun de un loc de muncă:

- la nivel UE, peste 23 de milioane de persoane sunt șomeri;
- mai ales din motive de sănătate, un număr mare de persoane de vârstă activă au ieșit deja la pensie;
- sau nu sunt integrate pe piața forței de muncă din alte motive (persoane în curs de calificare, persoane care se ocupă de îngrijirea altora, persoane casnice etc.);
- de asemenea, există și multe cazuri de persoane cu handicap care se confruntă cu bariere în calea participării pe piața forței de muncă, inclusiv cu discriminare și lipsa unor amenajări speciale;

3.4 Ideea de bază a raportului de dependență economică constă în faptul că nu numai vârsta, ci mai ales evoluția pieței forței de muncă trebuie considerată ca parametru fundamental pentru evaluarea efectelor provocate de evoluția demografică la nivelul unei țări⁽⁵⁾. În acest context, în opinia CESE este extrem de important să se indice cu claritate care este relația între evoluția pieței forței de muncă și evoluția dependenței economice, pentru a găsi astfel răspunsurile corecte la provocările demografice.

⁽⁵⁾ Această corelație este demonstrată utilizând metoda de calcul al raportului de dependență a Camerei de muncă din Viena. Corelarea făcută în cadrul acestui model între numărul pensionarilor și șomerilor, pe de o parte, și numărul de persoane active, pe de altă parte (raportul de dependență economică) arată în mod clar influența considerabilă a diferitelor scenarii pentru piața forței de muncă (de exemplu ratele de ocupare) în contextul provocărilor demografice și permite, prin utilizarea unor factori determinanți din economia reală, o perspectivă mult mai realistă în comparație cu simpla corelare a numărului de persoane care au împlinit vârsta de 65 de ani cu cei aflați la vârste între 16 și 64 de ani (raportul de dependență demografică).

3.5 Chiar dacă îmbătrânirea va avea loc în conformitate cu prognoza actuală, raportul de dependență economică va putea evolua în moduri cu totul diferite, în funcție de evoluțiile viitoare de pe piața forței de muncă: dacă la nivel UE, în deceniile care urmează, se va obține o integrare considerabil mai bună a persoanelor de vârstă activă pe piața forței de muncă (creșterea ratei de ocupare a forței de muncă până la nivelul statelor celor mai performante la ora actuală), atunci creșterea raportului de dependență economică va fi destul de limitată, în pofida îmbătrânirii considerabile a populației ⁽⁶⁾.

3.6 În acest sens, Comisia Europeană a constatat deja de mulți ani că nu atât vârsta, cât mai ales statutul profesional al persoanelor de vârstă activă este decisiv pentru a face față cu succes provocărilor demografice.

„De fapt, populația activă este mult mai redusă ca număr decât grupul de vârstă între 15 și 64 de ani. (...) Acest lucru permite creșterea considerabilă a ocupării forței de muncă în majoritatea statelor membre și, prin urmare, oferă o oportunitate pentru realizarea unui echilibru mult mai favorabil între populația activă și persoanele mai în vârstă, aflate la pensie. (...) Acest lucru ilustrează importanța creșterii nivelului de ocupare a forței de muncă în UE. Această este fără îndoială strategia cea mai eficientă prin care țările se pot pregăti pentru îmbătrânirea populației. (7)”

3.7 Astfel, și din punctul de vedere al Comisiei, utilizarea consecventă a potențialului de ocupare a forței de muncă existent reprezintă strategia cea mai eficientă în ceea ce privește îmbătrânirea în Europa. Este evident că, în același timp, creșterea productivității muncii în vederea asigurării standardelor de viață din ce în ce mai ridicate rămâne un element esențial. Dacă aceste două exigențe sunt privite în mod conjugat, devine clar că răspunsul central la provocările demografice nu poate fi decât următorul: o politică de creștere direcționată și o creștere a gradului de ocupare a forței de muncă. În principiu, potențialul de forță de muncă necesar este disponibil într-o măsură suficientă în majoritatea statelor din UE. Este vorba în primul rând de a promova și a însoți într-un mod adecvat procesul de integrare pe piața forței de muncă.

3.8 Necesitatea utilizării tuturor potențialelor de ocupare a forței de muncă nu se limitează la persoanele mai în vârstă, ci privește toate grupurile de vârstă. În acest sens este nevoie de eforturi intensive pentru a ameliora șansele de participare pe piața forței de muncă a tuturor persoanelor dezavantajate în ceea ce privește posibilitățile lor de obținere a unor venituri. În acest context, CESE a menționat deja în repetate rânduri că, pentru a face față provocărilor demografice, este nevoie de un concept global care să includă un număr mare de aspecte economice, sociale și politice, imigrarea legală putând reprezenta un răspuns parțial la aceste provocări ⁽⁸⁾.

⁽⁶⁾ Exemplul Austriei: raportul de dependență demografică pentru anul 2008 este de 25 %, pe când cel de dependență economică se ridică la 61 %. Plecând de la situația de pe piața de muncă din Danemarca (rata de participare), prognoza raporturilor de dependență pentru anul 2050 se prezintă după cum urmează: în timp ce raportul de dependență economică ar crește în mod moderat de la 61 % în anul 2008 la 72 % în 2050, raportul de dependență demografică aproape că s-ar dubla, ajungând la 48 %.

⁽⁷⁾ Demography Report 2008 [SEC(2008) 2911, p.133].

⁽⁸⁾ A se vedea, între altele, avizul CESE pe tema „Imigrația legală și provocarea demografică” (raportor:dl Pariza Castaños); <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.soc-opinions.14361>.

3.9 Pentru CESE este evident că utilizarea deplină a potențialului de ocupare a forței de muncă existent presupune urmărirea consecventă a unei politici și a unor practici la nivel de întreprindere care să ofere șanse de participare, cum ar fi:

- prevenirea apariției șomajului și a marginalizării, mai ales a persoanelor mai în vârstă în perioade de recesiune (cu ajutorul unor politici anticiclice adecvate privind cererea);

- sporirea și ameliorarea șanselor de intrare pe piața forței de muncă și a perspectivelor profesionale pentru tineri și persoanele dezavantajate pe piața forței de muncă;

- asigurarea unor posibilități de formare profesională inițială și continuă cuprinzătoare, inclusiv la locul de muncă (între altele prin garantarea juridică a dreptului la concediu de formare profesională);

- reducerea incapacității de muncă printr-o bună protecție a salariaților și a sănătății acestora, atât la nivel de întreprindere cât și la nivel sectorial, măsuri cuprinzătoare de promovare a sănătății, de prevenție și reabilitare;

- eliminarea barierelor în calea ocupării forței de muncă a persoanelor cu handicap prin crearea mai multor locuri de muncă favorabile incluziunii, de exemplu prin asigurarea accesibilității fizice, a accesibilității tehnologiei informației și prin orare de lucru flexibile, cu implicarea unei finanțări publice acolo unde acest lucru este necesar;

- eforturi substanțiale sporite în vederea concilierii vieții private și profesionale, precum și ameliorarea repartizării echitabile a sarcinilor familiale.

3.10 În acest context, partenerii sociali europeni au încheiat în martie 2010 un acord autonom care conține atât propuneri de măsuri ale partenerilor sociali de la nivel național, cât și recomandări pentru autoritățile naționale ⁽⁹⁾.

3.11 Aceasta implică însă și o creștere a ratei de participare a persoanelor mai în vârstă pe piața forței de muncă prin deschiderea și îmbunătățirea șanselor de obținere a unui venit, precum și prin reorientarea consecventă spre relații de muncă adaptate persoanelor în vârstă. Este de la sine înțeles ca această adaptare nu trebuie să ducă nici la presiuni sporite asupra persoanelor mai în vârstă, nici la situații dificile pentru acele persoane care nu mai sunt capabile să muncească. Ieșirea la pensie este un drept recunoscut prin convențiile OIM ⁽¹⁰⁾, iar pensiile trebuie să permită un trai decent persoanelor îndreptățite să le primească.

⁽⁹⁾ Partenerii sociali europeni: „Acordul-cadru privind piețe de muncă incluzive”, martie 2010: (a se vedea documentele corespunzătoare la: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=744&furtherNews=yes>).

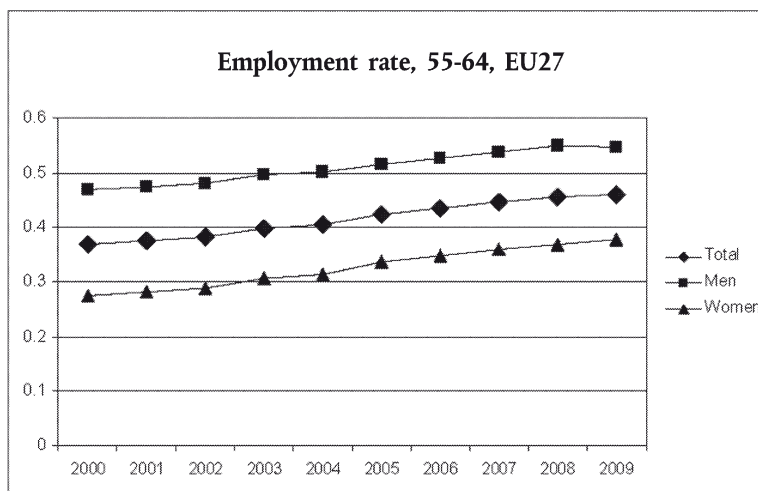
⁽¹⁰⁾ Convenția C128 privind drepturile în caz de invaliditate, bătrânețe și drepturile de moștenitor menționează că vârsta de 65 de ani este vârsta limită pentru desfășurarea unei activități profesionale.

4. Situația persoanelor mai în vârstă pe piața forței de muncă a UE: situația actuală

4.1 Potențialul de angajare a persoanelor mai în vârstă (55-64) rămâne în continuare insuficient exploatat la nivelul UE. Graficul 1 arată că, plecând de la o bază foarte redusă, s-au obținut progrese importante în perioada Strategiei de la Lisabona. Ratele de ocupare a forței de muncă în rândul salariaților mai în vârstă au crescut cu aproape 10 puncte procentuale.

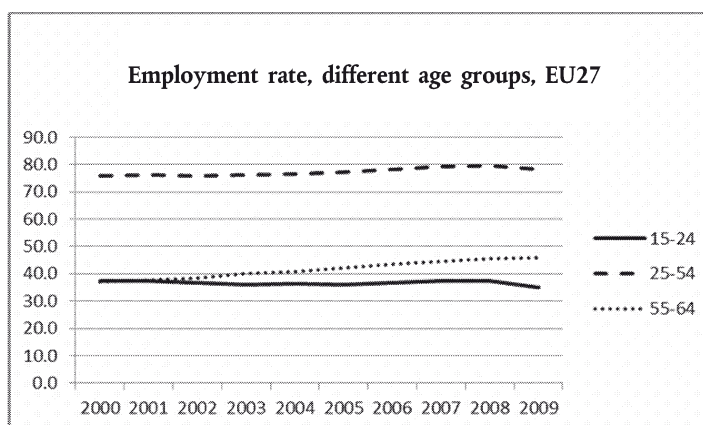
4.2 Obiectivul stabilit (50 % până în 2010) este însă departe de a fi atins. Ameliorarea a fost ceva mai pronunțată în cazul femeilor în comparație cu bărbații. Cu toate acestea, diferența între cele două sexe a rămas destul de mare: și la sfârșitul perioadei doar puțin peste o treime din femeile între 55 și 64 de ani erau încadrate în muncă (a se vedea graficul 1).

Graficul 1:

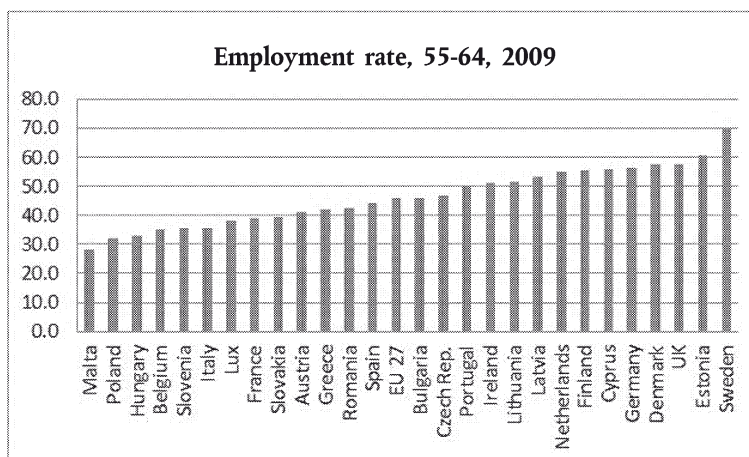
4.3 Și comparația cu evoluția situației ocupaționale a altor grupe de vârstă este concludentă. Plecând de la același nivel, rata de ocupare a persoanelor mai în vârstă crește, pe când cea a tinerilor se află în scădere (graficul 2). Acest din urmă fapt se datorează mai ales unei durate mai lungi a formării profesionale. Anul de criză 2009 a arătat însă că rata de ocupare a scăzut mult tocmai în rândul tinerilor. Situația diferă deci față de crizele din trecut, care au fost „depășite” în primul rând în detrimentul ratei de ocupare a persoanelor mai în vârstă. Acest lucru subliniază că problemele unui segment (în cazul de față cel al persoanelor mai în vârstă) nu trebuie soluționate în defavoarea altor segmente (a celor tineri).

Graficul 2:

4.4 Graficul 3 indică diferențe mari între statele membre UE: În Suedia, 70 % din persoanele mai în vârstă sunt încadrate în muncă (ceea ce corespunde obiectivului privind ocuparea forței de muncă stabilit de Strategia de la Lisabona). În alte state, numai o treime a persoanelor între 55 și 64 de ani sunt încadrate în muncă. Trebuie menționate în mod special rezultatele bune obținute de cele trei state nordice (Suedia, Danemarca, Finlanda). Dincolo de aceasta nu se poate însă constata nicio corelație cu tipurile tradiționale de sisteme naționale de protecție socială în Europa. Se pare că nivelurile ridicate ale ratelor de ocupare a persoanelor mai în vârstă sunt compatibile cu diferite structuri instituționale. Diferențele prezentate lasă în orice caz să se întrevadă enormul potențial de ocupare a forței de muncă neutilizat în Europa la ora actuală.

Graficul 3:

4.5 În ceea ce privește șomajul, la prima vedere, situația persoanelor mai în vârstă nu pare să fie mai dramatică decât media. Astfel, la nivel UE și în multe din statele membre, rata șomajului printre persoanele mai în vârstă este ceva mai mică decât rata generală a șomajului. Aceasta este însă doar o urmare a ratei atât de dramatice a șomajului în rândul tinerilor. Trebuie însă constat că o altă cauză a acestor cifre constă în faptul că multe persoane mai în vârstă neincadrate în muncă, dar capabile de muncă nu sunt înregistrate drept șomeri, ci sunt „parcate” în sisteme paralele.

4.6 Dramatic este însă riscul de șomaj pe termen lung pentru persoanele mai în vârstă. Acest risc crește rapid odată cu vârsta. O persoană mai în vârstă care devine șomeră, rămâne deseori în șomaj până la vârsta de pensionare. În cazul șomerilor mai tineri, aproximativ un sfert rămân în șomaj pentru perioade de peste un an, pe când în cazul șomerilor mai în vârstă (55-64 de ani), rata medie la nivelul UE se ridică la aproape 50 %.

5. Utilizarea potențialului de ocupare a forței de muncă al unei societăți în curs de îmbătrânire: locuri de muncă pentru persoane mai în vârstă, prin persoane mai în vârstă

5.1 Evoluția demografică oferă și oportunități pentru economie și ocuparea forței de muncă. Pe de o parte, persoanele mai în vârstă joacă un rol din ce în ce mai important în calitate de clienți, ceea ce oferă posibilități de angajare pentru alte grupe de vârstă. Pe de altă parte, îmbătrânirea societății oferă în același timp un potențial considerabil de ocupare a forței de muncă în ceea ce privește oferta. În ambele cazuri, procesele naturale și conforme legilor pieței trebuie să fie însoțite și ghidate din punct de vedere politic și instituțional.

5.2 Societățile în care oamenii trăiesc mai mult oferă ample posibilități pentru dezvoltarea de noi produse și servicii. Multe domenii pot profita de „piața celei de-a treia vârste”. Printre ele se numără construcțiile și locuințele, serviciile de asigurare a calității vieții (cultură, petrecerea timpului liber, turism, sport, mass-media, telecomunicații) și serviciile de sănătate și serviciile sociale.

5.3 În ceea ce privește comportamentul în materie de consum și economisire, tinerii și vârstnicii se comportă în mod diferit. La scara întregii societăți, această diferență induce o modificare a cererii, cu repercusiuni asupra viitoarelor structuri de producție și ocupare a forței de muncă. Astfel se

poate pleca de la ideea că evoluția demografică va consolida și mai mult tendința puternică de orientare către o societate a serviciilor. Astfel, pe lângă alte sectoare, vor crește în mod disproporționat mai ales serviciile de îngrijire și de sănătate. Aceste evoluții sectoriale se vor suprapune cu evoluțiile care au loc din alte cauze (de exemplu, „tranziția verde”). În parte, piața se va adapta modificărilor cererii; cu toate acestea, intervenția politică va continua să joace un rol în ceea ce privește modelarea și direcționarea acestor procese, mai ales în cadrul unei politici active privind piața forței de muncă în domeniile calificării, informării și intermediarii prin organizațiile responsabile pentru piața forței de muncă.

5.4 Numărul și calitatea locurilor de muncă generate de acest potențial economic al vârstei vor depinde în mod decisiv de modul în care „economia celei de-a treia vârste” va fi modelată printr-o politică activă în domeniul serviciilor. În special în sectorul servicii de sănătate și de îngrijire, dar și sectoarele turismului și al activităților pentru timpul liber, viitorul va depinde de modul în care creșterea cererii va fi utilizată ca o oportunitate de a oferi locuri de muncă în condiții decente și remunerate adecvat și de a moderniza și profesionaliza profilurile de calificare în domeniu. Pentru a motiva mai multe persoane să opteze pentru un loc de muncă în domeniul sănătății, îngrijirii sau asistenței sociale, trebuie sporit gradul de atractivitate al acestor locuri de muncă de-a lungul întregii cariere profesionale.

5.5 Serviciile sociale profesionalizate pot reprezenta, de asemenea, un instrument pentru atingerea unor obiective ambițioase în materie de egalitate de gen. O ofertă bine dezvoltată de servicii sociale (locuri de îngrijire pentru copii, oferte de îngrijire) contribuie la reducerea sarcinilor care apăsă asupra persoanelor care se ocupă de îngrijire (de regulă femei) și la exploatarea optimă a calificărilor acestora pe piața forței de muncă.

5.6 Investițiile în servicii sociale nu contribuie numai la crearea de noi locuri de muncă, ci și la relansarea economiei locale. Asigurarea accesului pe scară largă la servicii de înaltă calitate deschide noi potențiale pentru crearea de locuri de muncă. Și inițiativele de angajare în sectorul non-profit, în special în domeniul economiei sociale, joacă un rol important în acest context. Autorităților locale le revine un rol deosebit în acest context: pe de o parte, ele sunt responsabile pentru serviciile sociale, pe de altă parte, ele cunosc cel mai bine necesitățile și condițiile-cadru existente la fața locului. Cea mai

mare problemă constă însă în faptul că majorității autorităților locale le lipsește din ce în ce mai mult capacitatea financiară pentru a putea pune la dispoziție oferta necesară.

5.7 În ceea ce privește oferta, trebuie menționat că salariații mai în vârstă și cei tineri nu pot fi schimbați pur și simplu între ei: tinerii dispun, în medie, de o capacitate de învățare mai flexibilă, pe când persoanele mai în vârstă dispun de mai multă experiență. Chiar dacă productivitatea individuală scade în anumite domenii (de exemplu, performanțele fizice), acest lucru poate fi contrabalansat în parte prin modificări în organizarea muncii, formare continuă corespunzătoare, măsuri de sănătate preventive și o utilizare mai eficientă a tehnologiilor legate de procesul muncii.

5.8 Evoluția sectorială în favoarea serviciilor poate duce chiar la o îmbunătățire a situației persoanelor mai în vârstă: în multe domenii, efortul fizic tinde să fie din ce mai puțin relevant, pe când competențele sociale cresc în importanță. Se recomandă ca întreprinderile să nu mizeze doar pe salariații tineri. Productivitatea unei întreprinderi nu este simpla sumă a productivității fiecărui salariat. Deseori, păstrarea know-how-ului acumulat în sensul unei gestionări interne a cunoștințelor și structura organizațională sunt mai importante decât productivitatea individuală. Eforturile în vederea unei profesionalizări în domeniile consultanței, mentoratului și îndrumării ocupă un rol important în acest sens. În fond este vorba de efortul întreprinderilor de a integra schimbările demografice în dezvoltarea resurselor umane și de a utiliza o combinație optimă a calităților salariaților de diferite vârste.

6. Adaptarea lumii muncii la cerințele persoanelor mai în vârstă

6.1 Dacă se dorește ca oamenii să iasă mai târziu la pensie, trebuie să asigure și condițiile necesare pentru ca aceștia să poată munci până la o vârstă mai înaintată. Altfel spus, trebuie create locuri de muncă care să fie astfel concepute încât să permită continuarea muncii până la vârsta legală de pensionare. În acest context nu este vorba doar de crearea și adaptarea locurilor de muncă la persoanele mai în vârstă, ci mai ales de o organizare a muncii de-a lungul întregii cariere profesionale prin care să se evite din timp riscurile și efectele dăunătoare asupra sănătății. De o asemenea abordare profită salariații în fiecare perioadă a vieții lor.

6.2 În pofida faptului că un rol important în păstrarea capacității de muncă îi revine și responsabilității proprii a fiecărui salariat, trebuie menționat că printre motivele principale pentru care salariații părăsesc prematur piața forței de muncă se numără uzura stării de sănătate datorită condițiilor de muncă fizice și psihice dificile, intensitatea ridicată a muncii, concedierile persoanelor mai în vârstă, dar și lipsa unor oferte de formare profesională și lipsa posibilității de (re-)angajare. La acestea se adaugă faptul că noile forme de organizare a muncii limitează posibilitățile persoanelor mai în vârstă de a-și păstra locurile de muncă în cadrul întreprinderii lor, în domenii mai puțin solicitante.

6.3 Pentru a crește nivelul ocupării în rândul persoanelor mai în vârstă, nu este suficient ca aceștia să-și păstreze sănătatea și

capacitatea de muncă și să fie atractivi pentru angajatori. Locurile de muncă disponibile trebuie să devină mai atractive pentru persoanele mai în vârstă. De calitatea locurilor de muncă depinde astfel în mare măsură dacă salariații mai în vârstă rămân sau se întorc pe piața forței de muncă.

6.4 Numai printr-o politică conștientă privind „îmbătrânirea activă”, cu posibilități ample de participare la măsurile de formare continuă, se poate realiza o creștere durabilă a ratei de ocupare a persoanelor în vârstă. În acest context, chestiunea principală este cea privitoare la tipul de măsuri care trebuie luate pentru ca persoanele mai în vârstă să dispună de șanse concrete de a găsi un loc de muncă și de lucra pe termen lung la respectivul loc de muncă.

6.5 Din punctul de vedere al CESE, transformarea coerentă a lumii muncii, pentru a o adapta cerințelor persoanelor mai în vârstă, trebuie să constea dintr-un pachet de măsuri care să cuprindă în special următoarele elemente esențiale:

- stimulente pentru întreprinderi în vederea creării de noi locuri de muncă și stabilizării gradului de ocupare în rândul salariaților mai în vârstă (măsuri împotriva concedierii premature a persoanelor mai în vârstă, concepte inovatoare pentru a oferi acestora locuri de muncă mai puțin solicitante în interiorul întreprinderii);
- o politică ofensivă a forței de muncă pentru reintegrarea șomerilor mai în vârstă pe piața forței de muncă, precum și reducerea riscului șomajului de durată; incluzând punerea la dispoziție a resurselor necesare pentru o politică activă de ocupare a forței de muncă;
- consilierea și sprijinirea amplă a persoanelor în căutarea unui loc de muncă, precum și sprijinirea individualizată în ceea ce privește plasarea forței de muncă (de exemplu locuri de muncă subvenționate, sprijin pentru inserția profesională, proiecte sociale de interes general), precum și măsuri de prevenție și reabilitare pentru reinserția profesională;
- măsuri care au drept scop rămânerea în câmpul muncii pe durată mai lungă, în condiții fizice și psihice adecvate, în special reducerea presiunii legate de performanță în întreprinderi și crearea de condiții de muncă adaptate persoanelor în vârstă (de exemplu stimulente pentru creșterea gradului de protecție a salariaților și a sănătății acestora, precum și măsuri de sprijinire a programelor pentru promovarea sănătății la nivel de întreprindere), ținând însă seama de faptul că aceste măsuri pot fi limitate de condițiile de muncă dificile caracteristice anumitor activități profesionale;
- măsuri pentru a spori gradul de incluziune al locurilor de muncă pentru persoanele mai în vârstă cu handicap, de exemplu prin adaptări care să îmbunătățească accesibilitatea fizică și capacitatea de utilizare a tehnologiei informației;
- măsuri pentru stimularea disponibilității fiecăruia de a munci până la o vârstă mai înaintată, aceasta incluzând și disponibilitatea de a învăța pe tot parcursul vieții și de a-și ocroti sănătatea;

- dezvoltarea și negocierea între partenerii sociali, la nivel sectorial și de întreprindere, a unor modele de orare de muncă favorabile sănătății de-a lungul întregii cariere profesionale (de exemplu concedii sabatice sau concedii pentru formare profesională etc.);
 - măsuri la nivel de întreprindere, măsuri în cadrul contractelor colective de muncă sau măsuri juridice care să garanteze o participare mai mare a persoanelor mai în vârstă la perfecționarea profesională (stimulente pentru a reduce cota de participare scăzută la perfecționarea profesională în interiorul întreprinderii, mai ales a persoanelor cu calificare scăzută, punerea la dispoziție a resurselor financiare necesare pentru inițiative de calificare adresate persoanelor care au depășit vârsta de 40 de ani, îmbunătățirea cadrului juridic pentru concediile de formare profesională);
 - măsuri de sensibilizare în favoarea salariaților în vârstă (aprecierea valorii experienței și a transmiterii competențelor dobândite pe parcursul vieții profesionale către tinerii salariați);
 - o amplă campanie de sensibilizare la nivelul societății, pentru a elimina stereotipurile și ideile preconcepute față de salariații mai în vârstă și a oferi o conotație pozitivă termenului „îmbătrânire”. Discriminarea și stereotipurile negative cu privire la salariații mai în vârstă trebuie combătute;
 - consilierea și sprijinirea întreprinderilor, mai ales a IMM-urilor, în materie de planificarea pe termen lung a necesarului de personal și de dezvoltare a unei organizări a muncii care să corespundă cerințelor salariaților mai în vârstă;
 - crearea de stimulente adecvate pentru ocuparea persoanelor mai în vârstă și păstrarea acestora în câmpul muncii, fără denaturarea concurenței;
 - crearea unor stimulente acceptabile din punct de vedere social pentru ca toți salariații care găsesc un loc de muncă și sunt capabili să muncească să iasă la pensie mai târziu, conform normelor legale în vigoare;
 - dezvoltarea, acolo unde este posibil și de dorit, a unor modele atractive care să permită trecerea treptată de la viața activă la pensie în cadrul sistemului de pensie public (între altele prin elaborarea unor modele de timp parțial în funcție de vârstă).
- 6.6 Promovarea unei vieți active mai lungi necesită în orice caz o responsabilitate comună și eforturi din partea statului, angajatorilor și salariaților înșiși. Aceste responsabilități trebuie asumate de către toți cei implicați. În ceea ce privește aceste eforturi, partenerilor sociali le revine un rol deosebit. Modelele de succes din statele nordice sau din alte state membre demonstrează potențialul și modalitatea prin care la nivel sectorial și de întreprindere, cu implicarea partenerilor sociali și într-un mod acceptabil din punct de vedere social, se poate crea o piață funcțională a forței de muncă, cu o stabilitate ridicată a ratei de ocupare a persoanelor în vârstă, precum și cu un grad ridicat de capacitate de muncă și de activitate profesională a acestor persoane.

Bruxelles, 13 iulie 2011

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Creșterea nivelului de alfabetizare digitală, a competențelor digitale și a e-incluziunii” (aviz exploratoriu)

(2011/C 318/02)

Raportor: **dna Laure BATUT**

La 24 ianuarie 2011, în conformitate cu articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, Comisia Europeană a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Creșterea nivelului de alfabetizare digitală, a competențelor digitale și a e-incluziunii

(aviz exploratoriu).

Secțiunea pentru transporturi, energie, infrastructură și societatea informațională, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 22 iunie 2011.

În cea de-a 473-a sesiune plenară, care a avut loc la 13 și 14 iulie 2011 (ședința din 13 iulie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 136 voturi pentru și 2 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Accesul inegal la tehnologia digitală este consecința inegalităților economice și sociale: creșterea economică și ocuparea forței de muncă, ieșirea din criză printr-o abordare descendentă sunt necesități urgente.

1.2 Însușirea de către ORICE cetățean cu spirit critic a conținuturilor oferite de diversele suporturi media înseamnă: 1) a fi conectat; 2) a ști să utilizezi echipamentul necesar; 3) a fi familiarizat cu tehnologia din domeniu; 4) a fi format pentru utilizarea acesteia; 5) a fi implicat în universul digital.

1.3 E-incluziunea trebuie să fie o abordare globală și să garanteze, prin intermediul tehnologiei digitale, emanciparea tuturor cetățenilor, indiferent de poziția lor în societate. CESE consideră că Uniunea și statele membre ar trebui să garanteze accesibilitatea instrumentelor digitale prin dezvoltarea permanentă atât a competențelor digitale, în vederea exercitării unei profesii și/sau pentru sine, cât și a spiritului cetățenesc.

1.4 Accesul la infrastructura și la instrumentele digitale trebuie considerat un drept fundamental.

1.5 CESE dorește ca structurile de dialog existente să fie utilizate de către autoritățile europene, naționale și locale pentru a-i contacta pe reprezentanții societății civile organizate în vederea identificării nevoilor reale.

1.6 Calitatea, inovarea, transparența și accesibilitatea pe care trebuie să le dovedească serviciile de interes general (SIG), administrațiile europene și din statele membre constituie însăși baza e-incluziunii.

1.7 Dat fiind că problematica tehnologiei digitale privește societățile într-o largă măsură⁽¹⁾ și că, în 2010⁽²⁾, 30 % dintre familii nu erau conectate încă la internet, CESE

consideră că rolul Uniunii trebuie să fie acela de a impulsiona și de a orienta, pentru a oferi cetățenilor șanse egale. Totodată, UE le-ar putea asigura statelor membre de la bun început o abordare armonizată cu privire la această chestiune, care să includă obligația unui sistem de protecție, pentru a asigura o utilizare în condiții de siguranță și securitatea datelor. CESE solicită coordonarea dintre Uniune și statele membre, astfel încât,

— în scopul e-incluziunii persoanelor în vârstă:

— „Anul european al îmbătrânirii active” (2012) să constituie pentru UE ocazia de a pune în valoare rolul de liant între generații pe care îl joacă TIC, pentru menținerea în activitate a persoanelor nu foarte în vârstă, împotriva izolării și pentru confortul persoanelor de vârstă a treia;

— aceste persoane să fie orientate în deprinderea abilităților digitale prin acțiuni locale de formare și de acompaniere;

— obiectivele, echipamentele și programele să fie accesibile, pentru a stimula interesul și apoi nevoia;

— să se creeze proiecte locale centrate pe e-sănătate, reconstituirea unei memorii colective, de exemplu la nivelul unui cartier, autonomie, în vederea restabilirii legăturilor sociale;

— în scopul e-incluziunii persoanelor cu handicap:

— să se asigure, prin intermediul TIC, participarea acestora la viața socială pe o bază nediscriminatorie, sub rezerva garantării accesibilității și a ușurinței de întrebuițare;

— să li se impună, de către Comisie, producătorilor, designerilor și constructorilor obligația de design universal (*design for all*) și chiar să se instituie o clauză de accesibilitate în materie de hardware și software pe piețele de import și să se adopte măsuri de introducere pe scară largă a TIC în viața casnică, în transporturile publice și private, în construcții etc.;

⁽¹⁾ JO C 116, 20.4.2001, p. 30; JO C 77, 31.3.2009, p.60 și p. 63; JO C 175, 28.7.2009, p. 92; JO C 317, 23.12.2009, p. 84; JO C 128, 18.5.2010, p. 69; JO C 255, 22.9.2010, p. 116; JO C 48, 15.2.2011, p. 72; JO C 54, 19.2.2011, p. 58; JO C 107, 6.4.2011, p. 44 și p. 58; JO C 218, 23.7.2011, p. 130.

⁽²⁾ A se vedea Eurostat-STAT10/193, 14.12.2010.

- în scopul e-incluziunii persoanelor cu venituri mici:
 - să se sprijine producția de programe informatice accesibile și adaptate nevoilor categoriilor de populație minoritare;
 - să se sprijine asigurarea unui serviciu internet public gratuit în punctele nevralgice ale orașelor, precum și în cartierele defavorizate;
 - să se ofere acestor persoane ocazia de a se forma și de a se califica pentru un loc de muncă prin e-learning;
 - să se asigure accesul acestor persoane la utilizarea datelor deschise 2.0 („open data”) și a informațiilor din surse deschise („open sources”);
 - în scopul e-incluziunii persoanelor fără studii elementare:
 - să se recurgă la ajutoare publice pentru îndrumarea acestor persoane (la nivel local, prin specialiști), pentru a nu lăsa persoanele interesate să se descurce singure pe calculator;
 - să li se impună operatorilor costuri abordabile pentru utilizarea telefonului și a mijloacelor de comunicare în masă ca suport de formare;
 - promovarea unei metode ludice, care să prevină riscul descurajării: „serious games”, programe informatice al căror conținut să asigure o calificare, utilizarea rețelelor sociale;
 - garantarea acordării de asistență actorilor locali;
 - în scopul e-incluziunii minorităților:
 - susținerea proiectelor cu aplicare online, multilingve și adaptate (de exemplu, educația în materie de sănătate, asistență medicală online, e-learning);
 - accesul minorităților la puncte care oferă servicii de internet în mod public și gratuit, la e-learning, precum și la sistemul de învățământ.
- 1.8 În general, CESE consideră că sunt necesare:
- integrarea e-incluziunii în toate politicile de la nivelul UE și al statelor membre;
 - realizarea rapidă a infrastructurilor de rețea (regiuni izolate, acces în bandă largă etc.);
 - conceperea, de la bun început, a politicilor publice de dezvoltare a tehnologiei digitale la nivel european, național și local ca incluzive și nediscriminatorii;
 - încurajarea utilizării echipamentelor și a programelor ieșite recent din categoria celor de ultimă generație;
 - mobilizarea resurselor pentru a se asigura e-incluziunea femeilor.
- 1.8.1 În vederea finanțării acțiunilor:
- încurajarea finanțării accesului universal prin subvenții publice naționale și fonduri comunitare;
 - dezvoltarea investițiilor, în special pentru serviciile destinate publicului (FSE, FEDER), majorarea fondurilor pentru bugetul pentru cercetare și dezvoltare la 3 % din PIB-ul european și reducerea într-o măsură mai mică a bugetelor publice;
 - constituirea unui buget de rezervă pentru acest proiect de importanță vitală, pentru menținerea competențelor și diminuarea efectelor crizei;
 - înscrierea provocării digitale ca prioritate (FSE) pe agendele autorităților locale și dotarea organizațiilor societății civile cu mijloacele necesare pentru a ajuta persoanele afectate de excludere;
 - instituirea principiului aditivității fondurilor structurale consacrate incluziunii digitale;
 - utilizarea, când este cazul, a împrumuturilor obligatate pentru marile lucrări de infrastructură;
 - încurajarea parteneriatelor public-privat într-un cadru european corespunzător;
 - promovarea principiului unei taxe europene pe tranzacțiile financiare (TTF) și alocarea unei părți din aceste taxe incluziunii digitale;
 - găsirea căilor de negociere între întreprinderile din sectorul jocurilor comerciale (*commercial gaming*) și actorii din sectorul public (educație), în scopul reutilizării, la prețuri convenabile, a tehnologiilor acestora, imediat ce nu mai sunt de ultimă generație;
 - facilitarea dezvoltării microfinanțării de proiecte de formare;
 - promovarea sistemelor de asistență directă acordată persoanelor pentru accesul la instrumentele de bază (hardware și software);
 - evaluarea progreselor obținute în ultimii cinci ani de sectorul digital (locuri de muncă create) pentru a defini, împreună cu actorii implicați, nevoile reale ale acestora.
- 1.8.2 În vederea dobândirii competențelor:
- crearea unui consiliu sectorial al cărui rol să fie stabilirea unui cadru de referință european;
 - stabilirea unui cadru de referință european pentru sistemele de formare și noile filiere profesionale din sectorul digital și conexe acestui sector și definirea elementelor utile acordării de diplome recunoscute pe plan european;
 - crearea unui modul european de învățare, multilingv, pentru dobândirea rapidă de cunoștințe și competențe care să asigure o calificare profesională;

- sporirea, datorită acestui cadru european, a vizibilității profesivilor din sectorul digital, creșterea salariilor din acest sector și orientarea sistemelor de formare e-learning către o calificare profesională de calitate (actualizarea meseriilor din sectorul informatic) pentru creșterea numărului de profesioniști din acest sector și recalificarea acestora;
- crearea unui „pașaport european digital” obligatoriu pentru crearea unei întreprinderi.

1.8.3 În ceea ce privește crearea unui cadru de siguranță pentru persoanele fragile sub aspectul e-incluziunii:

- definirea conținuturilor de bază ale internetului, fără a se lăsa totul pe seama mecanismelor pieței (UE și statele membre);
- definirea normelor de combatere a „poluării” site-urilor, predarea în școală a măsurilor de securitate cibernetică;
- asigurarea existenței, pe toate site-urile, a unor elemente care pot ajuta utilizatorii să-și amintească măsurile elementare de siguranță;
- asigurarea stabilirii și respectării drepturilor utilizatorului rețelelor;
- stabilirea, în acest scop, a unui cod al drepturilor utilizatorilor tehnologiei digitale, bazat pe principiile Cartei drepturilor fundamentale și pe articolul 9 din TFUE, care să garanteze cel puțin respectarea libertății acestora de exprimare, de informare, a dreptului la protecția datelor cu caracter privat, a dreptului la uitare, a dreptului de asigurare a protecției minorilor.

1.8.4 În ceea ce privește accesul la piața forței de muncă:

- promovarea dezvoltării dialogurilor social și civil cu numeroase structuri existente legate de toate aspectele menționate, pentru o mai bună identificare a nevoilor și pentru transformarea competenței digitale în locuri de muncă și în șanse de dezvoltare economică, socială și personală;
- promovarea și formarea salariaților din întreprinderi în domeniul digital pentru păstrarea locului de muncă și creșterea productivității întreprinderii.

1.8.5 În ceea ce privește educația bazată pe incluziune, CESE solicită Uniunii să se angajeze în:

- promovarea egalității de acces la o educație bazată pe incluziune în toate școlile;
- promovarea e-incluziunii de mâine încă de la vârsta preșcolară, fără discriminare;
- promovarea formării în domeniul digital a părinților și a formatorilor și reamenajarea condițiilor de lucru ale acestora din urmă;
- promovarea pe scară largă, pentru elevii, în special pentru cei în situație de eșec școlar, a utilizării tehnologiei digitale la

școală, în special sub formă ludică⁽³⁾, bineînțeles sub îndrumarea profesorilor, în sensul unei utilizări controlate a forței imaginii, ceea ce implică noi forme de învățare și de exprimare, în special sub formă ludică (utilizarea în clasă de „smart phones”, „serious games”, tablete, cărți digitale, rețele sociale etc.);

- promovarea accesului tuturor la piața forței de muncă prin însușirea temeinică a cunoștințelor generale de bază și a cunoștințelor digitale de bază.

2. Context

2.1 Obiectivul Strategiei UE 2020 este creșterea inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii, care să favorizeze ieșirea din criză. Inițiativa „O agendă digitală pentru Europa”⁽⁴⁾ denunță, ca obstacole, lipsa competențelor digitale, riscul unui grad scăzut de încredere în rețele și criminalitatea cibernetică, ocaziile pierdute de soluționare a unor provocări societale.

2.2 CESE consideră că acest obiectiv este primordial. Niciun cetățean nu ar trebui să rămână în afara e-incluziunii, aceasta oferind mijloacele de împlinire pe plan personal, de participare la viața socială și de emancipare⁽⁵⁾.

3. Definiții

3.1 E-incluziunea

Conform Declarației de la Riga⁽⁶⁾, e-incluziunea se referă atât la tehnologiile informației, cât și utilizarea acestora în scopul realizării obiectivelor mai generale de incluziune, prin participarea tuturor cetățenilor și a tuturor autorităților locale la toate aspectele societății informaționale.

3.2 Destinatarii măsurilor

Deși cetățenii sunt repartizați în categorii pentru a face posibilă identificarea lor din perspectiva ajutoarelor care le sunt destinate, e-incluziunea trebuie concepută ca o abordare globală. Pe plan uman, această incluziune începe prin combaterea stigmatizării persoanelor în cadrul unor categorii, pe plan social ea trece prin asigurarea asistenței colective, iar pe plan industrial și comercial presupune un design universal gândit din faza de concepție până la scoaterea din uz.

3.3 Alfabetizarea digitală

Alfabetizarea digitală este, prin definiție, mijlocul, instrumentul indispensabil pentru a profita de ceea ce reprezintă, cândva, cultura în sens larg, văzută ca legătură între cetățeni. Fără acest instrument, se reduc posibilitățile de a stabili relații sociale și de a dobândi noi cunoștințe.

Alfabetizarea, competențele și e-incluziunea sunt inseparabile și corespund unei definiții cuprinzătoare și nediscriminatorii a e-incluziunii, pentru întreaga societate.

⁽³⁾ Practică denumită în engleză „edutainment”.

⁽⁴⁾ COM(2010) 245 final/2; JO C 54, 19.2.2011.

⁽⁵⁾ UE, Declarație ministerială, Malmö, Suedia, 18.11.2009.

⁽⁶⁾ UE, Declarație ministerială „TIC pentru o societate incluzivă”, Riga, Letonia, 11.6.2006, pct. 4.

3.3.1 A fi inclus presupune îndeplinirea în prealabil a următoarelor condiții:

- a fi conectat: e-accesibilitatea rămâne un aspect primordial;
- a ști să utilizezi echipamentul necesar;
- a fi familiarizat cu tehnologia din domeniu: a fi format, a avea competențe digitale în vederea utilizării programelor Mac, Windows, Linux, internet, GSM etc.;
- a dobândi informațiile necesare evaluării critice a conținuturilor oferite de diversele suporturi media, în cadrul exercitării unei cetățenii active.

3.3.2 În situație de excludere din sfera digitală se află persoanele în vârstă, cele cu handicap, uneori însoțitorii acestora, persoanele cu venituri mici, cu un nivel scăzut de pregătire. Afirmația se cuvine nuanțată: în cadrul populației „vârșnice”, există persoane educate, care utilizează internetul încă de la apariția sa, persoane care reprezintă, în anumite state membre, un adevărat motor economic. CESE consideră că trebuie asigurată, prin alfabetizare digitală, emanciparea tuturor cetățenilor, indiferent de situația lor socială, atât printr-o abordare specifică, cât și printr-o abordare destinată tuturor, mai economică și mai integratoare.

3.3.3 CESE consideră că e-incluziunea este departe de a fi stabilă și liniară. Tehnologiile evoluează fără încetare, munca devine din ce în ce mai precară, mai flexibilă, carierele sunt fragmentate. E-excluziunea este deseori agravată de un cumul de cauze. Formarea și actualizarea cunoștințelor sunt factori de bază ai incluziunii.

3.3.4 Întreprinderile vizate sunt cele care se confruntă cu dificultăți financiare, cu lipsa competențelor și/sau a timpului. Pentru CESE, e-incluziunea trebuie să aibă caracter anticipativ, pentru a alinia cât mai mult posibil evoluția TIC cu evoluția cauzelor excluderii.

3.4 Competențele digitale ale profesioniștilor

Învățarea pe tot parcursul vieții este capitală. După ce s-au bucurat de un enorm succes în rândul tinerei generații, calificările în domeniul digital⁽⁷⁾ suferă din pricina lipsei de vizibilitate a filierelor de învățământ și a condițiilor de salarizare mai puțin atractive. Este imperios necesară motivarea viitorilor profesioniști din acest domeniu prin îmbunătățirea statutului, a salariilor, a condițiilor de muncă, în vederea acoperirii lipsei de personal calificat și de formare corespunzătoare, precum și

incluziunea persoanelor în dificultate, profesioniștii din domeniul digital având rolul de a-i mobiliza pe utilizatori.

4. Mijloace

4.1 Un acces universal

4.1.1 Pentru eliminarea disparităților de acces la TIC și pentru promovarea e-incluziunii, Uniunea a instituit, în 2002, serviciul universal și drepturile utilizatorilor la rețelele și serviciile electronice de comunicare⁽⁸⁾. Solicitarea racordării la rețeaua publică de comunicare trebuie să implice o viteză suficientă pentru un acces funcțional și la un preț abordabil la internet. Nu este vorba despre eliminarea pieței, nici de concurență neloială, ci de crearea unui echilibru între obiectivele economice și satisfacerea unor nevoi sociale urgente. După cum a subliniat CESE în nenumărate rânduri, piața nu este un obiectiv în sine, ci se supune imperativului de îmbunătățire a vieții cetățenilor.

4.1.2 Calitatea, caracterul inovator, transparența și accesibilitatea pe care le așteptăm de la serviciile de interes general în Europa și în statele membre formează însăși baza e-incluziunii. Este vorba de eficacitate socială, deci de durată, elementul esențial al „performanței” din perspectiva incluziunii. Paradoxul provocării pe care o reprezintă incluziunea digitală tocmai în aceasta constă: în timp ce eficacitatea socială a serviciilor de interes general (SIG) și a serviciilor sociale de interes general (SSIG) de context, precum și acțiunile publice pe termen lung vor fi esențiale pentru obținerea de rezultate în materie de incluziune, acesta este un sector în care este vital să se acționeze rapid. Este sarcina autorităților publice să încerce să rezolve acest paradox.

4.2 Un acces egal pentru toți cetățenii

4.2.1 Acoperirea, prin rețele, a întregului teritoriu european, dezvoltarea serviciilor în bandă largă, care favorizează internetul de mare viteză, utilizarea dividendului digital⁽⁹⁾ ar trebui finalizate rapid pentru asigurarea serviciului universal.

4.2.2 Or, se constată că inegalitățile de acces și utilizare a TIC persistă, reflectând inegalitățile economice și sociale preexistente. Cetățenii familiarizați cu tehnologia digitală sunt, cel mai adesea, cei care dispun de mijloacele necesare achiziționării de materiale, precum și de competențele necesare.

5. Dobândirea competențelor digitale de bază

Alfabetizarea digitală

Pentru a aduce publicul-țintă în sfera digitală, trebuie întrunite cele trei elemente: necesitate + interes + mijloace (financiare și de altă natură).

⁽⁸⁾ Directiva 2002/22/CE.

⁽⁹⁾ JO C 94, 18.4.2002; JO C 110, 9.5.2006; JO C 175, 27.7.2007; JO C 224, 30.8.2008; JO C 175, 28.7.2009; JO C 128, 18.5.2010; JO C 44, 11.2.2011; JO C 54, 19.2.2011; JO C 107, 6.4.2011, p. 53.

⁽⁷⁾ Insead, „The school of the world”, citat de DG ENT, M. Richier, audiere 28.3.2011.

5.1 Persoanele vârstnice

5.1.1 Categoria persoanelor în vârstă⁽¹⁰⁾, care este în creștere, utilizează cel mai puțin TIC. Următoarele situații sunt posibile:

- **persoanele sunt familiarizate cu aceste tehnologii** și au nevoie de o reîmprospătare a cunoștințelor. Pentru reintegrarea sau menținerea lor pe piața forței de muncă, CESE consideră că autoritățile locale, împreună cu întreprinderile, prin dialog social, ar putea propune acțiuni de formare adaptate;
- **persoanele nu au fost încă inițiate** și trebuie să-și înfrângă lipsa de interes, timiditatea și neîncrederea, iar apoi să învețe cum se utilizează aceste instrumente, fie pentru un loc de muncă, fie pentru a-și ușura viața casnică și socială; CESE consideră că tehnologia și specialiștii sunt cei care trebuie să găsească soluții adecvate. Acestor persoane ar trebui să li se ofere 1) îndrumare; 2) programe informatice de asistență; 3) materiale pe care să le aibă la îndemână; 4) obiective adaptate pentru stimularea interesului și, apoi, a nevoii, cum ar fi proiecte legate de e-sănătate, de reconstituirea unei memorii colective, de exemplu la nivelul cartierului în care locuiesc, refacerea legăturii sociale, dobândirea autonomiei.

5.1.2 Pentru persoanele care trăiesc singure, tehnologia digitală poate constitui o legătură vitală. De exemplu, generalizarea legăturilor telefonice cu serviciile de urgență prin simpla apăsare a unui buton, la un preț convenabil, poate constitui un obiectiv esențial al serviciilor sociale de interes general (SSIG), care să salveze cetățenii care se confruntă cu o situație dificilă. Serviciile de sănătate online vor juca un rol din ce în ce mai important⁽¹¹⁾; toate principiile pe care CESE dorește să le impună în beneficiul utilizatorilor tehnologiei digitale au caracter de universalitate și sunt aplicabile în domeniile sănătății și al asistenței sociale.

5.1.3 Anul 2012, ca „An european al îmbătrânirii active”, și parteneriatele în materie de inovare din cadrul său trebuie să constituie pentru UE ocazia de a pune în valoare rolul de liant între generații (învățare) pe care îl joacă TIC, împotriva izolării și pentru confortul persoanelor de vârstă a treia.

5.2 Persoanele cu handicap

Pe baza egalității cu celelalte categorii de persoane, TIC pot facilita participarea la viața socială a persoanelor cu handicap⁽¹²⁾. Datele sunt aceleași ca și în cazul celorlalte categorii de persoane: stabilirea unui obiectiv, îndrumarea în procesul de învățare, programe și materiale accesibile și adaptate, mașini accesibile și ușor de utilizat și în special sisteme de transport inteligente⁽¹³⁾. Serviciile de interes general de tip digital își dovedesc utilitatea în cazul persoanelor cu handicap. Acordarea unui ajutor adaptat fiecărui tip de handicap poate contribui la o mai bună inserție socială. Rolul ONG-urilor poate fi recunoscut și coordonat cu cel al

autorităților publice. O abordare care să propună o abordare universală și care, în măsura posibilului, să ia în considerare nevoile tuturor tipurilor de utilizatori este de preferat unei abordări specializate, destinate numai persoanelor cu handicap.

5.3 Persoanele cu venituri scăzute

5.3.1 Inegalitățile de acces la tehnologia digitală sunt prelungirea inegalităților economice și sociale: bărbați/femei, familii/femei singure, orașe/regiuni rurale sau insulare, țări bogate/țări mai puțin avansate. Acestea trebuie cu siguranță combătute pentru a asigura incluziunea unui număr cât mai mare de persoane.

5.3.1.1 Imigranții, persoanele care aparțin anumitor grupuri minoritare sunt și mai defavorizate. Nu se produc programele care ar putea interesa aceste categorii de persoane.

5.3.2 CESE consideră că înființarea unor puncte de acces public gratuit la internet și de acces la datele deschise 2.0 și la informațiile din surse deschise („open sources”), amenajate în punctele nevralgice ale orașelor, ar putea oferi posibilitatea de a căuta un loc de muncă, de a comunica. Posturile fixe sunt interesante din perspectiva acțiunilor de îndrumare și formare. Autoritățile publice, operatorii și asociațiile și-ar putea asuma împreună acest rol.

5.3.3 Accesul la infrastructură și la instrumentele de lucru trebuie considerat ca un drept fundamental; acțiunile de formare, de transmitere a cunoștințelor și a experienței sunt foarte importante la orice vârstă și în orice situație de viață pentru alfabetizarea digitală.

5.4 Persoanele cu un nivel scăzut de pregătire

5.4.1 CESE consideră că aceste persoane trebuie să devină interesate de utilizarea tehnologiei digitale printr-o îndrumare specializată, plecând de la utilizarea telefonului și a mijloacelor de comunicare în masă.

5.4.2 Combinația mașină-educator, utilizarea unei metode ludice pentru primii pași previne riscul descurajării. În opinia CESE, copiii în situație de eșec școlar ar putea fi recuperați utilizând „smart phone” ca un nou tip de „creion”. Accesul la formarea fundamentală poate începe cu „jocuri serioase” („serious games”), similare jocurilor minții, atât pentru copii, cât și pentru adulți, prin programe al căror conținut să asigure o calificare.

5.4.3 Pentru a fi incluzivă, sfera digitală a Uniunii are nevoie de un internet cu un conținut cultural bogat. Cetățenii europeni recunosc că valorile culturale sunt cele pe care le împărtășesc în cea mai mare măsură. UE trebuie să utilizeze diversitatea modurilor de exprimare culturală în toate inițiativele legate de agenda digitală⁽¹⁴⁾. Digitalizarea obiectelor culturale facilitează accesul celor defavorizați la un bagaj de cunoștințe util atât pentru integrarea socială, cât și pentru împlinirea personală, în special în limba sa maternă.

⁽¹⁰⁾ JO C 44, 11.2.2011, p. 17; JO C 77, 31.3.2009, p. 115; JO C 74, 23.3.2005, p. 44.

⁽¹¹⁾ JO C 317, 23.12.2009, p. 84.

A se vedea EHTEL, *European Health Telematics Association*.

⁽¹²⁾ COM(2010) 636 final - Strategia europeană 2010-2020 pentru persoanele cu handicap, /UE/23.12.2010.

⁽¹³⁾ JO C 277, 17.11.2009, p. 85.

⁽¹⁴⁾ Convenția UNESCO asupra protecției și promovării diversității expresiilor culturale, 20.10.2005, intrată în vigoare la 18 martie 2007, Rezoluția PE din 5.5.2010 privind „O nouă agendă digitală pentru Europa”: 2015. eu.

5.5 Grupurile minoritare

5.5.1 CESE dorește ca și acestor grupuri, de imigranți sau nu (precum romii), să li se ofere posibilitatea e-incluziunii. Aceste persoane nu sunt analfabete, dar nu cunosc nici limba, nici cultura țării-gazdă. Utilizarea calculatorului nu le este ușor accesibilă. Femeile sunt adesea cele mai puțin informate și cele mai defavorizate.

5.5.2 Exemplul Sistemului de informare a pieței interne (IMI) ⁽¹⁵⁾, aplicație online multilingvă destinată autorităților administrative naționale din UE pentru înlesnirea comunicării, ar putea servi ca bază pentru aplicații sociale, pentru îmbogățirea cunoștințelor rezidenților și cetățenilor europeni și astfel, drept cale de acces la e-learning.

5.5.3 Pentru toate categoriile de persoane menționate mai sus, rolul rețelelor sociale poate fi crucial dacă este bine stăpânit. În plus, ar putea fi înlesnit accesul în cafenelele internet, care au contribuție substanțială la creșterea interesului tinerilor pentru a dobândi competențe digitale, de exemplu prin acordarea de bonuri de plată subvenționate de autoritățile locale.

5.6 Și întreprinderile

5.6.1 IMM-urile, a căror activitate principală nu este tehnologia digitală, se pot afla în situație de e-excluziune. Lipsa de timp pentru inițierea în utilizarea acestei tehnologii, un mod de lucru tradițional, dificultățile financiare, o abordare depășită a gestiunii informatizate pot afecta managementul întreprinderilor, modul lor de funcționare și salariații. Ca urmare, acestea pot să nu fie la curent cu practica „cloud computing” ⁽¹⁶⁾, care aduce soluții de gestionare prin IT. Dat fiind că productivitatea acestora poate avea de suferit, este necesar să se caute mijloace de incluziune a acestora.

6. Dezvoltarea competențelor digitale ale tuturor pentru a face față provocărilor de natură socială și societală

6.1 Educația și formarea ⁽¹⁷⁾

6.1.1 Incluziunea de mâine începe de la vârsta preșcolară. Egalitatea de acces în toate școlile la o educație digitală bazată pe incluziune pentru toți copiii, inclusiv pentru cei cu handicap, izolați, cei care provin din familii cu dificultăți, va spori autonomia acestora la vârsta adultă. Generalizarea jocurilor serioase („serious games”), a tabletelor, a cărților digitale, sub îndrumarea profesorilor, utilizarea rețelelor sociale ar putea

⁽¹⁵⁾ IMI, (COM(2011) 75 final), 21.2.2011 – Cooperare și Europa/ dezvoltarea economică și ocuparea forței de muncă, www.ec.europa.eu/imi-net.

⁽¹⁶⁾ **Cloud computing**: utilizarea tehnologiilor informației care urmăresc livrarea produselor, serviciilor și soluțiilor de gestionare în timp real pe internet, în interiorul întreprinderii (privat) sau în exterior (public), sau hibrid. A se vedea avizul CESE (TEN/452), în curs de elaborare.

⁽¹⁷⁾ **e-Learning**: utilizarea noilor tehnologii, a multimedia și a internetului pentru îmbunătățirea calității învățământului și a acțiunilor de formare prin accesul la distanță la resurse și servicii, precum și la colaborări și schimburi. (definiția Comisiei Europene – Inițiativa e-learning).

asigura incluziunea elevilor aflați în dificultate, grație noilor forme de învățare pe care acestea le oferă.

6.1.2 Obținerea unor calificări și diplome și integrarea în anumite filiere profesionale din domeniul digital ar trebui să se poată sprijini pe un cadru european de referință în materie de tipuri de formare, în special cele privind noile filiere profesionale, legate de societatea digitală. Anumite profesii reprezintă recalificări ale unora deja existente, altele nu. S-ar putea întocmi un repertoriu european deschis de competențe digitale (*digital skills*), pentru a stabili condițiile de acordare a diplomelor europene pentru a facilita mobilitatea celor interesați. CESE consideră că adoptarea unor măsuri care să le permită elevilor europeni accesul la un statut socioprofesional de calitate ar spori apetitul lor pentru aceste filiere.

6.1.3 Inițiativa europeană trebuie aplicată în toate tipurile de învățământ în ceea ce privește introducerea dimensiunii digitale la nivel național, regional și local și să includă formarea părinților și a profesorilor, ale căror condiții de muncă trebuie adaptate.

6.2 Învățarea pe tot parcursul vieții, „lifelong e-learning”

6.2.1 Există anumite categorii de persoane vizate identificate prin campanii orientate. Pentru persoanele excluse din sfera digitală, este importantă transmiterea unor cunoștințe experimentale, iar metodele participative, alături de învățământul teoretic, reprezintă atât dezvoltarea potențialului, cât și o posibilitate de inserție. Șomerii sunt o categorie vizată în mod special, precum și persoanele care desfășoară o activitate, persoanele în vârstă și grupurile excluse în plan social, care doresc un loc de muncă și care au nevoie de inserție profesională și socială.

6.2.2 Acțiuni ale întreprinderilor

Obținerea unui „pașaport pentru economia digitală” la capătul unui program de formare standard în domeniul TIC în mediul de afaceri ar putea deveni în viitor o condiție obligatorie pentru crearea unei întreprinderi.

Formarea internă a personalului din întreprinderi în domeniul TIC ar trebui generalizată prin acorduri interne, întrucât face parte din e-incluziune și permite atât menținerea acestuia un timp mai îndelungat la locul de muncă, cât și creșterea productivității întreprinderii.

6.2.3 Acțiuni ale autorităților publice

Politicile de dezvoltare a tehnologiei digitale, atât la nivel național, cât și la nivel local, trebuie gândite de la bun început ca incluzive și nediscriminatorii.

În ceea ce privește utilizarea fondurilor structurale, autoritățile au datoria de a identifica ce activități inovatoare sunt importante pentru societate în ansamblu și pot fi sprijinite pentru a fi propuse tuturor părților interesate la un preț cât mai convenabil.

UE și statele membre ar trebui să propună un cadru european pentru dezvoltarea profesionalismului în meseriile din domeniul digital.

6.3 Adaptarea conținuturilor

6.3.1 Importanța pe care o au conținuturile nu permite ca piața să fie cea care să definească conținuturile în materie de formare, educație, cultură.

6.3.2 Autoritățile publice naționale ar trebui să stabilească conținuturile de bază, să faciliteze cursurile la distanță și, împreună cu Uniunea, să stabilească elementele utile acordării de diplome recunoscute pe plan european. Receptivitatea utilizatorilor este esențială pentru identificarea nevoilor reale.

6.3.3 Este indispensabil să se ofere conținuturi adaptabile și multimedia, astfel încât mediul digital al persoanei să aibă un caracter continuu (internet „cult”) și să se asigure accesul persoanelor cu handicap.

6.3.4 Cetățenii din țările cu limbi de mică circulație sunt dezavantajați în ceea ce privește ofertele internetului. Uniunea Europeană și statele membre ar trebui să vegheze la respectarea culturii lor și la difuzarea de informații relevante în propria lor limbă.

6.3.5 Conținutul rețelelor sociale este creat de utilizatori. Instrumentul poate fi utilizat pentru a atrage orice persoană care se confruntă cu dificultăți în materie de e-incluziune, respectându-se totodată drepturile utilizatorilor.

7. Consolidarea securității pentru înfrângerea neîncrederii

A. Utilizarea tehnologiei digitale este privită cu maximă prudență⁽¹⁸⁾ de către persoanele nesigure atât pe propriile capacități, cât și pe utilizarea sistemului, iar relativa ignoranță privind propria securitate cibernetică le împiedică să se echipeze corespunzător⁽¹⁹⁾. Persoanele victime ale excluziunii sau în curs de e-incluziune sunt expuse unor riscuri mai mari.

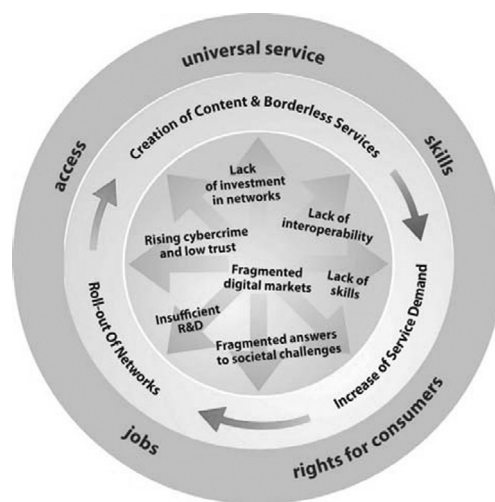
B. Utilizarea tehnologiei digitale modifică schemele mentale ale persoanelor și ale societății; de exemplu, trebuie protejată „transparența” sau „intimitatea”? În general, orice abordare a incluziunii digitale trebuie făcută cu conștiința faptului că acest instrument presupune, într-o anumită măsură, o intruziune în viața privată⁽²⁰⁾, consimțită sau nu, care, în cazul unei utilizări necorespunzătoare, poate produce efecte dezastruoase asupra oricărui utilizator și, în special, a persoanelor expuse riscurilor. Intensificarea luptei împotriva abuzurilor și a criminalității digitale trebuie să contribuie la sporirea în și mai mare măsură a încrederii utilizatorilor.

⁽¹⁸⁾ JO C 218 de 23.7.2008, p. 130.

⁽¹⁹⁾ JO C 107, 6.4.2011, p. 58 și COM(2010) 521 final.

⁽²⁰⁾ Alex Türk, președinte al comisiei naționale „Informatique et Libertés” din Franța, în „La vie privée en péril, des citoyens sous contrôle” (Viața privată în pericol, cetățenii sub control), Ed. O. Jacob, 2011; lucrările G 29, grup de lucru alcătuit din reprezentanți ai fiecărei autorități naționale independente de protecție a datelor (art. 29, Directiva. din 24.10.1995).

C. Provocările Agendei digitale și așteptările cetățenilor pot fi reprezentate sintetic prin următoarele trei cercuri concentrice:

7.1 Drepturile utilizatorilor

7.1.1 CESE dorește punerea în aplicare a unor măsuri care le să inspire tuturor încredere și să asigure securitatea mediului digital și a tranzacțiilor online, după cum prevede cel de-al 7-lea Program-cadru de cercetare și dezvoltare⁽²¹⁾.

7.1.2 Ar putea fi luată în considerare dotarea site-urilor cu elemente care să poată aminti utilizatorilor recomandările simple de protecție care trebuie respectate⁽²²⁾. În vederea sensibilizării publicului tânăr, de asemenea extrem de vulnerabil, cu privire la reflexele necesare utilizării tehnologiei digitale în condiții de siguranță, ar fi de mare utilitate introducerea, în programa școlară, încă de la începutul ciclului secundar, a unor manuale succinte de tipul *eYou Guide – To your rights online* (*eYou Guide – drepturile tale online*)⁽²³⁾, publicat de Comisie Europeană.

7.1.3 CESE consideră că cetățenii ar trebui să fie mai bine informați cu privire la rolul Autorității Europene pentru Protecția Datelor (AEPD), stabilit prin articolul 16 din TFUE, precum și la rolul G 29.

7.1.4 În plus, CESE dorește ca demnitatea utilizatorilor să fie protejată prin crearea unor norme de drept european⁽²⁴⁾, conforme cu Carta drepturilor fundamentale, în vederea respectării:

- libertății de exprimare și de informare, în special în limba maternă;
- dreptului la protecția vieții private și a datelor lor personale (ID, sănătate etc);

⁽²¹⁾ Al 7-lea program-cadru de cercetare și dezvoltare pentru perioada 2007-2013 – Decizia CE 1982/2006 din 18.12.2006.

⁽²²⁾ Avizul 5/2009 al G 29 privind rețelele sociale online, 12.6.2009, capitolul 5, pct. 8: crearea de tehnologii care să asigure respectarea vieții private.

⁽²³⁾ www.ec.europa.eu/eyouguide

⁽²⁴⁾ Conform Rezoluției Parlamentului European din 5 mai 2010 referitoare la o nouă agendă digitală pentru Europa: 2015.eu, pct. 29, „numeroase state membre încă nu au ratificat Convenția Consiliului Europei privind criminalitatea cibernetică”.

— dreptului la uitare;

— dreptului de a asigura protecția minorilor.

7.1.5 De asemenea, acesta reamintește că există deja diferite carte naționale și internaționale⁽²⁵⁾ ale consumatorilor, care formulează drepturile fundamentale ale utilizatorilor tehnologiei digitale în vederea garantării acestora. La rândul său, Parlamentul European dorește o astfel de cartă. Comitetul dorește ca menționarea unui cod al drepturilor online în UE de către Comisia Europeană, în comunicarea sa privind Agenda digitală⁽²⁶⁾ să facă, cât mai curând, obiectul unui dialog cu organizațiile de consumatori, dar și cu partenerii sociali europeni.

7.2 PE dorește recunoașterea unei „a cincea libertăți”, care să permită libera circulație a conținuturilor și cunoștințelor în cadrul rețelelor. CESE consideră că aceasta ar trebui să garanteze protecția utilizatorilor și a proprietății intelectuale. Datele economice și industriale au de asemenea, nevoie de siguranță. Rețelele („grids”) și „cloud computing”, care mobilizează simultan numeroși actori din domeniul digital, necesită metode de protecție specifice, care trebuie puse la dispoziția întreprinderilor, în special a microîntreprinderilor.

7.3 Accelerarea e-guvernantei⁽²⁷⁾ din perspectiva facilitării formalităților ar putea asigura protecția demersurilor administrative, în special pentru persoanele în vârstă, luând în considerare faptul că e-democrația poate fi incluzivă, dar nu trebuie să afecteze democrația ca atare, iar practicile sale trebuie să respecte principiile menționate mai sus.

8. Crearea de locuri de muncă

8.1 E-incluziunea tuturor este menită să asigure creșterea ocupării forței de muncă și creșterea economică. Criza, situația demografică și creșterea șomajului, a precarității, nu creează un teren favorabil dezvoltării competențelor, nici din punctul de vedere al salariilor, nici al angajatorilor. Combaterea precarității locurilor de muncă și a izolării constituie una din condițiile necesare interesului pentru o calificare, în special în domeniul digital, pentru a avea acces pe o piață a forței de muncă incluzivă⁽²⁸⁾, întrucât distanța dintre persoanele calificate și cele necalificate este din ce în ce mai mare. Dialogul social, în special sectorial⁽²⁹⁾, și politicile publice trebuie neapărat să se întâlnească în vederea creșterii nivelului de competențe digitale ale persoanelor defavorizate și a transformării acestora în locuri de muncă.

8.2 Noi filiere profesionale interesează categoriile de persoane care se formează în domeniul digital pentru a se reintegra pe piața muncii. Agențiile din domeniul ocupării forței de muncă din statele membre ar trebui să fie capabile

să le pună în evidență în diferite domenii, pentru a favoriza recunoașterea acestora la nivelul Uniunii.

8.3 În toate statele membre, inspectoratele de muncă au nevoie de actualizare.

8.4 Măsurile de integrare (*mainstreaming*) și sinergiile dintre acțiunile europene vor sta la baza succesului e-incluziunii în Uniune. Cele mai multe dintre echipamentele digitale ale utilizatorului final sunt importate în Uniune, iar caracteristicile lor de fabricație nu sunt cunoscute la nivel european. Or, pentru cetățean, accesibilitatea depinde de tehnologia de care dispune la domiciliu, în special pentru persoanele defavorizate, și mai ales pentru persoanele în vârstă sau cu handicap. Trebuie favorizat un design și funcții foarte accesibile, programe informatice adaptate, care să constituie atuurile culturii digitale incluzive, concepute în funcție de abordarea europeană, dar care să respecte standardele mondiale, și trebuie incluse clauze în acordurile comerciale.

8.5 Acest lucru necesită investiții în toate domeniile, în special pentru serviciile destinate cetățenilor. Dacă nu o vor face europenii, o vor face alții, iar întreprinderile europene vor pierde piețe și locuri de muncă. Obiectivul actual al UE este de a investi 3 % din PIB în cercetare și dezvoltare. CESE consideră că acest obiectiv trebuie îndeplinit de urgență. Toate categoriile defavorizate așteaptă realizarea unor progrese.

9. Finanțarea acțiunilor

9.1 Politicile care trebuie dezvoltate în prezent trebuie să evite riscul ca cei care, în prezent, nu sunt victime ale excluziunii, să ajungă în această situație. Bugetele care trebuie alocate acestui obiectiv vital al Uniunii trebuie majorate pe termen lung, de la punctul de plecare (cercetare, dezvoltare, inovare), până la capătul lanțului (utilizatorii finali) și să dispună de rezerve financiare care să permită atenuarea efectelor crizei. Când bugetele naționale nu mai dispun de marjă de manevră din cauza reducerilor impuse pentru reducerea cheltuielilor, fiecare 1 % în plus poate face diferența.

9.2 Incluziunea tuturor categoriilor de cetățeni în situație de e-excluziune poate fi dezvoltată prin crearea unei piețe europene structurate a serviciilor de asistență corespunzătoare, eventual sub formă de grupuri operative (*task force*), care ar avea un efect de scară.

9.3 Finanțarea privește acoperirea completă a teritoriului european în materie de infrastructură, cercetarea și inovarea tehnologică, conținuturile, inovarea socială pentru grupurile sociale defavorizate, *e-learning*, transformarea competențelor în locuri de muncă, acțiunile societății civile, ale întreprinderilor, ale actorilor publici naționali, teritorial, locali.

9.4 Cumularea ajutoarelor ar putea să elimine cauzele excluziunii, ele însele acumulate, să acopere cheltuielile legate de consumul energetic, de asigurarea spațiilor, definirea conținuturilor, crearea de materiale adaptate, definirea acțiunilor de formare adaptate.

⁽²⁵⁾ DOC Nr: 3708 INFOSOC, martie 2008 – Carta drepturilor consumatorilor în lumea digitală.

⁽²⁶⁾ COM(2010) 245 final, secțiunea 2 (4).

⁽²⁷⁾ Declarația de la Malmö, 2009.

⁽²⁸⁾ Acord-cadru ETUC-BUSINESS.EUROPE, CEEP, UEAPME- 2010.

⁽²⁹⁾ Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului privind stabilirea Cadrului european al calificărilor pentru învățarea de-a lungul vieții (2008/C 111/01).

9.5 În opinia CESE, măsurile privind e-incluziunea (gestiune, acțiuni, control) ar trebui menționate în raportul anual pe care îl publică Comisia și dezbătute cu partenerii sociali; măsurile destinate orientării cetățenilor pe calea e-incluziunii ar trebui difuzate pe scară largă.

9.5.1 Actorii de la nivel teritorial care conduc punerea în aplicare a politicilor naționale trebuie să 1) înscrie prioritatea digitală pe agendele administrațiilor locale și să se adreseze FSE; 2) să sensibilizeze responsabilii cu privire la nevoile în materie de tehnologie digitală ale grupurilor sociale a căror răspundere o poartă; 3) să sensibilizeze grupurile-țintă prin mijloace locale, precum televiziunea locală; 4) să le consulte cu privire la nevoile pe care le au prin întâlniri cu reprezentanții societății civile organizate.

9.5.1.1 CESE regretă faptul că dialogul social și civil, atât la nivel european, cât și național, nu este în mod specific structurat pe e-societate, a cărei influență asupra modului de viață este profundă, în timp ce grupurile defavorizate au nevoie de durată, de coerență, de garanții și acțiuni descentralizate.

9.6 Întreprinderile trebuie să aibă posibilitatea să se dezvolte prin intermediul tehnologiei digitale și să-i sensibilizeze pe dezvoltatori, pe constructori, cu privire la nevoile lor și la handicapurile de orice natură (design universal, inclusiv e-accesibilitate).

9.7 Modurile de finanțare

9.7.1 Fondul social european (FSE): pentru perioada 2014-2020, Comisia (acțiunile-cheie 11 și 12) prevede atribuirea de fonduri statelor membre prin FSE pentru realizarea obiectivelor de e-incluziune. CESE consideră că este din ce în ce mai necesar să se caute toate sinergiile între rubricile de finanțare.

9.7.1.1 CESE pune sub semnul întrebării relevanța principiului aditivității la alocarea fondurilor structurale în fața unei mize de o asemenea importanță pentru viitor, în momentul în care numeroși actori publici se confruntă cu mari dificultăți bugetare, când etapele reducerii diviziunii digitale nu suportă amânare. Comitetul dorește să fie studiate posibilitățile de alocare directă.

9.7.2 Comitetul propune totodată să se caute, în vederea realizării e-incluziunii, oportunități pentru noi moduri de finanțare:

— între actorii publici și privați, pentru TIC în general, și, de exemplu, întreprinderile din sectorul jocurilor comerciale (care colectează fonduri importante) pentru a reutiliza la prețuri convenabile tehnologiile de vârf care nu mai sunt de ultimă generație;

— pentru infrastructurile digitale și alte infrastructuri, în cadrul inițiativei Comisiei „împrumuturi obligatate Europa 2020 pentru finanțarea de proiecte”, dacă se materializează ⁽³⁰⁾;

— o participare destinată activităților de „e-learning” a furnizorilor de acces, a operatorilor, a furnizorilor de materiale;

— o taxă europeană pe tranzacțiile financiare (TTF) ⁽³¹⁾, din care o parte s-ar putea consacra incluziunii digitale.

9.7.3 În toate cazurile, este crucial să se verifice ⁽³²⁾ modul de utilizare a fondurilor, pentru ca ajutoarele să fie utilizate în mod eficient. Partenerii sociali vor trebui asociați diferitelor forme de control. Pentru FSE, există deja comitete de monitorizare. Pentru PPP, care sunt de luat în considerare într-un cadru european corespunzător, trebuie de asemenea dezvoltate noi forme de supraveghere a costului final, atât pentru contribuabil, cât și pentru utilizator, în conformitate cu reglementările privind SIG, serviciile de interes economic general (SIEG) și SSIG. Acestea nu pot fi avute în vedere decât într-un cadru european corespunzător. ⁽³³⁾

9.7.4 CESE consideră că nu este suficient să se generalizeze accesul și să se adapteze la evoluția tehnologică vitezele de transmitere ale serviciului universal și își reiterează propunerile privind (Avizul CESE 1915/2008):

— necesitatea de a se acorda excluziunii sociale, care corespunde lipsei de mijloace și de competențe a grupurilor de utilizatori defavorizați, tot atâta importanță cât și excluziunii geografice și extinderii serviciului universal, astfel încât să fie asigurat accesul pentru toți utilizatorii, indiferent de situația lor;

— încurajarea finanțării serviciului universal ⁽³⁴⁾ prin subvenții publice naționale și fonduri comunitare, singurul mijloc potrivit pentru țările în care povara financiară a obligațiilor de serviciu universal reprezintă o sarcină excesivă pentru operatori;

— susținerea proiectelor de incluziune digitală în special prin forme de microfinanțare a unor proiecte de formare desfășurate de instituții publice locale, și instalarea unor terminale interactive în spațiile publice, cu acces gratuit la internet;

⁽³⁰⁾ Consultare lansată până la 2 mai 2011.

⁽³¹⁾ PE, Raportul Podimata privind taxarea tranzacțiilor financiare – 529 de voturi pentru, 127 de voturi împotriva, 18 abțineri (8 și 9 martie 2011).

⁽³²⁾ JO C 132, 3.5.2011, p. 8.

⁽³³⁾ JO C 48, 15/2/2011, p. 72.

⁽³⁴⁾ JO C 175, 28.7.2009, p. 8.

- invitarea statelor membre să prevadă ajutoare financiare pentru familiile sau persoanele pentru care materialul de bază (calculator, programe, modem), accesul și serviciul reprezintă costuri prea ridicate în raport cu veniturile.

Bruxelles, 13 iulie 2011

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Parteneriatul estic și dimensiunea estică a politicilor UE, cu accent pe politica agricolă a UE – siguranță alimentară, comerț nestingherit, cooperare sporită și ajutor pentru dezvoltare, parteneriat strategic (aviz exploratoriu)

(2011/C 318/03)

Raportor: **dl Seppo KALLIO**

La 30 noiembrie 2010, în conformitate cu articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, viitoarea Președinție poloneză a Uniunii Europene a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Parteneriatul estic și dimensiunea estică a politicilor UE, cu accent pe politica agricolă a UE – siguranță alimentară, comerț nestingherit, cooperare sporită și ajutor pentru dezvoltare, parteneriat strategic

(aviz exploratoriu).

Secțiunea pentru agricultură, dezvoltare rurală și protecția mediului, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 21 iunie 2011.

În cea de-a 473-a sesiune plenară, care a avut loc la 13 și 14 iulie 2011 (ședința din 14 iulie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 149 de voturi pentru, 1 vot împotriva și nicio abținerere.

1. Concluzii și recomandări

1.1 CESE subliniază că obiectivele țărilor partenere și disponibilitatea lor de a întreprinde reforme politice și economice sunt importante în cadrul negocierilor cu privire la acordurile de asociere și de liber schimb cu Uniunea Europeană.

1.2 CESE consideră că este esențial să se cunoască măsura în care țările partenere dispun de capacitatea sau de voința politică de a efectua reformele economice și sociale impuse de aceste acorduri.

1.3 CESE este convins că este vital ca acordurile de asociere și de liber schimb să aibă ca obiectiv reconcilierea intereselor țărilor partenere cu cele ale UE, astfel încât progresele viitoare să fie în beneficiul tuturor părților.

1.4 În opinia Comitetului, strategia de negociere a UE trebuie să țină seama într-o măsură mai mare de poziția sectorului agricol și de importanța politicii agricole pentru cooperarea dintre UE și țările partenere. Sectorul agricol și cel alimentar trebuie să joace un rol mai concret în acordurile de cooperare dintre UE și țările din cadrul parteneriatului.

1.5 CESE subliniază că, până în prezent, locul ocupat de agricultură și de politica agricolă în cadrul Platformei de integrare economică și convergență cu politicile UE a fost neglijabil. Agricultură, producția de alimente și politica agricolă trebuie să facă parte dintre subiectele discutate.

1.6 CESE este ferm convins că agricultura reprezintă un sector extrem de important pentru dezvoltarea economică, socială și regională a țărilor partenere. Îndeplinirea obiectivelor stabilite va depinde de dezvoltarea favorabilă a agriculturii. De asemenea, investițiile în agricultură și dezvoltarea sectorului reprezintă condiții esențiale pentru reducerea sărăciei în mediul rural.

1.7 CESE consideră că este important să se sporească competitivitatea produselor agricole și alimentare, precum și siguranța alimentară și calitatea altor alimente care provin din țările partenere. Respectarea reglementărilor și standardelor prevăzute de Acordul OMC privind aplicarea măsurilor sanitare și fitosanitare (Acordul SPS) s-a dovedit a fi o problemă majoră în asigurarea accesului pe piață al produselor alimentare din țările partenere. Garantarea siguranței alimentare pe piețele UE necesită respectarea criteriilor de calitate. Țările partenere au nevoie de sprijin și consultanță tehnică și financiară pentru rezolvarea acestor probleme.

1.8 Dificultățile întâmpinate de țările partenere în respectarea reglementărilor și standardelor prevăzute de Acordul SPS pentru produse alimentare au fost identificate ca fiind un obstacol important în calea comerțului cu produse agricole. Cu toate acestea, Comisia trebuie să încerce, oricând și oriunde este posibil, să negocieze recunoașterea reciprocă în acele cazuri în care țările aparținând Parteneriatului estic aplică deja separat standarde eficiente în ceea ce privește măsurile sanitare și fitosanitare, chiar dacă acestea nu sunt strict compatibile. De asemenea, atât UE, cât și aceste țări trebuie să vegheze cu multă atenție pentru a nu permite, odată cu intrarea în vigoare a acordurilor de liber schimb aprofundate și cuprinzătoare, ca părți interesate din țările terțe să găsească modalități de a importa în UE, pe ușa din dos, produse alimentare ilegale sau necorespunzătoare standardelor – sau alte produse recunoscute ca fiind dăunătoare pentru sănătatea persoanelor, animalelor sau plantelor. CESE propune ca măsurile sanitare și fitosanitare să devină o temă specifică care să fie abordată în cadrul inițiativelor emblematiche.

1.9 CESE subliniază că tranziția către o economie de piață necesită o schimbare a mentalității, elaborarea unei legislații și crearea unor instituții specifice, precum și capacități tehnice cuprinzătoare pentru adaptarea metodelor și practicilor în domeniile producției primare, prelucrării și comerțului exterior.

1.10 În opinia Comitetului, cooperarea trebuie consolidată mai ales în domeniile formării și cercetării, în cadrul cărora desfășurarea unor proiecte de cercetare comune, vizite și seminare este importantă pentru dezvoltarea înțelegerii reciproce și a unor modele operaționale.

1.11 De asemenea, CESE subliniază că este în interesul comun al UE și al țărilor partenere să prevină efectele ecologice negative ale îngrășămintelor și pesticidelor asupra solului și sistemelor de apă. Asigurarea circuitului elementelor nutriționale constituie de asemenea un obiectiv major de dezvoltare.

1.12 CESE consideră că un alt element important pentru dezvoltarea agriculturii îl constituie cooperarea dintre UE și țările din cadrul parteneriatului în domeniul energetic.

1.13 CESE reamintește că respectarea drepturilor fundamentale ale lucrătorului adoptate de Organizația Internațională a Muncii (OIM) reprezintă un element esențial pentru respectarea drepturilor omului. Este important ca normele de muncă internațional recunoscute să fie respectate în zonele de liber schimb aprofundate și cuprinzătoare care urmează să fie create între UE și țările partenere.

1.14 CESE consideră că organizațiile din sectorul alimentar din țările Parteneriatului estic ar trebui să primească un sprijin suplimentar considerabil. Aceste organizații trebuie să fie implicate pe larg în forumul societății civile. Aceasta presupune de asemenea un rol mai puternic pentru CESE și o participare echilibrată la importantele lucrări desfășurate de organizațiile pe care le reprezintă.

1.15 CESE consideră că UE și guvernele țărilor partenere trebuie să sprijine și să încurajeze consolidarea capacităților acestor organizații, precum și participarea lor la elaborarea strategiei Parteneriatului estic și la desfășurarea proceselor, astfel încât o societate civilă independentă să poată contribui în mod decisiv la dezvoltarea cooperării în domeniul agriculturii.

2. Context

2.1 Pentru Uniunea Europeană, stabilitatea, buna guvernare și dezvoltarea economică în țările din vecinătatea estică sunt de o importanță majoră. Politica europeană de vecinătate a reușit cu succes să consolideze relațiile dintre UE și vecinii săi. Politica privind Parteneriatul estic, aprobată la Praga în 2009, ar trebui să meargă mai departe. Partenerii noștri ⁽¹⁾ din Europa de Est și Caucazul de Sud doresc cu toții să-și intensifice relațiile cu UE, iar Uniunea susține cu fermitate eforturile de apropiere ale acestor țări. Parteneriatul estic promovează puternic reforme esențiale, ca parte a politicii europene de vecinătate, în condițiile în care țările din cadrul Parteneriatului suferă în prezent de deficiențe considerabile în ceea ce privește obiectivele politice și punerea concretă în aplicare a democrației.

⁽¹⁾ Țările din cadrul Parteneriatului estic sunt țările din estul Europei și Caucazul de Sud din cadrul politicii europene de vecinătate: Armenia, Azerbaidjan, Georgia, Republica Moldova, Ucraina și Belarus. COM(2008) 823 final: Comunicarea Comisiei către Parlamentul European și Consiliu: Parteneriatul estic.

2.2 În conformitate cu declarația Consiliului European ⁽²⁾, Parteneriatul estic va contribui substanțial la consolidarea politicii UE privind țările din vecinătatea estică și țările partenere, contribuind la crearea condițiilor necesare pentru asocierea politică și continuarea integrării economice dintre Uniunea Europeană și partenerii estici.

2.3 Obiectivul negocierilor bilaterale constă în încheierea unui acord de asociere cu fiecare țară în parte, în cadrul căruia crearea unei zone de liber schimb aprofundate și cuprinzătoare (ZLSAC ⁽³⁾) reprezintă un element esențial ⁽⁴⁾.

2.4 Obiectivele țărilor partenere și voința politică de a încheia acorduri cu Uniunea Europeană sunt importante pentru avansarea negocierilor. Întrebarea esențială este în ce măsură dispun țările partenere de capacitatea sau de voința politică de a întreprinde reformele economice și sociale impuse de aceste acorduri.

2.5 Prin declarația de la Praga, țările din cadrul Parteneriatului estic s-au angajat pe calea reformelor politice și economice. Democrația, buna guvernare și promovarea statului de drept, eradicarea corupției, precum și respectarea drepturilor omului și participarea societății civile sunt importante. Punctul de plecare pentru reformele economice îl constituie aplicarea practicilor economiei de piață și alinierea normelor și reglementărilor la legislația UE ⁽⁵⁾.

2.6 Abordarea multilaterală a Parteneriatului estic completează relațiile bilaterale prin stabilirea unor legături de cooperare, dialog deschis și schimb de bune practici și experiență. Cooperarea este dezvoltată prin intermediul unor platforme tematice și al anumitor inițiative emblematică ⁽⁶⁾, precum și prin intermediul forumului societății civile ⁽⁷⁾. Convergența sectorului agricol și a politicii agricole este abordată în cadrul Platformei de integrare economică și convergență cu politicile UE. Până în prezent, rolul agriculturii și al politicii agricole a fost prea modest. Poziția acestora ar trebui consolidată.

⁽²⁾ Consiliul Uniunii Europene: Declarația Consiliului European privind Parteneriatul estic, Bruxelles, 20 martie 2009, 7880/09, CONCL 1.

⁽³⁾ DCFTA = Deep and Comprehensive Free Trade Area (ZLSAC = zonă de liber schimb aprofundată și cuprinzătoare).

⁽⁴⁾ Alexander Duleba & Vladimir Bilcik: *Toward a Strategic Regional Framework for the EU Eastern Policy, Searching for Synergies between the Eastern Partnership and the Partnership for Modernization with Russia* („Către un cadru regional strategic pentru politica estică a UE: identificarea de sinergie între Parteneriatul estic și parteneriatul de modernizare cu Rusia”), Bratislava 2010.

⁽⁵⁾ Consiliul Uniunii Europene: Concluziile Președinției, Consiliul European de la Bruxelles, 19-20 martie 2009, 7880/09, CONCL 1.

⁽⁶⁾ Cele cinci inițiative emblematică sunt următoarele: (a se vedea și http://www.eeas.europa.eu/eastern/initiatives/index_en.htm):

- Programul de gestionare integrată a frontierelor;
- Inițiativa emblematică în favoarea întreprinderilor mici și mijlocii (IMM-uri);
- Promovarea piețelor regionale de energie și a eficienței energetice;
- Prevenția, pregătirea și răspunsul în caz de dezastru natural sau provocat de mâna omului;
- Inițiativa emblematică pentru promovarea bunei guvernare în materie de mediu;
- Diversificarea energetică: coridorul sudic.

⁽⁷⁾ Punerea în aplicare a Parteneriatului estic: Raport prezentat în reuniunea miniștrilor afacerilor externe, 13 decembrie 2010.

2.7 Agricultură și producția alimentară constituie sectoare vitale în toate țările Parteneriatului estic. Contribuția lor la PIB este ridicată, cele două sectoare oferind locuri de muncă pentru un număr considerabil de persoane. Creșterea puternică a producției agricole și alimentare reprezintă o condiție pentru creșterea întregii economii și pentru reducerea concomitentă a sărăciei.

2.8 Prezentul aviz:

- a) subliniază necesitatea formulării unei abordări strategice din partea UE pentru țările din Parteneriatul estic, inclusiv în domeniul politicii agricole;
- b) examinează proiecte din sectorul agricol puse în practică sau în curs de desfășurare care susțin obiectivele Parteneriatului estic; și
- c) atrage atenția asupra faptului că există legături între chestiunile din domeniul agricol și multe din domeniile politice ale UE și obiectivele acestora în cadrul politicii de parteneriat.

2.9 CESE recomandă ca strategia de negociere a UE să țină seama atât de importanța politicii agricole în cooperarea dintre UE și țările partenere, cât și de poziția sectorului agricol în cadrul politicii de dezvoltare a țărilor partenere.

2.10 Țările din cadrul Parteneriatului estic sunt producători importanți de cereale, produse animaliere, legume și rădăcinoase, precum și fructe și struguri. Ucraina este unul din cei mai mari producători de cereale din întreaga lume. În 2008, Ucraina a ocupat locul 8 ca producător și locul 7 pe lista țărilor exportatoare. Productivitatea s-a îmbunătățit, dar potențialul de creștere a randamentului anual al recoltelor este considerabil. Ucraina recoltează anual între 40 și 50 de milioane de tone de cereale, în timp ce recolta totală din celelalte cinci state partenere se ridică la aproximativ 15 milioane de tone.

2.11 UE-27 este cel mai mare partener comercial pentru Ucraina, Armenia, Azerbaidjan, Georgia și Republica Moldova⁽⁸⁾ și al doilea partener, ca mărime, al Republicii Belarus⁽⁹⁾. Peste jumătate din exporturile Republicii Moldova și aproape 50 % din exporturile Armeniei și Azerbaidjanului sunt destinate țărilor UE. În plus, produsele agricole joacă un rol deosebit de important în cadrul comerțului dintre țările Parteneriatului estic și UE.

3. Elemente strategice ale agriculturii și politicii agricole

3.1 CESE subliniază că agricultura reprezintă un sector extrem de important pentru dezvoltarea economică, socială și regională a țărilor partenere. Ameliorarea siguranței alimentare constituie, de asemenea, un obiectiv social fundamental pentru aceste țări. Nevoia de tehnologie și de expertiză în materie de producție, prelucrare și comercializare se face simțită în mod acut. Un alt obiectiv al țărilor partenere constă în creșterea calității și competitivității produselor agricole și alimentelor.

⁽⁸⁾ UE: DG Comerț; Statistici.

⁽⁹⁾ Comisia Europeană: comerț, relații bilaterale, țări, Belarus.

3.1.1 Un alt element strategic care trebuie luat în considerare îl reprezintă politica de dezvoltare rurală, cel de-al doilea pilon al PAC, care permite utilizarea fondurilor UE pentru a ameliora situația economică și socială în zonele rurale și la nivelul populației rurale. Nu este vorba numai de menținerea producției agricole în condițiile cerute de UE, ci și de păstrarea locurilor de muncă și a condițiilor de trai în zonele rurale, respectând cultura locală, precum și de măsurile de mediu care trebuie luate pentru a asigura dezvoltarea durabilă a zonelor rurale.

3.2 Cu o piață cu 500 de milioane de consumatori, Uniunea Europeană este cea mai mare zonă comercială a lumii din punctul de vedere al puterii de cumpărare. Proximitatea piețelor oferă țărilor partenere și Uniunii Europene posibilitatea de a extinde volumul schimburilor comerciale și de a contribui astfel la crearea condițiilor necesare pentru creștere economică.

3.3 Obiectivul politicii agricole și comerciale a UE este asigurarea stabilității piețelor alimentare în condiții aflate în schimbare. Politica urmărită trebuie să le garanteze consumatorilor europeni produse de înaltă calitate la prețuri echitabile. Este important ca politica să garanteze stabilitatea piețelor, care asigură în același timp satisfacerea necesităților consumatorilor și venituri echitabile pentru agricultori.

3.4 Menținerea siguranței alimentare reprezintă unul dintre obiectivele centrale ale sectoarelor agricol și alimentar din UE. Prevenirea bolilor animalelor și plantelor și monitorizarea exactă a reziduurilor dăunătoare pentru sănătate le garantează consumatorilor siguranța alimentară. Aceste măsuri de control la frontieră se aplică și alimentelor importate din țările partenere.

3.5 CESE este convins că este vital ca acordurile de asociere și de liber schimb să aibă ca obiectiv reconcilierea intereselor țărilor partenere cu cele ale UE, astfel încât progresele viitoare să fie în beneficiul tuturor părților.

4. Puncte de plecare pentru negocierile de liber schimb și chestiuni fundamentale

4.1 Negocierile privind zona de liber schimb acoperă o gamă largă de chestiuni de ordin comercial: tarifele, serviciile, formalitățile vamale, reglementările și standardele prevăzute de Acordul OMC privind aplicarea măsurilor sanitare și fitosanitare (Acordul SPS), achizițiile publice, indicațiile geografice, instrumentele de protecție comercială și chestiuni tehnice de protecție a frontierelor⁽¹⁰⁾.

4.2 În ultimii doi ani, s-au desfășurat intensiv negocieri cu Ucraina privind zona de liber schimb aprofundată și cuprinzătoare (ZLSAC). Negocierile au fost inițiate după ce Ucraina a devenit membru oficial al OMC în 2008⁽¹¹⁾. Nu s-a ajuns încă la o reușită în cadrul acestor negocieri, dar acest obiectiv ar putea fi atins în 2011.

⁽¹⁰⁾ A se vedea nota de subsol 6.

⁽¹¹⁾ Al patrulea raport comun privind progresele înregistrate: negocierile privind Acordul de asociere UE-Ucraina, Kiev, 4-8 noiembrie 2010.

4.3 Inițierea acestui tip de negocieri privind instituirea unei zone de liber schimb presupune statutul de membru în OMC. În prezent se depun eforturi pentru a iniția în viitorul cât mai apropiat negocieri cu Republica Moldova, Armenia și Georgia. Republica Moldova și-a manifestat disponibilitatea de a demara în timp cât mai scurt aceste negocieri.

4.4 Azerbaidjan încă nu este membru al OMC, astfel încât negocierile de liber schimb nu pot fi inițiate. Belarus nu întrunește condițiile politice care să permită începerea negocierilor de liber schimb.

4.5 Respectarea reglementărilor și standardelor prevăzute de Acordul OMC privind aplicarea măsurilor sanitare și fitosanitare (Acordul SPS) s-a dovedit a fi o problemă majoră în asigurarea accesului pe piață al produselor agricole și alimentare. Atât Acordul SPS, cât și normele de mediu și sănătate ale UE obligă Ucraina și celelalte țări din cadrul Parteneriatului estic la desfășurarea unor activități ample de dezvoltare. Din acest motiv, țările partenere au nevoie de sprijin și consultanță tehnică și financiară pentru rezolvarea acestor probleme.

5. Dezvoltarea sectorului agricol în țările Parteneriatului estic

5.1 Programul Parteneriatului estic, asupra căruia s-a convenit la Praga, la 7 mai 2009, ridică cooperarea financiară dintre UE și cele șase țări partenere la un nou nivel. Pentru perioada 2010-2013, UE a prevăzut alocarea a 600 de milioane de euro pentru cooperare. Finanțarea are loc prin intermediul Instrumentului european de vecinătate și de parteneriat (IEVP) ⁽¹²⁾.

5.2 Pentru perioada 2007-2011 sunt prevăzute 10-12 proiecte specifice pentru dezvoltarea agriculturii și siguranței alimentare ⁽¹³⁾. Multe proiecte au fost de mică amploare. Cel mai mare proiect a fost cel de modernizare a producției vinicole în Republica Moldova. Acesta a fost finanțat împreună cu Banca Europeană de Investiții. Proiectul a fost demarat în 2010.

5.3 Aproximativ jumătate dintre proiecte vizează ameliorarea siguranței alimentare în țările partenere prin dezvoltarea know-how-ului, printre altele, în ceea ce privește conformitatea cu normele sanitare și fitosanitare. Câteva dintre proiecte sunt dedicate dezvoltării capacității de gestionare și de planificare a agriculturii. În 2009 au fost alocate aproape 2 milioane de euro Georgiei în vederea îmbunătățirii siguranței alimentare pentru copiii vulnerabili.

5.4 În cadrul negocierilor de asociere cu Ucraina, ambele părți au subliniat, printre altele, importanța promovării competitivității producției agricole și a obiectivului de asigurare a calității alimentelor ⁽¹⁴⁾. În termeni practici, sprijinul UE în acest sector ar trebui să fie dedicat dezvoltării instituțiilor și acordării de consultanță și formare.

5.5 Experiența practică a arătat că tranziția de la economia planificată la o economie de piață în țările Parteneriatului estic este un proces de durată. Ar trebui depuse eforturi în vederea promovării acestui proces, care merită examinat cu atenție. Pe lângă schimbarea mentalităților, tranziția necesită elaborarea unei legislații și crearea unor instituții și a capacităților tehnice în vederea adaptării metodelor și practicilor de producție primară, prelucrare și comerț exterior. Cooperarea în cadrul parteneriatului și programele UE ar trebui să creeze condițiile care să permită diversificarea cooperării în domeniul agricol și îmbunătățirea condițiilor comerciale.

5.6 Au fost definite teme specifice ca obiective de dezvoltare pentru UE și țările partenere; acestea s-au dovedit a fi fundamentale în cadrul negocierilor bilaterale. Temele și subiectele specifice acestor domenii sunt cunoscute sub denumirea de inițiative emblematiche. În condițiile în care dificultățile întâmpinate în respectarea reglementărilor și standardelor prevăzute de Acordul OMC privind aplicarea măsurilor sanitare și fitosanitare (Acordul SPS) au fost identificate drept o dificultate majoră pentru comerțul cu alimente, acest subiect ar trebui inclus în inițiativele emblematiche.

6. Factorii de mediu și impactul social

6.1 Producția agricolă și industria alimentară au un impact major asupra mediului local. Alegerea metodelor de cultivare afectează calitatea solului și a apei de suprafață și subterane. Este în interesul comun al UE și al țărilor partenere să prevină efectele ecologice negative ale îngrășămintelor și pesticidelor asupra solului și sistemelor de apă. Asigurarea circuitului elementelor nutriționale constituie, de asemenea, un obiectiv major de dezvoltare.

6.2 Evoluțiile de pe piețele globale de energie, precum și gestionarea energiei în fiecare țară reprezintă un factor important pentru dezvoltarea și succesul producției agricole. Nivelul recoltelor depinde de disponibilitatea și prețul factorilor de producție care necesită energie, de exemplu îngrășămintele. În același timp, producția de energie regenerabilă influențează prețurile alimentelor, întrucât anumite tipuri de bioenergie pot fi produse în zonele agricole. Cooperarea bilaterală dintre UE și țările partenere pe teme de energie este deci deosebit de importantă și pentru dezvoltarea agriculturii.

6.3 Interacțiunea dintre Uniunea Europeană și țările partenere trebuie să țină seama de rolul sectorului agricol în dezvoltarea zonelor rurale din țările din cadrul Parteneriatului estic. În lipsa unei dezvoltări regionale favorabile, sărăcia în anumite regiuni ar putea atinge un nivel critic.

6.4 Un element esențial al drepturilor omului constă în respectarea drepturilor fundamentale ale lucrătorilor adoptate de Organizația Internațională a Muncii (OIM). Este important ca aceste norme de muncă internațional recunoscute să fie respectate în zona de liber schimb care urmează să fie creată între UE și țările partenere.

⁽¹²⁾ Comisia Europeană, Direcția Generală Relații Externe, Politica europeană de vecinătate; Vademecum privind finanțarea în cadrul Parteneriatului estic, 24 septembrie 2010.

⁽¹³⁾ Comunitatea Parteneriatului estic, www.easternpartnership.org.

⁽¹⁴⁾ Comisia Europeană – DG RELEX: lista domeniilor prioritare pentru Programul de asociere UE-Ucraina în 2010.

7. Dezvoltarea cooperării administrative și a altor forme de cooperare

7.1 Punerea în aplicare a Parteneriatului estic, acordurile de asociere, zona de liber schimb aprofundată și cuprinzătoare și alte forme de cooperare necesită un nivel considerabil de interacțiune și cooperare între factorii de decizie politică, autorități și experți, precum și între organizațiile internaționale, socioeconomice și cele aparținând societății civile. De acest aspect trebuie să se țină seama în punerea în aplicare a programului Parteneriatului estic.

7.2 Interacțiunea dintre UE și cetățenii țărilor partenere, în mod special generația tânără, trebuie recunoscută ca mijloc de promovare a schimbării. UE a recunoscut valoarea cooperării culturale și a dialogului intercultural ca parte integrantă a politicilor externe⁽¹⁵⁾.

7.3 Cooperarea trebuie consolidată mai ales în domeniile formării și cercetării, în cadrul cărora desfășurarea de proiecte de cercetare comune, vizite și seminare este importantă pentru dezvoltarea înțelegerii reciproce și a unor modele operaționale.

8. Consolidarea rolului și poziției organizațiilor

8.1 O atenție deosebită trebuie acordată implicării organizațiilor societății civile în cooperarea dintre UE și țările partenere. CESE propune sprijinirea dezvoltării viitoare a activităților desfășurate de organizațiile societății civile și consolidarea Forumului societății civile din cadrul Parteneriatului estic.

8.2 Rolul și statutul societății civile în țările Parteneriatului estic au fost mai degrabă modeste. Pentru dezvoltarea democrației este esențial ca rolul organizațiilor libere să fie

consolidat. CESE a elaborat în trecut avize privind consolidarea și susținerea rolului organizațiilor și al societății civile în aceste țări. Un asemenea aviz⁽¹⁶⁾ a fost elaborat în primăvara anului 2009 în cursul Președinției cehe.

8.3 Până în prezent, participarea societății civile a fost mult prea limitată și prost organizată. Una dintre preocupările centrale ale politicii din cadrul Parteneriatului estic ar trebui să fie îndrumarea și sprijinul acordat unui spectru larg de organizații, astfel încât acestea să fie capabile să contribuie cu o valoare adăugată substanțială la îmbunătățirea și extinderea cooperării dintre UE și țările Parteneriatului estic.

8.4 Poziția și capacitatea organizațiilor din sectorul agricol continuă să fie relativ slabe. Pentru a dezvolta acest sector și a consolida cooperarea cu UE, aceste organizații ar trebui să beneficieze de măsuri de îmbunătățire a formării și a competențelor profesionale, atât la nivel național, cât și prin menținerea legăturilor cu UE și prin punerea în aplicare a Parteneriatului estic.

8.5 Pentru a putea promova programul Parteneriatului estic, organizațiile din sectorul agricol și alimentară ar trebui să joace un rol semnificativ mai amplu în cadrul diferitelor etape ale procesului. Complexitatea lanțului de aprovizionare cu alimente constituie o provocare suplimentară atât pentru lucrători, industrie, cercetare, consultanță și gestiune, cât și pentru producători. Sprijinirea activităților tuturor părților implicate și consolidarea capacităților organizațiilor reprezintă condiții fundamentale pentru a face posibilă cooperarea în domeniul agricol între țările partenere și UE, în vederea generării de rezultate durabile în beneficiul ambelor părți. În acest sens este vital ca activitățile organizate în comun cu CESE, organizațiile de la nivelul UE și cele de la nivel național să fie intensificate.

Bruxelles, 14 iulie 2011

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

⁽¹⁵⁾ A se vedea nota de subsol 2.

⁽¹⁶⁾ CESE, JO C 277, 17.11.2009, p. 30-36, Implicarea societății civile în Parteneriatul estic.

Avizul Comitetului Economic și Social European privind educația financiară și consumul responsabil de produse financiare (aviz din proprie inițiativă)

(2011/C 318/04)

Raportor: **dl Carlos TRIAS PINTÓ**

La 20 ianuarie 2011, în conformitate cu articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, Comitetul Economic și Social European a hotărât să elaboreze un aviz din proprie inițiativă cu privire la

Educația financiară și consumul responsabil de produse financiare.

Secțiunea pentru uniunea economică și monetară și coeziune economică și socială, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 24 iunie 2011.

În cea de-a 473-a sesiune plenară, care a avut loc la 13 și 14 iulie 2011 (ședința din 14 iulie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 142 voturi pentru, 6 voturi împotriva și 4 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Complexitatea și opacitatea tot mai mare a sistemului financiar au îngreunat în ultimii ani înțelegerea corectă a produselor financiare.

1.1.1 În acest context, CESE recunoaște diferitele inițiative lansate de Comisia Europeană și de OCDE pentru a remedia lacunele sistemului financiar și îndeamnă totodată industria financiară să pună în aplicare corect noua legislație și să utilizeze autoreglementarea pentru a încuraja o acțiune adecvată și onestă, corectând comportamentul precedent al anumitor entități și înlesnind accesul la produse financiare transparente, care să le permită consumatorilor să știe pentru ce semnează în realitate și din ce motiv și care să facă posibilă comparația între diferitele oferte de pe piață.

1.2 Îmbunătățirea indispensabilă a reglementării, supravegherii și transparenței sistemului financiar pentru a spori nivelul de protecție a consumatorilor de produse financiare și a investitorilor în astfel de produse nu-i scutește pe cetățeni de datoria de a-și dezvolta capacitățile financiare pe parcursul întregii vieți, în vederea unui consum responsabil de produse financiare prin intermediul luării de decizii în cunoștință de cauză și bine întemeiate. Este vorba, în definitiv, despre a lega într-un triunghi virtuos educația financiară, reglementarea piețelor și protecția consumatorului.

1.3 Educația financiară trebuie concepută ca o politică integrală, bazată pe colaborarea tuturor actorilor implicați: administrațiile publice, industria financiară, întreprinderile, organizațiile sindicale, asociațiile de consumatori, sistemul de învățământ și toți cetățenii, în general, în calitate de consumatori de produse financiare. Cu toate acestea, activitățile de educație și formare ar trebui să fie derulate de organisme neafectate de niciun conflict de interese.

1.4 În cadrul unui sistem de învățământ care încurajează cetățenii europeni să își dezvolte spiritul critic, educația financiară trebuie să fie prezentă de-a lungul întregii vieți. CESE solicită introducerea educației financiare ca materie obligatorie în cadrul programelor de studiu ale sistemului de învățământ, acestea urmând să i se asigure o continuitate în

programele de competență și reorientare profesională destinate lucrătorilor. În acest scop, va trebui, printre altele, încurajată gestionarea conștientă a propriei situații financiare (economisire, utilizarea cărților de credit, împrumuturi etc.), punându-se în valoare produsele financiare responsabile din punct de vedere social. CESE sprijină măsurile de reglementare a piețelor financiare de produse de bază, măsuri adoptate de Comisia Europeană pentru a spori transparența, a crește calitatea informației și a îmbunătăți mecanismele de supraveghere.

1.5 O educație financiară pe deplin accesibilă este benefică pentru întreaga societate. Proiectele de capacitate financiară trebuie să privească, în mod prioritar, acele categorii de persoane care se confruntă cu riscul excluziunii financiare, și însăși industria financiară este obligată să se implice activ în dubla acțiune „microfinanțe și educație”, precum și în înlesnirea accesului la servicii financiare de bază.

1.6 CESE pune accentul asupra impactului limitat al programelor de educație financiară actuale și subliniază totodată că este important să se identifice necesitățile consumatorilor de produse financiare în materie de formare și să se formuleze propuneri *ad hoc*, dar și să se evalueze conformitatea diferitelor programe educaționale și eficiența modalităților de acces utilizate, cu implicarea părților interesate în vederea realizării acestui obiectiv.

1.7 În definitiv, educația financiară este un aspect esențial pentru menținerea încrederii în sistemul financiar și pentru un consum responsabil de produse financiare. Prin urmare, în perspectivă, este indispensabil ca instituțiile publice și private cele mai relevante și părțile interesate să își unească forțele pentru a dota educația financiară cu strategiile și resursele pe care aceasta le merită, și să remedieze lipsa de coordonare și sinergiile deficiente dintre numeroasele inițiative existente (la nivel internațional, european și național).

1.8 CESE este conștient de caracterul limitat al competențelor Comisiei Europene în domeniul educativ, însă, în contextul acesteia, susține că educația financiară este mai amplă decât educația în sine, dat fiind că privește, de asemenea, responsabilizarea persoanelor, abordează excluziunea socială și încurajează consumul responsabil.

1.9 În cele din urmă, CESE subliniază faptul că nevoile consumatorilor de produse financiare trebuie să reprezinte o temă prioritară în cadrul reuniunilor internaționale la nivel înalt, în special în cadrul G-20. În acest sens, CESE solicită înființarea unui Grup de experți în protecție financiară a consumatorului.

2. Cultura financiară și rolul consumatorilor

2.1 Cultura dereglementării și a autoreglementării financiare, creativitatea financiară, complexitatea noilor instrumente și opacitatea sistemului, pe lângă faptul că au fost o cauză decisivă a gravei crize pe care o traversăm în prezent, au îngreunat înțelegerea de către cetățeni a mecanismelor de funcționare a unei piețe deja complexe și globalizate prin natura sa, inundate de o mare varietate de produse financiare.

2.2 În așa-numita societate a cunoașterii, care trebuie să beneficieze de un sistem de învățământ capabil să stimuleze spiritul critic al cetățenilor săi, educația financiară reprezintă un instrument strategic, care trebuie să însoțească noua reglementare a sistemului financiar. Configurarea unui sistem financiar mai solid, sigur și transparent nu poate fi realizată fără contribuția unui consumator responsabil și angajat în dezvoltarea capacităților sale financiare.

2.3 De altfel, capătă o pondere tot mai mare „consumul responsabil de produse financiare”, care îndeamnă la disocierea dorinței de necesitate. În același sens, câștigă tot mai mulți adepți „economisirea conștientă”, care – pe termen lung – mizează pe produse responsabile din punct de vedere social⁽¹⁾, și anume pe cele care demonstrează o performanță mai bună din punctul de vedere al mediului, social și al guvernantei corporative (criterii ESG).

2.4 Obiectivul nu este doar de a transmite cunoștințe și abilități (educația financiară), ci și de a modela o judecată în cunoștință de cauză (alfabetizarea financiară) pentru a se obține, într-un context real, o luare de decizii corecte în gestionarea economiei personale (capacitate financiară).

2.5 În definitiv, o mare parte a deciziilor din viața unei persoane sunt legate de un comportament financiar, care afectează în mod direct mediul său personal și familial, de la căutarea mijloacelor pentru finanțarea studiilor, până la planificarea venitului în perspectiva pensionării⁽²⁾.

2.6 Mai mult, având în vedere contextul crizei economice internaționale, interesul tot mai mare al cetățenilor față de durabilitate, precum și comportamentul întreprinderilor din punctul de vedere al mediului, social și al guvernantei corporative

(criterii ESG), pare important să se pună la dispoziție mai multe informații referitoare la modul de a include aceste criterii în deciziile financiare ale consumatorilor finali.

2.7 Prin urmare, CESE consideră că facilitarea accesului tuturor categoriilor de populație la cultura financiară, cu o intensitate suficientă pe parcursul ciclului de viață, este esențială pentru menținerea încrederii într-un sistem financiar bine reglementat, pentru garantarea dezvoltării și stabilității acestuia, stimulând un **consum inteligent de produse financiare**, pe baza unor decizii în cunoștință de cauză și bine întemeiate. De altfel, această chestiune a devenit un obiectiv comun al guvernelor și al autorităților de reglementare și de supraveghere.

2.8 Instituțiilor financiare le revine, de asemenea, un rol important. În acest sens, societatea trebuie să poată conta pe angajamentul unei industrii financiare care să garanteze onestitate și transparență în ceea ce privește prestarea serviciului către clienți, aflându-se în mod clar în serviciul intereselor persoanelor.

3. Măsuri în domeniul educației financiare

3.1 Educația financiară este procesul prin care consumatorii ajung să înțeleagă mai bine produsele financiare și dobândesc mai multe cunoștințe asupra riscurilor financiare și a oportunităților pieței, luând decizii economice în cunoștință de cauză. O educație financiară pe deplin accesibilă aduce beneficii întregii societăți, reducând riscurile de excludere economică și stimulând consumatorii să planifice și să economisească, contribuind în acest fel la evitarea îndatorării excesive.

3.2 Pentru a promova cultura financiară în rândul consumatorilor, au fost lansate diverse inițiative de către autoritățile de supraveghere, instituțiile financiare și alți actori ai societății civile, sub denumirea de „planuri de educație financiară”.

3.3 Această provocare nu este nouă, ci a fost deja abordată anterior de OCDE⁽³⁾, de Comisia Europeană⁽⁴⁾ și de ECOFIN⁽⁵⁾.

3.4 În acest sens, cele mai semnificative inițiative instituționale de la nivel UE au fost punerea în practică a unei secțiuni ample privind educația financiară în cadrul proiectului de educație în vederea consumului *Development of On Line Consumer Education Tools for Adults (DOLCETA)*, și crearea de către Comisie în octombrie 2008 a *Expert Group on Financial Education (EGFE)*, care, de atunci, s-a întrunit periodic în scopul analizării diverselor strategii de dezvoltare a programelor de educație financiară, stimulând cooperarea public-privat pentru o mai bună implementare.

⁽¹⁾ Avizul CESE privind produsele financiare responsabile din punct de vedere social, JO C 21/06, 21.1.2011, p. 33.

⁽²⁾ A se vedea în acest sens documentul Comisiei „Cartea verde - Către sisteme europene de pensii adecvate, viabile și sigure”, COM(2010) 365 final.

⁽³⁾ În luna iulie 2005. Trebuie subliniat de asemenea Proiectul OCDE privind educația financiară din 2009.

⁽⁴⁾ Comisia Europeană a publicat „Opt principii de bază pentru furnizarea unor programe de educație financiară de calitate”, COM(2007) 808 final.

⁽⁵⁾ Concluziile ECOFIN din mai 2008.

3.5 Printre factorii care impun o îmbunătățirea a educației financiare se numără complexitatea noilor instrumente financiare, schimbările demografice ⁽⁶⁾ și noul cadru legislativ european ⁽⁷⁾.

3.6 La aceasta se adaugă, în general, faptul că populația dispune de o cultură financiară insuficientă. Îndeplinirea acestui obiectiv necesită, ca o condiție prealabilă, ca cetățenii să devină conștienți de necesitatea îmbunătățirii formării lor financiare. În acest sens, CESE solicită intensificarea campaniilor naționale de informare pe teme financiare.

3.7 CESE pledează pentru a se înlesni tuturor cetățenilor (copii, tineri, persoane vârstnice, persoane cu handicap sau alte categorii) accesul efectiv la programe de capacitate financiară cu tematica corespunzătoare fiecărei etape, ținându-se seama de obiectivele și interesele fiecărei categorii. Conținuturile elementare de formare (planificarea financiară, economiile, îndatorarea, asigurările și pensiile etc.) și metodologia specifică de punere în aplicare trebuie să fie însoțite de mijloace eficiente de acces la respectivele categorii de populație: școli, centre de muncă, asociații ale consumatorilor, site-uri web, publicații specializate, mijloace de comunicare etc.

3.8 Copiii și tinerii reprezintă publicul prioritar al programelor, însă doar în câteva țări educația financiară este o materie, adică figurează în programa de învățământ ⁽⁸⁾. CESE subliniază că, fără aceasta, nu se vor îndeplini obiectivele preconizate în materie de capacitate financiară.

3.9 CESE încurajează, de asemenea, Comisia Europeană și alte instituții să-și îmbunătățească informarea și sensibilizarea cu privire la investițiile responsabile din punct de vedere social (IRS) în diferitele state membre, în cadrul inițiativelor lor actuale privind educația financiară.

3.10 Programele de educație financiară aflate în desfășurare în țări ca Regatul Unit (Programul de consultanță generică), Franța (Institutul pentru educație financiară), Spania (Planul de educație financiară 2008-2012), Austria (Inițiativa Finanz Wissen) etc. au fost corect elaborate, dar suferă de o lipsă de difuzare și de lipsa strategiilor de implementare suficient de extinse, precum și de o cunoaștere deficitară, din partea cetățenilor, a resurselor acestor instituții în materie de formare.

3.11 CESE insistă asupra necesității de intensificare a studiilor menite să evalueze conformitatea conținuturilor de formare și a mijloacelor de acces utilizate și, prin urmare, a

⁽⁶⁾ Este în special relevantă creșterea speranței de viață, care face necesară familiarizarea persoanelor în vârstă cu noile instrumente financiare și îi obligă pe adulți să-și planifice mai bine viitorul.

⁽⁷⁾ Elaborat pe baza Planului de acțiune pentru serviciile financiare, pus în aplicare de Comisia Europeană la sfârșitul anilor '90.

⁽⁸⁾ În 2012, raportul Pisa va evalua pentru prima oară competențele financiare ale elevilor în vârstă de 15 ani în 19 țări.

aprecierii îmbunătățirii capacităților financiare pe termen lung, în special în ceea ce privește impactul acestei discipline asupra formării copiilor și tinerilor.

4. Noi comportamente financiare ale consumatorilor

4.1 Factorii demografici, socioculturali și tehnologici înconjurători determină noi comportamente financiare ale consumatorilor. Concret, consumatorii caută în prezent produse personalizate, un serviciu mai profesional, solicită mai multe informații, se interesează în legătură cu destinația investițiilor lor ⁽⁹⁾ și fac dovadă de o atitudine critică.

4.2 În acest context, strânsa relație pe care o întrețineau clienții cu instituțiile financiare se slăbește pe zi ce trece: lucrează cu mai multe instituții, doresc ca sucursala să se afle în apropiere sau utilizează servicii bancare online, urmăresc un serviciu eficient și rentabilitatea investițiilor lor.

4.3 Cheia succesului pentru fidelizarea clienților este o gestionare corectă a informației, în vederea analizării obiceiurilor de consum și, în conformitate cu descrierea profilului acestora, furnizarea informației adecvate. Fără a aduce atingere celor de mai sus, consumatorul trebuie să compare informațiile pe care le primește și să analizeze cu atenție contractele pe care le semnează.

4.4 Asociațiile consumatorilor recomandă luarea în considerare a unei serii de criterii în relațiile cu instituțiile financiare (servicii personalizate, calitatea serviciului, gradul de specializare al anumitor produse), înainte de a se arunca în vârtoarea celei mai mari rentabilități. În acest sens, educația financiară le va permite consumatorilor să identifice pericolul pe care îl reprezintă așa-numitele „tarabe financiare”.

5. Promovarea transparenței pentru îmbunătățirea protecției și recâștigarea încrederii

5.1 Acțiunile în materie de educație financiară trebuie să fie însoțite de o reglementare completă a piețelor financiare și de îmbunătățirea efectivă a protecției consumatorilor de produse financiare. Cu toate acestea, reglementarea financiară nu-l scutește pe cetățean de datoria de a-și dezvolta capacitățile financiare pe parcursul întregii vieți.

5.2 Transparența reprezintă un instrument indispensabil în relația cu utilizatorul și un atu esențial pentru recâștigarea încrederii consumatorilor în industria serviciilor financiare.

5.3 Transparența informației se obține prin intermediul unor inițiative cum ar fi rapoartele și publicațiile, consultanța responsabilă, broșurile informative, fișele și ghidurile, noile mijloace de consultare, expunerea produselor și serviciilor financiare etc. Clauzele redactate în caracter foarte mici, clauzele abuzive ale contractelor și publicitatea înșelătoare trebuie eliminate.

⁽⁹⁾ În ultimii ani, a crescut cererea de produse financiare responsabile din punct de vedere social, care aplică criteriul de responsabilitate socială în ceea ce privește selectarea investițiilor.

5.4 În general, pentru clienții instituțiile financiare reprezintă o sursă de preocupare din cauza lipsei de comunicare, a criteriilor care guvernează modul în care angajații care lucrează direct cu publicul („front office”) interacționează cu acesta din urmă și din cauza documentelor în sine care, de cele mai multe ori, sunt doar pe înțelesul experților. Pentru a face față acestei situații, instituțiile financiare trebuie să dispună de angajați calificați, care să-și mențină clienții informați, să stabilească contacte și să utilizeze un limbaj pe înțelesul acestora.

5.5 În cadrul comercializării produselor și serviciilor financiare, cerințele de informare sunt însoțite de obligația de a comunica în mod veridic consumatorului condițiile contractului și implicațiile corespunzătoare, cu suficient timp înainte de acceptarea unei oferte.

5.6 În special, este indispensabil să se specifice riscurile pe care le implică fiecare operațiune și să se încerce să se echilibreze asumarea riscurilor, dat fiind că, în ultimul timp, se constată deplasarea tot mai mare a riscului de la produsul financiar către consumator. În cazul serviciilor bancare electronice, este esențial să se garanteze accesul complet la informațiile cele mai relevante.

5.7 Concret, Directiva 2007/64/CE privind serviciile de plată impune îmbunătățirea accesului la informații. La rândul său, Directiva privind piețele instrumentelor financiare⁽¹⁰⁾ stabilește informațiile necesare pentru prestarea de servicii de investiții, aplicabile tuturor mijloacelor de contractare, și anume, informare prealabilă, în momentul contractării și ulterior. De asemenea, directiva obligă instituțiile financiare să întărească protecția investitorilor și să le ofere clienților lor produse mai adecvate, în funcție de diversele profiluri de risc și socioculturale.

5.8 Altă reglementare referitoare la drepturile consumatorilor este Directiva 2008/48/CE privind creditele pentru consumatori, în care se lansează principiul „împrumutului responsabil”, prin care instituția care acordă împrumutul își asumă obligația de a acorda asistență, precum și cea de a evalua solvența actuală și viitoare a consumatorului, potrivit informațiilor furnizate de acesta și prin consultarea propriei baze de date.

5.9 În perspectivă, un instrument european important pentru consolidarea încrederii cetățenilor va fi Actul privind piața unică⁽¹¹⁾, care include un capitol privind o serie de măsuri consacrate protecției consumatorilor de produse financiare cu amănuntul, acordând o atenție specială transparenței comisiunilor bancare și actualei lipse de protecție a consumatorilor de împrumuturi ipotecare.

6. Promovarea celor mai bune practici bancare

6.1 Dereglementarea financiară din ultimele decenii a dus la o interconectare între piața banară și piața de capitaluri, ceea ce a dus la agravarea riscurilor de nerespectare a drepturilor clienților băncilor comerciale.

6.2 Astfel, consumatorii au denunțat faptul că la comercializarea produselor financiare informațiile au fost deficitare, cu atât mai mult cu cât era vorba de produse complexe nou create.

6.3 Mai precis, Comisia Europeană⁽¹²⁾ identifică următoarele probleme fundamentale ale consumatorului în relația sa cu băncile: informații precontractuale deficitare, asistența nefiabilă, lipsa de transparență în legătură cu comisioanele bancare și dificultatea de a schimba instituția cu care se lucrează.

6.4 Pentru a remedia aceste lacune, Comisia Europeană a lansat o inițiativă de autoreglementare pentru industria banară în vederea îmbunătățirii accesului la informație și garantării unei mai bune înțelegeri și a unei mai bune comparabilități a comisiunilor bancare. CESE salută acest proiect important de armonizare, menit să conducă la un sistem mai standardizat, care să înlesnească comparația între diferite oferte. Subliniază, la rândul său, necesitatea de a se putea conta pe organizațiile de consumatori pentru a se garanta punerea în aplicare cu succes a acestui proces.

6.5 Pe de altă parte, se semnalează opoziția instituțiilor financiare la a oferi clienților lor alte produse decât cele proprii, atunci când acestea sunt mai puțin rentabile. De asemenea, printre erorile comise în domeniul investițiilor colective se numără lansarea unor noi produse, fără a se ține seama de cererea pe care ar putea s-o aibă.

6.6 Pe scurt, dezechilibrul dintre necesitate și produsul achiziționat este o realitate care se sprijină pe un model de gestionare în care oferta forțează cererea, profitând de decalajul crescând de cunoștințe, având în vedere decalajul dintre informațiile de care dispun vânzătorii și cele de care dispun cumpărătorii de produse financiare. În acest sens, CESE propune stabilirea unor „coduri de conduită” stricte și obligatorii pentru personalul instituțiilor financiare, prin care să se atenueze posibilele conflicte de interese dintre consultanță și comercializare. Sub aspectul respectării codului de conduită, sarcina probei ar trebui să cadă în sarcina instituției financiare.

6.7 Prin urmare, intermediarii financiarți (nu numai agenți bancari, ci și agenți de asigurări, brokeri etc.), trebuie, fără a aduce atingere adoptării stricte a reglementării în vigoare, să adopte bune practici pentru a-i proteja pe consumatorii serviciilor financiare, prin măsuri de îmbunătățire a calității informațiilor (clare, precise, adaptate necesităților consumatorilor, inteligibile și comparabile cu alte oferte), politici care să promoveze formarea financiară a depunătorilor și a investitorilor, o consultanță profesionistă (fiabilă și onestă) care să înlesnească alegerea consumatorilor și un organ independent care să supravegheze și să apere drepturile și interesele clienților produselor financiare (Ombudsman).

⁽¹⁰⁾ Directiva 2004/39/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 aprilie 2004 privind piețele instrumentelor financiare, JO L 145/1, 30.4.2004.

⁽¹¹⁾ COM (2011) 206 final.

⁽¹²⁾ Comisia Europeană: „Colectarea datelor privind prețurile conturilor curente propuse consumatorilor” („Data Collection for prices of current accounts provided to consumers”), Bruxelles 2009.

6.8 Pentru consolidarea acestui nou scenariu, CESE insistă asupra necesității de îmbunătățire a calificării intermediarilor financiari, pentru ca ei să poată desfășura această sarcină didactică indispensabilă. Intermediarii financiari se confruntă cu o dublă provocare: pe de o parte, să cunoască mai bine produsele pe care le comercializează și, pe de altă parte, să știe să transmită în mod eficient informația utilizatorului.

7. Promovarea incluziunii financiare

7.1 CESE este conștient de faptul că incluziunea financiară trebuie să se înscrie în contextul incluziunii sociale depline a persoanelor, și este evident că garanțiile în materie de ocupare a forței de muncă, protecție socială etc. sporesc fiabilitatea inițiativelor în domeniul educației financiare.

7.2 Diverse studii⁽¹³⁾ demonstrează nivelul deficient al educației financiare și legătura acestuia cu nivelul cultural și statutul socioeconomic. Astfel, numeroase persoane își gestionează cu greu situația financiară și ignoră riscul aferent investițiilor lor. De asemenea, s-a constatat că foarte puține dintre aceste persoane au planuri alternative în cazul modificării circumstanțelor personale din motive neprevăzute (șomaj, accidente, divorț sau decesul partenerului de viață etc.).

7.3 În numeroase țări, doar 30 % din populația adultă este capabilă să calculeze o dobândă simplă și doar 44 % are cunoștințe elementare privind funcționarea sistemului de pensii⁽¹⁴⁾.

7.4 Aproximativ 80 de milioane de cetățeni europeni, adică 16 % din populația totală, trăiesc în condiții de sărăcie. În 2010, Uniunea Europeană a stabilit printre obiectivele Anului european de luptă împotriva sărăciei și excluziunii sociale promovarea sprijinului social acordat politicilor de incluziune, punând accentul pe responsabilitatea colectivă și individuală.

7.5 Incluziunea financiară sprijină procesele de incluziune socială. Prin urmare, este importantă promovarea de inițiative care să sprijine incluziunea financiară a categoriilor de populație care se confruntă cu un risc ridicat de excluziune (femei, șomeri, persoane cu handicap, persoane vârstnice, persoane fără mijloace economice etc.), dintr-o perspectivă de accesibilitate universală, prin dezvoltarea de produse și servicii financiare adaptate acestor categorii.

7.6 În contextul socioeconomic actual, este indispensabil să se pună accentul pe educația financiară orientată către planificarea pensionării, având în vedere tendința puternică spre sisteme publice de pensii contributive, ale căror prestații sunt determinate în funcție de contribuțiile realizate (*earnings-related benefits*). De asemenea, pentru a consolida poziția femeilor care lucrează, integrarea pe piața forței de muncă trebuie să fie însoțită de programe specifice de capacitate financiară.

7.7 În definitiv, măsurile de îmbunătățire a culturii financiare a consumatorilor europeni trebuie să vizeze cu prioritate categoriile de populație cele mai vulnerabile și care sunt amenințate de riscul de excluziune financiară sau de a fi afectate de anumite operațiuni speculative abuzive.

7.8 CESE insistă asupra necesității ca instituțiile financiare să și asume, printre funcțiile lor, facilitarea accesului la serviciile bancare al persoanelor fără mijloace economice, pentru a se evita excluziunea financiară a acestora. Astfel, programele de acordare de microcredite⁽¹⁵⁾ trebuie integrate pe deplin în oferta de credite a instituțiilor financiare. Persoanele aflate în șomaj, tinerii absolvenți care au nevoie de garanții, întreprinzătorii, imigranții, persoanele cu handicap etc.⁽¹⁶⁾ sunt beneficiarii microcreditelor și trebuie să li se garanteze accesul la acestea.

7.9 Dublele măsuri de „microfinanțe și educație” ale anumitor programe dau rezultate excelente, având în vedere că educația are avantaje concurențiale față de alte inițiative care se limitează la microfinanțe.

8. Perspectivele educației financiare

8.1 CESE este pe deplin conștient de faptul că Comisia Europeană dispune de competențe limitate în domeniul educației⁽¹⁷⁾, însă, în acest context, argumentează că educația financiară este mai amplă decât educația în sine, având în vedere că privește, de asemenea, responsabilizarea persoanelor, abordează excluziunea socială și promovează consumul responsabil.

8.2 CESE îndeamnă Comisia să ia în considerare în mod serios adoptarea de măsuri legislative care să oblige statele membre să promoveze în mod real educația financiară.

8.3 În perspectivă, există un consens larg între organisme și instituții [probabil, cele mai relevante în domeniul educației financiare sunt *International Network on Financial Education* (INFE), al OCDE și *Expert Group on Financial Education* (EGFE) al Comisiei Europene] în legătură cu cele mai semnificative conținuturi și practici care trebuie avute în vedere în domeniul educației financiare. În acest sens, CESE este întru totul de acord cu aceste principii și, prin urmare, solicită autorităților și instituțiilor financiare să dispună dotarea cu mijloace suficiente pentru a promova inițiativele aferente:

- o metodologie comună pentru evaluarea nivelului de cunoaștere a conceptelor financiare și a gradului de incluziune a populației;
- includerea într-o mai mare măsură în programele școlare a educației financiare; o metodologie internațională pentru evaluarea eficienței și eficacității programelor de învățământ;

⁽¹³⁾ Adunarea generală a ONU a proclamat anul 2005 „Anul internațional al microcreditelor”.

⁽¹⁴⁾ Așa cum este cazul în Franța, microcreditul nu trebuie să sprijine doar întreprinderile, ci trebuie să constituie un instrument menit să răspundă altor necesități ale persoanelor care dispun de resurse reduse.

⁽¹⁷⁾ Articolul 165 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene rezervă statelor membre competența de a legisla în materie de educație.

⁽¹³⁾ A se vedea Braunstein & Welch, 2002; Mandell, 2008; FINRA Investor Education Foundation, 2009.

⁽¹⁴⁾ Potrivit studiului elaborat de Mª José Gómez Yubero în articolul intitulat „Educația financiară: de la informație la cunoaștere și la luarea de decizii financiare în cunoștință de cauză” („Financial education: from information to knowledge and informed financial decision-making”).

- elaborarea de strategii naționale de educație financiară, cu mecanisme adecvate de monitorizare și de evaluare a impactului;
 - întărirea strategiilor de incluziune financiară; intensificarea eforturilor depuse cu grupuri specifice (tineri, femei, imigranți, persoane cu venituri reduse);
 - protecția drepturilor consumatorilor de produse financiare;
 - întărirea cooperării dintre Comisia Europeană, OCDE și autoritățile naționale pentru exploatarea posibilelor sinergii și evitarea suprapunerii activității;
 - organizarea unei zile europene a educației financiare, de exemplu sub egida președinției rotative a Uniunii Europene;
 - promovarea unei conferințe anuale pe tema educației financiare, cu contribuția unor experți de renume;
 - crearea unui sistem de recunoaștere publică la nivelul Uniunii Europene (de exemplu, un premiu) care să răsplătească cele mai bune inițiative în domeniul educației și cele mai bune practici;
 - promovarea „carnetului de conducere financiară”;
 - întruniri periodice între guvernele statelor membre pe marginea programelor de educație financiară aflate în desfășurare și includerea acestor considerente în agenda națională (aceste întruniri nu trebuie doar să descrie măsurile care se întreprind, ci și să evalueze impactul acestora).
- 8.4 La acestea, CESE adaugă următoarele propuneri, care combină inițiative pentru îmbunătățirea capacității financiare a cetățenilor cu diferite măsuri menite să sporească nivelurile de protecție a consumatorului final de produse financiare:
- crearea unui organism independent, pentru informarea gratuită a consumatorilor în legătură cu produsele financiare, precum și cu modalitățile în care aceștia pot să includă criteriile ESG în deciziile lor financiare, acest organism putând să ofere consiliere prin întrevederi directe sau printr-un „hotline” financiar;
 - reglementarea rolului intermediarilor financiari și al organismelor publice cu responsabilități în materie de educație financiară, pentru a spori accesibilitatea și înțelegerea informațiilor financiare⁽¹⁸⁾. Va fi important să se stabilească mecanisme de supraveghere care să garanteze imparțialitatea acțiunilor acestora;
 - crearea unei agenții europene pentru protecția consumatorilor finali de produse financiare, pentru a supraveghea practicile bancare (în special, accesibilitatea, transparența și comparabilitatea produselor financiare) și a combate fraudă. Această instituție ar trebui să aibă capacitatea de a acorda sancțiuni;
 - obligarea industriei financiare să prevadă suporturi fizice care să îi informeze pe clienții produselor financiare în legătură cu drepturile lor și acțiunile pe care le pot întreprinde în cazul în care nu sunt de acord cu o propunere sau o hotărâre a instituției financiare;
 - includerea, pe toate suporturile de informație cu privire la produsele financiare (la fel ca în cazul medicamentelor), a unor avertizări cu privire la posibilele contraindicații și efecte secundare ale fiecărui produs, precum și a aspectelor legate de condițiile contractelor;
 - crearea unui EGFE la nivelul fiecărui stat membru care dispune de o strategie de educație financiară, astfel încât să se consolideze planurile prevăzute, cu implicarea echilibrată a principalilor actori ai societății civile organizate;
 - acordarea de sprijin de către Comisia Europeană (acelor autorități naționale din statele membre care nu au realizat încă acest lucru) în definirea unei strategii coerente cu privire la educația financiară, luând ca referință țările care au realizat progresele cele mai satisfăcătoare;
 - crearea unui pachet bugetar corespunzător fiecărei strategii naționale de educație financiară, în care să se stabilească cine urmează să finanțeze programele de educație financiară și cu ce resurse aferente;
 - promovarea de către Comisia Europeană a acțiunilor în materie de educație financiară în statele membre, pornind de la bunele practici identificate;
 - promovarea generalizării situației trezoreriei asigurărilor sociale, astfel încât toți lucrătorii să fie informați anual în legătură cu cuantumul pensiei la care vor avea dreptul în momentul pensionării;
 - promovarea produselor financiare specifice pentru tineri (începând de la 14 ani, vârstă care precede emanciparea și integrarea pe piața forței de muncă) și informarea periodică a acestora cu privire la caracteristicile și funcționarea acestor produse;
 - încurajarea industriei jucăriilor să creeze jocuri care să includă, în mod pedagogic, noțiuni financiare;
 - emiterea de scurte emisiuni de televiziune și de radio (10-15 minute) privind unele aspecte financiare elementare (credite, ipotecă, asigurări etc. și concepte de bază cum ar fi rentabilitatea sau riscul), crearea de inițiative multimedia și promovarea educației financiare în rețelele sociale;
 - utilizarea într-o mai mare măsură a asociațiilor de consumatori și a altor organizații independente ale societății civile organizate pentru a difuza și pune în aplicare inițiativele guvernelor în materie de educație financiară.

⁽¹⁸⁾ Fără a aduce atingere funcțiilor de formare propriu-zise ale sistemului educativ.

8.5 În sfârșit, CESE subliniază că necesitățile consumatorilor de produse financiare trebuie să se numere printre temele prioritare ale întrunirilor internaționale la nivel înalt, în special ale Summitului G-20. În acest sens, Consumers International ⁽¹⁹⁾ solicită înființarea unui grup de experți în protecție financiară a consumatorului care să raporteze Summitului G-20, în vederea garantării accesului la servicii financiare stabile, echitabile și competitive.

Bruxelles, 14 iulie 2011

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

⁽¹⁹⁾ Reprezintă 220 de organizații ale consumatorilor din 115 țări.

ANEXA I

Conținuturile educației financiare ⁽¹⁾

Produse	Domenii și public vizat	Canale
Economii sau pasive (conturi de economii, salarii)	Învățarea modalităților de a realiza economii (copii și tineri)	Instituții școlare
Investiții sau active (credite de consum și ipotecare)	Începerea vieții profesionale (tineri)	Întreprinderi
Mijloace de plată (carduri de debit și de credit)	Începerea unei vieți independente (tineri)	Centre pentru persoanele în vârstă
Parafinanciare (asigurări, planuri de pensii)	Întemeierea unei familii (populația adultă)	Asociații profesionale și sindicale
Servicii (transferuri, consultanță, comisioane)	Pregătirea ieșirii la pensie (populația în vârstă)	Asociații de consumatori și ONG-uri
	Gestionarea financiară a unei microîntreprinderi (întreprinzători)	Media
		Internet

⁽¹⁾ Cu titlu de exemplu, fără caracter exhaustiv sau limitativ.

Avizul Comitetului Economic și Social European privind drepturile de proprietate intelectuală în domeniul muzical (aviz din proprie inițiativă)

(2011/C 318/05)

Raportor: **dl Panagiotis GKOFAS**

La 17 ianuarie 2008, în conformitate cu articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, Comitetul Economic și Social European a hotărât să elaboreze un aviz din proprie inițiativă cu privire la

Drepturile de proprietate intelectuală în domeniul muzical

(aviz din proprie inițiativă).

Secțiunea pentru piața unică, producție și consum, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 26 mai 2011.

În cea de-a 473-a sesiune plenară, care a avut loc la 13 și 14 iulie 2011 (ședința din 14 iulie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 119 voturi pentru, 51 de voturi împotriva și 42 de abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Datele problemei

1.1.1 Drepturile creatorilor și drepturile conexe ale interpreților din domeniul muzical, precum și protecția lor, referitoare la produse nemateriale care se comercializează și se difuzează din ce în ce mai frecvent în format digital, constituie o temă care afectează în mod foarte direct societatea civilă.

1.1.2 Prezentul aviz este conceput în jurul a cinci axe principale. **Prima** constă în a identifica și a face deosebire, în materie muzicală, între prerogativele titularilor de drepturi și cele ale societăților de gestiune colectivă, dar și a obligațiilor care decurg din tranzacționarea drepturilor de proprietate intelectuală și a drepturilor conexe. **A doua** axă are ca obiect remunerația sau, mai concret, remunerația la care au dreptul autorii pentru utilizarea de către terți (consumatori) atât a drepturilor de proprietate intelectuală, cât și a drepturilor conexe. **A treia** temă privește determinarea modului de stabilire a acestei remunerații, precum și definirea sensului noțiunii de „execuție publică” sau a momentului de la care se poate vorbi de o astfel de „execuție publică”. Cea de-a **patra** provocare este cea a sancțiunilor aplicabile utilizatorilor pentru exploatarea ilegală a acestui drept. În sfârșit, **a cincea** temă se referă la modul de organizare și funcționare a organismelor de gestiune colectivă (OGC) sau a societăților de gestiune colectivă (SGC), în unele state membre, astfel încât să se asigure reprezentarea titularilor de drepturi.

1.1.3 Comitetul își exprimă îngrijorarea cu privire la faptul că, în absența armonizării dreptului Uniunii cu sistemele de drept naționale și din cauza diferențelor existente între ordinele juridice interne ale diferitelor state membre, ar putea fi perturbat echilibrul necesar între accesul cetățenilor la conținuturi culturale și de divertisment, libera circulație a bunurilor și a serviciilor și protecția drepturilor de proprietate intelectuală.

1.1.4 Punctul de plecare pentru elaborarea unui regulament al cărui scop va fi armonizarea legislațiilor statelor membre va

trebui să constea în votarea și consacrarea, la nivelul Uniunii Europene, a câtorva „principii fundamentale” elementare, în conformitate cu convențiile internaționale existente, în special Convenția de la Berna pentru protecția operelor literare și artistice, fără a aduce atingere drepturilor utilizatorilor și ținându-se seama de propunerile CESE.

1.1.5 Comitetul recomandă ca legislația statelor membre să facă obiectul unei armonizări a punctelor care pun probleme în viața civică a cetățenilor și care o influențează în mod direct, astfel încât drepturile dobândite ale acestora, recunoscute la nivel constituțional, să nu fie puse în pericol prin interpretări ale legii care pot fi uneori literale, concentrate pe cuvinte, altele eronate sau parțiale, în detrimentul consumatorilor utilizatori. Comisiei îi revine sarcina de a aborda punctele controversate rezultând din interpretările juridice ale noțiunilor utilizate de diferite organe legislative, Comitetul considerând că este de datoria sa să le pună pe masa negocierilor, pentru a se ajunge la un rezultat corect. Protecția autorilor și a interpreților nu va trebui să constituie un obstacol în calea liberei circulații a operelor și trebuie să garanteze în același timp, prin modificarea dispozițiilor legale corespunzătoare, că consumatorii au acces liber la conținuturile electronice și beneficiază de o libertate de utilizare a acestora, menținându-și aceleași drepturi atât online, cât și în afara mediului online, cu respectarea proprietății intelectuale.

1.1.6 Comitetul propune ca, (a) pentru acordarea autorizației de reprezentare a titularilor de drepturi (b) în vederea încheierii de convenții pentru exploatarea drepturilor patrimoniale ale autorilor și (c) prevăzând, în caz de diferend sau dezacord, posibilitatea de a recurge la arbitraj, să se adopte o reglementare legislativă unică, care i-ar putea ajuta atât pe utilizatorii conținuturilor și pe consumatori, cât și pe autorii operelor de creație intelectuală și pe alți titulari de drepturi, să rezolve conflictele legate de exploatarea unei „opere”. Pentru aceasta, este necesară înființarea, la nivel național, a unui organism unic de mediere și soluționare a diferendelor dintre titularii de drepturi și utilizatorii conținuturilor.

1.1.7 Comitetul consideră posibilă realizarea acestui obiectiv, prin crearea unei instanțe naționale unice și independente care, pe lângă sarcinile sus-menționate, să aibă și responsabilitatea de a garanta transparența cu privire la vărsarea integrală către titularii de drepturi a retribuțiilor colectate prin intermediul OGC, în cazurile în care aceasta nu se întâmplă, cu prevederea, bineînțeles, a unor garanții care vor fi stabilite la nivel european, singura marjă de manevră de care se vor bucura statele membre urmând a fi posibilitatea de reglementare a modului de constituire, de organizare și de funcționare a organismului respectiv. Acesta ar putea veghea la: a) asigurarea aplicării stricte a legislației existente, fie ea comunitară sau internă, proprie statului membru respectiv, în vederea realizării obiectivului menționat, b) instaurarea unei transparențe totale în ceea ce privește colectarea și plata remunerațiilor datorate, rezultate în urma exploatării drepturilor patrimoniale ale autorilor și c) combaterea fraudei fiscale legate de plata către stat a sumelor datorate ca urmare a exploatării operelor respective.

1.1.8 Pentru a menține încrederea titularilor de drepturi și a utilizatorilor și pentru a facilita acordarea licențelor transnaționale, guvernanta și transparența gestionării colective a drepturilor trebuie îmbunătățite și adaptate progresului tehnologic. Soluții mai simple, mai uniforme și neutre din punct de vedere tehnologic pentru acordarea licențelor transnaționale și paneuropene în sectorul audiovizual vor stimula creativitatea și vor veni în ajutorul autorilor, producătorilor și al difuzorilor de conținut, în beneficiul consumatorilor europeni.

1.2 Gestionarea eficientă a drepturilor digitale (GDD)

1.2.1 De asemenea, Comitetul susține promovarea și îmbunătățirea ofertelor legale, precum Deezer, primul site de muzică la cerere gratuit și legal, sau Spotify, un serviciu de difuzare legală de muzică pe internet, autofinanțat prin publicitate, și consideră că acest tip de abordare trebuie să continue să se dezvolte în paralel cu activitatea legislativă.

1.2.2 Printre măsurile care ar trebui avute în vedere ar trebui să se numere și campaniile de educare și sensibilizare, adresate în special tinerilor.

1.2.3 Comitetul solicită Comisiei să aprofundeze principiile prezentate în recomandarea sa din 18 mai 2005, referitoare la gestionarea colectivă transfrontalieră a drepturilor de autor și a drepturilor conexe în serviciile legale de muzică online.

1.2.4 Comitetul solicită Comisiei să adopte cât mai curând posibil propunerea de directivă-cadru privind gestionarea colectivă a drepturilor, prevăzută în Agenda digitală.

2. Introducere

2.1 Creatorii și interpreții obțin profit din sumele încasate ca urmare a utilizării creațiilor lor artistice pretutindeni în lume. Aceste sume sunt colectate, pe seama creatorilor, de societăți de gestiune colectivă, care au în competență toate domeniile artistice laolaltă.

2.2 Dimensiunea și competențele societăților de gestiune colectivă diferă de la un stat membru la altul: unele au dimensiuni modeste, în timp ce altele sunt atât de puternice

încât ar putea deveni, în anumite cazuri, monopoluri de facto pentru exploatare. Serviciile pe care le oferă artiștilor variază, de asemenea, în funcție de acești parametri.

2.3 Putem să ne punem pe bună dreptate întrebarea, așa cum a făcut-o Comisia Europeană, dacă complexitatea sistemului actual îl face pe atât de eficient pe cât ar trebui și dacă protejează interesele titularilor de drepturi și, în același timp, pe cele ale utilizatorilor de conținuturi, ale cetățenilor și ale consumatorilor finali.

2.4 Nu ar trebui oare să considerăm problema ca fiind mai mult decât o „simplă” armonizare tehnică a dreptului de autor și a drepturilor conexe? Cum putem îmbunătăți gestionarea la nivel național a dreptului de autor și remedia inconveniente cauzate de fragmentarea actuală a redevenței pentru copierea în scop privat a operelor, ca să nu menționăm decât una dintre probleme? Cum putem concilia eforturile în direcția unei „mai bune reglementări” cu gestionarea transfrontalieră eficientă a drepturilor colective? Este necesară reglementarea acestor aspecte.

2.5 Complexitatea situației și caracterul sensibil al problemicii pentru societatea civilă determină Comitetul să se sesizeze cu privire la acest subiect și să examineze posibilele direcții de reflecție.

2.6 Într-adevăr, ignoranța, dacă nu chiar indiferența sau ostilitatea publicului față de noțiunea de drepturi de proprietate intelectuală, necesită o reacție din partea societății civile.

2.7 Regimul în vigoare în materie de protecție a drepturilor patrimoniale (altele decât drepturile morale) ale creatorilor și a drepturilor conexe ale interpreților și producătorilor în domeniul muzical este definit printr-o serie de directive – cum ar fi, de exemplu, directivele Parlamentului European și Consiliului nr. 2006/115/CE, din 12 decembrie 2006, nr. 2006/116/CE, din 12 decembrie 2006 și 2001/29/CE, din 22 mai 2001 – care aveau ca obiectiv principal facilitarea liberei circulații a mărfurilor și ideilor, în condiții de concurență sănătoasă, dar și stabilirea unui echilibru și combaterea pirateriei. Întreaga armonizare a drepturilor de autor și a drepturilor conexe acestora se bazează pe un nivel ridicat de protecție, dat fiind că aceste drepturi sunt primordiale pentru creația intelectuală. Protecția contribuie la menținerea și dezvoltarea creativității, în interesul autorilor, al interpreților, al producătorilor, al consumatorilor, al utilizatorilor de conținuturi, al culturii, al industriei și al publicului în general. Prin urmare, proprietatea intelectuală a fost recunoscută ca parte integrantă a dreptului de proprietate și este protejată prin Carta europeană a drepturilor fundamentale, deoarece efortul creativ și artistic al autorilor, artiștilor și interpreților sau executanților presupune venituri suficiente, care să servească drept bază pentru noi lucrări creative și artistice. Numai o protecție juridică adecvată a titularilor de drepturi face posibilă garantarea eficientă a acestor venituri.

2.8 În unele țări, există legi foarte aspre împotriva oricărei forme de copiere și de schimb de fișiere protejate prin dreptul de proprietate intelectuală, indiferent dacă aceste schimburi au loc în cadru privat și limitat sau în scopuri comerciale⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Sancțiunile sunt aceleași indiferent dacă este vorba de o utilizare privată sau de contrafacere în scopuri comerciale.

2.9 Consumatorii europeni, ale căror organizații au denunțat faptul că au fost excluse de la negocierile cu privire la aceste aspecte ca reprezentând o practică netransparentă și antidemocratică, au avertizat că sub pretextul combaterii pirateriei nu se poate instaura un control polițienesc al tuturor schimburilor și comunicărilor realizate prin intermediul internetului, știrbindu-se dreptul la viața privată și la intimitate în cadrul corespondenței și al informațiilor transmise în acest mod. Comitetul dorește să fie la rândul său informat cu privire la discuțiile și propunerile existente și să își exprime punctul de vedere.

3. Observații specifice

3.1 Proprietatea intelectuală: clarificări și distincții

3.1.1 Este de cea mai mare importanță să se înțeleagă bine să se facă distincția între noțiunile de drept de autor și de drepturi conexe. Ambele fac parte dintr-un concept care poate fi calificat sau denumit „proprietate intelectuală”. Noțiunea de proprietate intelectuală a fost stabilită la nivel internațional prin Convenția din 14 iulie 1967, prin care s-a instituit Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale, iar ulterior a fost preluată de legislația comunitară, în special de Directiva 2006/115/CE, motiv pentru care este un concept consolidat în acquis-ul comunitar.

3.1.2 Comitetul consideră că autorii și interpreții trebuie să primească o remunerație adecvată pentru utilizarea operelor lor, pentru a-și putea continua munca creativă și artistică, la fel ca și producătorii, pentru a putea finanța această muncă. Investiția necesară pentru a crea produse ca fonograme, filme sau produse multimedia și servicii, cum ar fi „serviciile la cerere”, este considerabilă. Pentru a asigura o astfel de remunerație și pentru a obține un randament satisfăcător al investiției, este necesară o protecție juridică adecvată a drepturilor de proprietate intelectuală.

3.1.3 Comitetul solicită armonizarea anumitor transpuneri ale dreptului de autor și ale prerogativelor drepturilor conexe. Pentru armonizarea acestor domenii, va fi necesar să se țină seama de diversele rapoarte cu privire la aplicarea directivelor și a jurisprudenței Curții de Justiție în acest sens.

3.1.4 CESE își manifestă satisfacția cu privire la adoptarea recentei propuneri de directivă privind anumite utilizări autorizate ale operelor orfane [COM(2011) 289 final], asupra căreia se va pronunța într-un aviz viitor.

3.2 Remunerația

3.2.1 Remunerarea autorilor care dețin un drept intelectual în domeniul muzical (sub aspectul său patrimonial) constituie probabil unul dintre cele mai problematice puncte cu care se confruntă majoritatea statelor membre în raporturile contractuale dintre organismele de gestiune colectivă și utilizatori și care au fost rezolvate, în cea mai mare parte, de jurisprudența Curții de Justiție.

3.2.2 Comitetul consideră necesar să pledeze pentru aplicarea principiului egalității tuturor cetățenilor în fața legii, dar și să promoveze principiul proporționalității, în ceea ce privește garantarea atât a proprietății intelectuale a autorilor și a altor titulari, cât și a drepturilor utilizatorilor de conținuturi și ale

consumatorilor finali. În prezent, drepturile de proprietate intelectuală în Europa sunt protejate prin tratatele „Internet” ale Organizației Mondiale a Proprietății Intelectuale (OMPI), care au fost ratificate de UE și de statele membre în decembrie 2009, ceea ce, în principiu, unifică dreptul aplicabil, în ciuda faptului că diversele declarații naționale făcute cu ocazia ratificării pun sub semnul îndoielii o abordare unitară la nivel comunitar. Aceste tratate interzic copierea și contrafacerea în scopuri comerciale, după cum o face și Directiva privind dreptul de autor și drepturile conexe în societatea informațională.

3.3 Definiția noțiunilor de „remunerație” și de „execuție publică”

3.3.1 Trebuie acordată o atenție specială stabilirii momentului la care se poate afirma că se datorează o remunerație pentru utilizarea pieselor muzicale, a ceea ce înseamnă „execuție publică”, precum și a situațiilor în care putem vorbi despre exploatare, și nu despre utilizare.

3.3.2 Comitetul consideră că trebuie făcută o deosebire clară între exploatarea comercială și utilizarea privată, sub aspectul scopului acestor modalități de utilizare, dar și al sancțiunilor pe care le implică. În practică, tarifele organismelor de gestiune colectivă, convenite cu asociațiile reprezentative ale diferitelor categorii de utilizatori, țin deja seama de diferențele utilizării ale muzicii în localurile publice: nu plătesc aceleași sume localurile în care muzica joacă un rol esențial (cum ar fi o discotecă) ca acelea în care muzica are un rol accesoriu sau incidental, ca un coafor sau marile magazine.

3.3.3 Comitetul consideră că remunerarea pentru așa-numita „exploatare secundară”, prevăzută în Convenția de la Berna, este pe deplin justificată, deoarece proprietarii organismelor de difuzare și emisiunile de televiziune sau de radio sunt utilizatori secundari ai operelor conținute în emisiunile primare, care constituie punctul de plecare al „comunicării publice” a acestor opere și prestații în locurile menționate.

3.3.4 Trebuie reformat sistemul actual de remunerare a drepturilor de proprietate intelectuală, în ce privește retribuirea pentru reproducerea în scopul utilizării private, pentru a spori transparența în modul de calcul al „remunerației echitabile”, în colectarea și plata drepturilor. Remunerațiile vor trebui să reflecte și să se bazeze pe prejudiciul financiar real pe care îl suferă titularii de drepturi ca urmare a copierii în scopul utilizării private.

3.3.5 Comitetul preconizează că, pentru a facilita acordarea licențelor transnaționale, va trebui menținută libertatea contractuală a titularilor de drepturi. Aceștia nu ar urma să fie obligați să acorde licențe pentru întreg teritoriul european și nici să stabilească prin contract nivelul redevențelor pentru eliberarea licențelor.

3.3.6 Comitetul susține promovarea unor modele de afaceri mai inovatoare, prin care să se poată obține acces la conținuturi în diferite moduri (gratis, premium, freemium) în funcție de viabilitatea ofertelor și de expectativele și atitudinea utilizatorilor finali, obținându-se un echilibru adecvat între remunerarea titularilor de drepturi și accesul consumatorilor și al publicului în general la conținuturi.

3.4 Sancțiuni și pedepse

3.4.1 Comitetul este convins că protecția operelor intelectuale constituie cu adevărat o provocare de o importanță capitală pentru dezvoltarea economică și culturală a Uniunii, în special în contextul evoluțiilor economice și tehnologice recente, pentru a garanta efortul creativ și artistic al autorilor și al artiștilor interpreți. În acest scop s-a stabilit un sistem de sancțiuni eficiente, disuasive și proporționale, în conformitate cu jurisprudența Curții de Justiție.

3.4.2 Comitetul consideră că utilizarea a numeroase opere intelectuale, care nu este permisă decât ca derogare de la drepturile exclusive ale beneficiarilor, cu limitări impuse utilizatorilor, ar trebui să devină un drept pozitiv și general al cetățenilor. În plus, limitele la utilizarea acestora nu sunt nici foarte clare, nici definite cu precizie de lege, consumatorii întâmpinând dificultăți în ce privește identificarea practicilor permise de legislația în vigoare.

Protecția juridică și penală a proprietății intelectuale constituie o garanție esențială pentru apărarea și consolidarea ordinii sociale, culturale, economice și politice din țările dezvoltate.

CESE se opune utilizării sancțiunilor penale împotriva utilizatorilor fără scopuri lucrative.

3.4.3 Institutul pentru dreptul tehnologiei informațiilor din cadrul Universității din Amsterdam a realizat, la solicitarea DG Piața Internă a Comisiei Europene, un studiu consacrat punerii în aplicare a Directivei 2001/29/CE privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și ale drepturilor conexe în societatea informațională, precum și influenței acesteia asupra legislației statelor membre ⁽²⁾. Capitolele din cea de-a doua parte a acestuia, care privesc aplicarea textului în celelalte state membre ale UE, arată că din cele 26 de țări analizate, doar șase aplică pedepse privative de libertate în acest domeniu.

3.4.4 Comitetul solicită completarea articolului 8 din Directiva 2001/29/CE, propunând introducerea unui alineat (4), în care să se prevadă, în ceea ce privește protecția juridică împotriva încălcării drepturilor și obligațiilor vizate în directivă, dezincriminarea utilizării de către utilizatorii consumatori de conținuturi pentru care exploatarea difuzării lor publice nu au achitat la origine drepturile de proprietate intelectuală. În cazul punerii la dispoziția publicului, va rămâne de aplicabilitate doar răspunderea civilă și sancțiunile ce decurg din aceasta, (obligarea la plata unei despăgubiri proporționale cu remunerația datorată sub formă de drepturi patrimoniale titularilor dreptului de proprietate și ai drepturilor conexe). Sancțiunile penale pentru încălcarea drepturilor de proprietate intelectuală nu vor trebui să se aplice decât în cazuri clar definite de încălcare ale normelor comerciale sub forma criminalității organizate și a exploatarea comerciale ilicite a drepturilor de proprietate intelectuală. În orice caz, măsurile de executare trebuie să respecte drepturile fundamentale ale consumatorilor.

3.5 Structura și rolul organismelor de gestiune colectivă (OGC)

3.5.1 Trebuie subliniat faptul că directivele existente supuse examinării se caracterizează printr-o lipsă totală de protecție a utilizatorilor consumatori, a căror soartă depinde de măsurile luate de SGC, a căror activitate nu este supusă vreunui control real. Comitetul solicită ca acest cadru juridic să recunoască, să protejeze și să garanteze drepturile cetățenilor consumatori, precum și egalitatea între cetățeni în fața legii, în ceea ce privește această protecție a utilizatorilor și a consumatorilor în raport cu autorii și titularii drepturilor conexe, în conformitate cu legislația din domeniul proprietății intelectuale, în special cu recomandarea Comisiei din 18.5.2005.

3.5.2 Comitetul solicită completarea articolului 5 din Directiva 2006/115/CE prin introducerea unui alineat (5), în care să se precizeze că SGC care primesc aviz sunt abilitate să colecteze sumele datorate și să-i reprezinte pe titularii de drepturi nu pot, în calitatea lor de organisme de gestiune colectivă, să se organizeze ca societăți de natură comercială, trebuind să fie entități fără scop lucrativ, cu caracter asociativ, și să fie constituite de titularii de drepturi de autori și de drepturi conexe.

3.5.3 Comitetul solicită completarea articolului 5 din Directiva 2006/115/CE, prin introducerea unui alineat (6) în care să se precizeze că societățile sau organismele de gestiune colectivă (SGC sau OGC) sunt supravegheate de un organism independent constituit la nivel național (organism național unic de gestiune), care poate fi același organism care le-a eliberat avizul în vederea colectării drepturilor artiștilor interpreți sau executanți. Cu alte cuvinte, organismul care eliberează avizele poate fi inclusiv organismul care va realiza supravegherea.

3.5.4 Comitetul solicită completarea articolului 5 din Directiva 2006/115/CE prin introducerea unui alineat (7), în cuprinsul căruia să se precizeze că autorii, interpreții sau executanții titulari de drepturi sunt abilitați să „cedeze” drepturile patrimoniale pe care le posedă în temeiul dreptului de proprietate intelectuală și să-și „transfere” dreptul de împrumut sau închiriere mai multor OGC (SGC) existente sau nou înființate. În măsura în care, într-un astfel de caz, ar exista mai multe OGC (SGC) ar exista riscul ca: a) redevențele datorate artiștilor să fie plătite de mai multe ori, de către mai multe OGC (SGC), antrenând riscul suplimentar ca b) utilizatorul să încheie contracte și să colaboreze mai degrabă cu mai multe dintre acestea, decât cu un singur OGC (SGC); c) să se plătească o remunerație dublă pentru utilizarea aceleiași opere. Organismul care emite avizele pentru OGC (SGC) va fi competent și responsabil și pentru distribuirea remunerațiilor colectate de acestea de la utilizatori între autori și titularii de drepturi conexe. Propunem instalarea în locurile respective a unor programe de calculator moderne, care să permită realizarea unui inventar al coordonatelor fonogramelor (autor, interpret, durată etc.) cu ocazia executării acestora, astfel încât utilizatorul să plătească pentru utilizarea drepturilor de autor în cauză, iar plata să fie proporțională. Organismul menționat își va asuma și responsabilitatea de a evita plățile multiple pentru remunerarea unei opere în ansamblul său. Statele membre în care nu există

⁽²⁾ Studiu publicat în februarie 2007.

un organism responsabil de emiterea avizelor de funcționare către OGC (SGC) vor trebui să prevadă crearea unui astfel de organism, în conformitate cu legislația lor internă.

3.5.5 Comitetul solicită completarea articolului 5 din Directiva 2006/115/CE prin introducerea unui nou alineat (8), în cuprinsul căruia să se precizeze că OGC care îi reprezintă pe artiștii interpreți sau executanți vor trebui să elaboreze un bilanț și un raport financiar nominal cu privire la gestiunea și la distribuirea remunerațiilor colectate în numele titularilor de drepturi și să furnizeze orice altă informație care poate dovedi că „veniturile” respective au fost plătite acestora din urmă și că aceste „venituri” au fost „declarat” și impozitate de administrațiile fiscale ale statelor membre. Contabilitatea organismelor de gestiune a remunerațiilor și distribuirea efectivă a

remunerațiilor colectate între diverșii titulari de drepturi vor trebui certificate de un auditor independent al cărui raport va trebui să fie public; acestea vor trebui să facă obiectul unui control periodic din partea unei autorități competente, cum ar fi o Curte de Conturi sau o autoritate publică independentă.

3.5.6 Comitetul solicită completarea articolului 5 din Directiva 2006/115/CE prin introducerea unui alineat (9), în care să se precizeze că, în cazul în care OGC nu plătesc titularilor de drepturi remunerațiile percepute sau nu respectă dispozițiile alineatelor (5) și (7) din acest articol, organismul care eliberează avizul va proceda la retragerea acestuia și, în consecință și în funcție de gravitatea încălcării, va iniția acțiuni în justiție împotriva lor în fața instanțelor naționale.

Bruxelles, 14 iulie 2011

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

ANEXĂ

la Avizul Comitetului Economic și Social European

Următoarele porțiuni din avizul secțiunii au fost modificate în urma adoptării în sesiunea plenară a unor amendamente, însă au întrunit mai mult de o pătrime din voturile exprimate [cf articolul 54 alineatul (4) din Regulamentul de procedură].

Punctul 1.1.8

„Transparența gestionării sumelor încasate de societățile de gestiune colectivă în context transfrontalier stă sub semnul îndoielii. Într-adevăr, autorii, titularii de drepturi conexe, plătitorii de drepturi sau consumatorii nu cunosc întotdeauna ce se plătește și nici destinația sumelor colectate prin sistemul de gestiune colectivă a drepturilor.”

Rezultatul votării amendamentului:

Voturi pentru:	113
Voturi împotriva:	61
Abțineri:	23

Punctul 3.1.1

„Este de cea mai mare importanță să se înțeleagă bine să se facă distincția între noțiunile de drept de autor și de drept conex al interpreților. Ambele fac parte dintr-un concept care poate fi calificat sau denumit «proprietate intelectuală». Este știut că acesta este alcătuit din dreptul de autor, care aparține autorilor, compozitorilor și textierilor operelor, și din prerogative ce țin de drepturile conexe, care revin interpreților și executanților respectivelor opere.”

Rezultatul votării amendamentului:

Voturi pentru:	116
Voturi împotriva:	55
Abțineri:	27

Punctul 3.1.3

„Comitetul solicită armonizarea anumitor transpuneri ale dreptului de autor și ale prerogativelor drepturilor conexe ale interpreților și executanților. O astfel de operațiune este necesară în cadrul activităților de comunicare și de informare, atunci când, de exemplu, opera sub formă de «fonogramă» devine «bun public». Necesitatea de asigurare a securității juridice și a protecției drepturilor menționate mai sus impune o armonizare a legislațiilor statelor membre în domenii cum ar fi intrarea în domeniul public, ca sursă de venit care asigură încasări pentru autori, întregul demers având drept scop garantarea funcționării armonioase a pieței interne.”

Rezultatul votării amendamentului:

Voturi pentru:	108
Voturi împotriva:	57
Abțineri:	31

Punctul 3.2.1

„Remunerarea autorilor care dețin un drept intelectual în domeniul muzical (sub aspectul său patrimonial) constituie probabil unul dintre cele mai problematice puncte cu care se confruntă majoritatea statelor membre în raporturile contractuale dintre organisme de gestiune colectivă și utilizatori.”

Rezultatul votării amendamentului:

Voturi pentru:	88
Voturi împotriva:	71
Abțineri:	34

Punctul 3.3.2.

„Comitetul consideră că trebuie făcută o deosebire clară între exploatarea comercială și utilizarea privată, sub aspectul scopului acestor modalități de utilizare, dar și al sancțiunilor pe care le implică. Este considerată «publică» orice utilizare, execuție sau comunicare a unei opere, care o face accesibilă unui cerc mai larg decât cercul familial strict sau al cunoștințelor acesteia, indiferent dacă persoanele care alcătuiesc acest cerc mai larg se găsesc în același loc sau în locuri diferite, precum și orice comunicare adresată unui public care nu este prezent la locul de origine al comunicării, această definiție trebuind să acopere orice transmitere sau retransmitere, de această natură, a unei opere către public, prin fir sau fără fir, inclusiv radiodifuzarea.”

Rezultatul votării amendamentului:

Voturi pentru:	103
Voturi împotriva:	53
Abțineri:	27

Punctul 3.3.3

„Comitetul consideră că trebuie precizat în mod clar și fără echivoc că «utilizarea publică» este utilizarea în cursul căreia utilizatorul exploatează o operă în vederea obținerii unui câștig și în cadrul unei activități economice care necesită sau justifică utilizarea respectivă (a unei opere, a unui sunet, a unei imagini sau a unei imagini și a unui sunet împreună).”

Rezultatul votării amendamentului:

Voturi pentru:	100
Voturi împotriva:	58
Abțineri:	28

Punctul 3.3.6

„Având în vedere că o remunerație echitabilă ar trebui să conțină sui generis un element de proporționalitate, adesea pus în practică, este necesar să se facă deosebirea între activitățile economice în care execuția sau utilizarea operei constituie activitatea principală aducătoare de beneficii a întreprinderii (organizatori de concerte sau spectacole, cinema, radio, televiziune etc.) și alte activități economice, în care execuția operei nu are caracter economic (de exemplu, șoferul de taxi care ascultă radioul în timp ce își transportă clientul) sau un caracter secundar în raport cu activitatea economică principală (muzica de fond din ascensoarele unor magazine universale sau restaurante etc.). Redevențele aplicabile trebuie să facă obiectul unei diferențieri, de la gratuitate până la redevența completă, în funcție de proporția reală în care opera contribuie la activitatea economică. Aceste distincții sunt aplicate în mod clar în numeroase state, cum ar fi Franța, care aplică un tarif diferit pentru organizatorii de spectacole și cei care fac difuzarea operei, pe de o parte, și cafenele și restaurante, pe de altă parte.”

Rezultatul votării amendamentului:

Voturi pentru:	106
Voturi împotriva:	62
Abțineri:	27

Punctul 3.3.7

„Comitetul solicită ca, după alineatul (7) al articolului 11 din Directiva 2006/115/CE, care prevede că, în absența unui acord între titularii de drepturi, statele membre pot stabili nivelul remunerației echitabile, să se introducă un alineat (8), conținând dispoziții care să stabilească modalitatea de calcul a remunerației echitabile. Acesta ar trebui să prevadă instituirea unei comisii de soluționare a diferendelor dintre titularii de drepturi și utilizatori, la care cele două părți trebuie să se adreseze în mod obligatoriu; negocierile din cadrul acesteia ar trebui să se finalizeze cu un acord care, încheiat între creatorii și interpreții titulari de drepturi, pe de o parte, și utilizatorii consumatori, de cealaltă parte, va trebui să stipuleze valoarea remunerației echitabile pentru integralitatea dreptului respectiv. Recurgerea la această comisie de soluționare a diferendelor presupune ca organismele de gestiune colectivă să fi încheiat în prealabil și în scris un acord de reprezentare a creatorilor și interpreților titulari de drepturi pe care îi reprezintă pentru anumite opere. În absența unui astfel de acord, care trebuie să fie însoțit de un document cu dată certificată, care să enumere, unul câte unul, titularii de drepturi pentru fiecare operă sau fonogramă în parte, aceste organisme nu vor putea să solicite plata vreunei sume în numele unui titular de drepturi cu care nu are raporturi contractuale. Orice împuternicire prezumată, prin care efectuarea unei operațiuni de colectare implică existența unei împuterniciri, nu poate fi acceptată. Comisia va fi alcătuită dintr-un membru care-i reprezintă pe consumatori, un membru pentru titularii de drepturi și alți doi membri provenind, din rândul partenerilor sociali, din partea angajatorilor și a salariaților sau, la nivel european, un membru CESE, din partea partenerilor sociali.”

Rezultatul votării amendamentului:

Voturi pentru:	116
Voturi împotriva:	57
Abțineri:	23

Punctul 3.4.1

„Comitetul este convins că protecția operelor intelectuale constituie cu adevărat o provocare de o importanță capitală pentru dezvoltarea economică și culturală a Uniunii, în special în contextul evoluțiilor economice și tehnologice recente. Cu toate acestea, ea poate avea rezultate contrare celor urmărite, putând prejudicia semnificativ comerțul, atunci când exploatarea drepturilor menționate se realizează în mod dezechilibrat, în detrimentul utilizatorilor consumatori.”

Rezultatul votării amendamentului:

Voturi pentru: 104
Voturi împotriva: 61
Abțineri: 36

Punctul 3.4.2

„Comitetul își exprimă îngrijorarea cu privire la constatarea că, departe de a elimina obstacolele din calea schimburilor și inovării în acest domeniu, directiva în vigoare a creat bariere noi. Pentru a nu da decât acest exemplu, neclaritatea din jurul chestiunii remunerăției echitabile are ca efect mai degrabă complicarea, decât facilitarea funcționării IMM-urilor, în cursul unei perioade de protecție prelungită și în absența unor garanții indispensabile; același lucru este valabil și pentru situația în care OGC nu au un comportament rațional și transparent sau în care utilizatorii comerciali nu cunosc suficient de bine situația sau în care prejudiciul care decurge pentru titularii de drepturi ca urmare a unei eventuale utilizări a unei opere este nesemnificativ, iar sancțiunile corespunzătoare sunt excesiv de severe.”

Rezultatul votării amendamentului:

Voturi pentru: 104
Voturi împotriva: 61
Abțineri: 36

Punctul 3.4.3

„Comitetul pledează cu insistență pentru înlocuirea alineatului care dă statelor membre libertatea de apreciere a sancțiunilor, dat fiind faptul că sancțiunilor prevăzute de către o mare parte dintre acestea – dintre care unele pot fi chiar de natură penală – le lipsește caracterul proporțional pe care ar trebui să îl aibă.”

Rezultatul votării amendamentului:

Voturi pentru: 104
Voturi împotriva: 61
Abțineri: 36

Punctul 3.4.4

„Comitetul este deosebit de preocupat să constate că legislația comunitară urmărește protejarea drepturilor de proprietate intelectuală și a drepturilor conexe ale autorilor, artiștilor etc., însă nu ține seama suficient de utilizatori și, în cele din urmă, de consumatori. Deși se subliniază că activitățile creatoare, artistice și antreprenoriale constituie în cea mai mare parte activități exercitate în cadrul unor profesii liberale și că trebuie, în consecință, să fie facilitate și protejate, abordarea nu este aceeași în ceea ce-i privește pe utilizatori. Utilizarea a numeroase opere intelectuale nu este permisă decât ca derogare de la drepturile exclusive ale beneficiarilor, cu limitări impuse utilizatorilor; cu toate acestea, limitele la utilizarea acestora nu sunt nici foarte clare, nici definite cu precizie de lege, consumatorii întâmpinând dificultăți în ce privește identificarea practicilor permise de legislația în vigoare.”

Rezultatul votării amendamentului:

Voturi pentru: 104
Voturi împotriva: 61
Abțineri: 36

Avizul Comitetului Economic și Social European privind armonizarea declarațiilor destinate consumatorilor referitoare la produsele cosmetice (aviz din proprie inițiativă)

(2011/C 318/06)

Raportor: dl Krzysztof OSTROWSKI

La 20 ianuarie 2011, în conformitate cu articolul 29, alineatul (2) din Regulamentul de procedură, Comitetul Economic și Social European a hotărât să elaboreze un aviz din proprie inițiativă cu privire la

Armonizarea declarațiilor destinate consumatorilor referitoare la produsele cosmetice

(aviz din proprie inițiativă).

Secțiunea pentru piața unică, producție și consum, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 23 iunie 2011.

În cea de-a 473-a sesiune plenară, care a avut loc la 13 și 14 iulie 2011 (ședința din 13 iulie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 115 voturi pentru și 7 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 CESE consideră că adoptarea rapidă a unor criterii comune și a unor orientări practice în ceea ce privește declarațiile referitoare la produsele cosmetice va fi benefică pentru întreprinderile care operează pe piața internă, pentru consumatori și pentru organismele de control.

1.2 Din acest motiv, CESE salută faptul că Comisia Europeană și-a început deja activitatea de elaborare a unor criterii comune pentru declarațiile referitoare la produsele cosmetice și că orientările în ceea ce privește criteriile comune se află într-un stadiu avansat de redactare.

1.3 În conformitate cu Regulamentul nr. 1223/2009 privind produsele cosmetice, Comisia ar urma să prezinte Parlamentului European și Consiliului un raport cu privire la utilizarea declarațiilor referitoare la produsele cosmetice pe baza criteriilor comune adoptate. Cu toate acestea, CESE consideră că termenul pentru prezentarea raportului către Parlamentul European și Consiliu, stabilit pentru iulie 2016, ar trebui devansat.

1.4 Prin urmare, CESE invită Comisia să accelereze procesul de adoptare a criteriilor comune, astfel încât să permită pregătirea raportului cu cel puțin un an înainte.

1.5 CESE solicită Comisiei să ia în considerare, până când vor fi definite de către Organizația Internațională de Standardizare criterii în materie de declarații ecologice, utilizarea de noi orientări cu privire la declarațiile etice și de mediu pentru comercializarea produselor (de exemplu pe baza noilor orientări elaborate de autoritatea daneză pentru protecția consumatorilor).

2. Observații generale

2.1 Declarațiile referitoare la produsele cosmetice

2.1.1 Declarațiile referitoare la produsele cosmetice sunt declarații făcute, de obicei în publicitate, în ceea ce privește funcțiile unui produs (R. Schueller și P. Romanowski, C&T,

ianuarie 1998). O declarație poate consta într-un cuvânt, o frază, un paragraf sau o simplă afirmație subînțeleasă. De exemplu, „reduce apariția liniilor fine și a ridurilor în zece zile” sau pur și simplu „combate îmbătrânirea”. Printre alte exemple se numără „acoperă cu totul firele albe” în cazul unui colorant de păr sau „70 % dintre femei au afirmat că mătreața a dispărut după prima utilizare”, afirmație făcută în contextul unui sondaj în rândul consumatorilor pentru testarea unui șampon anti-mătreață.

2.1.2 Declarațiile referitoare la produsele cosmetice și publicitatea acestora, inclusiv alte forme de comunicare în scopuri de comercializare (toate fiind regrupate sub denumirea de „declarații privind produsele cosmetice”) reprezintă instrumente esențiale de informare a consumatorilor cu privire la caracteristicile și calitățile produselor și îi ajută să aleagă produsele care corespund cel mai bine necesităților și așteptărilor lor. Având în vedere importanța deosebită a produselor cosmetice pentru consumatori, este foarte important ca acestora să li se ofere informații clare, utile, ușor de înțeles, comparabile și fiabile, pentru ca ei să poată face alegeri în deplină cunoștință de cauză.

2.1.3 Declarațiile privind produsele cosmetice sunt, de asemenea, instrumente esențiale care le permit întreprinderilor cosmetice să-și diferențieze produsele de cele ale concurenței. Aceste declarații pot, de asemenea, contribui la funcționarea pieței interne, prin stimularea inovării și promovarea concurenței între întreprinderi.

2.1.4 Pentru ca declarațiile privind produsele cosmetice să își atingă scopul, care constă în a servi interesele consumatorilor și ale întreprinderilor cosmetice, interese descrise mai sus, este important să existe un cadru eficient care să garanteze faptul că declarațiile privind produsele sunt corecte și nu îi induc în eroare pe consumatori, ținând seama de contextul și de instrumentele de comercializare care fac uz de aceste declarații (indiferent dacă este vorba despre materiale publicitare tipărite sau difuzate prin intermediul televiziunii sau prin orice alt tip nou de media, cum ar fi internetul și telefoanele inteligente).

2.2 Legislația în materie de declarații privind produsele cosmetice în UE

2.2.1 Regulamentul privind produsele cosmetice [Regulamentul (CE) nr. 1223/2009, sau RPC] va înlocui cu totul, până în iulie 2013, Directiva 76/768/CEE privind apropierea legislațiilor statelor membre cu privire la produsele cosmetice. Principalele obiective ale noului regulament constau în asigurarea unui nivel ridicat de protecție a consumatorilor și asigurarea bunei funcționări a pieței interne. RPC prevede că „consumatorul ar trebui să fie protejat împotriva informațiilor înșelătoare privind eficacitatea, precum și alte caracteristici ale produselor cosmetice”.

2.2.2 RPC nu privește decât produsele cosmetice, nu și medicamentele, dispozitivele medicale sau produsele biocide. În sensul regulamentului, termenul de „produs cosmetic” definește orice substanță sau amestec destinate punerii în contact cu părțile externe ale corpului uman sau cu dinții și mucoasele cavității bucale, cu scopul exclusiv sau principal de a le curăța, de a le parfuma, de a le schimba aspectul, de a le proteja, de a le menține în condiții bune sau de a corecta mirosurile corpului. Nu se consideră produs cosmetic o substanță sau un amestec destinat să fie ingerat, inhalat, injectat sau implantat în corpul uman.

Produsele cosmetice includ, de exemplu, produsele pentru îngrijirea părului (șampoane, balsamuri de păr etc.), produsele pentru îngrijirea pielii (loțiunile pentru corp, cremele de față, produsele pentru unghii etc.), produsele de igienă personală (produsele pentru baie și duș, pastele de dinți, deodorantele/antiperspirantele etc.), produsele cosmetice destinate colorării (vopsele de păr, machiaj etc.), produsele de parfumerie (parfumuri, apă de toaletă etc.).

2.2.3 Articolul 20 din RPC prevede că „în reclamele pentru produsele cosmetice nu se folosesc texte, nume, mărci, imagini și semne figurative sau alte semne care sugerează faptul că aceste produse au caracteristici sau funcții pe care nu le posedă.”

2.2.4 În ceea ce privește declarațiile înșelătoare, se va ține seama, de asemenea, de articolele relevante din Directiva 2005/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 mai 2005 privind practicile comerciale neloiale ale întreprinderilor de pe piața internă față de consumatori (Directiva PCN).

2.2.5 Articolul 6 din PCN („acțiuni înșelătoare”) afirmă că „o practică comercială se consideră înșelătoare în cazul în care conține informații false și, în consecință, este mincinoasă sau, în orice alt fel, inclusiv prin prezentarea generală, induce sau poate induce în eroare consumatorul mediu, chiar dacă informația este corectă în fapt, cu privire la [...] principalele caracteristici ale produsului, cum ar fi [...] pentru utilizarea preconizată, utilizarea [...] sau rezultatele care pot fi așteptate în urma utilizării sau rezultatele și caracteristicile esențiale ale testelor sau controalelor efectuate asupra produsului”.

2.2.6 Articolul 7 din PCN („omisii înșelătoare”) prevede că „o practică comercială se consideră înșelătoare în cazul în care,

analizând faptele și ținând seama de toate caracteristicile și circumstanțele, precum și de limitele proprii mediului de comunicare utilizat, omite o informație semnificativă de care consumatorul mediu are nevoie în contextul respectiv pentru a lua o decizie comercială în cunoștință de cauză”. Principalele caracteristici ale produsului incluse în declarația referitoare la un produs cosmetic vor fi privite ca informații semnificative (în măsura impusă de mediul de comunicare utilizat și de produsul în cauză).

2.2.7 De asemenea, difuzorii de publicitate trebuie să respecte regulile stabilite de Directiva 2006/114/CE privind publicitatea înșelătoare și comparativă.

2.3 Practica actuală în cadrul pieței interne

2.3.1 Diverse cauze juridice și de reglementare recente din Europa demonstrează că autorități diferite din statele membre interpretează aceleași acte legislative menționate mai sus în moduri diferite. Prin urmare, nu există o interpretare unificată a regulilor privind declarațiile referitoare la produsele cosmetice, ceea ce reprezintă o povară considerabilă pentru întreprinderile cosmetice care operează pe piața comună, dat fiind că acestea nu pot fi sigure că o publicitate considerată a fi legală, de exemplu în Franța, nu va fi contestată de autoritățile naționale relevante din Ungaria sau din Regatul Unit. În majoritatea acestor cauze, au fost impuse amenzi substanțiale întreprinderilor cosmetice. În 2007, Institutul Maghiar pentru Concurență Economică a afirmat, de exemplu, că dat fiind că testele clinice au fost realizate în SUA și în Franța, în Ungaria nu se poate utiliza nicio declarație cu privire la eficiența produselor cosmetice sub forma unor afirmații de tip procentual rezultate în urma acestor teste clinice. Acest institut consideră că există diferențe între tipurile de piele întâlnite în țări și zone geografice diferite. Prin urmare, rezultatele acestor teste – realizate în condiții climatice diferite, cu grade de umiditate diferite, pe femei cu obiceiuri alimentare diferite – nu furnizează consumatorilor maghiari informații corespunzătoare cu privire la eficiența produselor cosmetice. Niciun alt stat membru al UE nu a ajuns la această concluzie până în prezent. Mai mult, exigențele în ceea ce privește produsele „naturale” sau „biologice” diferă din punct de vedere geografic. Interpretarea diferită a legislației este, de asemenea, în dezavantajul consumatorilor, întrucât nivelul de protecție al acestora poate astfel diferi de la un stat membru decât în altul.

2.3.2 Având în vedere diferențele de interpretare datorate lipsei de criterii comune și de orientări practice pentru declarațiile referitoare la produse, întreprinderile cosmetice active pe piața internă trebuie să examineze și să verifice ele însele fiecare declarație și fiecare publicitate din fiecare stat membru, pentru a se asigura că acestea respectă legislația din țara respectivă. Astfel, acestor întreprinderi le revin costuri suplimentare considerabile. Prin punerea în aplicare a unor orientări comune pentru declarațiile privind produsele cosmetice în UE, aceste costuri ar putea fi reduse, iar economiile astfel obținute ar putea fi utilizate în scopul inovării, cercetării sau reducerii prețurilor produselor. Trebuie menționat că piața europeană a produselor cosmetice reprezintă în jur de o treime din piața mondială a acestor produse, cu peste 4 000 de întreprinderi care produc în Uniunea Europeană și care asigură direct sau indirect 1,7 milioane de locuri de muncă.

Necesitatea ca întreprinderile cosmetice care operează pe piața internă să revizuiască și să examineze fiecare declarație și reclamă din fiecare stat membru înseamnă, de asemenea, că piața internă nu există pentru acest segment de piață.

2.3.3 Diferențele de interpretare datorate lipsei de orientări comune în UE în ceea ce privește declarațiile referitoare la produsele cosmetice nu sunt benefice nici pentru consumatori, dat fiind că aceștia nu pot fi siguri de sensul pe care îl are o anumită declarație atunci când cumpără același produs în diferite state membre, ceea ce poate genera un sentiment de confuzie în rândul lor. Dacă nu există criterii comune pentru produsele „naturale” sau „biologice”, consumatorii nu vor putea fi siguri de calitatea reală a acestora. În mediul online actual, consumatorii pot cu ușurință să-și facă cumpărăturile în altă țară, și, cu un singur clic, pot avea acces la diferite produse din diferite țări. Dacă aceștia constată, de exemplu, că utilizarea unui produs anticelulitic duce la „reducerea celulei în numai 10 zile”, fără nicio altă explicație, într-o anumită țară, în timp ce în alte țări se face precizarea că acest rezultat se obține „prin practicarea regulată a unei activități fizice și prin regim alimentar”, ei pot ajunge să-și pună întrebări în ceea ce privește eficacitatea reală a produsului respectiv. Totodată, este necesară definirea unor criterii comune în ceea ce privește declarațiile privind produsele cosmetice, întrucât consumatorii ar trebui să aibă posibilitatea de a compara diverse produse din aceeași categorie (de exemplu două tipuri de cremă de față). În acest scop, toate declarațiile trebuie să fie ușor verificabile de către consumatori pe baza unor criterii comune. Doar acele declarații care sunt clare și concrete și se bazează pe metode general acceptate le permit consumatorilor să compare produsele și să facă alegerea care corespunde cel mai bine necesităților lor, în cunoștință de cauză.

2.4 Necesitatea unor orientări practice comune în UE

2.4.1 În conformitate cu articolul 20 din RPC, Comisia, în cooperare cu statele membre și în urma consultării Comitetului științific pentru siguranța consumatorilor (CSSC) sau a altor autorități relevante, definește un plan de acțiune și adoptă o listă de criterii comune pentru declarații, care pot fi utilizate în cazul produselor cosmetice, ținând seama de prevederile Directivei PCN.

2.4.2 Comisia Europeană a început să elaboreze criterii comune pentru declarațiile privind produsele cosmetice anul trecut, și colaborează cu părțile interesate (autoritățile naționale, organizațiile de consumatori, industria cosmetică, furnizorii, IMM-urile etc.). CESE salută progresele înregistrate în acest sens, redactarea orientărilor aflându-se deja într-un stadiu avansat.

2.4.3 Până la 11 iulie 2016, Comisia va prezenta Parlamentului European și Consiliului un raport privind utilizarea declarațiilor pe baza criteriilor comune adoptate. Dacă raportul ajunge la concluzia că declarațiile referitoare la produsele cosmetice nu sunt conforme cu criteriile comune, Comisia va lua măsurile corespunzătoare, mai stricte, pentru a garanta respectarea acestora, în cooperare cu statele membre. În acest caz, Comisia ar putea fi nevoită să reformuleze domeniul de aplicare al orientării și să treacă de la o orientare generală la o abordare mai amănunțită (de exemplu prin intermediul unor măsuri legislative, așa cum s-a întâmplat în cazul declarațiilor referitoare la unele produse alimentare).

2.4.4 CESE sprijină pe deplin ideea introducerii de criterii comune, care ar pune la dispoziție un cadru armonizat la nivelul UE pentru a justifica utilizarea de declarații pentru toate produsele cosmetice. Criteriile se vor aplica tuturor declarațiilor referitoare la produsele cosmetice, atât primare cât și secundare, în toată mass-media, și vor permite o specificare adaptată la fiecare produs, ambalajul său, declarațiile și contextul acestora, fără a limita inovarea și garantând, în același timp, respectarea aceluiași reguli.

2.4.5 CESE consideră însă că Comisia Europeană ar trebui să accelereze acest proces. Dacă elaborarea orientărilor privind criteriile comune se află, într-adevăr, într-un stadiu avansat, CESE consideră că Comisia Europeană ar trebui să prevadă intrarea lor în vigoare de preferință la începutul lui 2012, raportul putând astfel fi transmis Parlamentului European mai devreme de 2016.

2.4.6 Proiectul de orientări privind criteriile comune elaborat de Comisia Europeană nu face referire în mod specific la „declarațiile ecologice”. Această chestiune este discutată în prezent la nivelul ISO. Este însă greu de spus dacă standardele convenite vor putea fi utilizate în Uniunea Europeană și când vor fi disponibile. Prin urmare, CESE solicită Comisiei Europene să aibă în vedere, până atunci, utilizarea de noi orientări cu privire la declarațiile etice și de mediu pentru comercializarea produselor (de exemplu pe baza noilor orientări ale autorităților daneze pentru protecția consumatorilor).

2.4.7 CESE consideră că declarațiile referitoare la produsele cosmetice ar trebui să aibă la bază fie studii științifice obiective (spre exemplu studii clinice), fie studii subiective privind percepția în rândul consumatorilor. Cu toate acestea, ambele tipuri de studii ar trebui să îndeplinească o serie de criterii general acceptate (număr de consumatori anchetați, reprezentare corespunzătoare etc.), astfel încât să nu îi inducă în eroare pe consumatori.

Bruxelles, 13 iulie 2011

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

Avizul Comisiei consultative pentru mutații industriale (CCMI) privind Strategiile UE de ieșire din criză și mutațiile industriale: locuri de muncă precare sau durabile? (aviz din proprie inițiativă)

(2011/C 318/07)

Raportor: **dl Martin SIECKER**Coraportor: **dl Ion POP**

La 15 iulie 2010, în conformitate cu articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul său de procedură, Comitetul Economic și Social European a hotărât să elaboreze un aviz din proprie inițiativă pe tema

Strategiile UE de ieșire din criză și mutațiile industriale: locuri de muncă precare sau durabile?

(aviz din proprie inițiativă).

Comisia consultativă pentru mutații industriale (CCMI), însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 7 iunie 2011.

În cea de-a 473-a sesiune plenară, care a avut loc la 13 și 14 iulie 2011 (ședința din 13 iulie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 123 voturi pentru, 5 voturi împotriva și 6 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Acest aviz dorește să ofere un răspuns la întrebarea privind felul în care industria europeană poate ieși în mod optim din criză. CESE este convins că Europa are nevoie pentru acest lucru de locuri de muncă durabile. Cu alte cuvinte, este nevoie de locuri de muncă prin care lucrătorii pot obține un venit, într-un mediu de lucru sigur și sănătos, în care li se recunosc drepturile și beneficiază de un spațiu de dialog social fructuos. Este vorba de locuri de muncă cu un mare randament, care aduc o valoare adăugată în materie de inovare, calitate, eficiență și productivitate. Astfel, Europa poate să genereze o creștere economică stabilă și să rămână competitivă în raport cu alte regiuni ale lumii.

1.2 Condiția cea mai importantă pentru crearea de noi locuri de muncă este o creștere economică durabilă și stabilă. CESE salută faptul că mai multe instituții și organizații au prezentat propuneri în vederea depășirii crizei economice, propuneri care au ținut seama de dimensiunea socială a redresării. Strategia Europa 2020, cu inițiativele emblematice ale Comisiei Europene, și recomandările privind politicile în ceea ce privește piața forței de muncă din partea partenerilor sociali europeni contribuie la acest deziderat, dar și Consiliul Uniunii Europene, Parlamentul European, OIM și FMI au formulat recomandări care țin seama de aspecte care depășesc latura strict economică a crizei.

1.3 CESE constată că întreprinderile fac uz de mai multe tipuri de contracte de muncă. Astfel iau naștere noi forme de angajare. În acest context este vorba și de condiții de muncă precare, în care lucrătorii sunt angajați pe baza unor contracte temporare, cu salarii scăzute, cu o protecție socială redusă și cu o protecție limitată a drepturilor acestora. Nu toate locurile de muncă temporare sunt precare: lucrătorii independenți cu înaltă calificare pot evolua foarte bine într-un astfel de cadru. Însă munca temporară este prin definiție o muncă precară atunci când este vorba de muncă necalificată sau cu calificări reduse în domeniile producției și serviciilor. Flexicuritatea poate fi o soluție în ceea ce privește necesitatea întreprinderilor de a dispune de forță de lucru flexibilă, dar numai atunci când ea este însoțită de un nivel de securitate comparabil cu cel pe care

îl oferă locurile de muncă permanente, așa cum se arată și într-un aviz anterior al CESE pe tema flexicurității (CCMI 066).

1.4 Ca urmare a evoluțiilor demografice – îmbătrânirea populației active și diminuarea numărului tinerilor care intră pe piața forței de muncă – și a evoluției tehnologice rapide în procesele de producție, Europa se vede amenințată de un grav deficit de personal calificat. De aceea, este de o importanță crucială ca fiecare să aibă și să-și păstreze accesul pe piața forței de muncă și ca nimeni să nu fie exclus. CESE subliniază că lucrătorii trebuie să aibă posibilitatea de a-și menține nivelul competențelor și calificărilor și de a acumula noi aptitudini în cursul vieții lor active. Astfel, lucrătorii ar avea capacitatea să se adapteze schimbărilor care au loc în mediul lor de lucru și s-ar putea răspunde cererii de lucrători calificați de pe piața forței de muncă. Organizarea corespunzătoare și eficientă a acestui proces reprezintă una dintre cele mai importante sarcini pe care le are de îndeplinit UE pentru a rămâne competitivă în raport cu celelalte regiuni ale lumii.

1.5 CESE este de acord că este necesar ca lucrătorii să aibă acces mai ales la programe de formare profesională. Deoarece din cercetări reiese că lucrătorii care au cea mai mare nevoie de calificări suplimentare sunt cei care, adesea, folosesc cel mai puțin aceste oportunități, este nevoie de măsuri specifice pentru diversele grupuri de lucrători:

1.5.1 O mare parte a bugetului ar trebui să se îndrepte către lucrătorii cel mai puțin calificați, deoarece aceștia au cea mai mare nevoie de calificări suplimentare. Acest lucru s-ar putea realiza prin alocarea în mod individual a unor bugete pentru calificarea lor, invers proporționale cu nivelul de educație, astfel încât sumele cele mai mari să fie puse la dispoziția lucrătorilor cu cel mai scăzut nivel de educație.

1.5.2 Pentru lucrătorii mai în vârstă este nevoie de o politică de personal adaptată vârstei lor. În timp ce, în multe țări membre ale UE vârsta de pensionare crește, multe persoane în vârstă își pierd locul pe piața muncii înainte chiar de a atinge vârsta actuală de pensionare, de exemplu pentru că nu reușesc să țină pasul cu evoluțiile. O formare adaptată și specifică ar putea contribui la rezolvarea acestei probleme.

1.5.3 Este foarte important ca educația și formările să fie eficiente. În diverse state membre, s-au experimentat noi metode de formare, mai eficiente, și s-a redescoperit în special importanța formării la locul de muncă. CESE subliniază importanța dezvoltării în continuare a acestui tip de programe de formare și solicită Comisiei să le încurajeze, făcând în așa fel încât să asigure schimbul de bune practici în acest domeniu.

1.5.4 Lucrătorii acumulează în mod informal, (dar nu mai puțin prețios) cunoștințe și experiență la locul de muncă. Competențele căpătate pe această cale nu sunt suficiente recunoscute, deoarece nu sunt certificate formal. În diferite state membre se lucrează la un sistem de „certificare a competențelor dobândite”. Și această inițiativă merită recunoscută și sprijinită de Comisie.

1.5.5 La inițiativa DG Educație și Cultură au fost elaborate mai multe instrumente de promovare a transparenței calificărilor și a calității educației și formării în cadrul învățării pe tot parcursul vieții la nivel european⁽¹⁾. Aceste instrumente se folosesc în prezent mai ales în domeniul învățământului, pentru a spori mobilitatea și posibilitățile de angajare ale studenților în Europa. CESE subliniază importanța acestor instrumente și solicită Comisiei să cerceteze în ce mod pot fi utilizate acestea pentru a spori mobilitatea și posibilitățile de angajare ale lucrătorilor în interiorul Uniunii Europene.

1.5.6 Sunt disponibile diferite instrumente pentru facilitarea acestui tip de măsuri. Unele programe pot fi incluse în contractele colective de muncă, iar finanțarea lor poate avea loc la nivelul statelor membre, prin acordarea de stimulente financiare, cum ar fi facilitățile fiscale. Uniunea Europeană poate contribui prin cofinanțare din fondurile structurale și prin diseminarea exemplelor pozitive în cadrul instituțiilor relevante de la nivelul UE și din statele membre.

1.5.7 CESE subliniază faptul că lucrătorii au atât dreptul la programe de formare profesională, cât și nevoie de siguranța veniturilor și de protecție socială pentru a putea activa într-o societate care se schimbă repede, în mod optim și deci fără teamă de viitor.

1.6 UE nutrește ambiția de a deveni o economie competitivă bazată pe cunoaștere, cu locuri de muncă mai multe și mai bune și cu un grad mai ridicat de coeziune socială. În Tratatul de la Lisabona scrie negru pe alb că UE dorește să atingă aceste obiective, printre altele, prin preîntâmpinarea excluziunii sociale a cetățenilor săi, prin promovarea progresului social și economic al acestora și prin garantarea drepturilor sociale din Carta Socială Europeană din 1961, din Carta comunitară privind drepturile sociale din 1989 și din Carta drepturilor fundamentale din 2000.

1.7 CESE invită instituțiile europene să susțină cu mai multă convingere normele sociale europene. Lipsa de hotărâre privind acest subiect a contribuit, între altele, la creșterea numărului de lucrători săraci, la o inegalitate din ce în ce mai mare, o teamă

crescândă de ziua de mâine și în același timp la o scădere a încrederii reciproce între cetățeni, în instituțiile sociale și autorități. Aceste reacții nu privesc doar autoritățile naționale, ci și instituțiile europene, după cum arată și creșterea atitudinii eurosceptice în anumite state membre.

1.8 În statele membre există multe inițiative în domeniul temelor descrise în prezentul aviz. Câteva dintre acestea sunt prezentate într-o anexă la aviz. Exemplele sunt oferite de membrii CCMI. Anexa dovedește că există o dinamică pronunțată, dar și că există diferențe mari între state și sectoare. Este necesar schimbul de experiențe și de bune practici la nivel executiv. Ce funcționează bine și ce nu? Care sunt factorii critici? CESE recomandă Comisiei Europene să promoveze și să faciliteze schimbul de experiențe și bune practici.

2. În ce stadiu ne aflăm?

2.1 De trei ani, economia se află în criză. Aceasta a început printr-o criză a piețelor financiare, cauzată de stagnarea pieței imobiliare în Statele Unite. În a doua jumătate a anului 2008, criza financiară a provocat și o încetinire a ritmului „economiei reale”. Termenul de „criză a creditelor” nu acoperă întregul fenomen. A fost vorba despre mai mult decât disponibilități reduse de lichidități și de capital (pe termen lung); a fost vorba și despre o criză de încredere profundă și structurală în sectorul financiar.

Acest aviz nu are ca subiect criza, ci dorește, în primul rând, să ofere un răspuns la întrebarea privind felul în care industria europeană poate găsi o soluție optimă la această problemă.

2.2 Per ansamblu, în intervalul 2009-2010 s-au pierdut 3,25 milioane de locuri de muncă, mai ales în industrie și agricultură. Încă înainte de declanșarea crizei, evoluția demografică a Uniunii Europene devenise un motiv de îngrijorare. Având în vedere că persoanele născute în perioada de vârf demografic de după cel de-al doilea război mondial ies la pensie, apare într-un timp scurt o nevoie acută de lucrători înalt calificați. Dat fiind că ieșirea de pe piața muncii a lucrătorilor în vârstă s-a accelerat ca urmare a crizei, nevoia de înlocuire a acestora a devenit și mai urgentă. În acest context, există două probleme. Prima este de natură cantitativă: în unele state membre și în anumite sectoare industriale, numărul tinerilor calificați care intră pe piața forței de muncă este insuficient. A doua problemă este de natură calitativă: din cauza modului abrupt în care se realizează înlocuirea, este împiedicat transferul de cunoștințe în cadrul întreprinderilor.

2.3 Condiția cea mai importantă pentru crearea de noi locuri de muncă este o creștere economică durabilă și stabilă. De la începutul lui 2010, se întrevide o redresare timidă, cu o creștere limitată a producției în mai multe sectoare și o creștere prudentă a ofertei de locuri de muncă, deși situația variază de la un stat membru la altul. Sub influența globalizării, societatea se modifică cu o viteză considerabilă, iar piața forței de muncă se modifică în egală măsură. Întreprinderile au nevoie de diferite tipuri de muncă. Acest lucru creează, în măsură din ce în ce mai mare, noi condiții de lucru, inclusiv condiții precare. Din ultima anchetă Eurofound privind condițiile de muncă în Europa, reiese că norma, pentru majoritatea lucrătorilor, rămâne un loc de muncă permanent, dar că proporția locurilor de muncă

⁽¹⁾ EQF, ECVET, Europass, EQAF

temporare este în creștere ⁽²⁾. Principalele instrumente pentru a eluda contractele colective de muncă se dovedesc a fi subcontractarea, externalizarea și angajarea de falși lucrători pe cont propriu în condiții de lucru sub standardele minime. Utilizarea acestor modele s-a intensificat în ultimii ani.

3. Cum s-a ajuns aici?

3.1 Modelul social european este un model unic de capitalism social, care s-a dezvoltat în Europa după cel de-al doilea război mondial și care a combătut cu succes excesele capitalismului, menținând totodată avantajele acestuia. Modelul a constituit o sursă de inspirație pentru statele europene în procesul de construire a unei societăți caracterizate prin coeziune, solidaritate și competitivitate. Finalitatea acestuia trebuie să fie crearea unei zone de prosperitate democratice, ecologice, competitive, solidare, bazate pe integrarea socială a tuturor cetățenilor europeni.

3.2 Această premisă se regăsește și în Tratatul de la Lisabona. Pe lângă anumite drepturi și reglementări economice cu privire la concurența loială pe piața internă, UE promite cetățenilor săi, printre altele, că:

- dorește să preîntâmpine exclusiunea socială;
- este hotărâtă să promoveze progresul economic și social al cetățenilor;
- garantează drepturile sociale prevăzute în Carta Socială Europeană din 1961 și în Carta comunitară privind drepturile sociale din 1989, precum și în Carta Drepturilor Fundamentale;
- urmărește să promoveze cel mai înalt nivel de cunoștințe pentru cetățenii săi, printr-un acces larg la educație;
- garantează aplicarea principiului egalității de șanse și al tratamentului egal pentru femei și bărbați în ceea ce privește condițiile de angajare și de muncă, inclusiv a principiului remunerației egale pentru muncă egală în cadrul aceleiași întreprinderi sau al aceluiași contract colectiv de muncă.

3.3 Realitatea este mult mai tulburătoare. Apar, într-adevăr, noi locuri de muncă, dar acestea sunt în mare parte locuri de muncă temporare, instabile, cu salarii mici, cu o securitate socială limitată și cu o protecție juridică redusă a salariaților. În sine, este de înțeles faptul că angajatorii nu propun angajaților imediat contracte pe termen nedeterminat într-o perioadă de ieșire lentă a economiei din criză. Aceasta poate fi, în sine, o completare binevenită a ofertei de pe piața de muncă și poate contribui totodată la combaterea exclusiunii sociale, deoarece pe această cale li se oferă de lucru unor grupuri care altfel nu ar putea intra pe piața muncii. Dar aceasta nu trebuie să ducă la exploatare: când redresarea evoluează în direcția cea bună, iar

munca depusă se dovedește structurală, aceste locuri de muncă ar trebui convertite într-un contract care să garanteze un nivel decent de salarizare, securitate socială și protecție juridică.

3.4 Mai grav este că și locurile de muncă caracterizate de condiții decente se transformă în locuri de muncă precare, bazate pe contracte temporare, cu o securitate socială și o protecție juridică scăzute. Acest lucru nu se întâmplă numai în sectorul privat, ci și în cel public. Acest lucru este în contradicție cu promisiunile privind coeziunea socială făcute cetățenilor prin Tratatul de la Lisabona. Trebuie precizat că nu toate locurile de muncă temporare sunt precare, lucrătorii independenți înalt calificați pot evolua foarte bine într-un astfel de cadru. Însă munca temporară este prin definiție o muncă precară atunci când este vorba de muncă slab calificată sau necalificată în producție și servicii ⁽³⁾.

3.5 În numeroase domenii, Europa rămâne în frunte la nivel mondial în ceea ce privește prosperitatea, protecția socială și competitivitatea, dar a pierdut teren în raport cu propriul nostru trecut și în raport cu alte economii. Se poate observa o creștere a gradului de sărăcie, a inegalităților dintre venituri și restrângerea cheltuielilor în domeniul serviciilor publice, așa cum reiese dintr-un studiu al OCDE din 2008 ⁽⁴⁾.

3.6 În 2003, Eurostat a adăugat „lucrătorii săraci” la lista de indicatori sociali europeni. Procentul „lucrătorilor săraci” era în 2008 de 8,6 % pentru UE-27. Acest fapt se datorează, printre altele, scăderii procentului de locuri de muncă de calitate și cu contract stabil și creșterii procentului de locuri de muncă temporare și precare. Acest fapt duce la o neîncredere crescândă a cetățenilor. Într-o societate bazată pe neîncredere și dezbinată de conflicte sociale, nu este loc pentru o creștere economică durabilă și stabilă.

3.7 Inegalitatea materială a crescut considerabil în ultimele decenii. Într-una dintre ultimele sale cărți ⁽⁵⁾, Judt oferă câteva exemple demne de reamintit în acest sens: în Marea Britanie (UK), inegalitățile sunt cele mai mari din întreaga perioadă de după anii '20 ai secolului trecut, țara numărând mai mulți copii săraci decât orice altă țară din UE, majoritatea noilor locuri de muncă apărute sunt plătite fie foarte bine, fie foarte prost, iar din 1973 a crescut inegalitatea dintre venituri mai mult decât oriunde în lume.

În Statele Unite, în 1968, directorul cu funcția cea mai înaltă din cadrul General Motors câștiga de 66 de ori salariul mediu din întreprindere, în timp ce, în 2009, directorul cu funcția cea mai înaltă de la Wal-Mart câștiga de 900 de ori salariul mediu al angajaților lui. Acest exemplu reprezintă extremele, dar valorile medii arată aceeași imagine. În 1965, directorii marilor întreprinderi din SUA câștigau de 24 de ori salariul mediu din întreprindere; în 2007, ei câștigau de 275 de ori mai mult decât salariul mediu. ⁽⁶⁾

⁽³⁾ Definiția locurilor de muncă precare: locuri de muncă pe baza unui contract temporar care poate fi reziliat în orice moment în mod unilateral de către angajator, fără existența unor obligații de compensare.

⁽⁴⁾ *Growing unequal? Income distribution and poverty in OECD countries* (Creșterea inegalității? Distribuția veniturilor și sărăcia în țările OCDE).

⁽⁵⁾ *Het land is moe, verhandeling over onze ontevredenheid* (Țara e obosită, tratat despre nemulțumirea noastră) (2010)

⁽⁶⁾ www.finfacts.ie/irishfinancenews/article_1020265.shtml

⁽²⁾ *Changes over time – first findings from the fifth European Working conditions survey* (Schimbări de-a lungul timpului – primele concluzii ale anchetei privind condițiile de muncă în Europa).

3.8 Costurile societale ale inegalității crescând sunt ridicate. Dintr-un studiu al lui Wilkinson și Pickett (7) reiese că, într-o societate în care inegalitățile materiale sunt relativ mari, calitatea tuturor celorlalte aspecte ale vieții zilnice este mai slabă decât într-o societate în care inegalitățile materiale sunt relativ mici. Oamenii au o sănătate mai precară, trăiesc mai puțin, societatea se confruntă cu mai multă criminalitate și – ceea ce este problema cea mai gravă – acest tip de societate distruge încrederea oamenilor unii în alții și în societate. Această situație duce în final la revolta oamenilor împotriva autorității, atât a guvernului național, cât și a Uniunii Europene, așa cum arată și creșterea euroscepticismului într-un număr tot mai mare de state membre. Ea subminează încrederea reciprocă dintre diferiții factori din societate, cum ar fi cea între partenerii sociali.

4. Obiectivele noastre

4.1 Schimbările economice au loc tot mai rapid. În paralel cu apariția problemelor demografice, acest lucru necesită măsuri rapide și temeinice. Societatea nu este niciodată „finalizată”, ci se dezvoltă constant, iar piața forței de muncă trebuie să se adapteze la aceste evoluții. Însă în restructurarea pieței de muncă intră în joc mai multe interese decât simplele interese economice, iar interesele sociale sunt substanțiale. Provocarea o reprezintă deci structurarea pieței de muncă într-un fel care să fie profitabil pentru întreaga societate.

4.2 Între toate instanțele implicate pare să se contureze un consens privind direcția în care trebuie orientată piața de muncă. Consiliul Uniunii Europene a venit cu propuneri de orientări pentru politica din domeniul creării de locuri de muncă (8) care acordă multă atenție aspectelor sociale. Consiliul miniștrilor responsabili cu ocuparea forței de muncă a subliniat avantajele organizării flexibilității în interiorul întreprinderilor în comparație cu crearea unei structuri flexibile în afara acestora. Parlamentul European a adoptat o rezoluție în care se face apel la UE să propună o strategie pentru „locuri de muncă ecologice”. Aceasta ar contribui la un viitor durabil și totodată ar împinge Europa către inovare (?). CESE a emis mai multe avize pe această temă (10). La rândul său, Parlamentul European a adoptat cu o largă majoritate de voturi o rezoluție privind contractele de muncă atipice, care se pronunță în favoarea contractelor de muncă pe termen nedeterminat și împotriva transformării acestora în contracte de muncă precare (11).

4.3 În cadrul Strategiei Europa 2020, Comisia Europeană a elaborat o serie de inițiative emblematică cu propuneri concrete în acest domeniu. În inițiativa intitulată „O politică industrială adaptată erei globalizării”, se prevede crearea unui număr sporit de locuri de muncă înalt calificate și cu un înalt nivel de productivitate. Inițiativele emblematică „Tineretul în mișcare” și „O agendă pentru noi competențe și noi locuri de muncă” conțin o pledoarie în favoarea unui „contract unic”. Cu această nouă formă de contract, Comisia Europeană își propune să combată segregarea de pe piața muncii, oferind

celor nou-sosiți posibilitatea de a beneficia de drepturile sociale, după o perioadă de probă, și garantându-le accesul la sisteme bazate pe convenții colective între partenerii sociali sau pe dispoziții legislative.

4.4 Și partenerii sociali europeni sunt, în linii mari, de acord cu privire la politica de urmat. Atât în 2007 (12), cât și în 2010 (13), BusinessEurope, ETUC, UEAIMM și CEIPP au publicat rapoarte cu recomandări pentru o politică a pieței de muncă care să nu țină cont numai de interesele economice, ci și de cele sociale.

4.5 FMI și OIM au subliniat, în cursul unei conferințe desfășurate la Oslo în septembrie 2010, că este de o importanță majoră eradicarea ratei mari a șomajului, nu numai din punct de vedere economic, ci și din punctul de vedere al coeziunii sociale. În viitor, conform opiniei FMI, trebuie să preîntâmpinăm reparația situației actuale, în care există pericolul ca o întreagă generație să fie pierdută pentru piața de muncă. OIM a stabilit încă din 1999 o „Agendă a muncii decente”, care urmărește să le permită oamenilor să lucreze liber, în condiții de egalitate, într-un mediu de lucru sigur și care respectă demnitatea umană. În iunie 2009, OIM a aprobat „Pactul mondial privind forța de muncă”, o nouă inițiativă bazată pe redresarea economică și pe stabilitatea locurilor de muncă. OCDE pledează, în cea mai recentă publicație a sa pe tema locurilor de muncă (14), pentru o politică menită să preîntâmpine șomajul masiv de lungă durată.

4.6 Se pleacă, desigur, de la premisa că Europa trebuie să rămână competitivă în raport cu celelalte regiuni ale lumii. Acest lucru se poate realiza doar pe baza educației, cunoștințelor, inovării, calității, eficienței și productivității. UE pur și simplu nu poate să concureze cu țări precum China, India și Brazilia în privința costului mâinii de lucru. Acest lucru este posibil doar printr-o ajustare a condițiilor de muncă din UE către un nivel mai scăzut, ceea ce ar fi în contradicție cu ambiția ca UE să fie o economie competitivă bazată pe cunoaștere, cu locuri de muncă mai multe și mai bune și cu o mare coeziune socială. Ceea ce poate să facă UE, dincolo de a depune eforturi suplimentare în domeniul cercetării și dezvoltării, este stimularea și sprijinirea investițiilor în educație, răspunderea pentru cursurile generale de formare rămânând în seama învățământului public, iar cea pentru formările profesionale specializate în seama partenerilor sociali și a guvernului.

4.7 Importanța unor formări profesionale specifice este subestimată. Aceste formări se limitează adesea la lucrătorii tineri și la cei care au deja niveluri relativ ridicate de studii. În UE 27, aproximativ 57,6 % dintre lucrătorii cu nivel înalt de educație participă la formări profesionale, în vreme ce dintre lucrătorii cu nivel mai redus de educație iau parte la cursuri numai 28,4 %. Cifrele maxime și minime le prezintă respectiv Suedia (91 % și 57,6 %) și România (14 % și 3,9 %) (15). Formările trebuie să vizeze și (mai ales) grupul persoanelor cu studii mai puține, persoanele în vârstă, femeile și imigranții,

(7) *The Spirit Level: Why more equal societies almost always do better* (Nivelul spiritual: de ce societățile mai egale prestează aproape totdeauna mai bine?) (2009).

(8) Dosarul interinstituțional 2010/0115.

(9) P7_TA(2010)0299.

(10) JO C 306 de 16.12.2009, p. 70, Avizul CESE privind propunerea de decizie a Consiliului privind orientările pentru politicile de ocupare a forței de muncă ale statelor membre (JO C 107 din 6.4.2011, p. 77).

(11) 2009/2220 (INI).

(12) *Key challenges facing European Labor Markets: a joint analyses of European social partners* (Provocările principale cu care se confruntă piețele de muncă europene: o analiză elaborată în comun de partenerii sociali europeni).

(13) *Framework agreement on inclusive labor markets* (Acordul-cadru privind piețe de muncă incluzive).

(14) *OECD Employment Outlook 2010 – moving beyond the jobs crisis* (Prospectiva OCDE privind ocuparea forței de muncă 2010 – depășirea crizei locurilor de muncă).

(15) Ancheta Eurostat privind educația adulților.

pentru a oferi din nou, și acestor grupuri, perspectiva și siguranța unui loc pe piața muncii. O măsură solidă în acest sens ar putea-o constitui alocarea în mod individual lucrătorilor a unor bugete pentru calificare invers proporționale cu nivelul de educație. Șomajul face victime în principal în rândul persoanelor cu studii limitate și al lucrătorilor cu competențe depășite care lucrează în sectoare tradiționale, pe cale de dispariție. Fără un efort de formare suplimentar, nu este posibil să li se ofere acestora perspectiva unui loc de muncă într-un alt sector economic, mai modern. Iar dacă nu avem grijă ca aceste persoane să găsească din nou modalități de a intra pe piața forței de muncă, ne vom confrunta în curând, la toate nivelurile pieței muncii, cu un deficit de lucrători calificați.

4.8 Situației lucrătorilor în vârstă nu i se acordă o atenție suficientă. În timp ce în multe țări membre ale UE vârsta de pensionare crește, multe persoane în vârstă își pierd însă poziția pe piața forței de muncă chiar înainte de a atinge actuala vârstă de pensionare. Acest lucru se întâmplă fie pentru că nu pot ține pasul cu schimbările rapide din procesele de producție, fie pentru că lucrul în schimburi la vârste mai înaintate pune probleme. Pentru a-i menține în câmpul muncii și într-o stare bună de sănătate și pe aceștia, este nevoie de o politică în materie de personal mai bine adaptată vârstei. Multe din aceste probleme pot fi rezolvate prin cursuri specifice și adaptate. Însă și aici, din datele Eurostat⁽¹⁶⁾ rezultă că participarea la formări profesionale este mult mai redusă în rândul persoanelor mai în vârstă decât în rândul tinerilor (20,9 % din persoanele cu vârsta cuprinsă între 55 și 64 de ani, față de 44,2 % dintre persoanele cu vârsta cuprinsă între 25 și 43 de ani).

4.9 Educația și formarea nu au rost decât în cazul în care programele ating rezultatele scontate și dacă lucrătorii care iau parte la aceste programe dobândesc realmente competențele de care au nevoie ca să se adapteze la o piață a forței de muncă în continuă schimbare. Aceasta înseamnă că, în completarea cursurilor teoretice clasice, desfășurate departe de munca de teren, trebuie organizate stagii în întreprinderi. În realitate, acest gen de cursuri este oferit prea frecvent. În ultimii ani s-a acumulat în diferite state membre experiență în domeniul unor formări noi, eficiente și practice, desfășurate la locul de muncă. Cedefop a elaborat recent un studiu privind efectele învățării la locul de muncă⁽¹⁷⁾. Se recomandă ferm extinderea și stimularea acestui tip de programe de formare.

4.10 Lucrătorii nu învață numai prin programe de studii formale, ci acumulează și în mod informal (dar nu mai puțin prețios) cunoștințe și experiență în cursul carierei. Competențele dobândite pe această cale nu sunt suficient recunoscute, dat fiind că nu sunt certificate și deci nu se acordă pentru acestea nicio diplomă recunoscută oficial. Acest lucru limitează mobilitatea lucrătorilor. Cât timp aceștia își păstrează locul de muncă, nu au nicio problemă, însă posibilitatea de a și-l schimba este limitată, având în vedere că nu pot valorifica calificările informale pentru a obține un nou loc de muncă. S-au efectuat deja multe studii cu privire la posibilitățile unor sisteme pentru

recunoașterea experienței anterioare, printre alții de către OCDE⁽¹⁸⁾ și de către Cedefop⁽¹⁹⁾. În majoritatea statelor membre se lucrează la elaborarea unui sistem de evaluare și de recunoaștere a rezultatelor învățării informale și neformale, însă numai într-un număr limitat de state membre acest efort a dus deja la rezultate concrete⁽²⁰⁾. Această inițiativă merită o mai mare recunoaștere și susținere.

4.11 La inițiativa DG Educație și Cultură au fost create mai multe instrumente pentru promovarea transparenței calificărilor și a calității educației și formării în cadrul învățării pe tot parcursul vieții la nivel european⁽²¹⁾. Aceste instrumente se folosesc în prezent în special în domeniul învățământului, pentru a spori mobilitatea și posibilitățile de angajare ale studenților în Europa. CESE subliniază importanța acestor instrumente și solicită Comisiei să cerceteze în ce mod pot fi utilizate pentru a spori mobilitatea și posibilitățile de angajare ale lucrătorilor în interiorul Uniunii Europene.

4.12 Un angajator care investește în angajații săi, organizând ședințe de formare profesională în timpul orelor de lucru și plătiind toate costurile aferente acestora, poate să le ceară angajaților săi să învețe în timpul lor liber, atunci când acest lucru este necesar în afara ședințelor de formare profesională. Un astfel de program de formare, care nu este numai axat pe îndeplinirea unei sarcini punctuale, ci califică oamenii pentru îndeplinirea unei game mai mari de sarcini în cadrul unei întreprinderi sau pe piața de muncă, reprezintă cea mai bună pregătire pentru un viitor într-o lume în schimbare alertă. Un astfel de program are aspecte interesante atât pentru angajatori, cât și pentru salariați. Celor dintâi le permite să dispună de un personal calificat și implicat, iar celorlalți să aibă o poziție puternică pe piața de muncă. Acest proces trebuie repus în mișcare cât mai rapid, având în vedere că din statistici recente reiese că procesul învățării pe tot parcursul vieții se află în stagnare de câțiva ani⁽²²⁾.

5. Cum îndeplinim aceste obiective?

5.1 Întreprinderile au nevoie de siguranță dacă vor să investească pe termen lung, de exemplu în dezvoltare. În Germania, dezvoltarea de noi tehnologii pentru energia din surse regenerabile a avut loc mai rapid decât în restul Europei deoarece guvernul Germaniei a instituit un program de sprijinire multianual, care să le dea întreprinzătorilor din acest sector siguranța că este vorba despre o evoluție structurală, care va fi sprijinită și stimulată de stat pe termen de câțiva ani. Urmarea acestui demers politic este că Germania a devenit un pionier în acest domeniu și că locurile de muncă din acest sector în Germania au crescut ca număr de la mai puțin de 70 000 la aproximativ 300 000 de locuri de muncă.

⁽¹⁸⁾ <http://www.oecd.org/dataoecd/9/16/41851819.pdf>

⁽¹⁹⁾ <http://www.cedefop.europa.eu/EN/publications/5059.aspx>

⁽²⁰⁾ În Franța există de exemplu un Certificat al competențelor (CCE), iar în Olanda un Certificat al experienței.

⁽²¹⁾ EQF, ECVET, Europass, EQAF

⁽²²⁾ <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=tsiem080&tableSelection=1&footnotes=yes&labeling=labels&plugin=1>

⁽¹⁶⁾ A se vedea nota de subsol nr. 1.

⁽¹⁷⁾ <http://www.cedefop.europa.eu/EN/publications/17770.aspx>

5.2 Nu numai întreprinderile au nevoie de siguranță, ci și lucrătorii, în ceea ce privește veniturile, securitatea socială și formarea profesională. Aceste principii reprezintă valorile fundamentale ale modelului social european, așa cum s-a dezvoltat acesta în Europa după cel de-al Doilea Război Mondial. Salariații cu studii adecvate au siguranța venitului, deoarece calificările le oferă acces pe piața forței de muncă și siguranța unui loc de muncă decent. Lucrătorii care, nu din vina lor, au ajuns în șomaj au nevoie de securitate socială pentru a putea depune un efort de reconversie, de actualizare a cunoștințelor sau de acumularea de noi cunoștințe în perioada respectivă, în scopul de a putea intra din nou pe piața de muncă într-un alt domeniu. În cele din urmă, lucrătorii trebuie să aibă siguranța că oricare dintre ei are acces la un program de formare care să le permită realizarea eventualelor ambiții personale în materie de muncă și remunerare. Singura modalitate de a menține modelul social european pe o piață globală constă într-o populație activă motivată, calificată, responsabilă și flexibilă. Prețul care trebuie plătit în acest sens constă în securitatea care trebuie acordată populației active în ceea ce privește valorile fundamentale ale modelului social european.

5.3 De altfel, lucrătorii nu utilizează niciodată toate cele trei domenii de siguranță în același timp. În plus, costurile acestor forme de securitate se acoperă întotdeauna de la sine pe termen lung. Dacă cererea și oferta de pe piața de muncă se corelează mai bine, pentru că există programe de formare, recalificare și reconversie suficiente, scade nivelul șomajului de lungă durată.

5.4 Flexicuritatea, negociată între partenerii sociali, poate constitui un instrument important pentru acea parte a pieței forței de muncă în care cererea de muncă flexibilă este logică, explicabilă și îndreptățită⁽²³⁾. Noile forme de muncă pot fi introduse cu șanse mai mari de succes atunci când partenerii sociali se pun de acord asupra acestora în mod colectiv. Acest lucru nu se poate realiza decât într-un climat bazat pe încredere. Nu numai societatea s-a schimbat substanțial, ci și lucrătorii. În prezent, oamenii nu mai caută un loc de muncă pe viață. Ceea ce doresc aceștia este siguranța că, în cursul vieții lor active, vor exista locuri de muncă potrivite pentru ei, de preferință nu sub forma unor locuri de muncă disparate și precare, ci sub o formă care să le ofere mai multă siguranță, așa cum s-a arătat la punctul 5.2. Acest lucru poate avea loc cu mare ușurință în cazul marilor întreprinderi, dacă se organizează flexibilitatea nu într-o structură flexibilă în afara întreprinderii, ci prin utilizarea flexibilă a personalului angajat permanent în cadrul întreprinderii. Consiliul format din miniștrii responsabili de ocuparea forței de muncă a discutat această posibilitate în luna iulie 2010. Această formă de flexicuritate se potrivește mult mai bine în economia bazată pe cunoaștere pe care și-a propus-o UE ca obiectiv. Acordurile colective dintre partenerii sociali reprezintă cea mai bună metodă de a pune în practică această formă de flexibilitate.

5.5 Cu toate acestea, întreprinderile au întotdeauna nevoie, în perioade de vârf ale producției, de mână de lucru temporară. În plus, acest model de flexibilitate internă este mai puțin potrivit pentru întreprinderile mici și mijlocii. Acestea sunt importante pentru economia europeană, oferind cele mai multe locuri de

muncă. De aceea, trebuie căutată o metodă eficace, care să micșoreze diferența dintre salariații cu un contract pe termen nedeterminat, condiții de protecție socială bune și o poziție juridică solidă și salariații cu contracte temporare, o protecție socială minimă și o poziție juridică vulnerabilă. Și acestor salariați trebuie să li se garanteze dreptul la concediu cu plată în caz de boală, acumularea de fonduri pentru pensie, ajutor de șomaj, concedii anuale cu plată și concedii parentale. O soluție, de exemplu, este să li se acorde acestora acces, în anumite condiții și contra unor tarife acceptabile, la reglementările stabilite la nivel de sector prin contracte colective de muncă sau la cele stabilite nivel național prin legislație. Un asemenea sistem a fost între timp introdus, de exemplu, în Austria. Și aici este valabilă răspunderea comună a partenerilor sociali și a guvernului.

5.6 Gestionarea resurselor umane va trebui, de asemenea, să joace un dublu rol în viitor. În primul rând trebuie să joace un rol important în elaborarea programelor de formare care să permită lucrătorilor să-și păstreze nivelul de calificare profesională. În același timp, însă, trebuie restabilită încrederea între partenerii sociali, astfel încât să fie căutate împreună soluții pentru problemele pieței forței de muncă. Dacă, în baza încrederii restabilite, părțile implicate vor reuși să găsească aceste soluții, acest fapt ar putea contribui la crearea unei piețe a forței de muncă pe care angajatorii vor dispune de flexibilitatea pe care o doresc, iar lucrătorii vor dispune de siguranța de care au nevoie.

5.6.1 Această gestionare îmbunătățită a resurselor umane este atât cheia restabilirii încrederii între partenerii sociali, cât și a unei noi abordări a unei piețe durabile a forței de muncă. Această gestiune trebuie concepută în special pe baza:

- anticipării evoluției meseriilor și a locurilor de muncă și vegherii ca acestea să nu se desfășoare în condiții deosebit de dificile;
- stimulării salariaților să-și asume inițiativa și răspunderea pentru îmbunătățirea performanței individuale și colective;
- reexaminarea anumitor cursuri de formare (pregătitoare) neadaptate sau incorect adaptate nevoilor piețelor locale ale forței de muncă;
- ameliorării mecanismelor de orientare profesională a tinerilor prin asocierea mai multor profesioniști și experți din sector;
- acordării unei atenții deosebite know-how-ului, producțiilor tradiționale locale, mărcilor regionale a căror raritate relativă le asigură totodată o originalitate cu potențial de patrimoniu.

5.6.2 Efortul de a realiza o piață de muncă mai stabilă și mai sănătoasă ar trebui să facă parte dintr-o strategie mai amplă în care să joace un rol și alți factori, cum ar fi serviciile de interes general și profesiunile liberale.

⁽²³⁾ A se vedea avizul CESE privind modalitățile de utilizare a flexicurității în domeniul restructurărilor, în contextul dezvoltării globale (JO C 318, 23.12.2009, p. 1-5)

5.7 Direcția în care ar trebui să se dezvolte piața muncii poate fi indicată în linii mari de Bruxelles, statele membre sunt însă cele care asigură punerea în practică. Nivelul cel mai indicat pentru această aplicare pare a fi cel regional. Pentru o economie bazată pe cunoaștere, regiunilor le va reveni rolul de a forma și păstra populație activă și creativă. UE poate stimula o astfel de evoluție prin acordarea unui sprijin financiar din fondurile structurale europene și prin colectarea de exemple de bune practici și punerea la dispoziție a acestora sub forma unei baze de date. Membrii CCMI au colectat o sumă de astfel de exemple, acestea fiind disponibile în anexă ⁽²⁴⁾. CESE îndeamnă Comisia Europeană să disemineze aceste exemple și să le recomande instituțiilor relevante, atât din cadrul Uniunii Europene, cât și din statele membre.

5.8 În Europa, există exemple de astfel de regiuni, cu un trecut industrial bogat, unde industria tradițională și, odată cu ea, baza ofertei de muncă și a bunăstării regionale au dispărut

aproape în întregime într-un timp scurt, ca de exemplu în nordul Franței, în jurul orașului Lille, sau în Germania în regiunea Ruhr-ului. În loc să se agațe cu orice preț de starea anterioară, părțile implicate din regiunile respective s-au gândit la posibilitățile care ar fi putut fi exploatate pe viitor și au acționat în consecință. Rezultatul este că, atât în regiunea din jurul Lille, cât și în zona Ruhr, lipsei de speranță i-au luat locul noi perspective și ambele regiuni au înflorit pe baza a multiple noi activități economice, în bună măsură durabile și bazate pe cunoaștere. Tocmai în acestea constă puterea economiei europene; mai ales în aceste sectoare, Europa are cele mai bune perspective și trebuie să depună eforturi pentru a-și consolida poziția. Atât Lille, cât și regiunea Ruhr au ajuns chiar să dobândească poziția de Capitală europeană a culturii. Acesta este nivelul la care guvernele și partenerii sociali trebuie să contureze inițiative care să ducă, în cele din urmă, la modelul social european, așa cum este acesta definit într-un aviz anterior al CESE ⁽²⁵⁾.

Bruxelles, 13 iulie 2011

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

⁽²⁴⁾ <http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/handout.doc>

⁽²⁵⁾ JO C 309, 16.12.2006, p. 119.

Avizul Comitetului Economic și Social European privind criza economică, educația și piața forței de muncă (aviz din proprie inițiativă)

(2011/C 318/08)

Raportor: **dl Mário SOARES**

La 20 ianuarie 2011, în conformitate cu articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, Comitetul Economic și Social European a hotărât să elaboreze un aviz din proprie inițiativă cu privire la

Criza economică, educația și piața forței de muncă (aviz din proprie inițiativă).

Secțiunea pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 27 iunie 2011.

În cea de-a 473-a sesiune plenară, care a avut loc la 13 și 14 iulie 2011 (ședința din 14 iulie 2011), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu unanimitate de voturi.

1. Recomandări

Se solicită statelor membre:

- să utilizeze fondurile europene, în special Fondul Social European, pentru a susține educația și formarea;
- să adopte măsuri pentru a se garanta că depășirea crizei economice – în special a crizei datoriilor suverane – nu compromite investițiile publice în învățământ și în formarea profesională;
- să sprijine programele de inserție profesională și să stimuleze întreprinderile să utilizeze instrumentele de acest tip pentru crearea de locuri de muncă stabile;
- să acorde o deosebită atenție investițiilor publice în educație, cercetare și formare profesională în momentul în care își evaluează obiectivele bugetare pe termen mediu, astfel încât să se asigure continuitatea și consolidarea investițiilor în aceste sectoare;
- să repună în valoare meseria de profesor, promovând respectul pentru activitatea didactică, formarea continuă a cadrelor didactice și îmbunătățirea condițiilor de muncă și de salarizare ale acestora.
- să acorde o atenție deosebită îmbunătățirii predării limbii materne și a disciplinelor „STIM” (știință, tehnologie, inginerie și matematică);
- să îmbunătățească orientarea școlară și profesională timpurie, luând în considerare necesitățile pieței forței de muncă;
- să repună în valoare meseria de profesor, promovând respectul pentru activitatea didactică, formarea continuă a cadrelor didactice și îmbunătățirea condițiilor de muncă și de salarizare ale acestora.
- să stimuleze spiritul antreprenorial la toate nivelurile de învățământ;
- să acorde o deosebită atenție investițiilor publice în educație, cercetare și formare profesională în momentul în care își evaluează obiectivele bugetare pe termen mediu, astfel încât să se asigure continuitatea și consolidarea investițiilor în aceste sectoare;
- să stimuleze aplicarea corespunzătoare a Cadrelor europene al calificărilor și dezvoltarea sistemelor naționale de calificare;
- să repună în valoare meseria de profesor, promovând respectul pentru activitatea didactică, formarea continuă a cadrelor didactice și îmbunătățirea condițiilor de muncă și de salarizare ale acestora.
- să dezvolte oportunități suplimentare de formare pentru tinerii care își abandonează studiile și pentru lucrătorii slab calificați, fără a neglija competențele digitale;
- să respecte dreptul individual la o formare certificată de calitate în cadrul activității profesionale, independent de nivelul de calificare și de tipul de contract;
- să dezvolte recunoașterea, validarea și certificarea competențelor dobândite atât în diferite medii de învățare (educație formală și non-formală), cât și în cadrul activității profesionale;

2. Introducere

2.1 Criza financiară declanșată în 2008 a dus la cea mai acută criză economică de după anii '30 și la cea mai importantă scădere a PIB-ului mondial de după cel de-al doilea război mondial. Ne confruntăm astfel în Europa cu o profundă criză economică și socială, manifestată prin încetarea activității a mii de întreprinderi, creșterea șomajului, scăderea salariilor, reduceri bugetare în sistemele de protecție socială, creșterea impozitelor pe consum și a prețurilor bunurilor de primă necesitate și prin agravarea sărăciei și a excluziunii sociale.

2.2 Prezentul aviz nu își propune să realizeze o analiză a cauzelor crizei, ci să sublinieze impactul negativ pe care criza l-a avut și continuă să îl aibă asupra structurii sociale și să propună câteva strategii necesare pentru diminuarea și depășirea acestor efecte.

2.3 Avizul va aborda importanța educației și a formării profesionale ca instrumente esențiale pentru a face față crizei, relațiile dintre educație/formare profesională și piața forței de muncă, integrarea tinerilor pe piața forței de muncă, necesitățile și responsabilitățile întreprinderilor în ceea ce privește formarea propriilor angajați și promovarea muncii decente și de calitate.

2.4 Pe de altă parte, prezentul aviz consideră că păstrarea modelului social european merită un efort colectiv din partea societății, caracterizat prin creativitate și simț al solidarității.

3. Observații generale

3.1 Pentru a analiza această problematică, patru inițiative recente ale Comisiei Europene sunt deosebit de importante:

- Comunicarea pe tema „O agendă pentru noi competențe și locuri de muncă: o contribuție europeană la ocuparea integrală a forței de muncă”⁽¹⁾ care, cu scopul de a atinge în 2020 o rată de ocupare a forței de muncă de 75 % pentru toate persoanele cu vârsta între 20 și 64 de ani, definește următoarele priorități: o mai bună funcționare a piețelor forței de muncă, o forță de muncă mai competentă, o mai bună calitate a locurilor de muncă și a condițiilor de muncă și politici mai puternice de promovare a creării de locuri de muncă și a cererii de forță de muncă⁽²⁾;
- inițiativa „Tineretul în mișcare”⁽³⁾, având ca scop stimularea potențialului tinerilor de a realiza o creștere inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii în Uniunea Europeană⁽⁴⁾;
- Comunicarea „Combaterea părăsirii timpurii a școlii: o contribuție esențială la strategia Europa 2020”⁽⁵⁾, care analizează repercusiunile părăsirii timpurii a școlii asupra persoanelor, societății și economiilor, descrie cauzele acesteia și oferă o privire de ansamblu asupra măsurilor existente și viitoare la nivelul UE;
- Cadrul european al calificărilor, al cărui obiectiv este de a încuraja comparațiile între sistemele naționale de învățământ, permițând o mai mare mobilitate în scopuri educaționale, precum și recunoașterea la nivel european a cunoștințelor, a competențelor și a capacităților.

Toate aceste documente necesită o cooperare mai strânsă între sectorul învățământului, cel al formării profesionale și piața forței de muncă, iar CESE împărtășește această viziune.

3.1.1 Comitetul ia notă, de asemenea, de intenția Comisiei de a lansa în 2012 „Panorama competențelor în UE”, menită să asigure o transparență crescută, atât pentru cei aflați în căutarea unui loc de muncă și pentru lucrători, cât și pentru întreprinderi și/sau pentru administrațiile publice. Această „panoramă” va fi disponibilă online și va conține previziuni actualizate referitoare la cererea și la oferta de competențe până în 2020, mulțumită colaborării în rețea a organismelor naționale care realizează previziuni cu privire la evoluția pieței forței de muncă.

3.1.2 Trebuie subliniată, de asemenea, importanța consiliilor sectoriale europene, atât ca spațiu în care partenerii sociali pot interveni în analizarea competențelor lucrătorilor și a necesităților pieței forței de muncă, cât și ca mijloc de accelerare a schimburilor reciproce de informații și de bune practici comunicate în prealabil de către consiliile sau observatoarele din fiecare țară⁽⁶⁾.

⁽¹⁾ COM(2010) 682 final.

⁽²⁾ A se vedea Avizul CESE privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliul, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor „Noi competențe pentru noi locuri de muncă: să anticipăm și să răspundem cerințelor pieței forței de muncă în materie de competențe”, JO C 128, 18.5.2010, p. 74.

⁽³⁾ COM(2010) 477 final

⁽⁴⁾ A se vedea în acest sens, Avizul CESE pe tema „Tineretul în mișcare”, JO C 132, 3.5.2011, p. 55.

⁽⁵⁾ COM(2011) 18 final

⁽⁶⁾ A se vedea Avizul CESE pe tema „Adaptarea competențelor la necesitățile industriei și ale serviciilor în curs de transformare – contribuția unei eventuale înființări la nivel european a unor consilii sectoriale privind ocuparea forței de muncă și competențele”, JO C 347 din 18.12.2010, p. 1.

3.2 Criza și piața forței de muncă

3.2.1 Criza economică și financiară are în prezent efecte dezastruoase asupra pieței forței de muncă. Potrivit Organizației Internaționale a Muncii (OIM), în 2010, numărul de șomeri la nivel mondial s-a ridicat la 250 de milioane, rata șomajului crescând de la 5,7 % la 6,2 % în anul respectiv. În plus, șomajul a fost însoțit în multe țări de deteriorarea calității locurilor de muncă și de sporirea instabilității acestora.

3.2.2 Conform datelor Eurostat, rata globală a șomajului în ianuarie 2011 a fost de 9,9 % în zona euro și de 9,5 % în EU-27, ceea ce înseamnă 15,775 milioane de persoane în zona euro și 23,048 milioane în EU-27, dintre care aproape 5 milioane se află în șomaj pe termen lung.

3.2.3 Între sfârșitul anului 2008 și februarie 2011, rata șomajului în EU-27 a crescut de la 7,7 % la 9,5 % (respectiv de la 6 la 9,5 % în rândul bărbaților, de la 7,5 la 9,6 % în rândul femeilor și de la 19,7 la 20,4 % în rândul tinerilor).

3.2.4 Aceste cifre nu reflectă, însă, diferențele foarte semnificative care există între statele membre (de la 4,3 % în Țările de Jos până la 20,6 % în Spania) și ne dezvăluie prea puțin despre anumite grupuri considerabil afectate de șomaj (cum ar fi imigranții sau lucrătorii în vârstă).

3.2.5 Șomajul în rândul tinerilor cu vârsta cuprinsă între 15 și 25 de ani a ajuns la 20,4 %, crescând cu 4 procente numai între primele patru luni din 2008 și primul trimestru al anului 2009. Mai mult, șomajul de lungă durată în această grupă de vârstă a crescut cu aproape 30 % din primăvara anului 2008 și până acum, tinerii reprezentând 1,2 milioane din cei 5,2 milioane de șomeri pe termen lung.

3.2.6 Lucrătorii cu salarii mici (care sunt de obicei și cei mai slab calificați) sunt de două până la trei ori mai expuși riscului de șomaj decât lucrătorii cu salarii mai mari.

3.2.7 Încă o dată, tinerii sunt cei mai afectați de această situație, dat fiind că probabilitatea ca tinerii să fie slab remunerați (deși, în general, sunt mai bine calificați) este de două ori mai mare decât în cazul lucrătorilor de vârstă medie.

3.2.8 Conform Eurostat⁽⁷⁾, în 2007, încă dinaintea izbucnirii crizei, 79 de milioane de cetățeni se confruntau cu riscul de sărăcie, iar 32 de milioane trăiau în condiții de sărăcie. În pofida faptului că persoanele care muncesc sunt mai puțin expuse riscului de sărăcie, există cel puțin 17,5 milioane de „lucrători săraci”⁽⁸⁾.

3.2.9 Noile locuri de muncă create se caracterizează printr-o precaritate sporită, tinerii fiind cei mai afectați, iar această situație are o serie de consecințe atât asupra lor, cât și asupra societății: întârzierea plecării din casa părintească, dependența de părinți, amânarea deciziilor de a se căsători și de a avea copii⁽⁹⁾. Trebuie observat că precaritatea nu se confundă la nivel conceptual cu faptul de a avea un contract pe durată determinată, ci cu faptul că se recurge în mod excesiv la acest tip de contracte, deși necesitățile în materie de muncă sunt recunoscute ca fiind permanente.

⁽⁷⁾ *Statistics in Focus* (46/2009)

⁽⁸⁾ A se vedea Avizul CESE pe tema „Muncă și sărăcie”, JO C 318, 23.12.2009, p. 52.

⁽⁹⁾ *Youth in Europe – A statistical portrait 2009* („Tineretul în Europa: un portret statistic 2009”).

3.2.10 În opinia CESE, principalele probleme și provocări sunt următoarele:

- a) decalajul dintre redresarea economică în curs de desfășurare, în ciuda diferențelor semnificative de la o țară la alta, și deteriorarea continuă a situației pe piața forței de muncă, manifestată în special prin fenomenul creșterii economice fără locuri de muncă. CESE se asociază avertismentului lansat de OIM în acest sens, în ultimul său raport privind ocuparea forței de muncă la nivel mondial ⁽¹⁰⁾ și concluziilor recentei reuniuni pe tema „Dialog pe tema creșterii și ocupării forței de muncă în Europa” ⁽¹¹⁾;
- b) dezechilibrele sociale create de situația dificilă de pe piața forței de muncă, în special în rândul tinerilor (în ciuda faptului că aceștia au în general un nivel de educație mai ridicat decât generațiile anterioare) și al șomerilor pe termen lung;
- c) situația demografică din Europa, îndeosebi îmbătrânirea populației active, ceea ce ar putea accentua penuria în anumite domenii de competență pe piața forței de muncă;
- d) în materie de locuri de muncă, au loc schimbări care tind să se accelereze; potrivit CEDEFOP, cererea de personal cu înaltă calificare ar putea crește cu 16 milioane până în 2020 și cea de personal cu calificare medie cu 3,5 milioane, în timp ce cererea de personal slab calificat ar putea scădea cu 12 milioane; deficiturile de calificări vor tinde să se agraveze, în special în domeniile STIM (științe, tehnologie, inginerie și matematică), în cel al energiei, al tehnologiilor informației și comunicațiilor, al transportului ecologic, al mediului și al sănătății. Locurile de muncă care se creează se îndepărtează din ce în ce mai mult ca natură de cele care dispar, iar șomerii întâmpină dificultăți din ce în ce mai mari la reinserarea pe piața forței de muncă.

3.3 Criza și educația

3.3.1 Educația este un mijloc de împlinire pe plan personal, de integrare în activitatea economică, de coeziune a societăților și de îmbunătățire a condițiilor de viață. Potrivit Eurostat, persoanele cu nivelul de studii cel mai ridicat au o mai bună speranță de viață.

3.3.2 Nivelurile de studii scăzute sunt asociate cu sărăcia și excluziunea socială, ceea ce explică accentul pus de politicile de incluziune asupra garantării accesului la serviciile publice (în special la cele în materie de educație și formare).

3.3.3 În cadrul Strategiei Europa 2020 se insistă asupra ideii că educația trebuie îmbunătățită în Europa, de la învățământul preșcolar la cel superior, în vederea creșterii productivității și combaterii inegalităților și a sărăciei, pe baza convingerii că Europa nu va putea prospera decât dacă cetățenii vor dispune de competențele care să le permită să contribuie la o economie bazată pe cunoaștere și să beneficieze de aceasta.

⁽¹⁰⁾ Raportul „Tendențe ale ocupării forței de muncă la nivel global” (www.ilo.org).

⁽¹¹⁾ „Dialog pe tema creșterii economice și a ocupării forței de muncă în Europa”, 13 martie 2011, Viena (www.ilo.org).

3.3.4 CESE împărtășește preocuparea exprimată de Comisia Europeană în „O agendă digitală pentru Europa”, potrivit căreia Europa a rămas în urmă în ceea ce privește adoptarea noilor tehnologii, subliniindu-se că 30 % dintre europeni nu au folosit niciodată internetul și că în materie de tehnologii ale informației și comunicațiilor, UE cheltuiește doar 40 % din cât cheltuiesc Statele Unite. Însușirea competențelor digitale, încă de la vârsta preșcolară, reprezintă un factor de incluziune.

3.3.5 De asemenea, CESE constată că UE rămâne deficitară în materie de inovare, în raport cu SUA și cu Japonia, situație care se cere combătută prin creșterea numărului de persoane cu educație superioară, prin creșterea investițiilor statelor și întreprinderilor în cercetare și dezvoltare și printr-o mai bună legătură între știință, tehnologie și activitățile productive. Comitetul observă, de altfel, că termenul „inovare” include organizarea muncii și inovarea socială.

3.3.6 Cele două obiective principale în materie de educație stabilite de Comisie în Strategia Europa 2020 sunt:

- a) reducerea sub 10 % a ratei de părăsire timpurie a școlii;
- b) creșterea la 40 % a procentului persoanelor cu vârsta între 30 și 34 de ani care au absolvit studii universitare sau echivalente.

3.3.7 CESE împărtășește preocuparea Comisiei cu privire la părăsirea timpurie a școlii, fenomen complex, cu consecințe grave pentru calitatea locului de muncă la care tinerii pot să aspire, și a cărui reducere reclamă un ferm angajament politic și noi metode de abordare și de acțiune.

3.3.8 Potrivit Comisiei Europene, în 2009, peste 6 milioane de tineri (14,4 % din tinerii cu vârsta între 18 și 24 de ani) și-au abandonat studiile (școlare sau de formare), terminând doar primul ciclu al învățământului secundar sau chiar un nivel inferior; dintre aceștia, 17,4 % nu au absolvit decât învățământul primar ⁽¹²⁾. Aceasta înseamnă să simpla reducere cu un punct procentual a proporției medii de persoane care părăsesc timpuriu școala ar genera în fiecare an un potențial de aproape jumătate de milion de tineri lucrători calificați, gata să intre în câmpul muncii.

3.3.9 Un alt aspect important care trebuie luat în considerare este repetarea anilor de studiu. Conform datelor studiului PISA din 2009, procentul de repetenție în școala primară era de 11 % în Irlanda, 21 % în Spania și chiar de 22,4 % în Țările de Jos și Portugalia. La nivelul învățământului secundar inferior se mențin aceleași tendințe, rata de repetenție variind între 0,5 % în Finlanda și 31,9 % în Spania.

⁽¹²⁾ „Le redoublement dans l'enseignement obligatoire en Europe: réglementations et statistiques” (Repetarea anilor de studiu în învățământul obligatoriu din Europa: reglementări și statistici) EURYDICE, ianuarie 2011.

3.3.10 În ce privește învățământul superior și cercetarea, conform datelor Eurostat pentru 2009, procentul absolvenților de studii superioare din Europa abia atingea în acel an 32,3 %. Reducerile bugetare aplicate în prezent în majoritatea țărilor ⁽¹³⁾ vor compromite în și mai mare măsură cercetarea universitară, cu implicații asupra multor sectoare ale economiei și ale societății (științele tehnice, medicina, științele sociale și umane).

4. Observații specifice: propunerile CESE

4.1 Consolidarea educației în perioada de criză

4.1.1 În această perioadă de criză, este important să reafirmăm faptul că educația reprezintă un drept fundamental și un bun public care trebuie garantat tuturor, în condiții egale, cu titlu gratuit și fără niciun tip de discriminare, și luând în considerare dimensiunea de gen.

4.1.2 Investițiile în educație nu trebuie văzute în situația actuală de criză ca fiind o problemă, ci ca o soluție pentru ca ieșirea din criză să poată avea loc în cele mai bune condiții. În acest sens, pentru ca statele membre să fie încurajate să investească mai multe fonduri în domeniul educației și să o facă în mod mai coerent, trebuie ca ele să acorde atenție investițiilor publice în educație, cercetare și formare profesională în momentul în care își evaluează obiectivele bugetare pe termen mediu.

4.1.3 Trebuie reamintit, de asemenea, că educația este o sarcină colectivă, a întregii societăți. Școala este o instituție specializată, cu personal profesionist, care nu poate și nici nu trebuie să acționeze în mod izolat, ci dimpotrivă, să interacționeze în primul rând cu familiile, stabilind un dialog permanent și cu comunitatea sau cu mediul economic și social.

4.1.4 CESE are convingerea că însușirea unor cunoștințe de bază solide le conferă elevilor o capacitate sporită de adaptare; cu cât mai mare va fi reușita acestui proces de însușire a cunoștințelor, cu atât orientarea școlară și profesională va putea ține seama mai ușor de necesitățile pieței forței de muncă.

4.1.5 Învățământul trebuie, în special:

- să-i ajute pe elevi să „filtreze” informațiile primite și să învețe să utilizeze acele elemente care le permit cel mai bine să-și planifice viitorul personal și profesional;
- să stimuleze gândirea critică și dezvoltarea unui spirit cercetător și antreprenorial, cu capacitatea de lua inițiativă și de a rezolva probleme. În acest sens, interacțiunea școlară-întreprinderi poate fi foarte utilă;
- să facă astfel încât elevii să devină conștienți de realitate și astfel să accepte efortul pe care îl presupune învățarea și să-i recunoască valoarea. Este important ca elevii să fie ajutați să înțeleagă că merită să învețe și că cultura nu trebuie numai consumată, ci asumată și transformată;

⁽¹³⁾ În Letonia, după o reducere de 48 % în 2009, universitățile au de suportat o nouă reducere de 18 % în 2010; în Italia, reducerile bugetare prevăzute până în 2013 se ridică la 20 %; în Grecia, reducerile au fost de 30 %; în Anglia, până în 2014-2015, reducerile bugetare vor atinge aproximativ 40 %.

d) să ofere o formare de bază solidă, în special în ceea ce privește limba maternă și matematica, precum și alte cunoștințe și competențe necesare pentru o bună integrare pe o piață a forței de muncă extinsă la întregul teritoriu european, mai ales învățarea mai multor limbi străine încă din primii ani de școală, contribuind totodată la o mai mare disponibilitate pentru învățarea pe tot parcursul vieții;

e) să dezvolte capacitățile creative și estetice ale fiecărei persoane, încurajându-i astfel deschiderea către cultură și inovare;

f) pe scurt, este vorba de formarea unor cetățeni liberi și solidari, conștienți de drepturile și de îndatoririle lor și capabili să ocupe un loc de muncă decent și să-și desfășoare activitatea în cele mai bune condiții.

4.1.6 Aceasta necesită o formare inițială și continuă a profesorilor mai cuprinzătoare și mai stimulatoare decât cea care s-a practicat până acum. Este vorba de o formare profesională care să mobilizeze cadrele didactice și să le ajute să adopte noi abordări pedagogice, în acord cu provocările cu care se confruntă (noile tehnologii, noile necesități de pe piața forței de muncă, mediul multicultural cu o prezență din ce în ce mai importantă a elevilor proveniți din familii de imigranți, etc.) Statele membre trebuie să promoveze respectul pentru activitatea didactică, să faciliteze formarea continuă a cadrelor didactice și să vizeze îmbunătățirea condițiilor lor de muncă și de salarizare.

4.1.7 Educația ar trebui să cuprindă toate etapele vieții, de la educația preșcolară la învățământul superior și la învățarea în rândul adulților, în diferite medii de învățare - formale, non-formale și informale. Statele ar trebui să dezvolte educația în acord cu provocările economice și sociale ale viitorului, reprezentate de societăți bazate pe cunoaștere și de economii cu o înaltă productivitate și cu emisii scăzute de carbon.

4.1.8 În acest sens, CESE se așteaptă ca Uniunea Europeană:

a) să-și îndeplinească angajamentele asumate în cadrul inițiativelor „Tineretul în mișcare”, Agenda pentru noile calificări și locuri de muncă și Comunicarea privind părăsirea timpurie a școlii;

b) să studieze posibilitatea utilizării fondurilor europene pentru a atinge obiectivele UE în materie de educație, formare profesională, cercetare și dezvoltare;

c) să sprijine programele de inserție profesională și să încurajeze guvernele și întreprinderile să utilizeze instrumentele de acest tip pentru a crea locuri de muncă stabile;

d) să consolideze, să dezvolte și să aprofundeze programele de schimburi de studenți din cadrul diferitelor niveluri de învățământ;

și recomandă statelor membre:

- a) să adopte măsuri pentru a se garanta că depășirea crizei economice – în special a crizei datoriei suverane – nu compromite investițiile publice în sistemele naționale de învățământ și de formare;
- b) să mențină (și, în măsura posibilului, să sporească) investițiile în domeniul cercetării și dezvoltării;
- c) să lanseze și să coordoneze inițiative pentru a îmbunătăți predarea disciplinelor „STIM” (știință, tehnologie, inginerie și matematică);
- d) să adopte măsuri care să repună în valoare meseria de profesor, astfel încât să nu pericliteze îndeplinirea misiunilor care le revin cadrelor didactice ⁽¹⁴⁾;
- e) să înființeze sisteme de orientare școlară și profesională pentru a îmbunătăți informațiile privind competențele profesionale esențiale pentru a avea acces la piața forței de muncă și la modalitățile de a le dobândi;
- f) să elaboreze programe alternative de formare profesională pentru tinerii care părăsesc de timpuriu școala sau care ocupă locuri de muncă cu calificare scăzută;
- g) să rezolve problema repetării anilor de studiu prin intermediul unor infrastructuri de sprijin pentru elevii mai slab pregătiți;
- h) să încurajeze întreprinderile să-și dezvolte capacitatea de a lua în considerare experiențele profesionale ale tinerilor;
- i) să stimuleze spiritul antreprenorial la toate nivelurile de învățământ.

4.1.9 CESE înțelege că, în perioadele de mari schimbări, întreprinderile au nevoie de competențe specifice din partea lucrătorilor lor; de aceea, sistemele de formare profesională ar trebui să fie mai conștiente de această cerere și să i se adapteze, în etapa posterioară dobândirii unor solide cunoștințe de bază.

4.1.10 Sistemul de învățare dual, de educație/formare profesională, în cadrul căruia tinerii se familiarizează cu câmpul muncii în timp ce își realizează studiile, a avut rezultate pozitive în unele țări europene și de aceea merită să fie analizat.

4.1.11 CESE este conștient că educația reprezintă un domeniu în care competența revine statelor membre, însă consideră că Uniunea Europeană le poate sprijini, încurajându-le să atingă obiectivele Uniunii și utilizând în acest scop metoda deschisă de coordonare, dar și prin crearea unor condiții mai favorabile, cum ar fi excluderea investițiilor în educație și formare din calculul deficitului public.

⁽¹⁴⁾ A se vedea Avizul CESE pe tema „Îmbunătățirea calității formării profesorilor”, JO C 151, 17.6.2008, p. 41.

4.2 Punerea în valoare a învățării – de la școală la locul de muncă

4.2.1 Schimbările actuale (creșterea concurenței pe plan internațional, revoluția științifică și tehnică, schimbările climatice, dezvoltarea rapidă a economiilor emergente, îmbătrânirea populației) necesită o mână de lucru mai bine pregătită și mai bine calificată.

4.2.2 Reinnoirea generațiilor nu este suficientă în sine pentru a ridica nivelul calificărilor, dat fiind că mulți tineri cu un nivel de studii ridicat se găsesc în locuri de muncă care necesită o calificare scăzută. Decalajul între educația primită și tipul de loc de muncă ocupat poate duce, de altfel, la devalorizarea studiilor.

4.2.3 În opinia CESE, răspunsul rezidă în dezvoltarea locurilor de muncă de calitate, motiv pentru care recunoaște valoarea „muncii decente” preconizate de OIM.

4.2.4 În acest scop, este important să se investească în politici active de ocupare a forței de muncă și de formare profesională și să se poată beneficia în acest sens de sprijinul fondurilor europene, în special de cel al Fondului social european ⁽¹⁵⁾.

4.2.5 Este importantă conștientizarea faptului că crearea de locuri de muncă depinde de dinamica întreprinderilor, ceea ce necesită eliminarea sarcinilor administrative excesive, inutile din perspectiva activității economice, în special în ceea ce privește înființarea de noi întreprinderi.

4.2.6 În acest cadru, CESE recomandă următoarele inițiative prioritare:

4.2.6.1 Integrarea tinerilor pe piața forței de muncă:

- a) îmbunătățirea sistemelor de orientare școlară și profesională, care să furnizeze o informare mai riguroasă asupra evoluției și necesităților pieței forței de muncă, a competențelor profesionale necesare și a mijloacelor de a le dobândi;
- b) crearea de programe de integrare profesională, prin intermediul stagiilor sau a învățării la locul de muncă;
- c) elaborarea de programe specifice pentru tinerii care au abandonat școala sau care ocupă locuri de muncă cu calificare scăzută;
- d) disocierea tipului de contract de muncă (pe durată determinată/nedeterminată) de vârsta lucrătorului, astfel încât lucrătorii tineri să nu fie penalizați.

4.2.6.2 Răspunsul la provocările în materie de formare pe tot parcursul vieții:

- a) garantarea pentru toți a condițiilor necesare pentru o învățare pe tot parcursul vieții care să permită îmbunătățirea competențelor și accesul la locuri de muncă cu un nivel sporit de calificare, ducând astfel la îndeplinire obiectivul privind „creșterea favorabilă incluziunii” prevăzut de Strategia Europa 2020;

⁽¹⁵⁾ A se vedea Avizul CESE privind viitorul Fondului social european după 2013, JO C 132 din 3.5.2011, p. 8.

- b) îmbunătățirea formării profesionale (perfecționare și reconversie) a tuturor celor deja integrați pe piața forței de muncă, dar care nu au un nivel suficient de studii; în cadrul acestor inițiative, este important să se țină seama de vârsta, experiența și de cunoștințele lucrătorilor respectivi;
- c) consacrarea dreptului individual la formare certificată de calitate, stabilindu-se un număr de ore de formare pe an pentru toți lucrătorii, indiferent de nivelul lor de calificare sau de tipul de contract de care dispun;
- d) încurajarea, la nivelul întreprinderilor, a elaborării în comun de către lucrători și angajatori a unor planuri de dezvoltare a competențelor individuale, luând în considerare situația întreprinderilor, în special a IMM-urilor, în spiritul acordului încheiat la nivel european între lucrători și angajatori;
- e) sprijinirea inițiativelor care vizează recunoașterea învățării non-formale, asigurarea calității acestui tip de învățare și creșterea vizibilității competențelor dobândite în afara sistemului formal (așa cum este cazul „pașaportului european al competențelor”);
- f) stabilirea unei legături strânse între formarea profesională și cariera lucrătorilor, investindu-se în recunoașterea, validarea și certificarea competențelor dobândite în desfășurarea activității sale profesionale. În ambele cazuri, statele trebuie să controleze calitatea serviciilor de evaluare și de certificare;
- g) depunerea de eforturi pentru a se garanta că acțiunile de formare sunt destinate cu prioritate șomerilor;
- h) luarea în considerare a faptului că serviciilor publice pentru ocuparea forței de muncă le revine responsabilitatea de a juca un rol mai activ în politica de formare a grupurilor-țintă prioritare, cum ar fi persoanele cu nivel scăzut de pregătire și calificare sau cele mai vulnerabile, cum ar fi persoanele cu handicap, lucrătorii în vârstă care și-au pierdut locul de muncă și imigranții;
- i) luarea în considerare a dimensiunii de gen pe piața forței de muncă și eliminarea inegalităților și a discriminărilor, în special a diferențelor salariale între bărbați și femei.
- 4.2.6.3 Îmbunătățirea calificărilor și valorificarea potențialului lucrătorilor în vârstă:
- a) CESE subliniază riscul considerabil reprezentat de șomajul de lungă durată (pierderea veniturilor și a calificărilor, precum și excluziunea socială), motiv pentru care consideră că serviciile publice de ocupare a forței de muncă trebuie să joace un rol mai activ în plasarea acestui tip de șomeri și în dezvoltarea unor politici active de ocupare a forței de muncă și de formare profesională;
- b) dialogul social sectorial, atât la nivelul UE, cât și în statele membre, joacă un rol esențial pentru soluționarea problemelor legate de calificări; prin urmare, trebuie subliniată importanța pe care o au în acest domeniu consiliile sectoriale privind calificările;
- c) din această perspectivă, trebuie menținute și valorizate contractele colective, dat fiind că atât lucrătorii, cât și întreprinderile au tot interesul ca nivelul de calificare să crească;
- d) în contextul crizei, ar fi legitim să se poată conta pe Fondul social european pentru finanțarea măsurilor destinate îmbunătățirii nivelului de calificare, precum și a proiectelor inovatoare în materie de creare de locuri de muncă decente;
- e) în plus, ar fi util să se creeze condiții care să permită persoanelor în vârstă să opteze pentru prelungirea vieții active, ceea ce presupune îmbunătățirea sănătății, adaptarea muncii la capacitățile persoanelor, valorizarea muncii și îmbunătățirea nivelului de calificare, ținându-se seama de principiile stabilite în Recomandarea nr. 162 a OIM⁽¹⁶⁾;
- f) în acest context, trebuie valorificat în mod deosebit potențialul lucrătorilor mai vârstnici în vederea transmiterii cunoștințelor la locul de muncă, aspect care ar putea fi discutat de către reprezentanții lucrătorilor și de cei ai întreprinderilor.

Bruxelles, 14 iulie 2011

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

⁽¹⁶⁾ Recomandarea nr. 162 privind lucrătorii vârstnici, 1980, OIM (<http://www.ilo.org/ilolex/cgi-lex/convde.pl?R162>).

Avizul Comitetului Economic și Social European privind revizuirea politicii de împrumuturi a BEI în sectorul transporturilor (aviz din proprie inițiativă)

(2011/C 318/09)

Raportor general: **dl Jan SIMONS**

La 5 mai 2011, în conformitate cu articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul său de procedură, Comitetul Economic și Social European a hotărât să elaboreze un aviz din proprie inițiativă cu privire la

Revizuirea politicii de împrumuturi a Băncii Europene de Investiții în sectorul transporturilor.

Secțiunea pentru transporturi, energie, infrastructură și societatea informațională a fost însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă.

Având în vedere caracterul urgent al lucrărilor, în conformitate cu articolul 59 din Regulamentul său de procedură, Comitetul Economic și Social European l-a numit pe dl Simons raportor general în cadrul celei de-a 473-a sesiuni plenare din 13 și 14 iulie 2011 (ședința din 13 iulie) și a adoptat prezentul aviz cu 123 de voturi pentru și 3 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Sectorul transporturilor este foarte important pentru BEI, iar reciproca este la fel de adevărată. În 2010, BEI a împrumutat 63 de miliarde EUR, din care sectorul transportului a beneficiat de 13,2 de miliarde, adică 21 % din suma totală.

1.2 Dat fiind că, în scurt timp, Comisia va prezenta noi orientări pentru rețelele transeuropene de transport (TEN-T), este important să-și acorde politicile cu BEI în ce privește modul de finanțare optimă a rețelei de infrastructură de bază și a proiectelor individuale, în contextul obiectivelor formulate în Cartea albă prezentată la 28 martie 2011.

1.3 Comitetul consideră că prin această prismă trebuie privită și revizuirea politicii de împrumuturi în domeniul transporturilor, publicată în 2007 de BEI. Dat fiind că, în Cartea albă, accentul este pus în mult mai mare măsură pe eforturile care trebuie depuse în domeniul dezvoltării durabile (precum reducerea – până în 2050 – cu cel puțin 60 % a emisiilor de gaze cu efect de seră, în raport cu nivelul din 1990), criteriul durabilității va deveni mai important în proiectele care necesită finanțare decât a fost până acum.

1.4 Comitetul este de acord cu BEI asupra faptului că, la acordarea de împrumuturi, primul principiu călăuzitor este reprezentat de eforturile de satisfacere cât mai rațională, mai economică și mai durabilă a nevoii de transport. Pentru aceasta, este nevoie de o combinație de soluții pentru toate modurile de transport, în conformitate cu principiul comodalității și cu internalizarea costurilor externe, elemente ce se constituie în premise pentru lanțurile logistice.

1.5 Comitetul dorește să sublinieze că BEI trebuie să acționeze neutru și obiectiv, indiferent de modul de transport analizat. În special pentru distanțele mai lungi este nevoie de o comodalitate eficientă și reală, pentru a se exploata la maximum avantajele fiecărui mod de transport luat în considerare.

1.6 Comitetul este pe deplin de acord cu cel de-al doilea principiu călăuzitor, dezvoltarea TEN-T.

1.7 Comitetul ar dori ca al treilea principiu călăuzitor utilizat de BEI în orientări și criteriile de selecție, și anume prioritatea dată proiectelor din sectorul feroviar, din circulația urbană, din navigația interioară și din sectorul maritim, să nu țină seama de modurile de transport în sine, ci mai degrabă de lanțurile logistice respective, astfel încât să genereze beneficii maxime în ceea ce privește reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră.

1.8 În ceea ce privește finanțarea proiectelor de cercetare, dezvoltare și inovare, Comitetul consideră că abordarea corectă este cea a finanțării proiectelor în care este prezentă componenta combaterii emisiilor la sursă.

1.9 În reevaluarea directivelor pentru atribuirea facilităților de credit, Comitetul consideră că BEI va trebui să acorde o atenție prioritară obținerii unei priviri de ansamblu asupra lanțurilor logistice, nodurile de transport, precum porturile maritime, aeroporturile și terminalele multimodale, jucând în acest context o importanță esențială ca centre logistice.

1.10 Într-un context tensionat, determinat, pe de o parte, de obiectivul ambițios de reducere până în 2050 a emisiilor de gaze cu efect de seră cu 60 % și, pe de altă parte, de criza financiară, Comitetul consideră că una din mizele acestei situații constă și în găsirea altor forme de finanțare publică și privată, cum sunt parteneriatele public-privat, fie chiar și selectiv, în maniera descrisă la punctul 4.6.3.

1.11 Pentru un răspuns amănunțit la cele trei întrebări specifice ale BEI, Comitetul face referire la numeroasele sale avize, subsumate la punctul 4.7 și următoarele.

2. Introducere

2.1 Banca Europeană de Investiții (BEI) a fost creată, odată cu CESE, în 1958, prin Tratatul de la Roma, ca organ al Uniunii Europene ce finanțează proiecte prin care pot fi realizate obiectivele acesteia. BEI împrumută ea însăși ieftin bani, acordând, la rândul său, împrumuturi băncilor și întreprinderilor.

2.2 BEI are un așa-numit rating AAA („Triple A-rating”), care îi permite să împrumute bani de pe piețele de capital la o rată scăzută a dobânzii. Ca atare, BEI poate acorda la rândul său împrumuturi în condiții favorabile, în diferite moduri:

- acordă împrumuturi directe întreprinderilor sau altor entități, pentru finanțarea unor mari proiecte (al căror buget depășește 25 de milioane EUR);
- acordă împrumuturi băncilor și altor creditori care, la rândul lor, acordă împrumuturi pentru proiecte mai mici, accentul căzând în acest caz pe întreprinderile mici și mijlocii;
- poate garanta împrumuturi, astfel încât finanțatorii să nu fie expuși riscurilor.

2.3 În ceea ce privește execuția proiectelor și controlul resurselor financiare alocate, BEI a stabilit relații strânse de cooperare cu sistemul bancar internațional și cu alte instituții ale UE.

2.4 În condițiile unei puternice interdependențe, instituțiile UE invită în mod regulat BEI în scopul discutării și armonizării politicilor. Astfel, BEI este asociată la pregătirea ședințelor Consiliului de Miniștri și participă la lucrările anumitor comisii ale Parlamentului European. De asemenea, există o concertare constantă cu Comisia Europeană.

2.5 Acționarii BEI sunt statele membre ale Uniunii Europene. Acestea subscriu împreună la capitalul băncii, în funcție de o grilă de repartizare care oglindește importanța lor economică în cadrul Uniunii.

2.6 În 2010, BEI a acordat împrumuturi în valoare totală de peste 63 de miliarde EUR, din care 21 % (13,2 miliarde EUR) sectorului transportului. În perioada 2006-2010, împrumuturile acordate de Banca Europeană de Investiții sectorului transporturilor reprezentau 23,7 % din total. BEI este cel mai mare finanțator de proiecte TEN-T după statele membre.

2.7 În 2007, BEI a publicat un document intitulat *Revizuirea politicii de împrumuturi a BEI în sectorul transporturilor*, în care enunța principii generale și criteriile de selecție care să-i permită să țină seama mai bine de preocupările legate de consecințele schimbărilor climatice și să răspundă în același timp nevoilor tot mai mari de mobilitate. În acest document se arată, de asemenea, utilitatea evaluării regulate a politicii de împrumuturi în sectorul transporturilor, dată fiind dinamica evoluției acestei politici.

2.8 Dat fiind că, la 28 martie 2011, Comisia a publicat Cartea albă, urmând să prezinte în curând orientările revizuite pentru proiectele TEN-T, armonizarea politicii de împrumuturi a BEI în sectorul transporturilor cu acestea devine și mai importantă.

2.9 BEI a semnalat, și ea, acest lucru și a adresat publicului o solicitare de consultare. Pe lângă principiile directoare actuale, BEI este interesată mai ales în legătură cu următoarele trei întrebări:

2.9.1 Cum poate contribui BEI mai bine la realizarea obiectivului de creștere inteligentă, bazată pe cunoaștere și inovare? Banca are în vedere în acest sens mai cu seamă influența noilor tehnologii asupra transporturilor.

2.9.2 Cum poate contribui BEI mai eficient la îndeplinirea obiectivului de creștere durabilă și la apariția unei economii mai eficiente în utilizarea resurselor, mai ecologice și mai competitive? Este vorba mai ales de ameliorarea mobilității durabile, prin reducerea congestiilor de circulație și, în același timp, a poluării și prin promovarea eficienței energetice și a utilizării energiilor regenerabile.

2.9.3 Cum poate contribui BEI mai eficient la realizarea obiectivului de creștere ce favorizează incluziunea (tuturor) și cum se poate îmbunătăți ocuparea forței de muncă și coeziunea socială și teritorială? Banca vizează mai ales punctele de strângere a traficului, infrastructura transfrontalieră, nodurile intermodale, precum și dezvoltarea urbană, regională și a regiunilor periferice.

3. Observații generale

3.1 Comitetul consideră că armonizarea timpurie și regulată între organele politice și consultative ale UE și BEI este utilă și necesară, salutând de aceea decizia BEI de a solicita CESE să elaboreze un aviz din proprie inițiativă privind revizuirea politicii de finanțare din sectorul transporturilor.

3.2 Concluziile Cărții albe menționează că politica în domeniul transporturilor trebuie să promoveze competitivitatea acestora, răspunzând totodată obiectivului din acest sector de reducere până în 2050 cu cel puțin 60 % a emisiilor de gaze cu efect de seră în raport cu anul 1990. Pentru 2030, obiectivul urmărit este reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră cu 20 % în raport cu anul 2008. În opinia Comitetului, aceasta înseamnă eforturi considerabile pentru a atinge aceste obiective și că, în domeniul dezvoltării durabile, va trebui căutată o finanțare pentru proiecte cu beneficii potențiale foarte promițătoare în planul durabilității. Aceste elemente sunt expuse amănunțit în documentul Grupului de studiu TEN/454 privind Cartea albă „Foaie de parcurs pentru un spațiu european unic al transporturilor – Către un sistem de transport competitiv și eficient din punct de vedere al resurselor”;

3.3 În general, Comitetul consideră pertinente actualele orientări (din 2007) pe care BEI le utilizează pentru a acorda împrumuturi în domeniul transporturilor. Primul principiu călăuzitor este reprezentat de eforturile de satisfacere cât mai rațională, mai economică și mai durabilă a nevoii de transport. Aceasta presupune un evantai de soluții care cuprinde toate modurile de transport. Comitetul consideră că această practică este conformă cu principiul comodalității, la care subscrie, și care reprezintă acum și va constitui și în viitor punctul de plecare pentru lanțurile logistice și pentru internalizarea costurilor, fiind „esențială păstrarea sprijinului actual din

partea societății în ansamblu, dar mai ales din partea modurilor de transport, în favoarea unui sistem obiectiv, general aplicabil, transparent și inteligibil”⁽¹⁾).

3.4 Totuși, Comitetul consideră că poate fi justificată finanțarea unui mod de transport anume, dacă se dovedește că rezultatele acestuia sunt cele mai economice, mai durabile, mai sigure și mai sociale din lanțul logistic respectiv.

3.5 În consecință, Comitetul consideră că BEI trebuie să continue să acționeze neutru și obiectiv în raport cu oricare din modurile de transport. În conformitate cu cele menționate în Cartea albă, pe distanțe lungi este de dorit să fie disponibil un transport multimodal eficient și cu rezultate bune, în contextul căruia se fructifică la maximum toate avantajele fiecărui mod transport luat în considerare.

3.6 Pentru distanțele mai lungi, Comisia consideră că este nevoie de înființarea unor coridoare speciale pentru transportul de marfă, care optimizează transportul în termeni de consum de energie și de emisii și reduc la minimum poluarea și care rămân în același timp atractive datorită fiabilității lor, limitării blocajelor și costurilor scăzute pe plan operațional și administrativ. Comitetul poate subscrie la această perspectivă, dar dorește extinderea conceptului și crearea unor coridoare similare pentru transportul de pasageri.

3.7 Al doilea principiu călăuzitor utilizat de BEI în acordarea de împrumuturi este reprezentat de dezvoltarea TEN-T. Este vorba în acest context de investiții pe termen lung, de importanță mare pentru realizarea unui sistem de transport eficient în UE. Comitetul acordă, la rândul lui, o mare importanță realizării și extinderii rețelei TEN-T.

3.8 Al treilea principiu călăuzitor al acțiunii BEI este prioritatea dată proiectelor din sectorul feroviar, din circulația urbană, din navigația interioară și din sectorul maritim, datorită faptului că investițiile în proiectele din aceste sectoare ar fi cele mai profitabile în termeni de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră pe unitate de transport. Comitetul atrage atenția asupra faptului că nu atât mijlocul de transport în sine, cât tocmai lanțurile logistice respective trebuie să constituie firul călăuzitor al reducerii emisiilor. Concentrarea doar asupra modului de transport nu este compatibilă cu ideea comodalității, cu alte cuvinte cu consolidarea tuturor modurilor de transport, astfel încât să se obțină o cooperare între diversele moduri în cadrul lanțurilor logistice, mai ales pentru distanțele lungi.

3.9 În ceea ce privește atenția acordată de BEI activităților de cercetare, dezvoltare și inovare și mijloacele alocate de aceasta, de convență cu constructorii de vehicule, Comitetul consideră că abordarea justă este de a se combate emisiile la sursă, ceea ce presupune luarea în considerare a eficienței energetice și a aspectelor de securitate.

3.10 Nevoia de resurse financiare sporește considerabil din cauza unor fenomene precum îmbătrânirea populației europene, penuria crescândă de combustibili fosili, creșterea constantă a

gradului de urbanizare, schimbările climatice sau generalizarea globalizării. Ca atare, Comitetul consideră că BEI preconizează pe bună dreptate elaborarea unei strategii coerente de finanțare, în care formele de finanțare publică și cele private se completează reciproc. De asemenea, se pledează pentru internalizarea costurilor externe ale fiecărui mod de transport, în conformitate cu principiul după care poluatorul/utilizatorul plătește costurile pe care le provoacă, și, desigur, pentru reinvestirea profitului în combaterea acestor costuri externe, care trebuie să reprezinte scopul ultim al internalizării⁽²⁾.

4. Observații specifice

4.1 Comitetul pledează pentru o atenție mai mare acordată atât rețelelor, cât și rolului crucial jucat de nodurile de transport, precum porturile maritime, aeroporturile și terminalele multimodale, în calitate de centre logistice care necesită legături eficiente cu hinterlandul, și susține punctul de vedere al BEI, confirmat în Cartea albă, conform căruia o abordare comodală eficientă și efectivă reprezintă opțiunea care va contribui cel mai mult la reducerea pierderilor de energie și a emisiilor.

4.2 În ceea ce privește criteriile de finanțare a infrastructurii TEN, pe lângă optimizarea fluxului de transport, trebuie evidențiat mai mult randamentul ce trebuie obținut în materie de consum energetic și de emisii, luându-se în considerare în acest context extinderea rețelei TEN-T la țările vecine ale UE.

4.3 La elaborarea unui nou cadru privind finanțarea infrastructurii, finalizarea rețelei TEN-T trebuie să fie prioritară, atât strategiile de investiții în proiectele TEN-T, cât și fondurile structurale și de coeziune trebuind să fie luate în considerare în acest cadru. În opinia Comitetului, este necesară îmbunătățirea coordonării dintre Fondul de coeziune, fondurile structurale și cel de investiții în sectorul transporturilor, astfel încât fondurile comunitare să fie utilizate în mod optim.

4.4 Costurile estimate ale investițiilor necesare în infrastructură, pentru a se răspunde nevoilor din transporturi, se ridică, conform Cărții albe publicate de Comisie la 28 martie 2011, la suma de 1,5 trilioane EUR (pentru perioada 2010-2030). Din această sumă, realizarea rețelei TEN-T va necesita investiții de aproximativ 550 miliarde EUR până în 2020, dintre care 215 miliarde ar urma să fie alocate eliminării principalelor blocaje din infrastructură.

4.5 Din perspectivă tehnologică, Comitetul consideră că trebuie acordată atenție mai ales finanțării proiectelor de reducere la sursă a emisiilor de substanțe nocive, prin intermediul investițiilor orientate spre cercetare și dezvoltare. Aceasta ar trebui să se întâmple și în cazul cercetării îndreptate spre căutarea de forme alternative de combustibili, care să înlocuiască combustibilii fosili.

4.6 CESE este conștient de tensiunea care există între, pe de o parte, obiectivul ambițios formulat în Cartea albă, de reducere cu 60 % a emisiilor de gaze cu efect de seră până în 2050, și eforturile financiare considerabile care sunt necesare pentru a atinge acest obiectiv și, pe de altă parte, criza financiară care îndrumă la prudență în politica financiară.

⁽¹⁾ JO C 317, 23.12.2009, p. 80-83 și JO C 255, 22.9.2010, p. 92-97.

⁽²⁾ JO C 317, 23.12.2009, p. 80-83.

4.6.1 Cu toate acestea, CESE consideră că această situație oferă, în același timp, ocazia îmbunătățirii alocării resurselor financiare disponibile și, totodată, reprezintă oportunitatea dezvoltării altor forme de finanțare publică și privată.

4.6.2 În acest sens, poate fi concepută participarea la elaborarea unor noi instrumente financiare pentru sectorul transporturilor, în care ar putea juca un rol investitori precum fondurile de pensii și societățile de asigurări.

4.6.3 Astfel, CESE recomandă utilizarea judicioasă și selectivă a parteneriatelor public-privat (PPP) pentru finanțarea TEN-T, dat fiind că nu toate statele dispun de aceeași experiență în materie de PPP și că instrumentele financiare ale UE (fonduri structurale, cele de coeziune, TEN-T, BEI) trebuie mobilizate ca elemente ale unei strategii coerente de finanțare în care atât resursele publice, cât și cele private, fie ele europene sau naționale, să fie puse în comun. Pentru ca autoritățile publice să aibă libertatea de a încheia PPP, CESE reamintește poziția sa, conform căreia trebuie adaptată definiția PPP în procedurile Eurostat privitoare la datoria suverană⁽³⁾.

4.7 În ceea ce privește întrebările specifice pe care le pune BEI (cf. punctul 2.9 și următoarele), Comitetul dorește să facă trimitere la avizele sale anterioare asupra acestei teme, în cele ce urmează fiind menționate cele mai relevante puncte.

4.7.1 În ceea ce privește prima întrebare (*contribuțiile la creșterea mai inteligentă* aduse de cunoaștere și inovare și influența noilor tehnologii asupra transporturilor), trebuie ținut seama mai ales de:

— **TEN/419** („Calea spre utilizarea pe scară mai largă a vehiculelor electrice”)⁽⁴⁾, punctul 1.1: o mai mare pătrundere pe piață a automobilelor electrice, pentru a contribui la reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră generate de sectorul transporturilor; punctul 1.6: CESE îndeamnă Uniunea Europeană să promoveze și sprijine această tranziție vitală;

— **TEN/382** („Implementarea sistemelor de transport inteligente”)⁽⁵⁾, punctul 1.7: Comitetul subliniază că, pentru a construi această infrastructură, trebuie să existe siguranța unei finanțări adecvate, asigurate de Comunitate, de statele membre și de sectorul privat.

— **TEN/362** („Strategia europeană de cercetare marină și maritimă”)⁽⁶⁾, punctul 1.10: Comisia ar trebui, în documentele elaborate în continuarea comunicării, să lanseze

propuneri de sprijinire a anumitor domenii din cadrul cercetării științifice marine și maritime care nu sunt incluse în strategia europeană de cercetare, prin fonduri prevăzute în acest sens; punctul 3.6.4: crucială este și coordonarea dintre fondurile structurale, programul-cadru și celelalte surse de finanțare;

— **TEN/335** („Emisiile provenite din transportul rutier – măsuri concrete pentru depășirea situației de stagnare”)⁽⁷⁾.

4.7.2 Cât privește a doua întrebare (*creșterea durabilă și eforturile în vederea unei economii mai eficiente din punct de vedere energetic, mai ecologice și mai competitive*), avizele relevante sunt următoarele:

— **TEN/ 399-400**, („Un viitor sustenabil pentru transporturi/ politica europeană în domeniul transporturilor după 2010”)⁽⁸⁾, punctul 2.8, prima liniuță: va crește puternic ponderea persoanelor vârstnice, un alt comportament legat de călătorii, utilizarea de către societate a mai multor resurse publice pentru asistență sanitară și pensii, ceea ce va limita pe viitor resursele publice disponibile pentru transport; punctul 4.15: se impun schimbări masive ale investițiilor în infrastructură;

— **TEN/412** („Politica europeană de transport/Strategia de la Lisabona și Strategia de dezvoltare durabilă”)⁽⁹⁾, punctul 1.5: trebuie stabilite noi linii directoare privind rețeaua transeuropeană de transport sau stimulente prin instrumentele Băncii Europene de Investiții; punctul 1.8: soluții care necesită opțiuni politice hotărâte, cu repercusiuni financiare mai importante etc.;

— **TEN/297** („Mixul energetic în transporturi”)⁽¹⁰⁾, punctul 5.4: subvențiile acordate transporturilor, a căror valoare se ridică la o sumă cuprinsă între 270 și 290 de miliarde EUR; punctul 8.13: Comisia Europeană a prevăzut 470 de milioane EUR pentru înființarea întreprinderii comune *Pile de combustie și hidrogen*; punctul 8.15: Proiectul *Zero Regio*, cofinanțat de Comisia Europeană, care constă în construirea și experimentarea a două infrastructuri inovatoare;

— **TEN/376** („Transportul rutier în 2020: așteptările societății civile organizate”)⁽¹¹⁾, punctul 1.9: realizarea infrastructurii necesare; punctul 4.2: vor trebui întreprinse eforturi pentru realizarea sau îmbunătățirea (eliminarea blocajelor) infrastructurii fizice;

— **TEN/336** („Consecințele sociale ale evoluției binomului transporturi-energie”)⁽¹²⁾, punctul 1.2.5: extinderea mecanismului de finanțare cu partajarea riscurilor (MFPR);

⁽³⁾ JO C 51, 17.2.2011, p. 59-66 (Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliul, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor pe tema „Mobilizarea investițiilor private și publice în vederea relansării economice și realizării unei transformări structurale pe termen lung: dezvoltarea parteneriatelor public-privat”).

⁽⁴⁾ JO C 44, 11.2.2011, p. 47-52.

⁽⁵⁾ JO C 277, 17.11.2009, p. 85-89.

⁽⁶⁾ JO C 306, 16.12.2009, p. 46-50.

⁽⁷⁾ JO C 317, 23.12.2009, p. 22-28.

⁽⁸⁾ JO C 255, 22.9.2010, p. 110-115.

⁽⁹⁾ JO C 354, 28.12.2010, p. 23.

⁽¹⁰⁾ JO C 162, 25.6.2008, p. 52-61.

⁽¹¹⁾ JO C 277, 17.11.2009, p. 25-29.

⁽¹²⁾ JO C 175, 28.7.2009, p. 43-49.

- **TEN/262** („Logistica transporturilor de mărfuri în Europa – mobilitate durabilă”) ⁽¹³⁾, punctul 1.3: trebuie disponibilizate resursele financiare necesare optimizării rețelei fizice; punctul 4.5.5: este necesară creșterea finanțării pentru construirea rețelelor transeuropene; punctul 4.5.6: sistemul de finanțare mixtă pentru construcția și întreținerea infrastructurilor;
- **TEN/440** („Programul de susținere a continuării dezvoltării unei politici maritime integrate”) ⁽¹⁴⁾, punctul 2.9: implementarea politicii maritime integrate este în pericol din cauza insuficienței fondurilor pentru finanțarea acțiunilor necesare; punctul 2.10: instituirea unui program de sprijinire a continuării dezvoltării politicii maritime integrate;
- **TEN/427** („Asistența financiară comunitară pentru proiecte în domeniul energiei”) ⁽¹⁵⁾, punctul 1.1: ideea utilizării fondurilor europene cu efect multiplicator, în vederea accelerării punerii în practică a investițiilor din domeniul eficienței energetice și al energiei din surse regenerabile; punctul 2.2: crearea unui instrument financiar special, destinat promovării finanțării inițiativelor în materie de energie din surse regenerabile;
- **TEN/404** („IMM-urile și politica energetică a UE”) ⁽¹⁶⁾, punctul 1.2: promovarea finanțării investițiilor și crearea unor sinergii financiare UE-state membre-organizații de întreprinderi; punctul 1.3: promovării inovării și a finanțării investițiilor la nivelul programelor regionale;
- **TEN/366** („Integrarea politicilor de transport și de amenajare a teritoriului pentru un transport urban mai durabil”) ⁽¹⁷⁾, punctul 5.2: UE a pus la dispoziție resurse de finanțare a investițiilor prin fondurile structurale și de coeziune și prin Banca Europeană de Investiții; punctul 5.3: schimbările climatice și problemele aduse de acestea necesită un nou efort colectiv din partea UE;
- **TEN/381** („Rețeaua feroviară europeană pentru un transport de marfă competitiv”) ⁽¹⁸⁾, punctul 4.1.2: un rol important în facilitarea aplicării instrumentelor de asistență comunitară pentru dezvoltarea unei rețele feroviare europene pentru transport de marfă competitiv, prin cofinanțarea creării de coridoare de transport feroviar de marfă din bugetul alocat rețelelor transeuropene de transport (TEN-T), din Fondul European de Dezvoltare Regională, din Fondul de Coeziune, precum și din împrumuturi de la BEI;
- și teritorială), CESE și-a exprimat, de asemenea, poziția în avizele sale. În acest sens, se face trimitere îndeosebi la:
- **TEN/276** („Transportul în zonele urbane și metropolitane”) ⁽¹⁹⁾, punctul 4.1: Comitetul invită Comisia să revizuiască reglementările privind alocarea de fonduri pentru măsurile de dezvoltare regională; punctul 4.5: ar fi extrem de util un program european concret de sprijinire a mobilității și a dezvoltării urbane;
- **TEN/445** („Aspectele sociale ale politicii UE în domeniul transporturilor”) ⁽²⁰⁾, punctul 1.10.1: Se recomandă sprijin financiar din partea UE pentru măsuri în domeniul infrastructurii, cum ar fi zone de parcare în transportul rutier de marfă și stații de tren, metrou, tramvai și autobuz de bună calitate;
- **TEN/397** („Politica UE în domeniul transportului maritim până în 2018”) ⁽²¹⁾, punctul 7.1: ar trebui să se investească mai mult în îmbunătățirea infrastructurilor portuare și a conexiunilor cu hinterlandul, ținându-se seama de aceste aspecte la revizuirea TEN-T;
- **TEN/320** („Cartea verde - Către o nouă cultură a mobilității urbane”) ⁽²²⁾, punctul 1.5: CESE susține utilizarea achizițiilor ecologice în cadrul procedurilor de achiziții publice din domeniul infrastructurii finanțate prin programe europene și îndeamnă la eliminarea obstacolelor existente; punctul 4.25, unde se pune următoarea întrebare: *ce valoare adăugată ar putea aduce, pe termen lung, susținerea europeană specifică pentru finanțarea transportului urban curat și eficient din punct de vedere energetic?*
- **TEN/401** („Promovarea locurilor de muncă ecologice și durabile în cadrul pachetului energie/climă al UE”) ⁽²³⁾, punctul 6.3: CESE propune constituirea unui Fond suveran european, garantat de BEI, cu resurse specifice care ar trebui furnizate de sistemul băncilor centrale și de BCE, în scopul îndeplinirii obiectivelor eficienței energetice și economisirii de energie (un fel de Plan Marshall european); punctul 6.4: BEI ar trebui să se ocupe de gestionarea fondului;
- **TEN/414** („Planul de acțiune privind mobilitatea urbană”) ⁽²⁴⁾, punctul 1.10: CESE recomandă o canalizare mai precisă a fondurilor structurale și de coeziune, prin crearea unui instrument financiar specific pentru promovarea mobilității urbane; punctul 4.4.4: se pledează pentru raționalizarea surselor europene de finanțare existente;
- 4.7.3 În ceea ce privește întrebarea a treia (*creșterea favorabilă incluziunii și, în special, ocuparea forței de muncă și coeziunea socială*

⁽¹³⁾ JO C 168, 20.7.2007, p. 63-67.

⁽¹⁴⁾ JO C 107, 6.4.2011, p. 64-67.

⁽¹⁵⁾ JO C 48, 15.2.2011, p. 165-166.

⁽¹⁶⁾ JO C 44, 11.2.2011, p. 118-122.

⁽¹⁷⁾ JO C 317, 23.12.2009, p. 1-6.

⁽¹⁸⁾ JO C 317, 23.12.2009, p. 94-98.

⁽¹⁹⁾ JO C 168, 20.7.2007, p. 77-86.

⁽²⁰⁾ TEN/445 – CESE1006/2011 – încă nepublicat în JO.

⁽²¹⁾ JO C 255, 22.9.2010, p. 103-109.

⁽²²⁾ JO C 224, 30.8.2008, p. 39-45.

⁽²³⁾ JO C 44, 11.2.2011, p. 110-117.

⁽²⁴⁾ JO C 21, 21.1.2011, p. 56-61.

- **TEN/388** („TEN-T: Reexaminarea politicii în domeniu”) ⁽²⁵⁾, punctul 2.6: din 1996 s-au făcut investiții de aproximativ 400 de miliarde EUR în proiecte de interes public; punctul 2.7: investițiile care rămân de realizat sunt estimate la 500 de miliarde de euro; punctul 3.4: Comitetul recomandă ca mijloacele financiare să reflecte ambițiile, și nu viceversa; punctul 3.16: În opinia CESE, pentru ca mijloacele financiare ale UE să fie utilizate mai eficient și mai practic, ar trebui constituită o structură specifică, responsabilă de coordonarea alocării resurselor.

Bruxelles, 13 iulie 2011

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

⁽²⁵⁾ JO C 318, 23.12.2009, p. 101-105.

Avizul Comitetului Economic și Social European privind ajutoarele de stat în domeniul construcțiilor navale (aviz suplimentar)

(2011/C 318/10)

Raportor: **dl Marian KRZAKLEWSKI**

Coraportor: **dl Enrique CALVET CHAMBÓN**

La 9 decembrie 2010, în conformitate cu articolul 29 alineatul (A) din Normele de aplicare a Regulamentului său de procedură, Comitetul Economic și Social European a hotărât să elaboreze un aviz cu privire la

Ajutoarele de stat în domeniul construcțiilor navale

(aviz suplimentar).

Comisia consultativă pentru mutații industriale, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 7 iunie 2011.

În cea de-a 473-a sesiune plenară, care a avut loc la 13 și 14 iulie 2011 (ședința din 13 iulie 2011), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 124 de voturi pentru, 5 voturi împotriva și 6 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 În opinia Comitetului Economic și Social European, *cadrul privind ajutoarele de stat în domeniul construcțiilor navale* (denumit în continuare „cadrul”) este un instrument care trebuie menținut, însă cu condiția modernizării și extinderii unora dintre dispozițiile sale. În domeniul său de aplicare, el a contribuit la realizarea obiectivelor politice și sociale urmărite. Menținerea sa este justificată în primul rând din cauza specificului acestui sector, descris în textul actual, în introducere.

1.2 Comitetul dorește să sublinieze că acest cadru nu își propune să fie o reacție rapidă la criză, ci decurge din particularitățile sectorului iar ajutorul acordat pe baza recomandărilor sale nu poate servi drept măsură de corecție, menită să compenseze construcția de nave necompetitive sau de slabă calitate din punct de vedere tehnologic.

1.3 CESE consideră că există un argument suplimentar care ilustrează situația specială a construcțiilor navale, necesitând menținerea cadrului și revizuirea acestuia, și anume informațiile recente despre întreruperea, după douăzeci de ani de tergiversări, a negocierilor purtate sub egida OCDE pentru încheierea unui acord privind sectorul construcțiilor navale, al cărui obiectiv era definirea unor condiții echitabile de concurență pe piața mondială.

1.4 În cele ce urmează, Comitetul se referă în detaliu la chestiuni și problematice fundamentale pe care Comisia le-a prezentat părților interesate cu ocazia unui proces de consultare. Pe de altă parte, CESE propune modificări justificate, pentru a fi introduse în versiunea revizuită a cadrului.

1.5 În ceea ce privește ajutorul pentru cercetare, dezvoltare și inovare (CDI), așa cum este prevăzut în cadru, Comitetul

consideră că acesta este necesar deoarece susține întreprinderile în acceptarea **riscului specific** pe care îl presupune inovarea.

1.5.1 Comitetul consideră că accesul la **ajutoare pentru inovare** are o influență pozitivă asupra evaluării riscului inerent oricărei componente inovatoare, atunci când se pun la punct noi produse sau procese. Ele oferă întreprinderilor de construcții navale posibilitatea de a întreprinde acțiuni pentru găsirea unor noi soluții care să sporească perspectivele de succes pe piețe ale produselor inovatoare și, în consecință, să încurajeze activitățile de CDI.

1.6 În ceea ce privește întrebarea formulată de Comisie cu privire la eventualitatea ca ajutorul acordat inovării să înceteze, cu excepția cazului în care este vorba despre vapoare „ecologice”, toate celelalte tipuri urmând a fi excluse, Comitetul subscrie la poziția partenerilor sociali, fiind de părere că o asemenea opțiune ar diminua considerabil eficiența acestui instrument. Concret, s-ar ajunge la anularea influenței pozitive semnificative a acestuia asupra inovărilor privind procesele sau alte produse din domeniul securității ori al productivității.

1.7 Comitetul afirmă că măsurile de susținere al căror obiectiv este de a ajuta „tehnologiile verzi” să se impună pe piață reprezintă un instrument important **care se cuvine inclus în textul cadrului**. Cadrul revizuit ar trebui să cuprindă dispoziții adecvate și concrete în această privință, care ar veni în completarea exigențelor măsurilor orizontale de protecție a mediului. În opinia CESE, asemenea dispoziții nu vor servi la instituirea unui instrument suplimentar de ajutoare de stat, ci vor simplifica punerea în aplicare a cadrului și vor contribui la realizarea unor obiective importante ale UE.

1.8 Referitor la problematica importantă ridicată de Comisie în momentul în care pune întrebarea dacă este cazul să se

mențină ajutorul pentru cercetare, dezvoltare și inovare (CDI), în condițiile în care există un cadru orizontal care se aplică aici, Comitetul afirmă hotărât că, **ținând seama de specificul sectorului construcțiilor navale, se impune menținerea acestui ajutor, așa cum a fost prevăzut în cadru, dat fiind faptul că sus-numitul cadru orizontal nu oferă soluții potrivite pentru sprijinirea inovării în industria navală.**

1.9 Ținând seama de faptul că, de la introducerea cadrului privind ajutoarele de stat în domeniul construcțiilor navale, în 2004, și până la criza din 2009-2010, nu a fost cazul să se recurgă la **ajutoarele acordate în cazul închiderii întreprinderilor**, dar situația a cunoscut recent o degradare atât de dramatică încât registrele de comenzi ale șantierelor navale europene au atins cel mai scăzut nivel dintr-un interval de mai mult de zece ani, Comitetul consideră că este necesar să se recurgă la acest tip de ajutor. Ar fi bine ca dispozițiile care reglementează acest tip de ajutor să ofere posibilitatea ca șantierele navale să treacă la o restructurare parțială fără a trebui să parcurgă întregul proces de restructurare prevăzut de Linile directoare privind ajutorul de stat pentru salvare și restructurare.

1.10 Comitetul nutrește convingerea că **ajutoarele regionale sunt utile și pentru șantierele navale**. Ajutoarele regionale prevăzute de cadru ar trebui să asigure o intensitate a acțiunilor echivalentă celei din Orientările privind ajutoarele de stat regionale. CESE consideră că limitarea perimetrului de acțiune a ajutorului acordat doar la șantierele navale existente nu este nici indicată, nici justificată.

1.11 Odată intrate în vigoare, dispozițiile restrictive pe care Europa le-a adoptat cu privire la extinderea capacităților industriale de producție ale sectorului au avut un efect opus celui scontat: în loc să scadă contribuția la oferta globală excedentară, ele nu au făcut decât să pună șantierele navale într-o postură defavorabilă în raport cu concurenții lor pe plan mondial. În consecință, nu se justifică sub nicio formă menținerea acestor măsuri restrictive al căror obiectiv este reducerea la minimum a ajutorului acordat extinderii capacităților de producție.

1.12 Cât despre dispozițiile privind ajutorul destinat ocupării forței de muncă prevăzute în cadru, Comitetul invită statele membre să recurgă la aceste mijloace mai des decât până în prezent, pentru a sprijini acțiunile constructorilor de nave în țările lor, în domeniul educației și formării.

1.13 Comitetul consideră că **trebuie menținută în cadru dispoziția privind creditele la export**. Creditele la export acordate în baza acordului sectorial al OCDE nu constituie ajutoare de stat, venind în sprijinul întreprinderilor și, implicit, al regiunilor în care sunt situate acestea. Acest sprijin este direct legat de menținerea și crearea de locuri de muncă în acest sector și în întreprinderile aflate în relație cu acesta, precum și de avantajele de care beneficiază proprietarii de nave (care pot obține împrumuturi pe termen lung pentru a cumpăra nave).

1.14 Comitetul este de acord cu extindere gamei de produse incluse în cadru, odată cu evoluțiile din sectorul construcțiilor navale și cel tehnologic din 2004. El consideră că, în acest sens,

trebuie să se profite de propunerea de actualizare prezentată în poziția adoptată de Comunitatea asociațiilor șantierelor navale europene (CESA) față de articolul 2 din cadru⁽¹⁾.

1.15 Comitetul solicită statelor membre și administrației UE să acorde o atenție specială politicii de informare cu privire la posibilitățile și condițiile de utilizare a instrumentelor de ajutor public prevăzute de cadru.

2. Introducere

Contextul avizului

2.1 La 29 aprilie 2010, CESE a adoptat un Aviz din proprie inițiativă privind industria navală europeană confruntată cu criza actuală.

2.2 În programul său de lucru pentru 2011, Comisia Europeană a prevăzut reexaminarea „cadrului privind ajutoarele de stat în domeniul construcțiilor navale”, ocazie cu care acest document poate fi actualizat și prelungit după 2011. Consultațiile oficiale cu părțile interesate, printre care și partenerii sociali și statele membre, s-au derulat până la 6 decembrie 2010.

2.2.1 Elaborarea de către CESE a unui aviz suplimentar pe această temă este utilă și de actualitate, ținând seama de consecințele economice și sociale pe care le au aceste reglementări, precum și de impactul lor semnificativ asupra anumitor regiuni.

2.3 Cadrul privind ajutoarele de stat în domeniul construcțiilor navale cuprinde reglementările pe care Comisia le aplică la evaluarea ajutoarelor de stat în domeniul construcțiilor navale. Cadrul privind construcțiile navale a intrat în vigoare a 1 ianuarie 2004, fiind proiectat inițial pentru o durată de aplicare de trei ani. De la intrarea în vigoare, Comisia a hotărât să îl prelungească de două ori: în 2006, pentru încă doi ani, și în 2008, pentru alți trei ani. Astfel, în prezent, cadrul privind construcțiile navale are o durată de aplicare care se încheie la 31 decembrie 2011.

2.4 Principiul general al cadrului constă în posibilitatea de a se acorda ajutoare de stat sectorului construcțiilor navale prin instrumentele orizontale de ajutor de stat, cu excepția cazurilor în care se aplică dispozițiile specifice ale cadrului privind sectorul construcțiilor navale. Dispozițiile specifice menționate se referă la domenii precum: ajutoarele pentru cercetare, dezvoltare și inovare, ajutoarele acordate în cazul închiderii întreprinderilor, pentru înființarea de locuri de muncă, pentru creditele la export, ajutoarele pentru dezvoltare și cele regionale.

2.5 Dat fiind că sectorul construcțiilor navale întrunește condițiile pentru a beneficia și de un sprijin prin intermediul instrumentelor orizontale de ajutoare de stat (precum și al UE), este recomandabil ca atât consultațiile, cât și avizul CESE elaborat în numele societății civile din UE să contribuie în primul rând la a stabili dacă dispozițiile specifice ale cadrului trebuie aplicate în continuare și să precizeze, în cazul în care cadrul este reînnoit, dacă dispozițiile trebuie modificate și, în această eventualitate, în ce fel.

⁽¹⁾ *Review of the Framework on State Aid to Shipbuilding – CESA response to the consultation paper – supplement* (Revizuirea cadrului privind ajutoarele de stat în domeniul construcțiilor navale – Răspunsul CESA la documentul de consultare – anexă) (2010).

3. Informații succinte actualizate cu privire la sectorul european al construcțiilor navale în context mondial, în ajunul adoptării unei decizii cu privire la cadru

3.1 Avizul CESE din aprilie 2010 oferă o prezentare globală și detaliată a sectorului european al construcțiilor navale. Informațiile de mai jos cuprind date și fapte semnificative din ultimul an.

3.2 După prima perioadă a crizei se poate afirma că recesiunea a afectat construcțiile navale din lumea întreagă. S-au produs perturbări ale schimburilor comerciale cu o intensitate nemaiîntâlnită până în prezent; ca urmare, toate statele cu industrie navală s-au confruntat cu mari dificultăți din cauza scăderii considerabile a cererii. Pe lângă chestiunea încă nerezolvată a normelor clare în materie de concurență în sectorul construcțiilor navale și al comerțului cu nave, în prezent se constată că posibilitățile pe termen lung ale Europei în acest sector sunt primejduite.

3.3 La nivel mondial, peste 80 % din producția actuală de nave este realizată de țări asiatice iar registrul lor de comenzi reprezintă aproape 90 % din totalul comenzilor. Ponderea acestor țări este în creștere, în detrimentul statelor membre ale UE, a căror pondere în producția mondială a scăzut, ajungând în prezent la 7-8 %.

3.3.1 Ponderea Europei pe piața mondială a comenzilor noi a scăzut semnificativ în 2009, ajungând la 2,7 %, dar în cursul primelor trei trimestre din 2010, s-a înregistrat o creștere de până la 4,8 %. Cu toate acestea, dacă se ia în considerare numărul de nave din registrul de comenzi, se observă că, la nivel mondial, acest indicator s-a redresat ușor în 2010, în vreme ce, în UE, a rămas la nivelul din 2009, cel mai scăzut nivel din acest deceniu.

3.3.2 În ultimii ani, volumul total al noilor comenzi, în tonaj brut compensat (TBC), a atins 85 de milioane în 2007, 43 de milioane în 2008, 16,5 de milioane în 2009 iar această valoare a crescut în cursul primelor trei trimestre ale lui 2010, atingând 26,3 milioane TBC (estimările pentru sfârșitul anului se ridică la cca 35 de milioane). În 2009, s-a renunțat la construirea mai multor nave care făceau deja obiectul unui contract de furnizare, unul dintre motive fiind tarifele de navlosire foarte scăzute, precum și imposibilitatea de obținere a unor credite bancare pentru finanțarea construcției de nave.

3.3.3 Indicele prețurilor exprimat în euro din trimestrul întâi al anului 2010 (când această monedă a atins nivelul său cel mai scăzut din ultimii zece ani) s-a redresat cu cca 17 %, dar cursurile de schimb au un impact negativ asupra prețurilor exprimate în monedele naționale. Cu toate că acest indice a crescut cu mai mult de 20 % din anul 2000, prețurile în euro au rămas totuși la același nivel.

3.4 Pe lângă criză, principalele cauze ale instabilității din sectorul construcțiilor navale rămân intervenționismul și protecționismul practicate de statele în care acest sector este

deja sau tinde să devină esențial în economie. Șantierele navale, în special cele din Extremul Orient, care primesc ajutoare de stat sunt în măsură să-și ofere produsele și serviciile la un preț care nu înglobează toate tipurile de riscuri, adică la prețuri mai mici decât ale concurenței, în principal europeană, care este constrânsă să includă acest tip de risc în calculul prețurilor. Un alt instrument de protecționism poate fi cursul de schimb (în măsura în care se numără printre factorii cu impact asupra competitivității), acesta putând fi, într-o anumită măsură, dirijat de la nivel central (de exemplu, în China și în Coreea de Sud).

3.5 În decembrie 2010, OCDE a hotărât să nu reia negocierile asupra acordului privind construcțiile navale, menite să asigure condiții echitabile de concurență pe piața mondială. Eșecul negocierilor, după douăzeci de ani de discuții, va face ca, în continuare, pe piața navală mondială să se dea o luptă crâncenă. Este vorba despre o evoluție negativă, care a determinat anumite țări să aplice pe scară mai largă diferite forme de intervenție pe piață. Se ajunge astfel la o discrepanță și mai accentuată în privința condițiilor de concurență în sectorul construcțiilor navale, la scară internațională, care poate fi pusă pe seama atitudinii intransigente a anumitor state care au șantiere navale din afara UE: China și Coreea de Sud.

3.5.1 Această evoluție este percepută ca o reacție la criza mondială și este favorabilă introducerii de măsuri protecționiste. Crește riscul ca pe piața mondială să se construiască nave a căror existență nu se justifică din punct de vedere economic. Odată lansate la apă, aceste nave vor agrava criza de pe piața transportului de marfă, aceasta traducându-se printr-un număr prea mare de nave care își dispută aceeași încărcătură. Partenerii sociali europeni din sectorul naval au avut deja ocazia să deplângă multitudinea factorilor (capacități de producție excesive, subcotarea prețurilor șantierei navale, tonaj excesiv, subcotarea taxelor de navlosire) care au efecte negative asupra tuturor actorilor de pe piață.

3.6 În UE, acest sector a suferit din 2008 o reducere drastică a locurilor de muncă. Au dispărut 40 000 de locuri de muncă, toate părțile interesate pledând pentru lansarea unui program de urgență, în scopul menținerii unei mase critice în industria navală⁽²⁾. Această tendință se adâncește și mai mult prin recenta aplicare a Cadrului financiar Basel III pentru supraveghere bancară, care restrânge condițiile de finanțare.

3.7 De la începutul crizei financiare, în UE au devenit mult mai greu de obținut finanțările necesare construcțiilor de nave, dat fiind faptul că anumite instituții financiare de prim-plan și-au redus sau anulat angajamentele de finanțare înainte de livrarea navelor (*prefinanțare*) și după aceasta. În acest context, garanțiile publice, care acoperă și creditele la export, au devenit mult mai importante. Criza creditelor persistă în sectorul construcțiilor navale în pofida primelor semne pozitive de schimbare de pe piață.

⁽²⁾ Avizul CESE JO C 18., 19.1.2011, p. 35.

3.8 Cu toate că și el trece prin dificultăți temporare, sectorul reparațiilor de nave, care face parte din sectorul construcțiilor navale, se găsește totuși într-o situație cu mult mai favorabilă decât șantierele navale de producție. Șantierele de reparații își desfășoară activitatea pe o piață diferită de cea a construcțiilor navale (mai mult de jumătate din navele reparate vin din afara UE). Criza mondială din anii 2009-2010 nu a cruțat acest subsector căci armatorii și-au redus considerabil cheltuielile pentru repararea propriilor nave, limitându-se deseori la intervențiile indispensabile și la reparațiile periodice impuse de normele de navigație.

3.8.1 Confruntate fiind cu o concurență puternică pe piața mondială, șantierele navale de reparații din anumite state ale UE au luat măsuri de diversificare a producției lor constând în modernizarea navelor (re tehnologizare) și în efectuarea unor operațiuni mai complexe, ca alungirea cocilor și alte lucrări de reconstrucție, de exemplu, a instalațiilor de extracție a petrolului și gazului de pe fundul mării, precum și realizarea unor nave de dimensiuni mai mici.

3.8.2 În prezent, majoritatea operațiilor de reparare a navelor se desfășoară pe șantierele sau în atelierelor situate în afara teritoriului UE, în țările învecinate. CESE solicită statelor membre și administrației UE elaborarea unei strategii care ar putea da un impuls dezvoltării și construcției de șantier navale de acest tip în regiunile de coastă din UE. Este în interesul statelor membre să mențină un *minimum strategic* de echipamente de reparații în UE, astfel încât să vină în sprijinul propriului sector naval. Aceste întreprinderi ar putea să repare navele la prețuri competitive, să asigure realizarea la termen a comenzilor și metode de funcționare care să țină seama de dimensiunea de mediu și, prin aceasta, să contribuie la renașterea industrială a anumitor regiuni de coastă ale UE.

4. Observații generale

4.1 Revizuirea cadrului privind construcțiile navale trebuie să își propună ca obiectiv general îmbunătățirea condițiilor de concurență dintre șantierele navale europene. În acest spirit ar trebui elaborate toate dispozițiile *cadrului*.

4.2 Competitivitatea întregului sector european al construcțiilor navale este supusă unor presiuni foarte puternice din cauza condițiilor de piață foarte dificile, în special din cauza numeroaselor măsuri de susținere luate în țările concurente. Neputând fi competitivă în materie de costuri ale muncii, industria europeană trebuie să își depășească concurenții prin garantarea unei producții de înaltă calitate în ceea ce privește securitatea navelor, eficiența și protecția mediului marin, precum și inovarea, menită să sporească și mai mult eficiența. Este clar că, în noua versiune modernizată, cadrul va permite garantarea unor stimulente corespunzătoare în acest sens, absolut necesare pentru obținerea acestor rezultate.

4.3 Cadrul actualizat trebuie să prevadă neapărat, fără întârziere, un sistem practic de măsuri de încurajare, care ar facilita investițiile în nave nou construite sau modernizate, în

măsură să asigure un nivel maxim de protecție a mediului. În cazul în care nu se instituie în scurt timp un astfel de sistem, ar exista riscul să nu se poată profita de avantajele economice imediate ce ar decurge din reducerea emisiilor de NOx și SOx, precum și a emisiilor de gaze cu efect de seră. Trebuie inclusă în cadru o prevedere referitoare la ajutoarele de acest tip și la mijloacele financiare ce le sunt destinate, astfel încât acestea să le fie rezervate producătorilor europeni.

4.4 Ajutoarele acordate în baza cadrului sunt deosebit de importante pentru fiecare întreprindere și fiecare regiune în parte, de unde și necesitatea demarării unor noi proiecte novatoare, pentru a se veni cu răspunsul cel mai bun și mai rapid la nevoile în schimbare ale pieței. Proiectele novatoare eligibile pentru acordarea de ajutoare ar trebui să conțină elemente în relație cu CDI axate pe noile produse, precum și cu formarea și îmbunătățirea calificărilor muncitorilor angajați ai întreprinderilor respective. Este necesar ca noul cadru să ia în considerare acest aspect.

4.5 Comitetul consideră că, înainte de a aborda în amănunt chestiunea ajutoarelor pentru credite la export (a se vedea secțiunea „Observații specifice”) trebuie clarificat faptul că accesul la costuri competitive de finanțare a producției reprezintă deseori un factor decisiv în lansarea noilor proiecte. Participarea autorităților publice, a băncilor de stat și a altor actori publici la activitățile de finanțare înainte de livrarea navelor (*prefinanțare*) și după aceasta a crescut semnificativ în ultimii ani, cu precădere în Asia. Se poate estima că, pe termen mediu și lung, finanțarea activităților din sectorul construcțiilor navale va necesita și în Europa un sprijin, ca regulă generală, sub formă de credite sau de garanții de stat, cu implicarea instituțiilor financiare naționale și europene, de exemplu a Băncii Europene de Investiții (în cadrul căreia s-a luat notă de dificultățile prin care trece acest sector ⁽³⁾).

4.6 De când a fost instituit cadrul în sectorul construcțiilor navale din UE, au survenit numeroase schimbări structurale, care trebuie luate în considerare la viitoarea stabilire a noilor dispoziții. Schimbările constau în:

- specializarea șantiierelor navale europene a dus la progrese semnificative, acest proces trebuind să fie continuat și susținut;
- s-a redus considerabil ponderea modelelor de nave „standard” în registrul de producție al industriei navale europene;
- concurența pe plan mondial se resimte în prezent în domeniul navelor de dimensiuni mai mici, în special al vapoarelor pentru navigația interioară;

⁽³⁾ A se vedea Avizul CESE JO C 18, 19.1.2011, p. 35.

- în vreme ce mărimea (dimensiunile) majorității șantierelor navale europene este identică sau ceva mai redusă în comparație cu cea din ultimul deceniu (din cauza închiderii unor șantiere navale în Polonia, Croația, Danemarca și Spania), Europa s-a confruntat cu creșterea masivă a numărului de șantiere navale în țările concurente, în special în cele asiatice;
- a crescut cu siguranță importanța produselor și proceselor de producție care respectă mediul; această tendință trebuie susținută în special prin adoptarea măsurilor necesare în ceea ce privește emisiile de NOx și SOx, precum și de gaze cu efect de seră;
- dezvoltarea navigației de coastă reclamă un răspuns direct din partea sectorului european de construcții navale la întrebarea privind mijloacele prin care șantierele navale europene pot satisface cererea locală.

4.7 Abordarea adoptată de statele membre ale UE în ceea ce privește utilizarea instrumentelor de ajutor puse la dispoziție de cadrul privind construcțiile navale este deosebit de importantă: ele trebuie să ofere informații mai comprehensibile și mai sistematice cu privire la oportunitățile și condițiile de obținere a ajutorului de stat (nu este vorba despre subvenții!), conform dispozițiilor cadrului.

5. Observații specifice

Ajutoarele destinate cercetării, dezvoltării și inovării

5.1 Pentru o ofertă mai bună de produse și deci pentru a reuși pe piață, sectorul construcțiilor navale trebuie să desfășoare activități de cercetare, dezvoltare și inovare (CDI). Și totuși, nu se pot întreprinde acțiuni în acest domeniu decât în cazul în care această piață este pregătită să accepte **tipurile de risc** specifice inovării.

5.2 După cum subliniază angajatorii europeni, **expunerea la riscul legat de producția de vapoare-prototip este ridicată**. Spre deosebire de majoritatea celorlalte sectoare, un contract de vânzare încheiat în sectorul construcțiilor navale presupune o definiție a eficienței produsului care nu poate fi supusă unei verificări prealabile momentului în care este semnat. Pot surveni incidente, chiar minore, în relație cu un element de inovare, care să antreneze modificări semnificative, ce reclamă mai multe resurse și prelungirea termenelor, provocând astfel perturbări în procesul de producție.

5.2.1 Pe acest fundal, accesul la **ajutoare pentru inovare** are o influență pozitivă asupra evaluării riscului care, atunci când se pun la punct noi produse sau procese, este inerent oricărei componente inovatoare. Ele oferă întreprinderilor de construcții navale posibilitatea de a întreprinde acțiuni pentru găsirea unor noi soluții, care să sporească perspectivele de succes pe piețe ale produselor novatoare și, în consecință, să încurajeze activitățile de CDI.

5.3 Utilizarea ajutoarelor pentru inovare are un efect de accelerare, care constituie un factor esențial, ce antrenează o creștere a eficienței și competitivității, acestea jucând un rol important în păstrarea unei poziții dominante din punct de vedere tehnologic

în ceea ce privește navele complexe și novatoare. Ritmul inovării reprezintă o componentă fundamentală a competitivității, mai ales dacă se ține seama de faptul că tehnologiile maritime nu dispun decât de mijloace limitate pentru protejarea proprietății intelectuale.

5.4 Partenerii sociali care reprezintă sectorul construcțiilor navale afirmă la unison, oferind și exemple în acest sens, că sprijinirea inovării a contribuit fără doar și poate la o mai mare eficiență și competitivitate a industriei lor în UE: ea a facilitat introducerea și difuzarea de metode de producție, de tehnologii și de produse noi și a stimulat CDI. Prin urmare, trebuie recunoscut faptul că aceasta constituie un instrument de acțiune relevant pentru UE.

5.5 Referitor la problemele legate de aplicarea normelor privind ajutoarele pentru inovare, întreprinzătorii sunt de părere că acestea pot fi rezolvate fără a se modifica textul cadrului de reglementare privind ajutoarele de stat destinate construcțiilor navale, modificând însă corespunzător notificarea programului național în ceea ce privește valoarea pragului de exceptare de la blocarea ajutorului acordat pentru inovații privind produsele, în cazul navelor mici, precum și pentru inovații privind procesele.

5.6 În ceea ce privește întrebarea formulată de Comisie cu privire la eventualitatea ca ajutorul pentru inovare să fie acordat doar atunci când este vorba despre vapoare ecologice, toate celelalte tipuri urmând a fi excluse, Comitetul susține la poziția partenerilor sociali, fiind de părere că o asemenea opțiune ar diminua considerabil eficiența acestui instrument. Concret, s-ar ajunge la anihilarea influenței sale pozitive puternice asupra inovării proceselor destinate să sporească competitivitatea industriei europene. Mai mult, această opțiune ar putea să excludă din sfera de acordare a ajutoarelor anumite tipuri de inovare a produselor legate, de exemplu, de un nivel mai ridicat de securitate sau de protecția și confortul echipajelor și pasagerilor.

5.6.1 Instrumentele de susținere al căror obiectiv este de a contribui la impunerea pe piață a *tehnologiilor ecologice* sunt deosebit de importante și ar trebui deci incluse în textul cadrului privind ajutoarele de stat în domeniul construcției navale ca **ajutor pentru protecția mediului**, care să vină în completarea ajutorului pentru inovare, rămânând totuși un instrument distinct.

5.7 Urmând exemplul cadrului privind ajutoarele de stat pentru protecția mediului, ar trebui create mecanisme care să încurajeze depășirea cerințelor de reglementare. Cu toate acestea, nu prea a crescut interesul pentru aplicarea unui cadru de acest tip. Pe lângă cerințele normelor orizontale, cadrul privind ajutoarele de stat în domeniul construcțiilor navale ar trebui să cuprindă dispoziții adecvate și concrete. Pentru aceasta, un mijloc eficient ar putea fi trimiterea la dispozițiile privind ajutorul pentru protecția mediului în cadrul normelor privind exceptările în bloc, precum și la normele specifice privind navele. Acest mod de a proceda ar contribui în mod eficient la simplificarea reglementărilor europene în ceea ce privește acordarea de ajutoare de stat în acest sector.

5.8 Cadrul orizontal în materie de CDI cuprinde și dispoziții referitoare la activitatea de inovare, printre care și „dezvoltarea de prototipuri și proiecte pilot [...] în cazul în care prototipul este în mod obligatoriu produsul comercial final și fabricarea sa este prea costisitoare pentru ca acesta să fie utilizat exclusiv în scopuri demonstrative și de validare” (4).

5.8.1 În comparație cu cadrul privind ajutoarele de stat în domeniul construcției navale, dispozițiile aferente ale cadrului orizontal în materie de CDI permit într-adevăr acordarea de ajutoare mai consistente și prevăd un avantaj mai amplu de costuri eligibile, cu restricția că „în cazul unei utilizări comerciale ulterioare a proiectelor demonstrative sau pilot, orice venit generat de o astfel de utilizare trebuie dedus din costurile eligibile” (5).

5.8.2 Dacă această dispoziție se aplică în majoritatea sectoarelor de producție în ceea ce privește producția de serie, în cazul căreia este posibilă amortizarea costurilor de dezvoltare tocmai datorită cantității importante de piese produse, în cazul prototipurilor de nave ea este imposibil de aplicat.

5.9 În rezumat, Comitetul subliniază că, **ținând seama de specificul diferitelor sectoare ale industriei navale, cadrul orizontal privind CDI nu oferă soluțiile adecvate în ceea ce privește ajutoarele pentru inovare acordate construcției de nave și că, în consecință, soluția potrivită ar consta în inserarea dispozițiilor necesare în versiunea actualizată a cadrului privind ajutoarele de stat în acest sector.**

Ajutorul acordat în cazul încetării activității

5.10 De la introducerea cadrului privind ajutoarele de stat în domeniul construcției navale, în 2004, și până la începutul crizei, industria navală a cunoscut o perioadă în care, cererea fiind foarte mare, nu a fost cazul să se ia în considerare închiderea întreprinderilor. Scăderea bruscă a cererii din ultimii doi ani a schimbat datele problemei, registrele de comenzi ale sectorului naval european atingând cel mai scăzut nivel dintr-un interval de mai mult de zece ani.

5.10.1 Comitetul consideră așadar că, dată fiind situația actuală a pieței, s-ar putea justifica menținerea unui ajutor pentru încetarea activității (6).

5.11 Ar fi bine ca dispozițiile care reglementează acest tip de ajutor să ofere posibilitatea ca șantierele navale să treacă la o restructurare parțială (7) fără a trebui să parcurgă întregul proces de restructurare prevăzut de Liniile directoare privind ajutorul de stat pentru salvare și restructurare. Acest model ar trebui

(4) Regulamentul (CE) nr. 800/2008 al Comisiei, 6.8.2008 (JO L 214, 9.8.2008).

(5) *Ibidem*.

(6) De exemplu, în Spania, în cazul câtorva șantiere navale, se va recurge în curând la un „ajutor pentru închidere” (restructurare parțială).

(7) Ajutorul pentru restructurare este definit prin reguli orizontale corespunzătoare, care urmează să fie revizuite în 2012. Se preconizează introducerea ajutorului pentru restructurare parțială cu ocazia acestei revizuii.

adoptat de îndată se va fi fost dusă la bun sfârșit revizuirea liniilor directoare. Odată ce se optează pentru această soluție, ar fi bineînțeles inutilă menținerea unor norme distincte pentru acordarea ajutoarelor pentru restructurarea construcțiilor navale.

Ajutorul regional

5.12 În cazul în care este menținut, ajutorul regional trebuie să corespundă, ca amploare și intensitate, normelor aplicate în temeiul Orientărilor privind ajutoarele de stat regionale. Nu este nici indicat, nici justificat ca perimetrul de acțiune a ajutorului să se limiteze la șantierele navale existente. Pentru a-și consolida poziția sub aspectul competitivității, industria europeană a construcției navale necesită investiții în metode de producție și în echipamente mai eficiente. Acest imperativ poate presupune înființarea unor unități de producție de mari dimensiuni, pentru a se exploata cu mai mare eficiență efectele de sinergie și de economii de scară. În condițiile actualei reglementări, este dificil, dacă nu chiar imposibil, să se acorde ajutoare regionale pentru astfel de proiecte.

5.13 Investițiile semnificative pe care le-au făcut țările asiatice au fost motorul dezvoltării industriei lor, fiind adesea facilitate prin sprijinul direct sau indirect acordat de stat. Dispozițiile restrictive pe care le-a adoptat Europa în ceea ce privește extinderea capacităților industriale de producție din acest sector au avut efectul opus: în loc să scadă contribuția la oferta excedentară, ele nu au făcut decât să pună șantierele navale într-o postură defavorabilă în raport cu concurenții lor de pe plan mondial. **În consecință, nu se justifică sub nicio formă menținerea acestor măsuri restrictive al căror obiectiv este reducerea la minimum a ajutorului acordat extinderii capacităților de producție.**

5.14 Problemele de interpretare sau de punere în aplicare a normelor existente în materie de ajutoare regionale pentru investiții sunt legate de abordarea restrictivă a dispozițiilor orizontale în cadrul privind ajutoarele de stat în domeniul construcției navale. Mai precis, poziția strictă adoptată în ceea ce privește reducerea ajutoarelor pentru investiții în întreprinderile existente a restrâns, fără nicio justificare, sfera de acțiune a acestui instrument și a pus mari probleme chiar în privința aplicării acestuia.

Ajutoare pentru ocuparea forței de muncă

5.15 CESE este convins că ajutorul destinat ocupării forței de muncă trebuie menținut în cadru.

5.15.1 Comitetul consideră că statele membre ar trebui să utilizeze mai frecvent ajutorul pentru ocuparea forței de muncă prevăzut de cadru, pentru a susține activitatea constructorilor de nave în țările lor în domeniul educației și formării, în situații de criză induse de ciclurile pieței, de supraproducția la nivel mondial și de concurența nelocală a producătorilor din țările terțe.

Ajutoare pentru creditele la export și pentru dezvoltare

5.16 Acordarea de credite la export de către agențiile de stat pentru credite la export reprezintă o practică obișnuită în multe sectoare industriale din lumea întreagă. Acordurile sectoriale de la nivelul OCDE stabilesc standardele acceptate la nivel internațional. Toate statele membre ale UE pun în aplicare

aceste norme care, în contextul normelor privind ajutoarele de stat sunt considerate pe deplin compatibile cu principiile pieței interne.

5.17 Creditele la export reprezintă un element important al finanțării proiectelor de construcții navale. În Europa, ele sunt destinate acoperirii costurilor, deci nu constituie subvenții. Disponibilitatea lor, în condiții de concurență, contribuie substanțial la competitivitatea industriei europene. În special în contextul pachetelor de finanțare consistente oferite de alte țări

cu sector naval dezvoltat, mai ales de China și Coreea de Sud, statele membre trebuie încurajate să ofere întreprinderilor lor instrumente echivalente.

5.18 Comitetul consideră că este important să se stabilească – cu ocazia dialogului sectorial – în ce măsură este necesar sau util să fie introdusă în cadru o trimitere la dispozițiile OCDE. Partenerii sociali din sectorul construcțiilor navale consideră că administrațiile ar trebui să reflecteze asupra riscului ca actualele credite la export să nu mai fie disponibile.

Bruxelles, 13 iulie 2011

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

Avizul Comitetului Economic și Social European privind cooperarea dintre organizațiile societății civile și autoritățile locale și regionale pentru integrarea imigranților (aviz suplimentar)

(2011/C 318/11)

Raportor: dl Luis Miguel PARIZA CASTAÑOS

La 20 ianuarie 2011, în conformitate cu articolul 29 A din Normele de aplicare a Regulamentului de procedură, Comitetul Economic și Social European a hotărât elaborarea unui aviz suplimentar cu privire la

Cooperarea dintre organizațiile societății civile și autoritățile locale și regionale pentru integrarea imigranților.

Secțiunea pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 27 iunie 2011.

În cea de-a 473-a sesiune plenară, care a avut loc la 13 și 14 iulie 2011 (ședința din 13 iulie 2011), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 119 voturi pentru, 1 vot împotriva și 11 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 **În următorii ani va crește mobilitatea internă a cetățenilor europeni și imigrația către Europa a resortisanților țărilor terțe.** Aceste procese de migrație vor spori diversitatea de origini naționale, etnice, religioase și culturale în Uniunea Europeană ⁽¹⁾. Creșterea mobilității și a imigrației reprezintă o provocare pentru nivelurile local și regional.

Comitetul Economic și Social European condamnă recente acțiuni care îngreșesc libertatea de circulație în interiorul spațiului Schengen și, pentru a contribui la lucrările Consiliului European din 24 iunie, a elaborat un aviz ⁽²⁾.

1.2 În *Strategia Europa 2020 pentru o creștere inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii*, unul dintre principiile directe se referă la integrarea persoanelor migrante. CESE dorește să sublinieze că integrarea este facilitată de creșterea economică și de crearea de locuri de muncă, precum și de îmbunătățirea formării și a serviciilor publice.

1.3 Este foarte important ca UE să dispună de **o bună legislație comună** pentru ca imigrarea să fie gestionată prin proceduri legale și transparente. Această legislație comună trebuie să se întemeieze pe respectarea Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene și a Convenției europene a drepturilor omului, pentru a le garanta imigranților aceleași drepturi și obligații, tratamentul egal și nediscriminatoriu la locul de muncă și în societate.

1.4 În contextul crizei economice și sociale, pretutindeni în Europa **lipsa de toleranță, xenofobia și rasismul sunt în creștere, chiar și pe agendele politice ale anumitor guverne.** Instituțiile UE trebuie să fie foarte active în lupta împotriva xenofobiei și a discriminării îndreptate împotriva imigranților și a minorităților vizibile, promovând egalitatea

de șanse, coeziunea și mobilitatea socială. Mijloacele de comunicare trebuie să acționeze în mod responsabil și cu spirit pedagogic.

1.5 Autoritățile locale și regionale dispun de instrumente politice, legislative și bugetare pentru punerea în aplicare a politicilor de integrare. De multe ori politicile naționale sunt orientate către controlul fluxurilor de migrație, dar păstrează distanța față de nivelurile local și regional, care trebuie să se confrunte cu provocarea integrării. Au existat diferite moduri de punere în aplicare a politicilor: proactive, preventive, corectoare sau reactive. Autoritățile locale au depășit abordarea potrivit căreia integrarea este un proces natural, lipsit de dificultăți, care nu necesită politici active și specifice.

1.6 **CESE consideră că integrarea nu este un act juridic, ci un proces social complex, ce se desfășoară pe termen lung, cu dimensiuni multiple și cu implicarea mai multor actori, în special de la nivel local.** Procesul social de integrare se desfășoară în structurile societății și în diverse domenii ale vieții unei persoane: în familie, în cartier și în oraș, la locul de muncă, la școală, în centrele de formare, în universități, în asociații, în instituțiile de cult, în cluburile sportive etc.

1.7 Procesul social de integrare trebuie să fie sprijinit de un cadru de reglementare care să garanteze „aducerea treptată a drepturilor și obligațiilor imigranților, ca și a accesului lor la bunuri, servicii și mijloace de participare civică la același nivel cu cele ale restului populației, în condiții de tratament echitabil și șanse egale” ⁽³⁾. Cel dintâi principiu fundamental comun al politicii de integrare a UE” ⁽⁴⁾ afirmă că „*Integrarea reprezintă un proces dinamic bidirecțional de adaptare reciprocă la care participă toți imigranții și rezidenții statelor membre*” ⁽⁵⁾.

⁽³⁾ JO C 125, 27.5.2002, p. 112.

⁽⁴⁾ A se vedea documentul Consiliului 14615/04. Principiile fundamentale comune adoptate de Consiliu și de reprezentanții statelor membre la 19 noiembrie 2004.

⁽⁵⁾ COM(2005) 389 final. Programul comun pentru integrare – Cadrul privind integrarea resortisanților țărilor terțe în Uniunea Europeană.

⁽¹⁾ JO C 48, 15.2.2011, p. 6.

⁽²⁾ JO C 248, 25.8.2011, p. 135.

1.8 **Politicile de integrare și de incluziune socială desfășurate de administrațiile locale și regionale trebuie să abordeze diverse aspecte** ⁽⁶⁾: primirea, predarea limbii, legile și obiceiurile, locuințele, sănătatea, lupta împotriva sărăciei și a discriminării, politicile de ocupare a forței de muncă și de formare, egalitatea între bărbați și femei, educația minorilor, politica familială, politica pentru tineret, asistența medicală, extinderea serviciilor sociale și facilitarea participării civice. Administrațiile publice trebuie să includă în personalul lor angajați care să reflecte diversitatea etnică și culturală, iar funcționarii publici trebuie să beneficieze de formare interculturală. La nivel local și regional trebuie promovate dialogul și cooperarea dintre culturi și religii.

1.9 Principiul fundamental al guvernancei democratice este că toți membrii comunității politice ar trebui să poată participa direct și indirect la procesul decizional de guvernare. Pentru ca politicile de integrare să se bucure de succes, este necesară o colaborare activă între societatea civilă și autoritățile locale și regionale, coroborată cu elaborarea, punerea în aplicare și evaluarea politicilor de integrare.

1.10 O societate democratică presupune ca toate persoanele vizate de deciziile colective să le poată influența și să aibă posibilitatea de a participa la adoptarea acestor decizii. Orașele multiculturale europene ale secolului XXI trebuie să contribuie la îmbunătățirea democrației prin participarea rezidenților cu drepturi restrânse de participare politică: rezidenții necomunitari ⁽⁷⁾.

1.11 CESE a solicitat ⁽⁸⁾ **extinderea drepturilor de cetățenie** la resortisanții țărilor terțe care au statut de rezidenți permanenți în UE. De asemenea, solicită politici naționale de naturalizare mai flexibile.

1.12 CESE ar putea contribui la punerea în aplicare a concluziilor Conferinței de la Zaragoza printr-un aviz privind indicatorii **cetățeniei active**.

1.13 Al nouălea principiu fundamental comun (*Participarea imigranților la procesul democratic și la procesul de elaborare a politicilor și a măsurilor de integrare, mai ales la nivel local, favorizează integrarea acestora*) nu a fost pus în aplicare în suficientă măsură în statele membre. În cea de a treia ediție a MIPEX ⁽⁹⁾ (care include indicatorii de integrare pentru 31 de țări din Europa și America de Nord), se ajunge la concluzia că majoritatea persoanelor imigrante au puține posibilități de participare la politicile care le privesc.

⁽⁶⁾ JO C 347, 18.12.2010, p. 19.

⁽⁷⁾ R. Gropas și R. Zapata-Barrero (2011) „Active immigrants in multicultural contexts: democratic challenges in Europe” (Imigranți activi în contexte multiculturale: provocări democratice în Europa), în A. Triandafyllidou, T. Modood, și N. Meer, *European Multiculturalism(s): Cultural, religious and ethnic challenges* [Multiculturalism(e) în Europa: provocări culturale, religioase și etnice]. Edinburgh, Edinburgh University Press.

⁽⁸⁾ JO C 208, 3.9.2003, p. 76.

⁽⁹⁾ *Migrant Integration Policy Index* III, 2011.

1.14 CESE consideră că trebuie inițiate politici de integrare proactive, cu abordare bidirecțională, orientate către societatea-gazdă și către imigranți, obiectivul urmărit fiind o societate în care toți cetățenii, indiferent de originea lor, au aceleași drepturi și aceleași obligații și împărtășesc valorile societăților democratice, deschise și pluraliste.

1.15 În orașele europene, societatea civilă este foarte activă și lucrează pentru o mai bună conviețuire și integrare a cetățenilor. Aceste organizații reprezintă un capital social excepțional, în măsură să promoveze societăți incluzive în fiecare dintre domeniile lor de acțiune. **CESE propune ca autoritățile locale și regionale să înlănească activitățile societății civile și să promoveze consultarea și participarea acesteia**, prin proceduri publice transparente, care să dispună de finanțare suficientă. Sistemele de finanțare nu trebuie să îngreudească independența organizațiilor.

1.16 Pentru facilitarea integrării, trebuie îmbunătățită guvernanta prin intermediul unor sisteme de participare a societății civile, motiv pentru care CESE propune **consolidarea rolului deținut de organismele de participare și consultare existente la nivel local și regional și crearea unor noi forumuri și platforme în orașele și regiunile care nu le-au pus încă în funcțiune**, deoarece sistemele participative sporesc șansele de succes ale intervențiilor publice.

1.17 **CESE propune ca autoritățile din orașele și regiunile Europei să constituie consilii, forumuri și platforme consultative**, astfel încât societatea civilă (organizațiile imigranților și cele de sprijin pentru imigranți, organizațiile de apărare a drepturilor omului, organizațiile femeilor, partenerii sociali – sindicate și organizații patronale – și alte ONG-uri interesate) să participe și să fie consultată în ceea ce privește politicile de integrare. La nivelul orașelor, structurile participative se vor putea adapta la caracteristicile locale, putând avea structuri stabile sau mai flexibile. Autoritățile locale și regionale trebuie să depună eforturi pentru înlăturarea obstacolelor care stau în calea participării.

1.18 CESE consideră că, în **noua agendă în domeniul integrării**, Comisia Europeană trebuie să pună în evidență importanța nivelului local și regional, promovând colaborarea dintre autoritățile politice și organizațiile societății civile. Nivelul local constituie spațiul în care integrarea este mai eficientă și în care se dezvoltă sentimentul apartenenței. Participarea socială și politică este indispensabilă pentru a genera acest sentiment al apartenenței.

1.19 Comunicarea Comisiei trebuie să propună crearea la nivel local a unor structuri de consultare a imigranților și a societății civile, iar **Fondul european de integrare poate colabora cu autoritățile locale pentru finanțarea acestor activități de participare**, garantând independența organizațiilor.

1.20 Înaintea viitoarei evaluări intermediare, CESE consideră că **fondul ar trebui să-și sporească bugetul și să se doteze cu sisteme mai flexibile de finanțare destinate autorităților locale și regionale**. De asemenea, Comisia ar trebui să ajungă să gestioneze până la 20 % din fond, pentru a finanța acțiuni comunitare cu o mare valoare adăugată. Comitetul împărtășește îngrijorarea multor organizații ale imigranților cu privire la faptul că fondul finanțează numai proiecte prezentate de organizații mari, care pot obține niveluri ridicate de cofinanțare, însă nu finanțează micile organizații locale.

2. Context și observații generale

2.1 CESE a contribuit prin diferite avize la o abordare comună a UE privind politicile de integrare: Programul comun pentru integrare, principiile fundamentale comune, Fondul european de integrare, organizarea de conferințe ministeriale, rețeaua punctelor de contact naționale, manualele privind integrarea, rapoartele anuale, site-ul internet, precum și crearea Forumului european pentru integrare.

2.2 Odată cu **Tratatul de la Lisabona**, Uniunea Europeană a dobândit o bază juridică [articolul 79 alineatul (4) din Tratatul privind funcționarea UE] pentru elaborarea de măsuri legislative care **să încurajeze și să sprijine acțiunea statelor membre de integrare a resortisanților țărilor terțe**.

2.3 În anul 2006, CESE a adoptat un aviz din proprie inițiativă⁽¹⁰⁾ menit să contribuie la dezvoltarea politicilor europene de integrare din perspectivă locală și regională, în care sublinia că politicile de integrare nu sunt doar de competența exclusivă a statelor membre, ci și a autorităților locale și regionale.

2.4 Este necesară o bună guvernare pentru ca acest proces social să fie susținut prin politici corespunzătoare de către autoritățile publice. În cadrul competențelor de care dispun în diferitele state membre, autoritățile locale și regionale dispun de instrumente politice, de reglementare și financiare pe care trebuie să le utilizeze în mod adecvat în politicile de integrare. Pentru a li se garanta eficiența și coerența la nivel global, programele și acțiunile trebuie să fie complementare, coordonate și evaluate în mod adecvat la cele trei niveluri (național, regional și local).

2.5 CESE dorește să sublinieze că, la nivel regional și local, societatea civilă organizată este interesată de politicile de integrare și implicată în acestea și în combaterea discriminării: organizații de imigranți și de sprijinire a imigranților, sindicate, asociații patronale, ONG-uri de apărare a drepturilor omului și de combatere a rasismului; comunități religioase, organizații de femei, de tineret, ale vecinilor; organizații educative, culturale și sportive etc.

2.6 CESE a semnalat anterior că „munca reprezintă o parte fundamentală a procesului social de integrare, *întrucât munca în condiții decente reprezintă cheia autosuficienței economice a imigranților și facilitează relațiile sociale și cunoașterea reciprocă între societatea-gazdă și imigranți*”⁽¹¹⁾.

2.7 Educația și formarea sunt instrumente fundamentale pentru integrare și pentru egalitatea de șanse. Sistemele de formare continuă în întreprinderi trebuie consolidate pentru facilitarea recunoașterii calificărilor profesionale ale lucrătorilor imigranți. UE trebuie să dispună de sisteme mai flexibile de **recunoaștere a diplomelor universitare** și a calificărilor profesionale obținute în țările de origine.

2.8 CESE a analizat⁽¹¹⁾ dificultățile majore de integrare socială cu care se confruntă imigranții aflați într-o situație nereglementată și a propus regularizarea de la caz la caz a imigranților fără forme legale, luându-se în considerare gradul de stabilitate socială și profesională a acestora, pe baza angajamentului asumat de Consiliul European în cadrul Pactului european privind imigrația și azilul⁽¹²⁾. Regularizările individuale se vor efectua conform legislațiilor naționale, din motive umanitare sau economice, ținându-se seama de vulnerabilitatea sporită a situației femeilor.

2.9 Carta Socială Europeană revizuită⁽¹³⁾, instrument al Consiliului Europei, cuprinde, la articolul 19, un catalog pentru integrarea lucrătorilor imigranți și a familiilor acestora, pe baza căruia, în opinia CESE, ar trebui să se dezvolte persoanele în oraș. Carta a fost ratificată de 30 de țări din cele 47 care intră în alcătuirea Consiliului Europei. Aceasta conține un sistem important de revendicări colective la care pot face apel sindicatele, patronatele și organizațiile societății civile (numai 14 țări au ratificat acest sistem).

2.10 De asemenea, cetățenii și asociațiile reprezentative vor avea mai multe posibilități de a se exprima și de a-și împărtăși public opiniile în toate domeniile de acțiune ale Uniunii, în conformitate cu articolul 11 din TUE. În 2010, într-un aviz din proprie inițiativă, CESE a salutat această dispoziție ca pe o etapă istorică în construirea unei Europe a cetățenilor⁽¹⁴⁾, prin intermediul dialogului orizontal, vertical și al **inițiativei cetățenești europene**. CESE a considerat că este necesar să fie introduse criterii de reprezentativitate (cantitative și calitative) pentru participarea asociațiilor și a propus ca la inițiativa cetățenească să poată participa cetățenii statelor terțe cu reședința permanentă pe teritoriul Uniunii.

⁽¹¹⁾ JO C 354, 28.12.2010, p. 16.

⁽¹²⁾ Consiliul UE, 13440/08, 24 septembrie 2008.

⁽¹³⁾ Carta Socială Europeană. Torino, 18 octombrie 1961. Consiliul Europei (Strasbourg). Revizuită la Strasbourg, 3 mai 1996 <http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/socialcharter/>.

⁽¹⁴⁾ JO C 354, 28.12.2010, p. 59.

⁽¹⁰⁾ JO C 318, 23.12.2006, p. 128.

3. Forumul european pentru integrare

3.1 La solicitarea Comisiei Europene, CESE a adoptat în 2008 avizul exploratoriu⁽¹⁵⁾ pe baza căruia a fost înființat forumul, ce se reunește în ședințe plenare la fiecare șase luni, la sediul CESE. **Forumul a organizat deja cinci sesiuni plenare.** Prezentul aviz constituie contribuția CESE la cea de-a cincea sesiune plenară, din mai 2011, în care s-a discutat despre importanța nivelului local și regional în materie de integrare.

3.2 La forum participă instituțiile UE, diverși experți și o sută de reprezentanți ai societății civile organizate (organizații de imigranți, organizații de apărare a drepturilor omului, parteneri sociali și alte ONG-uri interesate). Forumul este consultat de către instituțiile UE, se ocupă de schimbul de informații și elaborează recomandări pentru a promova integrarea pe agenda europeană, ținând seama de bunele practici de la nivel național. Forumul este asistat de un Birou alcătuit din patru membri (Comisia, CESE și doi reprezentanți ai organizațiilor). Spre deosebire de alte sisteme de consultare ale Comisiei, forumul exprimă punctele de vedere ale societății civile în mod structurat, permanent și proactiv.

3.3 Comitetul și-a luat angajamentul de a participa activ la forum și a hotărât să înființeze **Grupul permanent de studiu „Imigrație și integrare” (IMI)** în cadrul Secțiunii SOC. Grupul permanent elaborează avize, organizează audieri și colaborează la activitățile forumului.

3.4 Programul de la Stockholm⁽¹⁶⁾ invită și Comisia să susțină eforturile depuse de statele membre pentru îmbunătățirea consultărilor și a participării societății civile, ținând seama de necesitățile de integrare în diverse domenii politice. Forumul european pentru integrare și site-ul web european privind integrarea trebuie să joace un rol important.

3.5 În diferite state membre precum și în cadrul unor autorități regionale s-au creat forumuri și platforme **consultative** prin intermediul cărora participă organizațiile societății civile. Nivelul local este cel la care funcționează cel mai intens aceste forme de consultare și participare a societății civile și a organizațiilor de imigranți. Trăsăturile lor caracteristice sunt extrem de diverse datorită diferitelor circumstanțe și culturi sociale și politice din Europa.

3.6 În perspectiva celei de a patra sesiuni a Forumului european pentru integrare, CESE a însărcinat *Migration Policy Group* (Grupul pentru politica în domeniul migrației) cu

elaborarea unui raport de evaluare a situației organismelor consultative naționale responsabile de integrare⁽¹⁷⁾. Există organisme consultative de stat în 11 țări (în Germania și Italia încă nu există o instituție, ci doar un cadru legislativ, iar în Irlanda a fost înființată recent o astfel de instituție). În 15 țări există sisteme consultative locale. În 10 țări există consilii consultative regionale (de exemplu, Germania și alte țări federale). În 3 țări (Austria, Franța și Grecia) există organisme consultative locale, dar nu și naționale.

4. Conferința ministerială de la Zaragoza

4.1 CESE a contribuit la pregătirea ultimei Conferințe ministeriale pentru integrare de la Zaragoza⁽¹⁸⁾ cu două avize⁽¹⁹⁾. Pentru prima dată doi reprezentanți ai forumului vor participa la Conferința ministerială.

4.2 Din concluziile conferinței se desprinde necesitatea creării unei **noi agende pentru integrare**. Lucrările Comisiei Europene de elaborare a noii agende pentru integrare, pentru pregătirea căreia CESE a elaborat un raport de informare⁽²⁰⁾, sunt în curs de finalizare.

4.3 Declarația de la Zaragoza pune în evidență faptul că **societatea civilă joacă un rol activ în procesul de integrare** și că este necesară promovarea unui proiect-pilot în vederea evaluării politicilor de integrare.

4.4 Statele, regiunile și autoritățile locale trebuie să consolideze inițiativele locale de integrare și metodologia de participare cetățenească. Se va stimula crearea de rețele și stabilirea unor canale de dialog între autoritățile locale și regionale și societatea civilă organizată.

4.5 Indicatorii luați în considerare în declarație se referă la ocuparea forței de muncă, la educație și la incluziune socială, **incluzând și cetățenia activă**, deoarece participarea imigranților la procesul democratic – în calitate de cetățeni activi – contribuie la integrarea lor și la consolidarea sentimentului de apartenență.

4.6 CESE, care a participat la conferință, a semnalat faptul că, pe lângă indicatorii cantitativi, va fi necesară elaborarea unor indicatori calitativi. De asemenea, **CESE ar putea contribui la punerea în aplicare a concluziilor Conferinței de la Zaragoza printr-un aviz privind indicatorii cetățeniei active.**

⁽¹⁵⁾ JO C 27, 3.2.2009, p. 114.

⁽¹⁶⁾ Programul de la Stockholm – O Europă deschisă și sigură în serviciul cetățenilor și pentru protecția acestora (JO C 115, 4.5.2010, p. 1). Punctul 6.1.5.

⁽¹⁷⁾ *Consulting immigrants to improve national policies*, Migration Policy Group.

⁽¹⁸⁾ 15 și 16 aprilie 2010.

⁽¹⁹⁾ JO C 347, 18.12.2010, p. 19 și JO C 354, 28.12.2010, p. 16.

⁽²⁰⁾ JO C 48, 15.2.2011, p. 6.

5. Guvernanța în orașe

5.1 **Carta europeană a autonomiei locale** din 1985 semnaleză în preambul⁽²¹⁾ că „dreptul cetățenilor de a participa la gestionarea afacerilor publice se numără printre principiile democratice comune tuturor membrilor Consiliului European”. Acest drept poate fi exercitat cel mai direct la nivel local.

5.2 În **Convenția numărul 144 a Consiliului European privind participarea străinilor la viața publică la nivel local, din anul 1992**⁽²²⁾, se afirmă că participarea activă a străinilor stimulează dezvoltarea și prosperitatea comunității locale. Convenția solicită ferm: să le fie garantată străinilor rezidenți libertatea de exprimare, de întrunire și asociere; promovarea consiliilor consultative, care să îi reprezinte pe rezidenții străini la nivel local; în sfârșit, promovarea dreptului de vot la alegerile locale. Cu toate acestea, acest instrument a fost semnat de foarte puține state membre ale Consiliului European, motiv pentru care Comitetul solicită ratificarea lui de către statele membre.

5.3 **Carta europeană pentru apărarea drepturilor omului în orașe**⁽²³⁾, adoptată la Saint Denis, în anul 2000, de peste 70 de orașe europene, afirmă că **orașul reprezintă spațiul politic și social pentru o democrație de proximitate**. Definiția pentru un oraș este participarea activă din partea cetățenilor. Orașele semnatare ale cartei se angajează să recunoască dreptul de participare la viața locală prin alegerea liberă și democratică a reprezentanților locali de către cetățenii străini și de cei naționali, fără discriminare, și propune extinderea dreptului de a alege și de a fi ales în cazul celor care sunt rezidenți în oraș timp de cel puțin doi ani. Ținând seama de restricțiile impuse de legislațiile naționale, **se solicită promovarea practicilor democratice prin implicarea cetățenilor, bărbați și femei, și a asociațiilor acestora în deciziile ce țin de interesul comun** (prin dezbateri publice, referendumuri la nivel de oraș, întruniri publice, acțiuni publice etc.).

5.4 În anul **2003**, membrii rețelei **Eurocities**, care cuprinde 128 de orașe mari din Europa, au adoptat o „Contribuție la buna guvernanță în materie de integrare a imigranților și primire a solicitanților de azil”⁽²⁴⁾. Elaborată de către orașe și pentru orașe, această carte cuprinde principii generale cu privire la modul de abordare a integrării. Este recunoscut faptul că politicile locale de integrare sunt mai eficiente atunci când se pot bizui pe sprijinul întregii comunități.

(21) Carta europeană a autonomiei locale, adoptată de Comitetul de Miniștri al Consiliului European în iunie 1985, și deschisă spre semnare de către statele membre la 15 octombrie 1985, prima zi a celei de a 20-a sesiuni a Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului European (CALRCE).

(22) *Convention on the Participation of Foreigners in Public Life at Local Level. Strasbourg, 5.II.1992* (Convenția privind participarea străinilor la viața publică la nivel local, Strasbourg, 5 februarie 1992).

(23) Carta europeană pentru apărarea drepturilor omului în orașe, din 18 mai 2000.

(24) „Contribuție la buna guvernanță în materie de integrare a imigranților și primire a solicitanților de azil”, din 28 noiembrie 2003.

5.5 **Comitetul Regiunilor (CoR)** este foarte proactiv în domeniul integrării prin elaborarea diferitelor avize⁽²⁵⁾ în care se subliniază faptul că autoritățile locale și regionale se află în avangardă în ceea ce privește elaborarea, punerea în aplicare, evaluarea și monitorizarea politicii de integrare, motiv pentru care ar trebui considerate promotori de frunte ai acesteia⁽²⁶⁾. De asemenea, CoR accentuează importanța rolului activ al autorităților locale și regionale în integrarea imigranților și colaborează cu Comisia Europeană.

5.6 CESE a **adoptat un aviz**⁽²⁷⁾ din proprie inițiativă adresat convenției care a redactat neizbutitul Tratatului constituțional, aviz care propune acordarea **cetățeniei europene acelor resortisanți ai țărilor terțe care beneficiază de statutul de rezidenți pentru o perioadă îndelungată de timp**. Comitetul propune Comisiei și Parlamentului European să lanseze noi inițiative, pentru ca imigranții permanenți să poată dobândi drepturi cetățenești, în special la nivel local.

5.7 Cea de a doua ediție a Manualului de integrare pentru factorii de decizie și practicieni⁽²⁸⁾ al Comisiei recomandă să se investească în mobilizarea și organizarea socială, în structurarea comunicării și a dialogului și în consolidarea rețelelor de integrare locală.

5.8 Programul *Smart Cities*⁽²⁹⁾ („Orașe inteligente”) a fost creat în 2007 ca un instrument de evaluare continuă la care participă 70 de orașe europene de dimensiuni medii, împărtășind strategii de dezvoltare durabilă în domenii cum ar fi economia, persoanele, guvernanța, mobilitatea, mediul și calitatea vieții. Se utilizează diverși indicatori. CESE propune să se țină seama de recomandările prezentului aviz în ce privește indicatorii în domeniul persoanelor și în cel al guvernanței.

5.9 „Orașe interculturale” (ICC) este un program comun – *joint action* – al Consiliului European și al Comisiei Europene care a fost inițiat în cursul Anului european al dialogului intercultural 2008. Obiectivul urmărit este contribuția la dezvoltarea unui model de integrare interculturală în comunitățile urbane al căror specific este diversitatea. Interculturalitatea este înțeleasă ca un concept care promovează politici și practici de consolidare a interacțiunii, a înțelegerii și a respectului între diferitele culturi și grupuri etnice.

(25) Avizul Comitetului Regiunilor pe tema „O politică comună de imigrație pentru Europa” (2009/C 76/07).

(26) Avizul Comitetului Regiunilor privind consolidarea abordării globale a migrației: coordonare, coerență și sinergii sporite (2009/C 211/05).

(27) JO C 208, 3.9.2003, p. 76.

(28) Manual de integrare pentru factorii de decizie și practicieni, ediția a doua, mai 2007.

(29) <http://www.smart-cities.eu/>.

5.10 În **documentul** intitulat „Cetățenie și participare în orașul intercultural”⁽³⁰⁾, programul ICC analizează metodele și procedurile care pot fi adoptate de orașe pentru intensificarea dialogului intercultural și al interacțiunilor. Documentul reafirmă principiile **Convenției Consiliului Europei privind participarea străinilor la viața publică la nivel local, din anul 1992**, și contribuie cu o abordare creativă la punerea în valoare a consultărilor flexibile în cadru informal; este vorba despre o abordare valoroasă, complementară la strategiile de guvernare pe termen lung bazate pe organisme consultative.

5.11 În prezent, un număr semnificativ de state membre garantează (integral sau parțial) dreptul de vot pentru cetățenii străini: Belgia, Danemarca, Estonia, Finlanda, Grecia, Irlanda, Țările de Jos, Malta, Portugalia, Slovacia, Spania, Suedia și Regatul Unit. Participarea activă a populației străine este totuși redusă, motiv pentru care CESE consideră că este necesară stimularea acțiunilor publice în colaborare cu societatea civilă pentru a încuraja această participare.

5.12 Conform MIPEX III, în Europa, cetățenii țărilor terțe pot candida la alegerile municipale în 13 țări, pot vota la alegerile municipale în 19 țări, la alegerile regionale, în 7 țări, iar la alegerile naționale, în 2 (Portugalia și Regatul Unit). După cum am menționat, există organisme consultative naționale în 11 țări și locale, în 15.

5.13 Datele MIPEX III oferă referințe foarte importante nu numai despre țările care consultă imigranții, ci și despre evoluția unor autentice politici în domeniul integrării. **Țările care dispun de structuri consultative puternice sunt cele care garantează tuturor persoanelor libertăți politice**, sprijină societatea civilă a imigranților cu fonduri economice suficiente, extind drepturile de vot și cetățenia deplină și depun mai multe eforturi pentru promovarea deplinei participări a tuturor rezidenților în cadrul unor sisteme consultative cu privire la locurile de muncă, educație, sănătate, locuințe. MIPEX atrage atenția asupra faptului că organismele consultative nu țin locul dreptului de vot.

5.14 Consiliile consultative cele mai puternice din Europa sunt cele care funcționează de mai mult timp (unele din anii 70 și 80), în țări cu îndelungată tradiție de imigrație. În schimb, cele mai slabe se găsesc în țări în care imigrația este de dată recentă, din sudul Europei. Țările din centrul Europei, care primesc imigranți nu de mult timp, au sisteme puțin dezvoltate.

5.15 Analiza acestor platforme pe baza criteriilor Consiliului Europei⁽³¹⁾ duce la concluzia că aceste structuri trebuie create și menținute independent de voința autorităților și guvernelor, dar necesită cadre legislative precise. Trebuie să poată adopta inițiative și primi răspunsuri și informații privitoare la subiectele supuse consultării, iar aceasta nu este o practică obișnuită, conform observațiilor formulate în cadrul celui de-al cincilea Forum european pentru integrare. Trebuie să fie structuri repre-

zentative, cu o conducere provenind din context migratoriu și înzestrate cu fonduri suficiente⁽³²⁾. CESE subliniază importanța de a se garanta reprezentativitatea organizațiilor și participarea femeilor. În contextul elaborării avizului, la 30 martie 2011, a avut loc la Valencia audierea organizată de CESE și de Guvernului Regional al Comunității Valenciene, **„Cooperarea dintre administrațiile locale, regionale și organizațiile societății civile”**. Diferitele intervenții au prezentat experiențe în materie de consultare și de participare din Roma (Italia), Flandra (Belgia), Strasbourg (Franța), Dublin (Irlanda), regiunea Hessen (Germania), Aarhus (Danemarca) și Valencia (Spania). Prezentul aviz cuprinde multe experiențe și considerații din cadrul acestei ședințe.

5.16 **CESE consideră că autoritățile locale și regionale trebuie să faciliteze exercitarea dreptului de asociere al persoanelor care provin din familii de imigranți** deoarece, în legislațiile naționale, se acordă resortisanților țărilor terțe un statut limitat în materie de cetățenie (recunoașterea insuficientă și inegală a dreptului de participare politică prin posibilitatea de a vota). Spațiul asociativ promovează participarea organizată, consolidează rețelele de solidaritate, îmbunătățește condițiile în vederea integrării sociale și a accesului la bunăstare, aducând beneficii întregii comunități.

5.17 **Autoritățile locale și regionale trebuie să promoveze spiritul asociativ, mai ales în cazul persoanelor imigrante, și consolidarea acestuia cu resurse tehnice** (consilieri în materie de gestionare din punct de vedere asociativ, democratic, economic, financiar și al comunicării; măsuri de consolidare a capacităților și capacitatea de conducere, în special în rândul femeilor imigrante; promotori de forumuri și rețele, schimburi de bune practici etc.); **resurse economice** (subvenții, convenții sau acordarea de contracte de prestări de servicii); și **resurse materiale** (infrastructuri pentru organisme: spații și resurse de bază pentru desfășurarea activității), acordându-se o atenție specială măsurilor de incluziune digitală.

5.18 Autoritățile locale și regionale trebuie să încurajeze **intrarea persoanelor imigrante în organizațiile societății civile** ca membri și la nivel de conducere. Deosebit de relevante sunt asociațiile de vecini, asociațiile de părinți din cadrul comunităților educaționale, asociațiile femeilor, cele culturale, sportive, de petrecere a timpului liber, comunitățile religioase și organizațiile sindicale și patronale. Organizațiile sindicale din Europa au o tradiție îndelungată de afiliere și participare a lucrătorilor care sunt imigranți la origine, iar membrii lor sunt de o mare diversitate etnică și culturală și joacă un rol important de mediere socială.

5.19 De asemenea, trebuie facilitată relația dintre asociațiile de imigranți și restul societății civile organizate prin promovarea înființării de rețele pe baza unor obiective sociale comune pentru toți cetățenii (educație, locuri de muncă, locuințe, planificare și dezvoltare urbană). Anul european al voluntariatului reprezintă ocazia potrivită pentru recunoașterea și sprijinirea organizațiilor.

⁽³⁰⁾ http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/culture/Cities/paperviarregio_en.pdf.

⁽³¹⁾ Convenția numărul 144 a Consiliului Europei privind participarea străinilor la viața publică la nivel local, din anul 1992.

⁽³²⁾ *Consulting immigrants to improve national policies* (Consultarea imigranților pentru îmbunătățirea politicilor naționale), Thomas Huddleston, *Migration Policy Group*.

5.20 În UE există o mare diversitate de forme: forumuri, platforme sau consilii consultative, mese rotunde. În cea de a treia ediție a Manualului de integrare pentru factorii de decizie, o platformă de dialog este considerată un spațiu civic „în care poate fi inițiat un schimb de opinii deschis și plin de respect între imigranți și alți rezidenți sau între imigranți și administrațiile publice”. Obiectivul urmărit este ca participanții să capete o percepție comună și încredere reciprocă.

5.21 CESE consideră că **Forumul european pentru integrare trebuie să colaboreze în rețea cu forumurile și consiliile consultative din întreaga UE**. La nivelul statelor membre, de asemenea, forumurile locale și regionale trebuie să constituie rețele (este semnificativ cazul Danemarcei, unde Consiliul național al minorităților etnice este alcătuit din 14 membri aleși de 42 de forumuri locale).

5.22 CESE **dorește** să promoveze în Europa orașe mai democratice, prin încurajarea unei **cetățenii comune în relație cu reședința** în orașe („cetățenie urbană”, în cuvintele viceprimarului orașului Rotterdam), ținând seama de faptul că orașul este spațiul cel mai important de dezvoltare a sentimentului de apartenență, împărtășit de persoane diferite. Majoritatea imigranților se identifică mai degrabă cu orașul în care locuiesc, decât cu statul. Orașul reprezintă un loc privilegiat, în care toți cetățenii își împărtășesc problemele, proiectele și visurile.

Bruxelles, 13 iulie 2011

6. Fondul european de integrare

6.1 Cel de-al cincilea Forum european pentru integrare a discutat funcționarea fondului în contextul evaluării intermediare realizate în prezent de Comisia Europeană. Conform concluziilor dezbaterii, CESE propune următoarele:

6.1.1 Ar trebui să se acorde prioritate **principiului cooperării**, prevăzut la articolul 10 din Decizia privind fondul. În acest scop, statele membre ar trebui să implice autoritățile locale și regionale și organizațiile reprezentative ale societății civile în elaborarea, punerea în aplicare și evaluarea (ex post) a programului multianual și în utilizarea fondului la nivel național.

6.1.2 Regulile și procedurile actuale ale fondului sunt prea complexe și constituie obstacole administrative care îngreunează finanțarea, atât în cazul societății civile, cât și al autorităților locale și regionale ⁽³³⁾. **CESE recomandă revizuirea acestor reguli, în cooperare cu Forumul european pentru integrare și în conformitate cu principiul cooperării**, în special a regulilor referitoare la criteriile de acces, cofinanțare, transparență și viața personală. CESE consideră că, pentru a se asigura valoarea adăugată a fondului, toate proiectele finanțate trebuie să garanteze aplicarea celui dintâi principiu fundamental comun: „integrarea este un proces bidirecțional”.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

⁽³³⁾ A se vedea S. Carrera și A. Faure Atger (2011), *Integration as a two-way process in the EU: Assessing the Relationship between the European Integration Fund and the Common Basic Principles on Integration* (Integrarea ca proces bidirecțional în UE: evaluarea relației dintre Fondul european de integrare și principiile fundamentale comune ale integrării), *Executive Summary*, Centre for European Policy Studies, CEPS: Bruxelles. Disponibil la adresa http://www.ceps.eu/system/files/research_area/2011/02/CEPS_EIF_study_summary.pdf.

III

(Acte pregătitoare)

COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN

A 473-A SESIUNE PLENARĂ DIN 13 ȘI 14 IULIE 2011

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor „Abordarea provocărilor de pe piețele de mărfuri și privind materiile prime”

COM(2011) 25 final

(2011/C 318/12)

Raportor: **dl Josef ZBOŘIL**

Coraportor: **dl Enrico GIBELLIERI**

La 2 februarie 2011, în conformitate cu articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, Comisia Europeană a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor „Abordarea provocărilor de pe piețele de mărfuri și privind materiile prime”

COM(2011) 25 final.

Comisia consultativă pentru mutații industriale (CCMI), însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 7 iunie 2011.

În cea de-a 473-a sesiune plenară, care a avut loc la 13 și 14 iulie 2011 (ședința din 14 iulie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 142 de voturi pentru, 4 voturi împotriva și 3 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 CESE salută documentul Comisiei COM(2011) 25 final „Abordarea provocărilor de pe piețele de mărfuri și privind materiile prime” și inițiativa europeană privind materiile prime (IMP), acestea reprezentând un pas important în direcția abordării acestei chestiuni vitale.

1.2 Deși nu avem nici un motiv să credem că există pe termen lung vreun pericol de epuizare la nivel global de rezervele oricărei materii prime esențiale vitale, există un pericol real de penurie pe termen scurt. O astfel de penurie poate fi declanșată de factori politici sau economici, dacă unele materii prime, necesare pentru producția de înaltă tehnologie a UE, sunt produse doar în câteva țări. Resursele care ar putea fi utilizate pentru a modifica nivelul actual de aprovizionare există în cantități suficiente și ar putea fi extrase

în mai multe țări, de exemplu Australia, Danemarca (Groenlanda), SUA, dar în prezent este mult mai ieftin să se recurgă la lanțul actual de aprovizionare. Unele țări au arătat deja că își vor utiliza o astfel de influență pentru a-și impune interesele lor economice sau politice.

1.3 Prin urmare, CESE îndeamnă Comisia Europeană să monitorizeze situația comerțului internațional de materii prime esențiale (enumerată în COM(2011) 25 final; lista va fi actualizată periodic). CESE recomandă elaborarea mai multor scenarii plauzibile, precum și scenariu pentru cazul cel mai grav, pentru a descrie amenințările și soluțiile posibile. În plus, noi susținem necesitatea de a continua negocierile la nivel internațional (OMC) pentru a promova comerțul liber și pe piețele de mărfuri. Ar trebui îmbunătățită cooperarea cu alte țări aflate în situație similară (SUA, Japonia, Coreea de Sud).

1.4 CESE pledează pentru o politică externă mai activă în ceea ce privește asigurarea materiilor prime pentru industria UE. În acest scop, ar trebui definite și convenite între statele membre o serie de orientări esențiale ale diplomației privind materiile prime. Diplomația și acordurile comerciale bilaterale sunt de o importanță extremă în vederea asigurării materiilor prime esențiale pentru industria din UE. Acestea reprezintă o provocare imediată și dură pentru serviciul diplomatic al UE nou creat. Este nevoie nu doar de concentrarea directă a eforturilor pe asigurarea materiilor prime vitale, ci și de crearea unui mediu pozitiv pentru interesele UE în țările vizate. Trebuie exploatat faptul că UE se numără printre piețele cele mai importante și populare din lume.

1.5 Politică privind materiile prime trebuie să constituie o componentă integrală a politicii industriale a UE:

- pentru promovarea eficienței utilizării resurselor atât a surselor de energie primare, cât și a materiilor prime în sensul decuplării creșterii de exploatarea resurselor;
- pentru a avea o politică consecventă de recuperare a materiilor prime din zonele urbane care să urmărească să recupereze și să pună la dispoziție astfel de resurse de materii prime valoroase și să promoveze noi competențe și noi locuri de muncă aferente;
- pentru a intensifica cercetarea și dezvoltarea posibilităților de înlocuire a materiilor prime esențiale;
- pentru a menține și mări numărul locurilor de muncă în sectorul extractiv european, asigurând educația și formarea continuă a forței de muncă, împreună cu tranziția către activități extractive mai durabile, acestea fiind realizate printr-un dialog social la toate nivelurile;

1.6 CESE consideră că realizarea unui stoc strategic de materii prime esențiale se numără printre soluțiile posibile și recomandă realizarea unei evaluări de impact pentru a se analiza fezabilitatea unei astfel de posibilități în cazul scenariului cel mai grav. O astfel de măsură ar putea avea și efecte secundare negative (de exemplu, o insuficientă flexibilitate, un impact asupra prețurilor mărfurilor etc.) și ea ar trebui să fie analizată cu atenție, fiind necesare consultări cu reprezentanții industriei UE și decizii luate împreună cu aceștia.

1.7 CESE recomandă lansarea unor inițiative de sprijinire a cercetării, colectării datelor și monitorizării axate pe resursele de materii prime actuale sau eventuale în statele membre, dar și în țări terțe. Datele obținute din astfel de cercetări și colectări de date, care au fost obținute cu sprijin din fondurile publice, trebuie să fie accesibile tuturor actorilor de pe piața UE, precum și autorităților UE și celor naționale.

1.8 Comitetul consideră că cercetarea și inovarea reprezintă un factor esențial pentru politica privind materiile prime.

Continuarea cu succes necesită implicarea principalelor sectoare manufacturiere (platformele tehnologice europene – parteneriatul pentru inițiativa privind materiile prime în cadrul Comunicării Comisiei Europene „O Uniune a inovării”). Politică privind materiile prime trebuie să fie o prioritate a viitorului program cadru, al 8-lea, pentru cercetare și inovare în UE.

1.9 CESE recomandă sprijinirea actualei extracții a materiilor prime sau a extracției de noi materii prime în statele membre, în conformitate cu legislația UE în domeniul ecologic, social și medical și în cel al siguranței. Aprovizionarea internă ar trebui să fie printre pilonii tuturor politicilor privind materiile prime.

1.10 CESE sprijină reciclarea materiilor prime și subliniază necesitatea de a se asigura cel mai ridicat nivel al ratei de reciclare, în situația în care acest lucru este fezabil din punct de vedere economic și tehnic. CESE recomandă sprijinirea extracției din vechile deșeuri miniere, care conțin cantități mari de metale dintre cele mai diferite.

1.11 Comitetul sprijină măsurile de reglementare a piețelor financiare de mărfuri puse în aplicare de Comisia Europeană pentru a mări transparența, a spori calitatea informațiilor și a îmbunătăți mecanismele de supraveghere.

2. Documentul Comisiei, introducere

2.1 Comisia a publicat documentul COM(2011) 25 final „Abordarea provocărilor de pe piețele de mărfuri și privind materiile prime” la 2 februarie 2011. Contrar intențiilor inițiale, documentul este mai amplu pentru a trata provocările privind materiile prime. Acum sunt tratate și piețele de mărfuri, atât cele fizice în care sunt comercializate materiale, cât și piețele financiare derivate din acestea.

2.2 O marfă este orice produs care are o valoare adăugată mică și care, astfel, este foarte sensibil la concurența la nivel de prețuri. Materiile prime, produsele agricole și bunurile de bază sunt mărfuri. Piețele de mărfuri s-au caracterizat printr-o volatilitate mai mare și prin variații fără precedent ale prețurilor în ultimii ani.

2.3 Chiar dacă dezbateră privind importanța relativă a diversilor factori care influențează prețurile mărfurilor rămâne deschisă, este clar că variațiile prețurilor de pe diferite piețe de mărfuri au devenit mai strâns legate între ele și că piețele de mărfuri au devenit mai strâns legate de piețele financiare.

2.4 Perioada 2002-2008 a fost marcată de o mărire semnificativă a cererii de materii prime, determinată de creșterea economică mondială puternică, în special în țările emergente, ca de exemplu China, India și Brazilia, dar și în alte țări emergente mai mici din Asia, America și, în special, Africa. Această creștere a cererii va fi intensificată de continuarea industrializării și urbanizării rapide în astfel de țări.

2.5 În afară de volatilitatea prețurilor mărfurilor, în ultimii ani, unele țări au introdus restricții la exportul anumitor materii prime vitale ca de exemplu pământurile rare (de exemplu praseodim și neodim și alte elemente și minerale considerate importante datorită utilizării lor la scară mai largă în noile tehnologii). Aceste restricții, dar și alte limitări în furnizarea durabilă de materii prime, reprezintă o provocare reală pentru industria europeană și consumatorii europeni și trebuie abordate.

2.6 Comunicarea descrie evoluțiile de pe piețele mondiale de mărfuri explicând schimbările de pe piețele fizice (energie, agricultură și securitatea aprovizionării cu produse alimentare, precum și materiile prime) și creșterea interdependenței dintre mărfuri și piețele financiare aferente. Răspunsul politicii UE se prezintă conform aceleiași structuri logice.

2.7 La nivelul UE, a existat o inițiativă de mărire a supravegherii, integrității și transparenței tranzacționărilor pe piețele energiei. Au existat și o serie de inițiative de îmbunătățire a funcționării lanțului alimentar și a transparenței de pe piețele de mărfuri agricole. Ca parte a reformelor cadrului de reglementare pentru piețele financiare, aflate în curs, Comisia a identificat și măsuri de mărire a integrității și transparenței piețelor instrumentelor derivate pe mărfuri.

2.8 Inițiativa europeană privind materiile prime (IMP) este o parte esențială a documentului. Aceasta se bazează pe trei piloni:

- asigurarea unor condiții de concurență echitabile privind accesul la resursele din țările terțe;
- încurajarea aprovizionării durabile cu materii prime din surse europene;
- creșterea eficienței resurselor și promovarea reciclării.

Această secțiune analizează rezultatele obținute până în prezent cu privire la identificarea materiilor prime esențiale și cele în domeniile comerțului, dezvoltării, cercetării, precum și a eficienței resurselor și a reciclării.

2.9 Deși s-au înregistrat progrese semnificative în punerea în aplicare a IMP, sunt necesare îmbunătățiri suplimentare. Este esențială aplicarea unei abordări integrate, bazate pe trei piloni, deoarece fiecare pilon contribuie la obiectivul privind asigurarea unei aprovizionări echitabile și durabile a UE cu materii prime.

3. Observații generale

3.1 CESE apreciază inițiativa Comisiei de a aborda chestiunea materiilor prime, precum și comunicarea care sintetizează

rezultatele unui efort analitic extins cu privire la acest subiect. De asemenea, apreciem reflecțiile consultărilor părților interesate și contribuțiile altor organe implicate ale UE.

3.2 Europa trebuie să aibă locul ei într-o lume nouă în care economiile emergente vor consuma o proporție mai mare din materiile prime disponibile pe pământ, la fel ca țările dezvoltate. Știm că acest lucru este imposibil și Europa trebuie să-și reducă intensitatea utilizării materiilor prime. Primul semn al acestei realități este faptul că prețurile materiilor prime industriale sunt determinate de piața chineză, care este un consumator major în lume și, de multe ori, este totodată și primul producător. Consecința acestei dominații este crearea de noi piețe de materii prime (piețele spot și futures) în China în anii viitori. Aceste piețe devin în măsură tot mai mare referința acestui sector.

3.3 Politica privind materiile prime trebuie să constituie o componentă integrală a altor politici industriale ale UE:

- pentru promovarea eficienței utilizării resurselor atât a surselor de energie primare, cât și a materiilor prime în sensul decuplării creșterii de exploatarea resurselor;
- pentru a avea o politică de minerit urban consecventă care să urmărească să recupereze și să pună la dispoziție astfel de resurse de materii prime valoroase și să promoveze noi competențe și noi locuri de muncă aferente;
- pentru a intensifica cercetarea și dezvoltarea posibilităților de înlocuire a materiilor prime esențiale (Japonia a lansat deja acest tip de program);
- pentru a menține și mări numărul locurilor de muncă în sectorul extractiv european, asigurând educația și formarea continuă a forței de muncă, împreună cu tranziția către activități extractive mai durabile, acestea fiind realizate printr-un dialog social la toate nivelurile;
- pentru a cupla politica de achiziții de materii prime din țările în curs de dezvoltare, în special în țările africane, cu investiții în chestiunile sociale și în infrastructuri în aceste țări (așa cum face China în Africa de câțiva ani).

3.4 Pe de alta parte, includerea piețelor de mărfuri și chiar a piețelor financiare distrage într-o anumită măsură atenția de la tema Comunicării. Comitetul înțelege necesitatea de a avea o imagine mai amplă a acestei chestiuni. Întrebarea este dacă acest cadru a fost creat într-un mod proporționar.

3.5 Este evident că piețele de mărfuri, atât cele fizice, cât și piețele derivate pe mărfuri prezintă numeroase asemănări, dar sunt foarte diferite, și datorită caracteristicilor inerente. Puterea de cumpărare a unui bloc (UE) ar trebui să fie un argument foarte puternic atât timp cât politicile comerciale specifice și negocierile privind achizițiile au loc, de cele mai multe ori, la nivel bilateral.

3.6 Este clar că o strategie comună a UE este necesară pentru a se reflecta în negocierile bilaterale; astfel, conceptul diplomației privind materiile prime trebuie să câștige teren în termeni practici. CESE atrage atenția că pe lângă „aspectele dure”, și chestiunile „ușoare”, ca de exemplu crearea unui mediu emoțional pozitiv, ar juca un rol important. Europa trebuie să definească orientări esențiale pentru noile activități diplomatice, care trebuie să includă:

- continuarea inițiativei lansate de Tony Blair privind transparența în industriile extractive (2003) pentru promovarea semnăturii voluntare a fiecărei țări europene;
- necesitatea ca fiecare întreprindere extractivă cotate la bursa europeană de valori să-și publice profiturile, în toate țările (așa cum a făcut Hong Kong în iunie 2010);
- adoptarea unei legi care să oblige industria extractivă să publice taxele pe care le plătesc fiecărui guvern și stat (așa cum Statele Unite au adoptat Legea Dodd Frank în 2010);
- respectarea orientărilor OCDE privind marile corporații multinaționale ar trebui respectate ca un cod de conduită standard și
- solicitarea adoptării standardului ISO 26 000 care să contribuie la mărirea nivelului responsabilității sociale a întreprinderilor de la nivel microeconomic.

3.7 Strategia axată pe materiile prime ar trebui să urmărească un obiectiv comun, și anume o industrie puternică, foarte competitivă, care să funcționeze în Europa, care să realizeze nu doar o mare eficiență în utilizarea carbonului, ci să și utilizeze inteligent resursele, adaptată pentru a răspunde cerințelor consumatorilor și ale cetățenilor UE.

3.8 Regiunea noastră devine din ce în ce mai mică la scară globală și, prin urmare, nu mai avem acces la fel de ușor cum am avut la materiile prime de care avem nevoie, întrucât și mulți alții au ajuns să aibă nevoie de ele. Deci, trebuie să fim de două ori mai deștepti în utilizarea materiilor prime pe care le avem la dispoziție sau să găsim resurse în altă parte. Într-adevăr,

miza unei politici privind materiile prime este viitorul societății noastre sau chiar al securității naționale, așa cum este și în SUA.

3.9 Însăși motivul pentru elaborarea unei politici a UE privind materiile prime arată că nu putem avea creștere doar pe baza obținerii materiilor prime. Trebuie să utilizăm materiile prime într-un mod inteligent: aceasta înseamnă să creăm cea mai mare valoare adăugată pentru fiecare tonă de materii pe care o utilizăm.

3.10 Mai sunt și alte aspecte ale cadrului unei politici consecvente privind materiile prime, care nu au fost luate în considerare, deși impactul lor asupra disponibilității materiilor prime poate fi chiar mai mare. Un astfel de aspect este, de exemplu, consecvența acestei politici cu politici ale UE, care ar trebui să fie și coerente între ele pentru a împiedica intrarea în conflict cu disponibilitatea materiilor prime.

3.11 Politica privind materiile prime și punerea ei în aplicare atât la nivelul UE, cât și în statele membre au nevoie de o coerență perfectă cu politica industrială, politica de inovare, eficiența resurselor, politica de mediu, politica agricolă și măsurile agricole, energie și în special politica privind energia regenerabilă, comerțul și concurența. Această perspectivă integrată va permite industriei UE să utilizeze materiile prime de care are nevoie într-un mod inteligent și durabil, contribuind la Strategia UE 2020.

3.12 Nu este suficient să se elaboreze politica privind materiile prime pe criticitatea pe termen scurt a unor materii prime. Trebuie analizate serios efectele pe termen mediu și lung ale unor politici ale UE și trebuie evaluate impacturile lor asupra materiilor prime. Unele dintre materiile prime de baza ușor disponibile astăzi pot deveni insuficiente într-o perioadă de timp relativ scurtă. În comunicare nu au fost incluse materii prime importante (de exemplu minereurile de fier și cărbunii cocsificabili), deși disponibilitatea lor în suficientă cantitate și calitate va fi în pericol în curând. În plus, volatilitatea și creșterea continuă a prețurilor acestora reprezintă un element de nesiguranță pentru lanțurile de valori ale principalelor sectoare manufacturiere europene.

3.13 De exemplu, dacă obiectivele obligatorii privind energia regenerabilă ar rămâne neschimbate, industriile clasice și industriile bazate pe conceptul „bio”, care se dezvoltă recent, ar fi în pericol. Acest lucru deschide o dezbatere mult mai complexă privind durabilitatea, substituirea și utilizarea inteligentă a resurselor. Avem nevoie de curaj politic pentru a dezbate astfel de chestiuni și pentru a face ca astfel de politici similare divergente să devină compatibile. Dacă este nevoie, UE ar trebui să aibă curajul de a revizui deciziile adoptate până acum în lumina evaluărilor globale de impact care evaluează cu atenție consecințele obiectivelor ambițioase legate de mediu, în special în cazurile în care deciziile UE nu sunt însoțite de măsuri corespunzătoare ale altor blocuri economice.

4. Observații specifice

4.1 Piețele fizice de mărfuri

4.1.1 Fără îndoială, concurența pe piețele surselor de energie primară (gaz și petrol, în special) se va intensifica odată cu creșterea populației lumii (9 miliarde de locuitori în 2050). De asemenea, există o presiune din ce în ce mai mare asupra pieței cărbunelui. Astfel, dacă UE dorește să mențină standardele sociale și de prosperitate în statele membre, trebuie mobilizate toate sursele autohtone de energie primară, inclusiv rezervele de gaze de șist, descoperite recent. Desigur, o astfel de mobilizare pentru resurse trebuie să respecte standardele de mediu ale UE.

4.1.2 Energia electrică este o premisă pentru dezvoltarea decentă a omenirii. Dezvoltarea neechilibrată a capacităților ei de generare și a rețelelor ei de transmisie poate duce la consecințe catastrofale și la prăbușirea socială și economică a structurilor societății. O politică energetică comună a UE ar trebui să rezolve toate inconsistențele și incertitudinile în mediu de investiții pentru a împiedica eventualul deficit al capacităților de generare de energie după anul 2020.

4.1.3 CESE înțelege că securitatea aprovizionării alimentare pe piețele volatile este o problemă serioasă; pe de altă parte, PAC a UE și alte politici UE și naționale relevante ar trebui să fie orientate către această securitate, ca prioritate maximă. CESE pledează pentru protejarea terenurilor agricole productive; toate politicile relevante ar trebui să țină seama de acest lucru și ar trebui definite și coordonate astfel încât să evite pierderea a aceste terenuri în special ca rezultat al politicilor sau inițiativelor concurente sau ca o consecință a urbanizării. În acest context, ar trebui stabilite reguli corecte de joc și pentru comerțul internațional, care să reflecte condițiile naturale individuale ale regiunilor geografice specifice.

4.1.4 Este nevoie de cooperare internațională extinsă și pentru evaluarea și diferențierea diferitelor tendințe globale și fluctuațiile ocazionale ale recoltei/piețelor. Ar trebui stopate tendințele periculoase.

4.1.5 Ar trebui aplicată rigoare științifică pentru a menține și mări recoltele, întrucât zonele cu teren arabil se diminuează și va fi nevoie să se asigure hrana pentru populația lumii, estimată la 9 miliarde de locuitori, în 2050.

4.2 Mărfurile și piețele financiare aferente

4.2.1 În ciuda seriei de măsuri de reglementare a piețelor financiare lansate de Comisia Europeană în ultimii ani, fluxurile de investiții în piața produselor derivate din produsele de bază continuă să se îndepărteze considerabil de funcția de acoperire a riscurilor pentru care fuseseră concepute, canalizându-se către operațiuni cu caracter speculativ, care produc puternice denaturări ale prețurilor și aduc grave prejudicii actorilor mai slabi de pe piață, în special consumatorilor și IMM-urilor.

4.2.2 Comitetul confirmă observația Comisiei conform căreia este necesară o mai bună înțelegere a interacțiunii dintre piețele de materii prime și piețele financiare de mărfuri. Susținem, de asemenea, propunerea de a se merge în direcția unei transparențe mai mari și chiar a responsabilității acelor actori de pe piață care ar încălca regulile convenite. Ar trebui facilitat accesul la finanțare pentru actorii individuali de pe piață, în principal pentru IMM-uri, acest lucru fiind o prioritate esențială a dezvoltării și inovațiilor ulterioare.

4.3 Inițiativa europeană privind materiile prime

4.3.1 Comitetul apreciază această inițiativă ca fiind o componentă importantă a Strategiei UE 2020. Inițiativa reflectă și conceptul eficienței utilizării resurselor, totuși, aceste două politici ar trebui să fie compatibile în sensul atingerii celui mai mare nivel de conformitate și celei mai mari valori adăugate pentru cetățenii UE.

4.3.2 Conceptul esențialității din inițiativa privind materiile prime indică nevoia unei prezentări mai generale și a unei evaluări detaliate a spectrului politicilor relevante. O astfel de abordare holistică ar trebui să rezulte într-o conformitate adecvată a politicii și ar avea efecte de sinergie mult mai puternice.

4.3.3 Pe de altă parte, lista materialelor esențiale este un indiciu bun al priorităților care ar trebui urmărite la nivelul UE în cadrul diplomației privind materiile prime de către serviciul diplomatic al UE nou creat.

4.3.4 Desigur, lista ar trebui verificată cu regularitate pe baza criteriilor stabilite pentru a se afla dacă lista are în continuare caracter urgent. Nevoia de date consecvente și de cunoștințe tehnice și de piață este indiscutabilă pentru inițiativa privind materiile prime.

4.3.5 Fără îndoială, o astfel de penurie de materii prime necesită o verificare periodică a eficienței utilizării resurselor. Pe de altă parte, prețurile tot mai mari reprezintă cea mai bună motivație pentru eficiență, ceea ce este logic pentru orice afacere durabilă. Standardele de performanță și proiectarea ecologică pot contribui la încercarea permanentă de a obține cea mai mare eficiență a utilizării resurselor.

4.3.6 Amenințarea constituită de penuria tot mai mare de materii prime și de prețurile în creștere ar trebui analizată la nivel microeconomic pentru a cunoaște impactul acesteia asupra competitivității și, de fapt, asupra menținerii locurilor de muncă în sectoarele aflate în pericol.

4.3.7 Strategia comercială a UE pentru materiile prime trebuie să fie suficient de sensibilă și de flexibilă. Întrucât comerțul real are loc, de cele mai multe ori, pe bază bilaterală între statele individuale, este și mai dificil să se realizeze o politică comercială unică a UE. Aparent, nu se poate aștepta prea mult de la OMC, deși regulile convenite în comun ar trebui respectate în procesul de consolidare a credibilității.

4.3.8 Pe de altă parte, penuria de materii prime încurajează cercetarea și dezvoltarea, precum și inovarea în direcția îmbunătățirii permanente a eficienței utilizării resurselor și în cea a substituirii corespunzătoare a unor materii prime. Este necesar să se menționeze că unele dintre materialele esențiale sunt de importanță vitală pentru tehnologiile de mare performanță, ceea ce arată că ne aflăm într-un fel de cerc vicios.

4.3.9 Comisia ar trebui să implice principalele sectoare prelucrătoare europene, în special prin intermediul platformelor tehnologice europene ale acestora, într-un parteneriat specific pentru inițiativa privind materiile prime în cadrul Comunicării emblematică a Comisiei Europene „O Uniune a inovării”, ținând seama de reducerea standardelor de calitate ale unor materii prime în ultimii ani. Sunt necesare locuri de muncă cu calificare tot mai înaltă pentru a se realiza potențialul mare de inovare al proceselor de producție.

4.3.10 Comitetul apreciază inițiativa Comisiei de a elabora orientări privind modul în care se poate realiza o compatibilitate între activitățile extractive miniere care concurează cu legislația de protecție a mediului Natura 2000. Acest lucru este esențial pentru a avea comunități echitabile, sănătoase și durabile și pentru a se asigura aprovizionarea internă cu materii prime, care trebuie să se numere printre pilonii tuturor politicilor privind materiile prime.

4.3.11 De asemenea, CESE atrage atenția asupra avizului său privind accesul la materiile prime secundare⁽¹⁾, adoptat în februarie și susține concluziile și recomandările sale. Ar trebui să menționăm aici recomandarea privind flexibilitatea instrumentelor necesare pentru a menține aceste materii prime secundare (MPS) în UE, cât se poate de mult.

4.3.12 De asemenea, Comitetul nu deține informații despre impactul politicii privind materiile prime asupra ocupării forței de muncă și, în special, rata locurilor de muncă aflate în pericol dacă aceste obiective politice nu sunt realizate.

4.4 Ar trebui purtate discuții serioase despre scenariile cele mai grave, de exemplu penuria temporară a unor materii prime esențiale vitale, pe termen scurt. Politica de a atenua impactul asupra industriei europene ar putea include și decizia de a realiza anumite rezerve strategice a materialelor selectate. Astfel de politici au fost discutate în unele țări din afara Europei (SUA, Coreea și Japonia) și deși ele ar putea avea unele efecte negative asupra piețelor de mărfuri, ele ar putea contribui la găsirea de soluții în anumite perioade în care materiile prime specifice nu sunt disponibile pe piață în cantitate suficientă.

Bruxelles, 14 iulie 2011

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

⁽¹⁾ Avizul CESE privind accesul la materiile prime secundare (fier vechi, hârtie reciclată etc.), JO C 107 din 6.4.2011, p. 1.

Avizul Comitetului Economic și Social European privind contribuția politicii regionale la creșterea inteligentă în Europa 2020

COM(2010) 553 final

(2011/C 318/13)

Raportor: **dl Carmelo CEDRONE**

La 20 octombrie 2010, în conformitate cu articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, Comisia Europeană a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Contribuția politicii regionale la creșterea inteligentă în Europa 2020

COM(2010) 553 final.

Secțiunea pentru uniunea economică și monetară și coeziune economică și socială, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 24 iunie 2011.

În cea de-a 473-a sesiune plenară, care a avut loc la 13 și 14 iulie 2011 (ședința din 14 iulie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 114 voturi pentru, 6 voturi împotriva și 9 abțineri.

1. Concluzii

1.1 Comitetul este de acord cu faptul că, pentru a putea face față provocărilor prezente și viitoare, UE trebuie să includă creșterea inteligentă în Strategia Europa 2020. O mare parte a Europei nu are probleme numai sub aspectul creșterii lente și al lipsei cercetării, dezvoltării și inovării, ci se vede confruntată și cu alte dificultăți, cum ar fi rata ridicată a șomajului, în special printre tineri, chestiunile sociale, sărăcia și integrarea, cei care abandonează școala înainte de a fi dobândit destule cunoștințe pentru a căpăta un loc de muncă, schimbările demografice și restricțiile bugetare.

1.2 Politica de coeziune a apărut din nevoia de a apăra modelul social european, în care liberei concurențe și economiei de piață li se adaugă obiective de solidaritate și de promovare a unor priorități specifice de dezvoltare economică, socială și teritorială, după cum prevede articolul 174 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene.

1.3 Comitetul este de acord cu faptul că politica regională reprezintă un instrument esențial de punere în aplicare a Strategiei Europa 2020, deoarece îndeplinirea cu succes a obiectivelor acesteia va depinde în mare măsură de deciziile care vor fi luate la nivel local și regional, după cum a afirmat comisarul Johannes Hahn.⁽¹⁾

1.4 Comitetul Economic și Social European consideră că unul dintre cele mai importante obiective ale politicii de coeziune economică, socială și teritorială – aceasta este referința „corectă” atunci când Comisia menționează creșterea inteligentă în contextul Strategiei Europa 2020⁽²⁾ – trebuie să

rămână acela de a promova dezvoltarea armonioasă a întregii Uniuni, în special prin reducerea decalajelor dintre nivelurile de dezvoltare ale diverselor regiuni, pentru ca acestea să se integreze pe deplin în spațiul comunitar.

1.5 CESE salută și apreciază intenția Comisiei de promovare a „inovării în toate regiunile”, fără dispersia resurselor, „asigurând, în același timp, complementaritatea între sprijinul UE, național și regional pentru inovare, cercetare și dezvoltare (C&D)”, dar consideră că finanțarea cercetării ar trebui să se facă din toate celelalte fonduri, nu numai din cele de coeziune.

1.6 Comunicarea Comisiei privind contribuția politicii regionale la creșterea inteligentă trebuie privită ca o completare a inițiativei emblematică „O Uniune a inovării” și ca un apel la demararea procesului de intensificare a investițiilor în inovare, fără să se mai aștepte viitoarea perioadă de programare financiară, în care Strategia Europa 2020 va reprezenta fără îndoială o prioritate pentru fondurile de coeziune.⁽³⁾

1.7 Comitetul se declară preocupat de faptul că politica de coeziune este fragmentată și îndepărtată de obiectivele sale inițiale de finanțare a remedierii dezechilibrelor regionale prin politici sectoriale, obiective confirmate și de Tratatul de la Lisabona. Comitetul consideră că această abordare trebuie să țină seama de mizele, nevoile și de potențialul, adică de datele de plecare ale fiecărei regiuni și ale fiecărui stat membru vizat, și să nu dăuneze coeziunii, nu doar din perspectivă economică, socială și teritorială, ci mai ales politică și culturală.

1.8 CESE consideră că politica propusă de Comisie, de promovare a cercetării și inovării, prezintă o importanță esențială, dar și că trebuie acordată o atenție deosebită specificităților teritoriale atunci când sunt abordate aceste chestiuni.

⁽¹⁾ Cu ocazia lansării de către acesta, în ianuarie, a Comunicării „Contribuția politicii regionale la creșterea durabilă în Europa 2020”, care trebuie de asemenea considerată „creștere inteligentă”.

⁽²⁾ COM(2010) 553 final.

⁽³⁾ Ibid.

Inovarea unui proces de producție poate fi rezultatul unei activități de cercetare desfășurate într-un alt loc și de către alte persoane decât cele care o pun în aplicare, aceasta impunând așadar să se ia în considerare și problemele care țin de transferabilitatea și de reproductibilitatea proceselor de inovare, precum și de diseminarea lor în teritoriu. Comitetul salută încercarea de creare a unei sinergii între politica de coeziune și celelalte politici ale UE, precum și de îmbunătățire a modului de utilizare a FEDER.

1.9 CESE consideră, în acord cu cele precizate în comunicare, că urmărirea obiectivului creșterii inteligente trebuie să se facă pe o structură teritorială proprie, care să aibă la bază cerințele specifice ale sectorului, regiunii, clusterului sau macroregiunii și să fie în legătură cu instituțiile de cercetare și universitățile existente și/sau care au nevoie să fie stimulate, precum și cu întreprinderi locale și rețele de comunicare care să permită ancorarea și dezvoltarea în teritoriu, favorizând specializarea și guvernanta regională.

1.10 CESE consideră de asemenea că politica de coeziune și Strategia Europa 2020 trebuie să facă obiectul unui Consiliu European special; politica de coeziune nu poate trece de la statutul de politică strategică a UE la cel de „cenușăreasă” și nu se poate concepe că ea poate juca de una singură rolul de forță motrice a strategiei.

1.11 Prezentarea acestei propuneri de către Comisie nu trebuie percepută drept o posibilitate de a distribui fără discernământ fonduri, chiar și în regiunile bogate, sub pretextul unui obiectiv „nobil”, ci mai degrabă ca o ocazie de a se ajunge la convergență regională, astfel încât, grație unor indicatori comuni, să poată fi impus un concept european de coeziune prin excelență!

1.12 În același mod, trebuie oferită garanția deplină că fiecare stat membru poate participa la diversele programe europene și trebuie să încurajeze crearea de sinergii între aceste programe, prin simplificarea procedurilor și suprimarea liniilor de separație dintre diferitele direcții generale ale Comisiei, precum și dintre Comisie în ansamblu, statele membre și regiuni, cu conștiința faptului că administrațiile sunt cele aflate în slujba cetățenilor, întreprinderilor și comunităților cărora trebuie să li se ușureze viața, și nu invers.

1.13 Comitetul consideră că Comisia propune pe bună dreptate o abordare generală a inovării, care să nu se limiteze la aspectele tehnice sau tehnologice. Comitetul ar prefera totuși ca Comisia să acorde o atenție mai mare posibilităților practice pe care le au diferitele părți interesate de a utiliza programele de inovare. De exemplu, IMM-urile – dintre care numai unele dispun de cercetători – ar putea beneficia de programe în favoarea inovării. Numeroase IMM-uri se dovedesc într-adevăr inovatoare, dar ele nu folosesc oportunitățile existente sub aspectul obținerii de sprijin prin programele UE, deși acest lucru le-ar fi de mare ajutor. Se impune înlesnirea accesului la capitalul de risc; în acest sens, ar trebui consolidat programul JEREMIE, însă utilizarea acestui instrument nu ar trebui să

devină obligatorie, urmând ca alegerea ca instrument a subvenției, împrumutului sau a unei combinații între cele două, precum și a ariei tematice a cererii, să rămână la latitudinea statelor membre. În acest domeniu este de asemenea necesară o simplificare.

1.14 Un instrument care să servească acestui scop poate fi reprezentat de noile forme de „parteneriat eficient” care constituie PLATFORMA CONSENSULUI și care pot însoți strategia de inovare, cu participarea și concursul tuturor celor interesați, actori publici și privați (inclusiv băncile), având reguli simple, clare și eficiente, pe întreaga durată a proiectelor, și stabilind termene, responsabilități și eventuale sancțiuni.

1.15 Pe lângă aceasta, CESE consideră că ar trebui inversată abordarea actuală a Comisiei, axată mai degrabă pe aspectele formale ale programelor decât pe conținutul acestora, rezultatele obținute trebuind urmărite în primul rând.

1.15.1 Ar fi mai degrabă de dorit un sprijin paralel și concertat, pe bază de analize teritoriale, adus celor doi poli opuși reprezentați de remedierea decalajelor și de inovare.

1.16 CESE regretă existența unor diferențe substanțiale, nu numai între regiuni din state membre diferite, ci și din același stat membru. Aceste diferențe se manifestă și în domeniul C&D și al inovării și fac să fie cu atât mai importantă o politică de coeziune economică, socială și teritorială puternică până în 2020.

1.17 Totodată, CESE observă că statele membre UE se confruntă tot mai mult, la nivel mondial, cu concurența noilor țări industrializate, care se dezvoltă, la rândul lor, rapid în domeniul C&D și al inovării, iar în sectoarele de înaltă tehnologie au preluat deja conducerea.

1.18 CESE salută de aceea faptul că, prin intermediul inițiativei „O Uniune a inovării”, din cadrul Strategiei Europa 2020, și al comunicării privind creșterea inteligentă, Comisia Europeană atrage atenția asupra problemelor și atribuie un rol politicii regionale, având în vedere că înnoirea poate fi favorizată în principal prin măsuri descentralizate; acestea nu-și pot atinge însă scopurile fără ajutor și fără să se aplice pretutindeni același sprijin și aceeași politică.

1.19 CESE este de acord că diferențele dintre regiuni trebuie fructificate și că aceasta presupune să se recurgă la forme cu totul noi de colaborare, care să adune laolaltă toate forțele naționale, regionale și locale.

1.20 CESE consideră că punerea unui accent mai puternic pe organizarea inovatoare a muncii este conformă cu politica de creștere inteligentă și cu elaborarea de strategii de specializare inteligentă ⁽⁴⁾. În avizul său – SC/034 „**Organizarea inovatoare a muncii ca sursă de productivitate și de locuri de muncă de calitate**” – Comitetul subliniază că organizarea inovatoare a muncii ocupă o poziție centrală în cadrul Strategiei Europa 2020. CESE recomandă Comisiei să lanseze un proiect-pilot privind organizarea inovatoare a muncii, în contextul inițiativei emblematică „O Uniune a inovării”.

1.21 Comitetul salută planificarea de către Comisie pentru anul viitor a unui program mai amplu de cercetare privind sectorul public și inovarea socială. CESE este de acord cu introducerea unui tablou de bord privind inovarea în sectorul public, cu lansarea unor proiecte pilot în domeniul inovării sociale în Europa care să fie de folos inovatorilor în domeniul social, precum și cu propunerile de inovare socială în programele din cadrul Fondului social european. CESE este de acord și cu nevoia implicării organizațiilor societății civile. Toate aceste inițiative pot fi considerate un mijloc de impulsare a creșterii inteligente.

1.22 CESE sprijină ideea formulării de strategii de specializare inteligentă de către entitățile locale și regionale, în funcție de cerințele lor specifice și ținând seama de nivelul de dezvoltare al propriului teritoriu. Pentru anumite regiuni, creșterea inteligentă presupune în continuare dezvoltarea infrastructurii de bază (telecomunicații, energie sau tratarea apei).

1.23 Politica regională, în special finanțarea regională europeană, este esențială pentru obținerea unei creșteri inteligente și pentru încurajarea și sprijinirea guvernelor naționale și regionale în sensul elaborării de strategii de specializare inteligentă, prin care regiunile vor putea să își identifice atuurile.

1.24 După cum se arată în comunicarea Comisiei, concentrarea resurselor asupra unui număr limitat de activități va asigura o utilizare mai eficientă a fondurilor și va contribui la creșterea nivelului investițiilor private, cu condiția ca sectoarele prioritare de activitate și de investiții să fie stabilite de autoritățile locale potrivite, împreună cu partenerii acestora din economie și din societatea civilă.

1.25 În concluzie, obiectivele Strategiei Europa 2020 concordă cu cele ale politicii de coeziune. Mulțumită structurii sale unice de guvernare pe mai multe niveluri, politica de coeziune poate furniza stimulente și ajutoare concrete pentru a garanta asumarea obiectivelor Strategiei Europa 2020 la nivel

local și regional, interregional și macroregional. Însă cadrului instituțional al punerii lor în aplicare îi lipsesc elementele financiare și juridice comune, care s-ar putea transforma, prin interacțiune, în factori de sporire a eficienței.

1.25.1 S-ar impune așadar instituirea unei cooperări consolidate, în vederea îndeplinirii obiectivelor menționate.

2. Propuneri

2.1 Definiții: există numeroase definiții ale inovării. Însă pentru proiectul „O Uniune a inovării”, ea înseamnă o schimbare care accelerează și îmbunătățește felul în care concepem, dezvoltăm, producem și avem acces la noi produse, procese industriale și servicii. O schimbare care creează mai multe locuri de muncă, îmbunătățesc viața oamenilor și construiesc societăți mai bune și mai ecologice. Comitetul este în favoarea acestei definiții mai ales pentru că ea acoperă nenumărate sectoare de politică.

2.1.1 În același timp, definiția indică faptul că multe direcții generale ale Comisiei Europene trebuie să se implice în inovare și în coeziunea socială, economică și teritorială și că toate fondurile europene trebuie să contribuie la dezvoltare.

2.2 **Punerea în comun a resurselor:** CESE consideră că, pentru a atinge obiectivul transformării inovării regionale într-un instrument care să poată „elibera potențialul de creștere al UE”, trebuie să se utilizeze și alte resurse ale UE, cum ar fi de exemplu PAC – cel puțin în ceea ce privește investițiile destinate inovării și creșterii inteligente în sectorul agricol – și Fondul Social European. În plus, instrumentele financiare europene trebuie să coexiste în sinergie cu cele naționale și regionale. În plus, fiecare stat membru trebuie să poată beneficia pe deplin de oportunitățile oferite de instrumentele financiare ale UE, în acest domeniu fiind de asemenea necesară o simplificare.

2.3 **Alegerea priorităților:** CESE consideră că ar trebui să se precizeze care sunt tipurile de inovare, cu menținerea celor regionale, și să se opteze pentru anumite programe, sectoare relevante (cum ar fi dezvoltarea durabilă, energia, mediul, transporturile etc.) și regiuni implicate, luând în considerare mizele, nevoile și potențialul fiecăreia, adică datele lor de plecare, înclinația către antreprenariat a acestora, condițiile de cercetare și capacitățile lor de renovare a instalațiilor și de conversie a producției. Trebuie încurajate legăturile dintre macroregiuni și lăsată de o parte politica „de toate pentru toți”. Prioritățile trebuie alese în urma consultării, la toate nivelurile, dintre autoritățile publice, sectorul privat și societatea civilă organizată.

2.4 **Cunoașterea, comunicarea și informarea:** diseminarea și împărtășirea experiențelor pozitive între sectoarele și teritoriile interesate este esențială, motiv pentru care este nevoie de o strategie adecvată de comunicare și de informare, care să fie inclusă direct în programele Comisiei.

⁽⁴⁾ Rapoarte recente au arătat că în Danemarca spitalele și-au sporit eficiența (a crescut numărul operațiilor) iar angajații sunt mai mulțumiți de serviciul lor, în ciuda reducerilor bugetare și de personal. Ceea ce s-a schimbat sunt metodele de lucru, medicilor interzicându-li-se în anumite cazuri să își ia un al doilea serviciu, iar pacienților acordându-li-se mai multă atenție. Rapoartele indică faptul că și pacienții sunt mai mulțumiți, concluzia fiind că nu trebuie să ne mulțumim cu reducerea bugetelor, fiind necesare în schimb alte metode de lucru și altă organizare a muncii.

2.5 **Formarea:** acesta este un alt instrument fundamental care trebuie utilizat în vederea îndeplinirii obiectivelor pe care Comisia și le-a stabilit prin intermediul comunicării. Favorizarea diseminării culturii inovării s-ar dovedi foarte utilă, în special pentru tineri. Pe lângă aceasta, CESE consideră că prin el s-ar facilita utilizarea fondurilor, s-ar reduce reziduurile pasive și s-ar evita risipa, astfel încât să se ajungă la excelență în folosirea fondurilor, sprijinind guvernanta la nivel teritorial.

2.6 **Consolidarea parteneriatului:** în opinia CESE, ar trebui privilegiate programele și proiectele elaborate direct de asociațiile IMM-urilor sau de centrele de cercetare existente, împreună cu reprezentanții lucrătorilor și ai actorilor societății civile interesați, și cu implicarea autorităților locale. Parteneriatul, practicat ca metodă la toate nivelurile, constituie o valoare adăugată foarte importantă, fapt pentru care trebuie acordată prioritate proiectelor elaborate conform acestei proceduri. Acest lucru ar ajuta foarte mult și **guvernanța la nivel teritorial**.

2.7 **Evaluarea rezultatelor:** acesta trebuie să fie un imperativ susținut fără ezitare de către Comisie. În acest scop trebuie să se elaboreze parametri și sisteme comune de evaluare a rezultatelor, atât pentru inovare, cât și pentru cercetare (un obiectiv prioritar al Comisiei și al UE). Trebuie de asemenea prevăzute forme alternative de intervenție, în cazul regiunilor sau zonelor care nu se dovedesc la înălțime sau care nu absorb fondurile, de către statele membre sau de Comisie, care ar trebui să dirijeze acest proces.

2.8 Trebuie încurajată **colaborarea public-privat**, inclusiv printr-un sistem mixt de finanțare în cazul programelor deosebit de importante sau de un interes deosebit, atât în domeniul cercetării, cât și în cel al inovării.

2.9 **Statele membre, Comisia și UE trebuie determinate** să acționeze cu mai multă hotărâre și nu trebuie să renunțe la rolul lor, din motivele enunțate în mai multe rânduri. Se impune favorizarea proiectelor interregionale, care au o logică și o sferă de acțiune europeană, iar Comisia trebuie să joace din nou un rol orientativ, inclusiv în etapa de elaborare, de execuție și, în special, în cea de evaluare a rezultatelor.

2.10 **Încurajarea îndrumării și consilierii:** CESE consideră că IMM-urile, în special microîntreprinderile, care nu au cercetători și experți printre angajați, au nevoie, pentru a compensa această deficiență, să aibă ușor acces la servicii de îndrumare și consiliere performante și adaptate. Comitetul solicită o politică de sprijinire a acțiunilor organizațiilor intermediare, în vederea încurajării activităților acestora de îndrumare și consiliere, în special prin intermediul unor contracte privind obiective regionale și prin prevederea unor posturi de consilieri pentru inovare în cadrul acestor organizații intermediare.

2.11 **Clarificarea comunicării:** în opinia CESE, comunicarea trebuie să devină mai simplă și mai clară sub aspectul obiectivelor pe care le stabilește. Abordarea ar trebui inversată, solicitându-se propuneri de jos în sus, cu convingerea că banii trebuie să ia urma ideilor, nu invers.

2.12 **Simplificarea:** simplificarea la toate nivelurile reprezintă un obiectiv preliminar. Trebuie urmărită în permanență o *strategie de simplificare*, în vederea reducerii

termenelor și costurilor, prin elaborarea unui formular unic și după principiul „o singură dată”. De asemenea, trebuie accelerate plățile și facilitate finanțările anticipate pentru întreprinderi, în special IMM-uri. În cele din urmă, trebuie armonizate regulile financiare și efectuat un singur audit, valabil în orice împrejurare.

3. Revizuirea bugetului UE, coeziunea și creșterea inteligentă

3.1 În comunicarea sa privind revizuirea bugetului, Comisia consacră un capitol lung politicii de coeziune, dar rezervă mult mai puțin spațiu PAC, de exemplu, care reprezintă încă 43 % din cheltuielile UE. Partea dedicată coeziunii se intitulează „Creșterea favorabilă incluziunii”, titlu foarte promițător, dar care rămâne să fie pus în practică.

3.2 Subcapitolele abordează absolut toate subiectele: a) Politica de coeziune și Strategia Europa 2020; b) Creșterea concentrării și a coerenței; c) Un cadru strategic comun; d) Un contract privind parteneriatul pentru dezvoltare și investiții; e) Îmbunătățirea calității cheltuielilor. Cu excepția celui din urmă, care este un obiectiv important, celelalte ar fi trebuit deja realizate.

3.3 CESE salută efortul și propunerile Comisiei de creare de sinergie între politica de coeziune și celelalte politici ale UE și ale statelor membre, inclusiv sub aspectul anumitor priorități stabilite în Strategia Europa 2020, dar consideră că trebuie să se facă apel la toate resursele, în vederea îndeplinirii obiectivelor *creșterii inteligente*.

3.4 Revizuirea bugetului ar trebui să constituie ocazia armonizării politicii de coeziune, a PAC și a Strategiei Europa 2020, ținându-se seama de Pactul de stabilitate aflat în curs de revizuire, în vederea reanalizării și reorganizării bugetului european și a bugetelor statelor din zona euro (de exemplu, educația și cercetarea nu ar trebui considerate cheltuieli curente).

3.5 **Sprijinirea IMM-urilor** reprezintă o chestiune prioritară pentru reușita propunerii. Acest lucru poate fi realizat prin simplificarea și facilitarea finanțării, printre altele grație unei asigurări de risc în cazul acordării de credite – în concordanță cu principiile enunțate cu ocazia revizuirii *Small Business Act* (SBA) – sau al unei finanțări directe a inovării, alături de o politică de îndrumare și sprijinire. Acest lucru ar putea fi facilitat și prin consolidarea asociațiilor de IMM-uri și de microîntreprinderi, la care să se facă ulterior apel. Alegerea ca instrument a subvenției, împrumutului sau a combinației dintre cele două ar trebui să rămână la latitudinea nivelului decizional corespunzător din statele membre.

4. Observații

4.1 CESE salută acțiunile pe care Comisia urmează să le desfășoare pentru a contribui la îndeplinirea obiectivelor, în special sub aspectul analizelor strategice și al informațiilor privind rezultatele obținute, disponibilizarea capitalului de risc și garanțiile destinate IMM-urilor implicate în inovare, punând la dispoziție resurse pe măsura realităților cu care se confruntă IMM-urile și microîntreprinderile.

4.2 Cele cinci domenii de specializare inteligentă identificate în comunicarea Comisiei par oarecum generale, aparținând unor sectoare și arii de referință foarte diferite între ele. Domeniile nu sunt calibrate pe specificitățile regiunilor, nu prevăd posibile sinergii cu politicile de stimulare a inovării în alte domenii de intervenție a Uniunii (concurență, agricultură, piața internă, mediu și energie, educație etc.) sau din alte programe ale UE (de exemplu, nu se face nicio trimitere la economia socială). De asemenea, nu este prevăzută implicarea partenerilor sociali sau a altor părți interesate din rândul societății civile organizate în definirea și punerea în practică a politicilor din domeniul specializării inteligente.

4.3 Pe de altă parte, nu se face nicio referire la cerința de coordonare a inițiativei europene pentru inovare cu politicile de inovare ale statelor membre, care dispun evident de mai multe resurse și au identificat și inițiat deja programe de cercetare și măsuri în sectoarele în care activitățile de C&D pot fi optimizate. Tot astfel, sunt prea puțin analizate motivele care au împiedicat sau pentru care nu s-a permis utilizarea fondurilor, aceasta fiind **cea mai gravă problemă** dintre toate. În condițiile în care Comisia Europeană nu se zgârcește cu analizele!

4.4 Comisia se gândește cu toate acestea în principal la regiunile mai favorizate, de exemplu atunci când afirmă că unele regiuni pot concura pe plan mondial, în vreme ce altele se străduiesc să ajungă la acest nivel. Aceasta nu înseamnă însă

că alte regiuni sunt rămase cu totul în urmă. Dacă se dorește o rezolvare a acestor decalaje, trebuie ca, în cadrul politicii regionale, să se acorde mai multă atenție dezvoltării regiunilor defavorizate, ceea ce reprezintă, în fond, și obiectivul politicii de coeziune în ansamblul său.

4.5 Totuși, CESE își exprimă preocuparea privind creșterea constantă a decalajelor dintre regiunile bogate și cele sărace din UE, precum și privind faptul că statele UE cele mai vulnerabile economic sunt și cele mai puțin avansate în domeniul cercetării, dezvoltării și inovării. Din noul tablou de bord reiese totuși că în țările și în regiunile rămase în urmă cel mai mare potențial de creștere se află în acest domeniu.

4.6 Comisia Europeană ar trebui să colaboreze în acest sens cu fiecare stat membru în parte pentru a se ajunge la o politică extinsă de C&D și inovare, evitându-se astfel ca regiunile înstărite să acapareze toate mijloacele și ca împărțirea să devină și mai dezechilibrată la nivel național.

4.7 Comunicarea pregătește terenul pentru utilizarea pe scară mai largă a diferitelor instrumente tehnice ale cercetării pentru a susține inovarea. Este vorba de împrumuturi cu dobândă redusă, de garanții privind împrumuturile și de capital de risc. Grupul BEI este, la rândul lui, una dintre instanțele care ar trebui să primească resurse suplimentare, destinate în mod special IMM-urilor.

Bruxelles, 14 iulie 2011

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Cartea verde privind viitorul taxei pe valoarea adăugată – Spre un sistem de TVA mai simplu, mai solid și mai eficient

COM(2010) 695 final

(2011/C 318/14)

Raportor: **dna Reine-Claude MADER**

La 1 decembrie 2011, în conformitate cu articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, Comisia Europeană a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Cartea verde privind viitorul taxei pe valoarea adăugată – Spre un sistem de TVA mai simplu, mai solid și mai eficient
COM(2010) 695 final.

Secțiunea pentru uniunea economică și monetară și coeziune economică și socială, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 24 iunie 2011.

În cea de-a 473-a sesiune plenară, care a avut loc la 13 și 14 iulie 2011 (ședința din 14 iulie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 161 de voturi pentru și 10 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Comitetul aprobă fără rezerve inițiativa Comisiei de a reflecta asupra posibilității unei revizuirii globale a sistemului TVA, o taxă al cărei regim, definit ca provizoriu în momentul introducerii sale în 1967, este ținta a numeroase critici. Cartea verde nu este decât începutul unei proceduri care se anunță lungă, dificilă și complexă, iar succesul său va fi dovada unei adevărate voințe a statelor membre de a ajunge la definirea unui sistem „mai simplu, mai solid și mai eficient”.

1.2 De-a lungul timpului, regimul actual a suferit numeroase modificări: Comisia s-a aflat la originea propunerilor de îmbunătățire ce urmăreau o eficiență sporită și adecvarea regimului la principiile pieței unice. Statele membre au acceptat mai multe măsuri privind organizarea, cooperarea între administrații sau automatizarea. Alte măsuri aveau mai ales un caracter administrativ și organizatoric. Cu toate acestea, Consiliul a opus rezistență până în prezent la propunerile de reformare a sistemului în ansamblul său.

1.3 Comitetul este de acord cu declarația Comisiei, conform căreia un sistem de TVA global ar trebui să reducă costurile operaționale pentru utilizatori, sarcinile administrative pentru administrații și tentativele de fraudare a finanțelor publice. La acestea trebuie adăugată luarea în considerare a nevoilor întreprinderilor, care – în definitiv – trebuie să administreze colectarea taxei și să preia, împreună cu consumatorii, povara ineficienței sistemului de taxare. Așa cum a afirmat anterior, Comitetul consideră că ar trebui de asemenea acordată atenție sistemului de TVA aplicabil serviciilor financiare ⁽¹⁾ și că, dacă ar urma să se introducă o nouă taxă în sectorul financiar bazată pe

fluxurile de trezorerie sau pe factori similari, Comisia ar trebui să evalueze neapărat avantajele conceperii acesteia în cadrul TVA ⁽²⁾.

1.4 O problemă foarte delicată este tratamentul aplicat operațiilor transfrontaliere. Din punct de vedere rațional, taxa ar trebui să fie percepută în statul membru de origine, similar modalităților prevăzute pentru comerțul intern; date fiind dificultățile de reglementare între statele membre, Consiliul a ales soluția cea mai simplă, aceea de a percepe taxele în statul membru de destinație, o regulă care prezintă totuși excepții, în principal în ceea ce privește serviciile. Comisia propune acum soluții alternative, dar se știe că o soluție perfectă este greu de găsit.

1.4.1 Comitetul consideră că, în orice eventualitate, trebuie evitate schimbările radicale, adoptând o politică a pașilor mărunți; soluția bazată pe impozitarea generală în statul membru de destinație, păstrând principiile actualului sistem, ar fi probabil cea mai bună. În același timp, va fi necesar să se generalizeze adoptarea mecanismului de taxare inversă, mai întâi în mod facultativ și apoi generalizat și obligatoriu. În acest context, în vederea simplificării administrative, trebuie înființat neapărat un ghișeu unic pentru întreprinderi.

1.5 Cartea verde își propune să colecteze comentariile și propunerile tuturor părților interesate, astfel încât să fie formulate la sfârșit propunerile Comisiei. În acest scop, documentul pune 33 de întrebări, imposibil de rezumat, dar la care Comitetul oferă răspunsuri. Pentru detalii, cf. capitolul 5 al documentului de față.

⁽¹⁾ A se vedea avizul CESE (JO C 224, 30.8.2008, p. 124) privind Propunerea de directivă a Consiliului de modificare a Directivei 2006/112/CE privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată în ceea ce privește tratamentul aplicat serviciilor financiare și de asigurări [COM(2007) 747 final - 2007/0267 CNS].

⁽²⁾ A se vedea avizul CESE (JO C 248, 25.8.2011, p. 64) privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliul, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor: „Impozitarea sectorului financiar” [COM(2010) 549 final].

2. Introducere

2.1 Îmbunătățirea sistemului de TVA face parte de mulți ani din prioritățile politicii fiscale a Comisiei. Această taxă, adoptată de UE în 1967 ca sistem comun de taxare pentru toate statele membre, reprezintă o parte importantă (mai mult de 20 %) din veniturile acestora. În plus, o parte din TVA contribuie la bugetul UE, fiind evident, ca atare, interesul direct al Comisiei de a-și proteja interesele prin aplicarea taxei cât mai eficient posibil.

2.2 Deși contribuie substanțial la veniturile statelor membre, regimul de TVA este departe de a fi satisfăcător și face obiectul a numeroase critici din partea statelor membre și a altor părți interesate, în special întreprinderile și consumatorii. De mult timp, Comisia încearcă să răspundă acestor critici și să introducă propuneri de îmbunătățire a eficienței și adecvarea regimului la regulile și principiile pieței unice. Trebuie recunoscut că, adesea, eforturile sale s-au izbit de opoziția – mai mult sau mai puțin fățișă – a statelor membre.

2.3 Trebuie spus deschis și fără rețineri că, în domeniul fiscal, voința de coeziune europeană este îngrădită de preocuparea sau chiar necesitatea ca fiecare stat membru să-și protejeze propriile mijloace de finanțare. În momentul în care consideră că anumite reguli i-ar putea leza interesele sau că i-ar putea spori cheltuielile sau procedurile administrative, statul respectiv își exprimă dezacordul într-un mod mai mult sau mai puțin deschis, adesea pe o cale nu prea străvezie.

2.4 Desigur, toate acestea se întâmplă în detrimentul unei politici europene comune, dar oferă o explicație a eșecului înregistrat de Comisie de-a lungul anilor, în pofida eforturilor sale laudabile. Cu toate acestea, au fost obținute succese semnificative în domeniul raționalizării și informatizării procedurilor, al reducerii costurilor pentru administrații și contribuabili, precum și în termeni de cooperare administrativă și judiciară.

2.5 Deși este conștientă de probleme și obstacole, Comisia revine acum asupra obiectivului urmărit constant, acela de reformare a sistemului în ansamblul său, astfel încât să devină coerent cu principiile pieței unice, luând în considerare toate părțile interesate. Urmărind respectarea procedurilor obișnuite, Cartea verde pune o serie de întrebări privind diversele aspecte ale sistemului de TVA. Răspunsurile furnizate vor sta la baza propunerilor pentru un nou sistem „mai simplu, mai solid și mai eficient”. Prin avizul de față, CESE oferă contribuția sa, de reprezentant al grupurilor de interese socioeconomice.

3. Observații generale

3.1 Comisia subliniază – pe bună dreptate – efectele pe care criza le-a avut asupra finanțelor publice, mai ales în ce privește deplasarea centrului de greutate către impozitelor directe, în raport cu fiscalitatea indirectă: cota din totalul veniturilor reprezentată de TVA, menținută până în prezent la aproximativ 22 %, cunoaște o tendință de creștere. Aceasta este rezultatul unei politici orientate în general spre îmbunătățirea competitivității, prin reducerea impozitării muncii și a întreprinderilor. CESE observă că, deși reprezintă un semnal pozitiv, aceasta **nu**

trebuie să determine **creșterea cotei de TVA în directiva-cadru**, ceea ce ar însemna, între altele, o povară suplimentară insuportabilă pentru lucrători și consumatori.

3.2 Îmbunătățirea mecanismului „presupune implementarea unui sistem de TVA global” care ar trebui, în opinia Comisiei, să reducă costurile operaționale pentru utilizatori, sarcinile administrative pentru administrații și **tentativele de fraudă**. În legătură cu acest aspect, Comitetul împărtășește îngrijorările Comisiei: în mai multe rânduri, avizele sale au atras atenția asupra faptului că TVA este impozitul din UE cel mai supus evaziunii și că evaziunea reprezintă o sursă importantă de finanțare a criminalității organizate și a terorismului. Fenomenele interdependente de evaziune, criminalitate și spălarea de bani legată de acestea reprezintă o **amenințare majoră la nivel mondial pentru societate**. Comitetul insistă ca noile reguli să fie examinate ținându-se seama de **„etanșeitatea” acestora la atacurile frauduloase**.

3.3 Cartea verde nu ignoră aspectele referitoare la întreprinderi: gestionarea și administrarea TVA (Comitetul adăugând aici și contenciosul) reprezintă o parte majoră a costurilor administrative ale întreprinderii, într-o așa de mare măsură încât o mare parte a IMM-urilor se abțin de la a participa la comerțul internațional. Comitetul atrage încă o dată atenția asupra necesității ca **gestionarea TVA să devină mai flexibilă, mai simplă și mai puțin oneroasă**, dat fiind că utilizatorii finali, consumatorii, sunt cei care suportă consecințele neajunsurilor.

3.4 O altă temă importantă este posibilitatea **introducerii unei taxe unice**, considerată a fi „un impozit ideal pe consum”. Comitetul este de acord cu Comisia că este aproape imposibil să se atingă acest scop și o **sprijină** cu hotărâre în eforturile sale de **reducere sau eliminare a cazurilor prea numeroase de scutiri, exceptări, de aplicare a unor cote reduse sau preferențiale**, aceste facilități reducând cu 45 % veniturile ce ar putea fi teoretic obținute dacă s-ar aplica cota obișnuită. Va fi nevoie de găsirea unui echilibru rezonabil între necesitățile bugetare și cauzele sociale și economice adiacente acestor facilități, mai ales în legătură cu serviciile locale și cu cele care necesită o cantitate importantă de mână de lucru.

3.5 Așa cum a subliniat în avizul său privind *impozitarea sectorului financiar* (ECO/284 – CESE 991/2011), CESE consideră că trebuie revizuit modul în care este tratat sectorul financiar în cadrul regimului de TVA.

4. Tratatamentul TVA al operațiilor transfrontaliere în cadrul pieței unice

4.1 În momentul adoptării sale în 1967, sistemul de TVA între statele membre, bazat pe impozitarea în țara de destinație, era definit ca *provizoriu*, sistemul *definitiv* urmând să prevadă impozitarea în țara de origine. După 44 de ani, sistemul provizoriu este încă în vigoare. Din punct de vedere rațional, **taxa ar trebui să fie percepută în statul membru de origine**, în aceleași condiții ca ale comerțului interior, cu excepția reglementării diferenței de cotă datorată statului membru de

destinație. Din cauza problemelor existente la origine și persistente încă în parte, Consiliul a ales **soluția cea mai simplă, perceperea taxei în statul membru de destinație**, această abordare fiind încă utilizată și în prezent, deși cu importante excepții în ceea ce privește în special serviciile telematice transfrontaliere.

4.2 În trecut, Comisia a încercat în două rânduri să obțină acordul Consiliului pentru o uniformizare a regimului de TVA, bazată pe principiul percepției taxei în țara de origine. Aceste tentative s-au soldat cu un eșec, din cauza unor serioase probleme de punere în aplicare. În 2007, Comisia a studiat un sistem de **taxare la origine, prevăzând o impozitare cu 15 % și lăsând statului membru de destinație opțiunea de a percepe sau de a rambursa, după caz, deficitul sau excedentul perceput în raport cu propria sa cotă de impozitare**. Cu toate acestea, Consiliul nu a dat niciun răspuns acestei propuneri.

4.3 Comitetul recunoaște că problema este complexă și că, date fiind nivelurile diferite de taxare și diferențele de proceduri administrative încă existente în ciuda eforturilor de armonizare depuse de Comisie, **este dificil să se găsească o soluție perfectă**. Cu toate acestea, **nu pot fi ignorate progresele înregistrate** sau cele pe cale să fie realizate în materie de taxare a prestărilor de servicii⁽³⁾, de îmbunătățire a sistemelor de impozitare⁽⁴⁾, de cooperare administrativă și de ghișeu unic⁽⁵⁾, de bună guvernare și de combatere a fraudei⁽⁶⁾.

4.4 Cartea verde este un pas în direcția bună, dat fiind că încearcă să strângă date utile în vederea propunerii unor îmbunătățiri. Bazându-se pe experiența trecutului și pe situația actuală, Comitetul ar dori **mai degrabă o politică a pașilor mici, decât adoptarea unor soluții radicale**. Din aceste motive, CESE consideră că soluția menționată la punctul 4.2 din propunerea Comisiei, și anume **generalizarea impozitării în statul membru de destinație și menținerea principiilor sistemului actual** (punctul 4.2.1), cu adoptarea treptată (mai întâi facultativă și apoi obligatorie) a **mecanismului de taxare inversă** (punctul 4.2.2), este cea mai bună. Totodată, prin înființarea unor ghișee unice trebuie să se garanteze că întreprinderile își pot achita obligațiile fiscale transfrontaliere cu cheltuieli birocratice cât mai mici.

5. Răspunsuri la întrebările ridicate în comunicare

5.1 Sistemul de TVA pentru tranzacțiile intra-UE (Î.1): sistemul actual nu este perfect, dând naștere mai multor

⁽³⁾ Avizul CESE referitor la reglementările privind locul prestărilor de servicii, JO C 117, 30.4.2004, p. 15.

⁽⁴⁾ Avizul CESE privind îmbunătățirea funcționării sistemelor fiscale pe piața internă (Fiscalis 2013) (JO C 93, 27.4.2007, p. 1), Avizul CESE privind promovarea bunei guvernări în chestiuni fiscale (JO C 255, 22.9.2010, p. 61), Avizul CESE pe tema TVA: combaterea fraudei (JO C 347, 18.12.2010, p. 73).

⁽⁵⁾ Avizul CESE privind simplificarea sistemului TVA (JO C 267, 27.10.2005, p. 30).

⁽⁶⁾ Avizul CESE privind aplicarea măsurilor anti-abuz în domeniul impozitării directe (JO C 77, 31.3.2009, p. 139).

neajunsuri, cauzate în principal de numeroasele facilități, exceptări, scutiri etc. acordate statelor membre. Acestea fiind zise, trebuie recunoscut că sistemul **funcționează de prea mult timp pentru a putea fi modificat rezonabil în mod radical**, reorientarea lui radicală putându-se dovedi dezastruoasă. Ar fi mai bun un efort de **concentrare asupra aplicării principiilor de bună guvernare**, amintite în repetate rânduri de Comisie, efort sprijinit de Comitet prin avizele sale. Aceste principii sunt rezumate în documentul care însoțește Cartea verde⁽⁷⁾. **Obstacolele majore din calea fructificării la maxim a avantajelor au de-a face mai puțin cu principiile**, cât – mai ales – cu aplicarea lor necorespunzătoare și cu rezistența la schimbare a administrațiilor din statele membre.

5.2 TVA și autoritățile publice (Î.3): în principiu, exceptările acordate organismelor publice care exercită activități aflate în concurență cu cele ale operatorilor privați (de exemplu, transporturi, servicii medicale) se justifică prin finalitățile sociale specifice ale serviciului public. Cu toate acestea, trebuie recunoscut că furnizorii privați îndeplinesc adesea o **funcție complementară** în raport cu neajunsurile sau deficiențele serviciilor publice. Fără îndoială, există o **denaturare a concurenței**, un efect care este atenuat în general prin noi forme de **cooperare**. În orice caz, consumatorul poate alege să plătească mai puțin și să utilizeze serviciile publice sau mai mult și să le utilizeze pe cele private. Cu excepția cazurilor în care un serviciu sau altul nu este utilizabil (de exemplu, mijloacele de transport), alegerea între cele două se bazează adesea pe **evaluarea calității**.

5.2.1 Comitetul consideră că o soluție echitabilă și favorabilă consumatorilor ar consta în menținerea scutirii serviciilor publice și în extinderea acestei situații la serviciul privat atunci când furnizează un serviciu indispensabil în absența serviciului public corespunzător. Comitetul este conștient de dificultățile de aplicare a acestui principiu, dar, pe de altă parte, nu se poate admite obligația impusă consumatorilor domiciliați în localități mai defavorizate de a plăti mai mult pentru servicii care le-au fost oferite fără a putea alege. Pentru a evita denaturarea concurenței cu sectorul privat, exceptarea ar trebui să se limiteze, în orice caz, la funcții de interes public⁽⁸⁾.

5.3 Scutiri de TVA (Î.6): **scutirile acordate statelor membre** înainte de 1 ianuarie 1978 nu mai au nicio rațiune și **ar trebui eliminate**. Ca privilegiu negociat de statele membre în epoca întemeierii UE sau imediat după aceea, acestea constituie în prezent o deviere inadmisibilă de la principiile pieței unice. Același raționament este valabil și pentru noile state membre, pentru care scutirile pot dispărea treptat, în funcție de îmbunătățirea nivelului de viață, cu fixarea totodată a unor parametri de transparență pentru evaluarea în acest sens.

⁽⁷⁾ Commission Staff Working Paper, SEC(2010)1455, din 1.12.2010.

⁽⁸⁾ Servicii de interes general (SIG) – Protocolul Conferinței interguvernamentale nr. 26, 23.7.2007.

5.3.1 **Scutirile în favoarea anumitor activități de interes general sau a altor activități** sunt mai complexe și necesită o abordare mai nuanțată. Și unele și celelalte depind de orientările politice și de politicile economice ale fiecărui stat membru. Deși contrazic principiile pieței unice, scutirile pot fi utilizate ca instrument de **sprijinire a unei politici naționale de creștere și de ocupare a forței de muncă**. În orice caz, o viitoare politică de bună guvernanta nu ar trebui să permită acest tip de scutiri decât ca **măsuri excepționale și temporare**. Așa cum a afirmat anterior, în avizul său privind sistemul de TVA aplicabil serviciilor financiare⁽⁹⁾, Comitetul ar saluta o abordare legislativă mai cuprinzătoare, pentru a se elimina dificultățile de interpretare și problemele nerezolvate care subzistă. În plus, în ceea ce privește posibila introducere a unei taxe pe tranzacțiile financiare⁽¹⁰⁾, Comisia ar trebui să evalueze avantajele conceperii acestora în cadrul TVA, astfel încât să asigure un demers mai ușor din punct de vedere administrativ pentru sector și să reducă povara taxei pe valoare adăugată nerecuperabile.

5.3.2 Un caz special este reprezentat de **scutirile acordate IMM-urilor în unele state membre, care ar trebui eliminate**. Este binecunoscut faptul că, în toate țările, evaziunea în domeniul TVA este o problemă serioasă. Existența unei „evaziuni legale” în țările vecine nu face decât să accentueze recursul transfrontalier la servicii și cumpărarea de produse din aceste țări. Pentru țările fără excepții, aceasta are o dublă consecință: slăbirea combaterii evaziunii ilegale și denaturarea concurenței în detrimentul IMM-urilor care respectă regulile.

5.4 Impozitarea transportului de pasageri (Î.7): răspunsul nostru reflectă spiritul comentariilor formulate ca răspuns la Î.3 (punctul 5.2). Ar trebui aplicată **tuturor mijloacelor de transport, inclusiv transportului aerian** (ceea ce, de altfel, pare să se întâmple deja).

5.5 Probleme legate de dreptul de a deduce TVA-ul (Î.9): aceasta este **una din problemele majore pentru întreprinderi**, fiind complicată, greu de aplicat în mai multe cazuri, sursă de diferende, litigii și amenzi. În plus, se bazează pe un **principiu inechitabil**, așa cum a reamintit Comisia: dreptul de a deduce (dar și cel de a vărsa TVA) apare în momentul furnizării bunului sau al prestării serviciului, indiferent dacă cumpărătorul sau clientul a plătit sau nu. Rău-platnicii dobândesc de asemenea ceea ce Comisia numește un „avantaj în materie de flux de trezorerie”, care însă ar putea fi considerat un **venit sigur**

⁽⁹⁾ A se vedea avizul CESE (JO C 224, 30.8.2008, p. 124) privind Propunerea de directivă a Consiliului de modificare a Directivei 2006/112/CE privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată în ceea ce privește tratamentul aplicat serviciilor financiare și de asigurări [COM(2007) 747 final - 2007/0267 CNS].

⁽¹⁰⁾ A se vedea avizul CESE (JO C 248, 25.8.2011, p. 64) privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliul, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor: „Impozitarea sectorului financiar” [COM(2010) 549 final].

pentru autoritatea de impozitare, anticipat de vânzător sau furnizor și chiar o garanție în caz de insolabilitate a cumpărătorului sau clientului⁽¹¹⁾.

5.5.1 O altă problemă serioasă este reprezentată de **deducerea TVA prin compensare, în momentul în care rezultă un sold pozitiv pentru persoana impozabilă**. În anumite state membre, rambursarea se face cu **întârzieri considerabile**, afectând fluxul de numerar al întreprinderilor și determinând adesea falimentul acestora. Statele membre obiectează pe bună dreptate că sistemul de compensare implică un anume risc de fraudă, însă tot lor le revine sarcina de a institui controale rapide. Consecințele propriei ineficiențe sunt suportate de întreprinderi.

5.5.2 Comitetul este de acord cu argumentele Comisiei în favoarea **sistemului contabilității de casă ca posibilă soluție echitabilă și neutră în comerțul intracomunitar**, mai ales din punctul de vedere al fluxului financiar al întreprinderilor. Însă această soluție nu este posibilă în comerțul intracomunitar decât prin crearea unui **sistem de compensare ce utilizează ghișeu unic**, în termenii propuși de Comisie, acest sistem întâmpinând însă mai multe dificultăți de implementare.

5.6 TVA-ul aplicabil serviciilor internaționale (Î.11): Importanța **serviciilor internaționale**, în special cele furnizate în mediu **electronic**, impune adoptarea de reguli speciale pentru acestea. Cu toate acestea, componenta imaterială face ca, adesea, controlul aplicării TVA-ului să fie dificil, mai ales atunci când este vorba de furnizori de servicii destinate persoanelor private (software, muzică, etc.). Aceste controale sunt imposibile atunci când sediul central al furnizorilor este situat în afara UE. Atât OCDE, cât și Comisia studiază problema, dar soluționarea acesteia nu pare nici facilă, nici imediată.

5.6.1 Principalele probleme constau într-o importantă **denaturare a concurenței** între serviciile furnizate în interiorul UE în raport cu cele din exterior, dat fiind că nu există multe mijloace eficiente pentru a rezolva situația, cu excepția unor eventuale **acorduri internaționale de cooperare între autoritățile fiscale**. În orice caz, Comitetul se pronunță **împotriva unor măsuri** de tipul celor adoptate în Canada, care constau în **taxarea consumatorilor, cu verificarea online a plăților** efectuate de aceștia. În afara inconvenientului plății TVA-ului de către consumatori la fiecare operație de cumpărare, aceste controale reprezintă o **ingerință inadmisibilă în viața privată a cetățenilor**.

⁽¹¹⁾ Restituirea TVA pentru bunurile sau serviciile care rămân neplătite implică în multe țări proceduri lungi, complicate și costisitoare.

5.7 Legislația Uniunii în materie de TVA (Î.13): articolul 113 din Tratat acordă Consiliului toate competențele în materie de **armonizare a legislației** privind TVA-ul, astfel încât nu există nicio constrângere în alegerea instrumentului, care poate fi o directivă sau un regulament. Dată fiind experiența trecutului și tendința statelor membre de a interpreta dispozițiile în funcție de propriile interese, un **regulament al Consiliului este fără îndoială cea mai bună soluție**. Cu toate acestea, dispozițiile unui astfel de regulament ar trebui să se restrângă în mod realist la câteva aspecte fundamentale: domeniul de aplicare, definiția persoanelor impozabile, scutiri, cooperarea administrativă, combaterea fraudei. Cu cât însă vor fi mai amănunțite dispozițiile, cu atât vor crește dificultățile de a se ajunge la un consens în cadrul Consiliului, astfel încât va fi necesar să se recurgă la directive de punere în aplicare.

5.7.1 Norme de punere în aplicare (Î.14): soluția de a autoriza Comisia să adopte decizii de execuție ar fi una bună, însă deja în 1997 Consiliul a respins-o. Rămâne de văzut dacă acest acord poate fi atins printr-o decizie luată cu majoritate de voturi. Regula unanimității (prerogativa Consiliului) ar putea cu greu să fie eludată printr-o delegare de competențe către Comisie. O decizie favorabilă ar fi bine-venită, dar Comitetul se îndoiește că ar fi altceva decât un **proiect nerealist**.

5.7.2 Orientări privind noile reguli legislative (Î.15): publicarea orientărilor Comisiei ar fi utilă pentru acele state membre care li s-ar conforma. Faptul că nu sunt obligatorii ar putea da naștere la neajunsuri: unele persoane impozabile sau chiar administrații ar putea provoca **litigii** pe baza neaplicării sau a aplicării defectuoase a orientărilor fără valoare legală. Astfel, **justiția ar trebui să aprecieze, în fiecare caz, în legătură cu temeiul plângerilor care invocă orientările a căror valabilitate ar fi contestată**.

5.7.3 Îmbunătățirea procesului legislativ (Î.16): în acest context ar trebui să se vorbească nu atât de măsurile de îmbunătățire, cât de o **schimbare de abordare și de metodă**. În **fazele inițiale ale procesului**, Comisia adoptă o atitudine de transparență și de deschidere: consultări prealabile cu statele membre, convocarea comitetelor sale consultative, cărți verzi, contacte cu părțile interesate. Aceasta la început: în etapele ulterioare, procedurile Consiliului devin mai puțin transparente și mai puțin deschise la ofertele de dialog venite din exterior.

5.7.4 În **fazele finale** (la nivel național), îmbunătățirile ar putea consta într-o accelerare a procesului legislativ de adoptare a directivelor și regulamentelor de execuție. În special acestea din urmă suferă de lipsă de claritate și precizie, ceea ce îngreunează respectarea regulilor de către operatori și – adesea – chiar de administrații. La nivel european, ar trebui stabilită o perioadă rezonabilă între data limită pentru transpunerea directivei de către statele membre și intrarea în vigoare a noilor măsuri.

5.8 Derogări acordate statelor membre (Î.17): doar simpla consultare a listei, care constă în mai mult de o sută de

derogări, arată că statele membre – și unele în special – utilizează excesiv posibilitatea acordării acestor facilități și a prelungirii valabilității lor. Comisia subliniază pe bună dreptate că acest amalgam determină confuzii, costuri, denaturări ale concurenței și adesea facilitează fraudă, solicitând mai multe competențe pentru acordarea de derogări rapide și adecvate. Comitetul este de acord, dar solicită în același timp o revizuire globală, astfel încât să existe siguranța că derogările actuale încă sunt justificate.

5.8.1 Procedura de acordare a derogărilor (Î.18): procedura actuală este lentă, iar solicitarea unor noi competențe pentru accelerarea procedurii este justificată. În același timp, criteriile de acordare ar trebui, în opinia Comitetului, să fie mai riguroase, iar lista derogărilor să fie actualizată constant și să poată fi consultată ușor și rapid.

5.9 Structura actuală a ratelor de TVA (Î.19): actuala structură a ratelor reprezintă fără îndoială o **deviere de la principiile pieței unice**. Rămâne de văzut dacă – și în ce măsură – diferențele între rate nu constituie o **metodă de ajustare a situațiilor specifice** ale unei activități sau alteia. În ceea ce privește **ratele diferite aplicate unor produse similare**, în special serviciile online în raport cu produsele și serviciile cu conținut similar, Comitetul observă că, în general, consumatorul este cel care profită de prețurile reduse. În ceea ce privește produsele, cheltuielile de expediție tind să se echilibreze într-o anumită măsură cu costurile operaționale din comerțul tradițional, dat fiind că aceeași rată de TVA i-ar putea afecta pe cumpărătorii online. Pentru servicii, chestiunea rămâne deschisă și merită aprofundată. În sfârșit, produsele similare ar trebui, ca regulă generală, să fie impozitate la fel.

5.9.1 Cote reduse de TVA (Î.20): Dispariția ratelor reduse poate părea preferabilă, însă această ipoteză este **nerealistă**. Lista ar trebui fără îndoială **redușă** sau în orice caz, supusă unei revizuirii riguroase. De exemplu, anumite facilități acordate de mult timp sunt pur și simplu inadmisibile, date fiind schimbările intervenite între timp.

5.9.2 Crearea unei **liste de rate reduse** obligatorii și aplicate uniform este o ipoteză seducătoare, dar la fel de **nerealistă**. Ratele reduse sunt utilizate în fiecare stat membru ca o puternică pârghie de politică economică și, adesea, din cauze sociale sau chiar politice. Oricum, **statele membre nu vor putea accepta niciodată să renunțe la acordarea individuală a unor rate reduse**. **Raționamentul s-ar putea schimba** doar dacă Europa va căpăta o **guvernare de tip economic** care să reglementeze univoc politicile economice ale tuturor statelor membre.

5.10 Problemele privind regulile actuale (Î.21): sunt cele cu care operatorii, vânzătorii și cumpărătorii se confruntă în termeni de formalități administrative și sunt legate de **numeroasele reguli** impuse de ambele părți ale frontierelor, **adesea diferite și care se suprapun**. În acest context trebuie menționate în special următoarele: declarațiile recapitulative,

obligățiile de ținere a evidenței, de probă, de declarare, de facturare (factură electronică), de înregistrare în alte state membre, distincția furnizare/prestare de servicii. Problemele de **limbă** determină de asemenea costuri și riscuri de neînțelegeri periculoase.

5.10.1 Rezolvarea problemelor (Î.22): soluțiile au fost sugerate de Comisia însăși, prin mai multe directive și recomandări care vizează **simplificarea administrativă**, între altele prin crearea unui **ghișeu unic**, **crearea unui număr european de identificare a operatorilor** sau **informizarea administrațiilor**. Problema este că administrațiile nu au pus în aplicare aceste măsuri decât îngrădit, adesea în mod diferit și cu întârzieri considerabile. **Armonizarea și coordonarea** procedurilor devin astfel un **obiectiv prioritar**, mai important chiar decât simplificarea⁽¹²⁾.

5.11 Scutirile acordate întreprinderilor mici (Î.24): revizuirea generală a regimului scutirilor **ar putea fi necesară din puncte de vedere diferite**: denaturarea condițiilor de concurență, monitorizarea persistenței motivelor originare care justificau scutirile, impactul asupra bugetului fiecărui stat membru, situația economică generală, consecințele pentru competitivitate, ocuparea forței de muncă și consumatori, coerența cu obiectivele Strategiei Europa 2020. Însă chestiunea prezintă în substanță **importante aspecte politice** și rămâne de văzut dacă Consiliul are voința de a se ocupa de această problemă.

5.12 Nevoile micilor fermieri (Î.26): în măsura în care această măsură îi privește pe *micii* agricultori, problema ar trebui să se refere, în majoritatea cazurilor, doar la traficul transfrontalier de vecinătate. Dată fiind importanța sa relativ modestă, ar putea fi prevăzut un sistem de scutire **generală**.

5.13 Ghișeul unic (Î.27): Comitetul confirmă toate observațiile⁽¹³⁾ făcute privind propunerile de instituire a **ghișeului unic**⁽¹⁴⁾. Ghișeul unic ar reprezenta o **soluție bună** pentru reducerea costurilor și pentru simplificarea administrativă în momentul în care va fi găsită o soluție globală și coordonată la **problemele numeroase rămase în suspensie**: crearea unui registru electronic recunoscut în toată UE, abolirea obligației de a efectua transferuri financiare directe între persoana obligată la plata taxei și statul membru creditor, armonizarea mai multor reguli naționale, în special cele care se referă la perioadele de raportare.

⁽¹²⁾ În acest sens, Comitetul s-a exprimat în repetate rânduri: Avizul CESE privind sistemul comun de TVA (reformare) (JO C 74, 23.3.2005, p. 21), Avizul CESE privind TVA – Normele privind facturarea (JO C 306, 16.12.2009, p. 76) și celelalte avize ale CESE citate ca referință în acest text.

⁽¹³⁾ Avizul CESE privind simplificarea sistemului TVA (JO C 267, 27.10.2005, p. 45).

⁽¹⁴⁾ COM(2004) 728 final.

5.14 Tranzacții transfrontaliere (Î.28): răspunsul este prezent implicit în termenii în care este pusă întrebarea: regulile actuale creează desigur dificultăți întreprinderilor sau grupurilor intraeuropene, precum și administrațiilor. Regulile minuțioase care se aplică în domeniu sunt în mod necesar complexe pentru întreprinderi (care trebuie să le respecte) și pentru administrații (care au sarcina să le controleze). Deși nu fără neajunsuri, o soluție ar putea fi **considerarea multinaționalelor ca persoane impozabile doar în raport cu legislația țării în care se găsește sediul lor principal**, oricare ar fi țara de origine sau de destinație, cu excepția cazurilor în care **compensarea se face pentru sume plătite în plus sau în minus prin intermediul unui ghișeu unic**. Principalul inconvenient ar putea fi riscul sporit de fraudă. În concluzie, problema este așa de complicată încât doar un **grup de studiu**, alcătuit din specialiști în domeniu, din administrații și grupuri, ar putea fi în măsură să **avanseze propuneri rezonabile**.

5.15 Sinergii cu alte dispoziții legislative (Î.29): Comitetul a răspuns deja în mod amănunțit la această întrebare prin avizul său *Promovarea bunei guvernante în chestiuni fiscale*⁽¹⁵⁾. În acest document, CESE sublinia necesitatea **coordonării directivelor privind TVA-ul (directivile „vamale”) cu cele privind impozitarea indirectă și cu directivele privind combaterea spălării banilor**. De asemenea, Comitetul considera absolut necesară o **cooperare structurată și o colaborare organizată structural între diversele organisme** însărcinate cu combaterea evaziunii și a criminalității organizate. În aceste domenii, la nivelul UE nu a fost făcut nimic, iar propunerile Comisiei par să nu fi primit nici cea mai mică atenție.

5.16 Colectarea TVA-ului (Î.30): printre cele patru soluții propuse, cea de-a doua, care prevede o **bază centrală de date** cu toate datele privind facturarea, pare de departe cea mai bună: simplă și eficientă în combaterea fraudei. Facturarea electronică implică însă costuri importante pentru întreprinderi. Acestea fiind zise, specialiștii din cadrul administrațiilor și al întreprinderilor sunt cei care au ultimul cuvânt. În ce îl privește, Comitetul observă că principalul aspect pozitiv îl reprezintă faptul că **aceasta pare să fie cea mai bună metodă de combatere a fraudei**.

5.17 Sistemul opțional de plăți divizate (Î.31): Comitetul își exprimă **perplexitatea privind alegerea unui sistem de plăți „divizate”**, în termenii propuși în primul model de la punctul 5.4.1 din Cartea verde și consideră că impunerea unei duble plăți pentru fiecare tranzacție complică operațiile de contabilitate și înmulțește riscul erorilor. În plus, unii experți consideră că **acest model nu este în mod sigur o garanție absolută și infailibilă împotriva fraudei cu o firmă „fantomă”** (frauda de tip *carousel*). În orice caz, și ipoteza unui **sistem facultativ** pare că trebuie **evitată**, dat fiind că ar fi contrară principiului armonizării, care cuprinde deja prea multe excepții.

⁽¹⁵⁾ Avizul CESE privind promovarea bunei guvernante în chestiuni fiscale, JO C 255, 22.9.2010, p. 61.

5.18 Relațiile dintre operatori și autoritățile fiscale (Î.32): în comunicarea sa din decembrie 2008 ⁽¹⁶⁾, Comisia trasase deja orientările (planul de acțiune) pentru politica de **îmbunătățire a relațiilor dintre operatori și autoritățile fiscale, la nivelul statelor membre**. Comitetul își prezentase comentariile și propunerile într-un **aviz** ⁽¹⁷⁾ în care, deși își exprima acordul cu privire la propunerile Comisiei (în mare, similare cu cele din Cartea verde), sublinia **necesitatea de a se acorda o mai mare atenție protecției datelor privind operatorii; ca administrațiile să-și asume responsabilitatea în raport cu contribuabilii în caz de eroare sau de abuz de putere; de a se adopta o abordare mai echitabilă a responsabilității solidare**. De asemenea, nu trebuie uitate recomandările făcute în repetate rânduri în legătură cu – între altele – necesitatea unor informații clare, disponibile în timp rapid și accesibile prin internet și a ajutorului pe care autoritățile naționale trebuie să-l acorde operatorilor în relațiile acestora cu administrațiile altor state membre.

Bruxelles, 14 iulie 2011

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

⁽¹⁶⁾ COM(2008) 807 final, care însoțește COM(2008) 805 final – 2008/0228 (CNS).

⁽¹⁷⁾ Avizul CESE privind evaziunea fiscală legată de import, JO C 277, 17.11.2009, p. 112.

ANEXĂ

la Avizul Comitetului Economic și Social European

Textul avizului secțiunii care a fost respins în favoarea amendamentului adoptat în Adunarea plenară

Punctul 1.3:

„Comitetul este de acord cu declarația Comisiei, conform căreia un sistem de TVA global ar trebui să reducă costurile operaționale pentru utilizatori, sarcinile administrative pentru administrații și tentativele de fraudare a finanțelor publice. La acestea trebuie adăugată luarea în considerare a nevoilor consumatorilor, care – în definitiv – sunt cei chemați să contribuie prin taxe și să preia povara ineficienței.”

Rezultatul votării: 81 de voturi pentru, 45 de voturi contra și 29 de abțineri.

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Consiliu, către Parlamentul European și către Comitetul Economic și Social European „Îndepărtarea obstacolelor fiscale transnaționale din calea cetățenilor UE”

COM(2010) 769 final

(2011/C 318/15)

Raportor: **dĭ FARRUGIA**

La 20 decembrie 2010, în conformitate cu articolul 113 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, Comisia a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Comunicarea Comisiei către Consiliu, Parlamentul European și Comitetul Economic și Social European „Îndepărtarea obstacolelor fiscale transnaționale din calea cetățenilor UE”

COM(2010) 769 final.

Secțiunea pentru uniunea economică și monetară și coeziune economică și socială, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 24 iunie 2011.

În cea de-a 473-a sesiune plenară, care a avut loc la 13 și 14 iulie 2011 (ședința din 14 iulie 2011), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 74 de voturi pentru, niciun vot împotriva și 5 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Existența unor jurisdicții fiscale diferite în cadrul UE impune o povară suplimentară asupra cetățenilor UE care lucrează, investesc și desfășoară activități în altă țară, din cauza dublei impunerii și a suprapunerii cerințelor administrative. Aceste condiții generează în prezent obstacole în calea bunei funcționări a pieței unice și știrbesc drepturile fundamentale ale cetățenilor UE. Întreprinderile mici sunt în general afectate în mod disproporționat de aceste obstacole.

1.2 CESE consideră că normele fiscale în vigoare în Uniune nu sunt în măsură să împiedice discriminarea cetățenilor din diverse țări și să elimine obstacolele din calea liberei circulații a persoanelor, bunurilor, serviciilor și capitalurilor.

1.3 În vederea soluționării acestor probleme, Comitetul recomandă următoarele acțiuni menite să elimine dubla impunere și să promoveze simplificarea administrativă în situațiile transfrontaliere:

- crearea unor servicii de ghișeu unic care să permită cetățenilor să obțină informații, să-și plătească impozitele și să primească certificatele și documentele necesare pentru a fi folosite în întreaga UE;
- simplificarea procedurilor administrative aplicate în situațiile transfrontaliere, care trebuie realizată pe o bază bilaterală sau multilaterală în toate statele membre, inclusiv, printre altele, eliminarea dublei impunerii și utilizarea instrumentelor administrative pentru garantarea aplicării integrale a numerelor acorduri existente în domeniul dublei impunerii;
- notificarea prealabilă a deciziilor fiscale privind cantitatea definitivă a impozitului datorat, adaptate în mod specific pentru contribuabil;

- crearea unui observator independent al fiscalității transfrontaliere, care, după o perioadă inițială de funcționare sub auspiciile Comisiei Europene, dispunând de resurse specifice și având funcții clare, ar trebui să fie transformat concomitent, într-o perioadă de trei ani, într-o instituție cu personalitate juridică proprie de drept public, având statutul de agenție strategică. Observatorul are obiectivul de a dobândi, în mod continuu, o cunoaștere detaliată și practică a barierelor fiscale existente și a evoluției acestora, a cărui misiune încredințată să includă:
 - analizarea obstacolelor fiscale denunțate de cetățenii UE;
 - efectuarea unor investigații pentru depistarea altor obstacole;
 - analizarea eficienței eforturilor desfășurate în prezent pentru eliminarea obstacolelor;
 - evaluarea efectelor chestiunilor din sfera de acțiune a observatorului asupra cetățenilor UE;
 - revizuirea periodică a schimbărilor intervenite în politicile fiscale și cerințele administrative în statele membre ale UE, pentru a determina măsura și modalitatea în care pot evolua barierele fiscale și, în special, pentru a se pune accentul pe cazurile de sporire a barierelor și pentru a se informa asupra lor;
 - examinarea posibilității instaurării unor mecanisme de echivalare fiscală, care le-ar permite lucrătorilor care-și schimbă des locul desfășurării activității între țări din interiorul UE să-și plătească impozitele la o singură autoritate fiscală, de preferat în țara în care lucrătorul este înregistrat la asigurările sociale;

- stabilirea măsurii în care armonizarea este eficientă în contextul regimurilor fiscale concrete, cum ar fi TVA-ul, și a modalității în care aplicarea sau neaplicarea acesteia afectează denaturarea fiscală în cadrul pieței unice;
- crearea unor grupuri de lucru ad hoc pentru culegerea de informații și propunerea de soluții în contextul celor menționate mai sus;
- publicarea de rapoarte periodice cu caracter ad hoc pentru prezentarea detaliată a rezultatelor lucrărilor observatorului și formularea de recomandări în vederea eliminării barierelor fiscale din calea situațiilor transfrontaliere.

1.4 În termeni mai generali, CESE consideră că responsabilitatea legată de eficiența procedurilor fiscale în cadrul situațiilor transfrontaliere nu ar trebuie să le revină cetățenilor, ci ar trebui create mecanisme adecvate pentru a garanta că procedurile sunt suficient de simple și clare pentru toți. Deși recunoaște valoarea contribuției a mecanismelor puse la dispoziția cetățenilor pentru denunțarea barierelor fiscale, este necesar un mai mare efort politic pentru eliminarea acestora.

1.5 Propunând aceste recomandări, Comitetul se concentrează, în această fază, pe eliminarea barierelor, în loc să abordeze chestiuni mai generale de armonizare fiscală. Aceasta din urmă trebuie interpretată ca fiind unul din criteriile pentru o piață unică, dar ar putea, de asemenea, intra în contradicție cu alte obiective fundamentale ale Uniunii Europene.

1.6 Este necesară eliminarea barierelor fiscale din calea situațiilor transfrontaliere pentru a proteja drepturile individuale ale cetățenilor, a promova competitivitatea, în special a IMM-urilor, și a consolida cunoștințele și baza de cercetare a economiei europene, în conformitate cu obiectivele Strategiei Europa 2020.

2. Context

2.1 Programul de acțiune inițial propus în cadrul Actului Unic European viza eliminarea tuturor obstacolelor de natură fiscală din calea activităților transfrontaliere. Cartea albă din 1985 propunea măsuri menite să elimine barierele fiscale prin înlăturarea obstacolelor legate de diferitele impozite indirecte, dar aceste chestiuni rămân încă în așteptare. Pentru luarea sau modificarea de măsuri din domeniul fiscal, este necesară unanimitatea de voturi.

2.2 Eliminarea barierelor fiscale între statele membre a fost menționată în Strategia Europa 2020 ⁽¹⁾, care subliniază importanța eliminării obstacolelor fiscale pentru realizarea unei piețe unice pe deplin funcționale.

2.3 La 12 decembrie 2010, Comisia Europeană a publicat o comunicare pe marginea aspectelor privitoare la eliminarea

obstacolelor fiscale transfrontaliere pentru cetățenii UE, cu referire specială la impozitele pe venit, pe capital și pe succesiune, impozitul pe dividende, taxele de înmatriculare și taxele de circulație, precum și la impozitele din domeniul comerțului electronic.

3. Observații generale

3.1 În ultimul deceniu, creșterea circulației bunurilor, serviciilor și capitalurilor a sporit îngrijorările legate de problemele impozitării transfrontaliere, după cum arată informațiile primite prin inițiative ca *Your Europe Advice*, SOLVIT, centrele de contact Europe Direct, centrele europene pentru consumatori, rețeaua întreprinderilor europene și serviciile europene pentru ocuparea forței de muncă (EURES). Necesitatea unei mai bune coordonări în punerea în aplicare a politicilor fiscale a fost de asemenea recunoscută de șefii de stat și de guvern din zona euro.

3.2 Aspectele legate de discriminarea fiscală pe motiv de naționalitate sau alte restricții nejustificate sunt abordate, în principal, în dispozițiile Tratatului UE. Cu toate acestea sistemul actual nu-i protejează pe cetățenii UE împotriva altor probleme, printre care se numără accesul limitat la informațiile privind fiscalitatea - considerat a fi un obstacol major în calea situațiilor transfrontaliere ⁽²⁾ -, dubla impunere și neconcordanțele rezultate ca urmare a sistemelor fiscale diferite. Deși este general recunoscut faptul că o armonizare fiscală totală nu este nici de dorit și nici fezabilă, sunt necesare măsuri de reducere a barierelor fiscale pentru activitățile economice transfrontaliere.

3.3 Dubla impunere pe venit este unul dintre principalele obstacole în calea activității transfrontaliere și limitează funcțiile pieței interne. Alte bariere fiscale sunt legate de probleme de obținere a scutirilor de impozit și deducerilor din partea autorităților fiscale din străinătate. În unele cazuri, cetățenii UE plătesc impozite mai mari pe venitul obținut în străinătate. Discriminarea în privința impozitului pe creșterea capitalului reprezintă încă o provocare pentru statele membre. În sistemul actual, în majoritatea țărilor UE, impozitul aplicabil investitorilor străini este mai mare decât impozitul aplicabil investitorilor locali. Comisia intenționează să prezinte posibile soluții, mai întâi prin elaborarea unei evaluări a impactului, pentru a lua în considerare problemele generate de funcționarea incorectă sau insuficientă a instrumentelor existente de înlăturare a dublei impunerii, cum ar fi convențiile bilaterale privind dubla impunere în materie de venit și capital.

3.4 Diversele state membre aplică norme diferite privind taxele de succesiune și există foarte puține acorduri fiscale bilaterale între statele membre. În peste 80 % din aceste state membre există o taxă de succesiune, în timp ce celelalte au adoptat un impozit pe proprietăți imobiliare. Comisia a desfășurat o amplă consultare și va propune curând statelor membre mijloace prin care să poată elabora sisteme nediscriminatorii de impozitare a succesiunii, să își extindă mecanismele de paliere a dublei impunerii, în vederea eliminării pe cât posibil a obstacolelor transfrontaliere legate de taxa de succesiune.

⁽¹⁾ COM(2010) 2020 final

⁽²⁾ COM(2010) 769 final

3.5 În situații transnaționale, impozitele pe dividende sunt de obicei plătite în două state membre. Aceasta ridică probleme legate de aspectele economice și juridice ale dublei impunerii, precum și de obținerea unei rambursări a impozitelor, în special atunci când avem de-a face cu mai multe niveluri de impozitare. Comisia elaborează în prezent o evaluare a impactului, pe baza căreia intenționează să prezinte o inițiativă pentru soluționarea problemelor legate de fiscalitatea transfrontalieră, care apar atunci când dividendele sunt plătite într-o altă țară investitorilor de portofoliu.

3.6 Necesitatea raționalizării înmatriculării vehiculelor și a taxelor de circulație în UE este reflectată de o directivă⁽³⁾ propusă de Comisie în 2005, prin care se dorea eliminarea progresivă a taxelor de înmatriculare și introducerea unui sistem de rambursare. Cu toate acestea, nu s-a ajuns la niciun acord unanim privind această chestiune, care este în prezent reevaluată.

3.7 Studiile au arătat că 60 % dintre consumatorii din UE întâmpină dificultăți atunci când încearcă să cumpere bunuri și servicii online din altă țară⁽⁴⁾. TVA-ul reprezintă doar unul din obstacolele care descurajează întreprinderile de la vânzarea în altă țară. Prin adoptarea sistemului de ghișee unice s-au înregistrat progrese în acest domeniu, iar încurajarea unei utilizări mai vaste a acestui sistem trebuie să devină o prioritate⁽⁵⁾. Este în prezent în curs de realizare o consultare pe această temă, sub forma unei Cărți verzi⁽⁶⁾.

4. Observații specifice

4.1 Obstacolele fiscale împiedică realizarea obiectivului principal al pieței unice, și anume, libera circulație a persoanelor, bunurilor, serviciilor și capitalurilor.

4.2 Îmbunătățirea accesului și o mai bună informare sunt fundamentale pentru o bună guvernare în materie de politică fiscală. În 2009, Comisia Europeană a publicat documentul intitulat „Promovarea bunei guvernări în chestiuni fiscale”⁽⁷⁾ în care se afirmă că buna guvernare în materie de politică fiscală va duce la o mai bună cooperare administrativă și, astfel, la îmbunătățirea relațiilor economice. Acest lucru va facilita schimbul de informații între statele membre și va promova, de asemenea, acordurile bilaterale.

4.3 Acolo unde există încă dublă impunere, statele ar trebui să fie îndemnate să o elimine în mod exhaustiv, luând în considerare toate formele de impozitare. Acolo unde se aplică deja acordurile de eliminare a dublei impunerii, ar trebui să se introducă mecanisme specifice (cum ar fi arbitrajul obligatoriu), pentru a se asigura corectă funcționare a acestora. Este așadar important să se examineze orice sistem fiscal suplimentar aflat în procesul de punere în aplicare, pentru a proteja cetățenii UE de orice nou element de dublă impunere.

⁽³⁾ COM(2005) 261 final

⁽⁴⁾ COM(2009) 557 final și SEC(2009) 283 final.

⁽⁵⁾ În 2004 Comisia a propus utilizarea unui sistem de ghișee unice [COM(2004) 728] care să permită îndeplinirea anumitor obligații de raportare în statul membru în care își are sediul societatea comercială. Însă propunerea respectivă nu a fost încă adoptată.

⁽⁶⁾ COM(2010) 695 final

⁽⁷⁾ COM(2009) 201 final

4.4 În acest sens, CESE propune patru măsuri menite să remedieze problema dublei impunerii și să promoveze simplificarea administrativă în situațiile transfrontaliere. Aceste măsuri sunt: (i) crearea unor servicii de ghișeu unic; (ii) simplificarea procedurilor administrative; (iii) notificarea prealabilă a deciziilor fiscale și (iv) crearea unui observator al fiscalității transfrontaliere.

4.5 În spiritul prezentului document, ghișeele unice ar avea două obiective principale. Primul este de a servi ca centre de informare care să le permită cetățenilor să obțină toate informațiile necesare privind fiscalitatea în mod direct, accesibil și util. CESE propune și o a doua funcție pentru aceste ghișee unice, și anume aceea de punct de serviciu pentru contribuabili, oferind servicii adiționale de furnizare de certificate și documente cu caracter fiscal.

4.6 Pentru a-i ajuta pe cetățenii UE să se adapteze la actualele sau posibilele viitoare reguli de impozitare este necesară simplificarea procedurilor administrative existente, în special acordurile privind dubla impunere. De asemenea, punerea în practică a unor sisteme de impozitare menite să ofere notificări prealabile ale deciziilor fiscale cu caracter personalizat, în funcție de caracteristicile și condițiile specifice ale situațiilor individuale, reprezintă un mod eficient de a spori transparența procedurilor de impozitare pentru cetățenii UE, reducându-se nesiguranța pe care o generează situațiile transfrontaliere, atât pentru întreprinderi, cât și pentru cetățeni.

4.7 În sfârșit, CESE promovează pe această cale înființarea unui observator pentru obstacolele din calea situațiilor transfrontaliere. Această inițiativă este esențială pentru examinarea periodică a actualelor și potențialelor obstacole inerente politicilor fiscale și pentru eficiența acestor politici în materie de eliminare a obstacolelor. Rezultatele cercetărilor regulate din acest domeniu vor fi publicate în rapoarte periodice, împreună cu propunerile menite să elimine barierele fiscale respective. Observatorul va utiliza diverse surse pentru identificarea obstacolelor, inclusiv instrumentele disponibile bazate pe informațiile primite de la cetățeni, și va realiza, de asemenea, cercetări specifice. Un element important al funcției de raportare a observatorului va fi evaluarea consecințelor pe care aceste obstacole le-ar avea asupra bunăstării cetățenilor UE în general, precum și asupra întreprinderilor și diverselor componente ale acestora.

4.8 Înființarea unui observator va garanta că politicile fiscale puse în aplicare sunt eficiente în practică, în special în ce privește mobilitatea profesională. Observatorul va avea în special misiunea de a studia un sistem prin care lucrătorii care-și schimbă locul de muncă dintr-o țară în alta în mod frecvent să-și poată plăti impozitele într-o singură jurisdicție fiscală, de preferat în țara în care lucrătorul este înregistrat la asigurările sociale. Acest sistem, așa-numit de „echivalare fiscală”, ar putea fi pus în practică prin case de compensație înființate special în acest scop, fie în cadrul unor întreprinderi private, fie ca parte a unor instituții publice. Observatorul va avea misiunea de a efectua o evaluare costuri-beneficii în acest sens și să facă recomandări privind cea mai bună formă de punere în practică a acestor sisteme în diverse contexte.

4.9 În plus, observatorul ar trebui să efectueze studii privind nivelul optim de armonizare în ce privește sistemele fiscale specifice cum ar fi TVA-ul, făcând posibilă o analizare mai detaliată a implicațiilor denaturărilor fiscale asupra principalelor elemente ale pieței unice. În cadrul observatorului vor fi înființate grupuri de lucru ad-hoc, pentru a studia problemele și aspectele specifice care ar putea apărea din când în când și a propune soluțiile corespunzătoare.

4.10 În opinia CESE, procedurile simplificate ar spori eficiența, dat fiind că procesul de dobândire a informațiilor și de înțelegere a regulilor ar deveni mai clar și mai pe înțeles pentru cetățenii UE. Trebuie puse la dispoziție informații corespunzătoare, pentru a ajuta mai bine cetățenii în a se achita de obligațiile legale de a plăti cum se cuvine impozitele care le revin.

4.11 În același timp, CESE crede cu tărie că ar trebui utilizate orice ocazii de combatere a evaziunii fiscale care ar putea fi oferite de aceste măsuri.

4.12 Este imperios necesar să se creeze Observatorul impozitării transfrontaliere, întrucât există dovezi substanțiale care arată că, dacă nu se iau imediat măsuri, problema se va amplifica mai degrabă, decât să se diminueze, având consecințe economice și sociale grave. Prin urmare, CESE recomandă ca, într-o primă fază, Observatorul impozitării transfrontaliere să fie

creat și să funcționeze sub egida Comisiei. Se recomandă atribuirea de către Comisie a autorității, responsabilităților și resurselor specifice, care vor permite ca Observatorul să-și exercite în mod eficient funcțiile care i-au fost încredințate, așa cum sunt definite în prezentul aviz. Cu toate acestea, CESE recomandă cu fermitate ca Observatorul impozitării transfrontaliere să aibă statutul de agenție strategică cu personalitate juridică de drept public în cel mai scurt timp posibil. Acest statut legal ar garanta independența deplină a Observatorului și funcționarea imparțială a acestuia. Având statutul de agenție strategică, Observatorul ar fi eligibil în vederea alocării resurselor specifice necesare executării funcțiilor care i-au fost încredințate.

4.13 Este necesar să se pună accentul pe eliminarea barierelor fiscale, indiferent de deciziile privind armonizarea fiscală. Acestea din urmă ar putea fi considerate ca fiind una din cerințele necesare pentru piața unică, cel puțin în domeniul impozitării indirecte, dar, în practică reprezintă un obiectiv greu de atins, care, pe viitor, ar putea intra în conflict cu alte obiective fundamentale ale Uniunii Europene. Din acest motiv, este chiar mai important să ne concentrăm pe eliminarea obstacolelor fiscale din calea situațiilor transnaționale, pentru a contribui la îndeplinirea obiectivelor pieței unice. Eforturile menite să elimine obstacolele fiscale din calea activităților transfrontaliere ar trebui să completeze și să fie completate de numeroase inițiative în curs, mai ales de cele din cadrul Strategiei Europa 2020 și al „Small Business Act”.

Bruxelles, 14 iulie 2011

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Cartea verde privind extinderea utilizării achizițiilor publice electronice în UE

COM(2010) 571 final

(2011/C 318/16)

Raportor: **dl FARRUGIA**

La 18 octombrie 2010, în conformitate cu articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, Comisia Europeană a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Cartea verde privind extinderea utilizării achizițiilor publice electronice în UE

COM(2010) 571 final.

Secțiunea pentru piața unică, producție și consum, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 23 iunie 2011.

În cea de-a 473-a sesiune plenară, care a avut loc la 13 și 14 iulie 2011 (ședința din 13 iulie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 110 voturi pentru, 1 vot împotriva și 4 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Comitetul Economic și Social European (CESE) salută Cartea verde a Comisiei Europene (CE) privind achizițiile publice electronice și Cartea verde privind politica UE în domeniul achizițiilor publice.

1.2 CESE consideră că:

a) implementarea unui cadru intraeuropean pentru achiziții publice electronice reprezintă o piatră de temelie pentru funcționarea adecvată a comerțului pe piața internă, dată fiind importanța achizițiilor publice în raport cu PIB-ul fiecărui stat membru; și

b) introducerea achizițiilor publice electronice până la nivelul local al administrației publice trebuie considerată un instrument de politică important, întrucât achizițiile publice electronice:

— reduc costurile pentru întreprinderi și administrația publică;

— au drept rezultat un proces de achiziționare raționalizat, în special dacă sunt selectate instrumente de achiziții publice cum ar fi licitațiile electronice și sistemele dinamice de achiziție, care conduc la luarea mai rapidă a deciziilor;

— asigură o mai mare transparență și reduc neregularitățile presupuse și reale din cadrul achizițiilor;

— reprezintă un instrument pentru realizarea unei societăți informaționale.

1.3 CESE consideră că nu se poate realiza o revizuire a cadrului pentru achizițiile publice electronice independent de

o revizuire a cadrului juridic pentru achizițiile publice. Achizițiile publice electronice reprezintă un canal care permite realizarea mai eficientă, mai funcțională și mai economică a politicii privind achizițiile publice. CESE concluzionează că este important să existe coeziune și să se adopte o abordare comună în această privință.

1.4 CESE recunoaște că implementarea achizițiilor publice electronice în statele membre nu a fost pe măsura așteptărilor stabilite în planul de acțiune din 2004. În ciuda acestei situații, CESE recunoaște că există exemple de bune practici. O astfel de bună practică este abordarea holistică în materie de implementare a achizițiilor publice electronice adoptată de Portugalia, care merită lăudată.

1.5 CESE concluzionează că abordarea diferențiată prin care fiecare stat membru și-a adoptat propriul calendar pentru implementarea achizițiilor publice electronice nu a reușit să producă rezultatele dorite, ducând în schimb la o și mai mare îndepărtare de obiectivul dorit al unui sistem unificat convenit. CESE subliniază că în prezent este deosebit de important ca CE, prin intermediul DG Piața Internă și Servicii, precum și DG Societatea Informațională, să-și asume un rol de conducere puternic și eficient (asemănător celui asumat în cazul Agendei e-Europa), pentru a realiza un cadru pentru achiziții electronice integrat, interoperabil și standardizat din punct de vedere comercial și tehnologic în toate statele membre. Astfel s-ar garanta că, în timp ce nu este afectată nicio activitate întreprinsă de statele membre, ceea ce ar periclita în continuare îndeplinirea obiectivului dorit, se realizează de fapt acțiuni care promovează procesul de implementare a unei abordări convenite, bazate pe coeziune, într-un termen stabilit. Cu toate acestea, CESE intenționează să pună accentul pe necesitatea stabilirii unor cadre practice de achiziții publice electronice axate pe anumite sectoare, în special în domeniul economiei sociale și în cel al serviciilor sociale. Serviciile care fac obiectul achizițiilor publice în aceste sectoare sunt deseori complexe și au anumite caracteristici specifice unice, trebuind prin urmare să existe o marjă de manevră, chiar în cadrul unei proceduri de achiziții publice electronice.

1.6 CESE recomandă implementarea unui mecanism de monitorizare pentru a trece în revistă progresele, barierele, acțiunile corective etc. în ceea ce privește introducerea achizițiilor publice electronice în statele membre.

1.7 CESE adaugă că, în procesul de coordonare a implementării achizițiilor publice electronice, CE ar trebui să încurajeze statele membre să caute soluții inovatoare pentru a depăși problemele legate de procedurile comerciale și chestiunile lingvistice.

1.8 Pe lângă asumarea unui rol de lider, Comisia ar trebui să acționeze ca un exemplu, prin adoptarea achizițiilor publice electronice în cadrul structurilor sale.

1.9 CESE reafirmă importanța achizițiilor publice electronice ca instrument pentru stimularea comerțului paneuropean pe piața internă pentru întreprinderile mari, precum și pentru întreprinderile mici și mijlocii (IMM-uri) și microîntreprinderi. CESE subliniază faptul că procedurile comerciale și tehnologia ar trebui să stimuleze comerțul pe piața internă, mai degrabă decât să acționeze, prin concepție, ca obstacole în calea comerțului.

1.10 CESE subliniază că IMM-urile și microîntreprinderile constituie coloana vertebrală a spiritului întreprinzător în UE. Este absolut necesar ca acțiunile legate de revizuirea cadrelor pentru achiziții publice și achiziții publice electronice să fie direcționate către eliberarea potențialului IMM-urilor și al microîntreprinderilor de a concura într-un mediu caracterizat prin achiziții publice electronice. CESE recomandă următoarele:

- toate apelurile de achiziții publice în statele membre – inferioare și superioare pragului – se publică pe portalul autorității naționale contractante;
- IMM-urile trebuie sprijinite prin inițiative directe de consolidare a capacităților, prin înființarea de către autoritățile contractante naționale sau regionale a unor Centre de sprijin pentru facilitarea achizițiilor publice electronice sau prin organisme constituite care reprezintă IMM-urile, cu ajutorul finanțării naționale și a finanțării UE, pentru a asigura că IMM-urile și microîntreprinderile se implică în achizițiile publice electronice și exploatează potențialul acestora.

1.11 CESE recomandă ca arhitectura achizițiilor publice să fie interoperabilă și bazată pe standarde deschise și pe software cu sursă deschisă.

2. Introducere

2.1 La 18 octombrie 2010, Comisia Europeană a publicat o Carte verde privind extinderea utilizării achizițiilor publice electronice în UE ⁽¹⁾. Cartea verde a fost însoțită de un document de lucru al serviciilor Comisiei intitulat „Evaluarea Planului de acțiune din 2004 privind achizițiile publice electronice” ⁽²⁾.

2.2 Cartea verde reprezintă un prim pas către crearea unei infrastructuri interconectate pentru achizițiile publice electronice, ca parte a Agendei digitale a Comisiei. Documentul examinează reușitele și problemele legate de implementarea achizițiilor publice electronice în statele membre. Ridică chestiuni de politică cu privire la dimensionarea corectă a acțiunilor Uniunii care urmăresc să sprijine dezvoltarea achizițiilor electronice de către administrația publică națională, regională și locală.

2.3 În 2005, miniștrii din UE au stabilit ca obiectiv pentru 2010 ca cel puțin 50 % din achizițiile publice să se deruleze pe cale electronică. Cu toate acestea, conform Comisiei, mai puțin de 5 % din bugetele statelor membre destinate achizițiilor publice se atribuie prin achiziții publice electronice.

2.4 Cartea verde privind achizițiile publice electronice a fost urmată de publicarea, la 27 ianuarie, a unei Cărți verzi intitulată „Modernizarea politicii UE în domeniul achizițiilor publice – Către o piață europeană a achizițiilor publice mai performantă” ⁽³⁾. Comitetul se concentrează în prezent pe această chestiune specifică, precum și pe facturarea electronică și va adopta în cele din urmă un pachet de trei avize interconectate.

3. Răspunsul Comitetului Economic și Social European la întrebările de politică formulate Cartea verde

Acestea sunt răspunsurile CESE la întrebările de politică formulate în Cartea verde.

3.1 **Întrebarea 1.** CESE consideră că aceasta este ordinea importanței problemelor enumerate în Cartea verde:

3.1.1 Întrucât uneori achizițiile publice sunt controversate – conducând la acuzații de corupție și de practici ilicite –, iar achizițiile publice electronice reprezintă o nouă procedură, anumite entități administrative au ezitat probabil să le adopte. Lipsa de voință politică poate fi una dintre cauze, dar se pare că și alți factori contribuie la această situație, precum nivelul de utilizare a tehnologiilor digitale în diferitele state membre și complexitatea aplicării în anumite sectoare a achizițiilor publice electronice.

3.1.2 În cazurile în care au fost introduse achiziții publice electronice, CESE a ajuns la concluzia că, uneori, autoritățile contractante au impus cerințe tehnice mai oneroase, care nu erau prezente în cadrul procedurii tradiționale.

De exemplu, uneori accesul la portalurile electronice de achiziții publice necesită o semnătură electronică avansată – care se bazează pe un certificat digital – pentru a putea avea acces la publicațiile licitațiilor, pentru a descărca documentele legate de acestea etc.

3.1.3 Abordarea adoptată permite statelor membre să își creeze platforme TIC proprii și unice de achiziții publice electronice.

⁽¹⁾ COM(2010) 571 final.

⁽²⁾ SEC(2010) 1214 final.

⁽³⁾ COM(2011) 15 final, *Cartea verde privind modernizarea politicii UE în domeniul achizițiilor publice „Către o piață europeană a achizițiilor publice mai performantă”* (A se vedea pagina 113 din prezentul Jurnal Oficial).

Interoperabilitatea la nivel de entitate – și cu atât mai mult între statele membre – nu se poate realiza decât dacă se stabilesc și se respectă anumite standarde. Acest lucru nu s-a întâmplat, întrucât fiecare stat membru și-a adoptat propriul mecanism de autentificare.

Peisajul este dominat de o abordare fragmentată între statele membre. Acest lucru face dificilă **recunoașterea soluțiilor electronice naționale între statele membre**. Statele membre ar trebui ghidate prin orientări și standarde stabilite în acest sens de Grupul de lucru privind interoperabilitatea al Comisiei.

3.1.4 O rețea europeană pentru achiziții publice electronice necesită o **abordare standardizată** la nivelul arhitecturii TIC ⁽⁴⁾, precum și la **nivelul procedurilor comerciale** ⁽⁵⁾.

Statele membre aplică diverse proceduri comerciale în cadrul achizițiilor tradiționale. Acestea trebuie standardizate.

3.1.5 Privind retrospectiv, CESE concluzionează că tolerarea de către Direcția Piața Internă și Servicii și Direcția Societatea Informațională a unei **tranziții în mai multe viteze** în ceea ce privește implementarea achizițiilor publice electronice a condus la o multitudine de abordări la nivel regional și local în statele membre.

Dacă implementarea achizițiilor publice electronice la nivel național și transfrontalier urmează să constituie un obiectiv strategic, CESE recomandă Comisiei Europene să acorde o prioritate mai ridicată acestui proces, această abordare trebuind să fie sprijinită printr-un mecanism de monitorizare mai puternic și mai eficient, bazat pe măsuri preventive și corective, așa cum este cazul în alte domenii ale politicii privind guvernarea electronică.

3.2 **Întrebarea 2.** CESE recunoaște următoarele provocări:

3.2.1 Conducerea politică și administrativă pentru implementarea achizițiilor publice electronice. Deși acest lucru a fost discutat mai sus, CESE consideră că este vorba despre o problemă specifică.

Evaluări comparative efectuate de UE privind gradul de pregătire pentru guvernarea electronică arată că cele mai multe state membre au adoptat o atitudine puternică de lider pentru a se poziționa în prima linie a serviciilor de guvernare electronică. Accentul se pune în primul rând pe serviciile G2C (*Government-to-citizen*) și pe cele tradiționale G2B (*Government-to-business*).

⁽⁴⁾ O arhitectură TIC reprezintă o schiță pentru definirea sistematică și completă a TIC actuale (referință) și/sau a cadrului (țintă) dorit, în vederea obținerii unor performanțe optime pe baza eficienței, standardelor, scalabilității, interoperabilității, coerenței, mediului deschis etc.

⁽⁵⁾ De exemplu, anumite autorități contractante impun proceduri dificile, cum ar fi furnizarea unor traduceri autorizate, certificate, cu apostilă etc.

O rată de 5 % de adoptare a achizițiilor publice electronice în UE – care reprezintă un serviciu G2B – arată că activitatea inovatoare în domeniul G2B – în alte țări decât Portugalia – a fost absentă, chiar dacă studiile demonstrează că implementarea acestui canal are drept rezultat economii de costuri, o mai mare transparență etc. De exemplu, un studiu portughez a comparat cele mai bune oferte de lucrări publice obținute de 50 de spitale publice în 2009, utilizând metode tradiționale de achiziții, și în 2010, utilizând achizițiile electronice. Studiul arată reduceri de costuri de 18 % obținute în 2010, datorită creșterii competitivității generate de achizițiile electronice. Cartea verde evidențiază exemple de economii între 10 % și 45 % pentru proiecte de miliarde de euro. Acestea sunt economii de sute de milioane, care ar putea fi utilizate pentru a furniza servicii suplimentare comunității ⁽⁶⁾.

CESE adaugă că în cazul unei astfel de inițiative strategice, CE ar fi trebuit să promoveze achizițiile publice electronice introducând înainte de finalul Planului de acțiune privind achizițiile electronice platforma de achiziții publice electronice pentru toate direcțiile și agențiile Comisiei.

3.2.2 Tranziția către un mediu tehnic interoperabil. Acest subiect este discutat la punctul 3.1.

Decizia de standardizare a mecanismului de autentificare la un nivel adecvat de securitate nu poate fi astăzi separată de investițiile realizate de statele membre în mecanismele de autentificare la nivel național și/sau de serviciu.

Statele membre (Portugalia de exemplu) au investit deja în sisteme de achiziții publice electronice parțiale sau complete care pot fi conectate cu mecanisme de autentificare la nivel național sau la nivel de entitate contractantă.

În aceste condiții, CESE recomandă ca orice încercare de a direcționa statele membre către un mecanism standardizat de autentificare la nivelul UE să se bazeze pe principiul că mecanismul selectat trebuie conceput astfel încât să reflecte nivelul de risc care trebuie abordat în cadrul lanțului de valori al achizițiilor publice electronice.

3.3 **Întrebarea 3.**

CESE este de acord cu faptul că administrația publică națională și autoritățile contractante ar trebui să primească stimulente pentru a introduce un cadru pentru achizițiile publice electronice. CESE reafirmă faptul că strategia în mai multe viteze adoptată de Comisie nu ar mai trebui continuată. CESE consideră că experiența dobândită începând din 2005 și rezultatele slabe obținute în absența unui mecanism de monitorizare adecvat ar trebui să determine Comisia să ajungă la un acord cu statele membre privind respectarea strategiilor convenite privind achizițiile publice electronice. CESE consideră totuși că trebuie pus accentul pe necesitatea ca statele membre să conceapă cadre echilibrate potrivite pentru sectoare specifice, mai precis pentru

⁽⁶⁾ Pentru mai multe exemple, a se vedea p. 5 din Cartea verde privind extinderea utilizării achizițiilor publice electronice în UE, SEC(2010) 1214, http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/docs/2010/e-procurement/green-paper_ro.pdf.

sectorul economiei sociale și al serviciilor sociale. Serviciile care fac obiectul achizițiilor publice în aceste sectoare sunt deseori complexe și au anumite caracteristici specifice unice, astfel că trebuie să existe o marjă de manevră, chiar în cadrul unei proceduri de achiziții publice electronice.

În ceea ce privește stimulentele direcționate către încurajarea întreprinderilor să utilizeze achizițiile publice electronice, CESE semnalează următoarele chestiuni:

- a) Adoptarea serviciilor de guvernare electronică, inclusiv a achizițiilor publice electronice, depinde de ușurința utilizării. Utilizarea nejustificată a tehnologiilor complexe, cum ar fi sistemele de tip PKI (*Public Key Infrastructure*), împiedică adoptarea și utilizarea acestora de către organizații. Concepția unui cadru european pentru achiziții publice electronice trebuie să evite complexitatea tehnologică nejustificată.
- b) IMM-urile reprezintă coloana vertebrală a activității economice din UE. Comisia, ca și statele membre, nu ar trebui să presupună că IMM-urile au aceeași capacitate, resurse și acces la tehnologie ca și marile întreprinderi.

În ceea ce privește litera b) de mai sus, CESE recomandă Comisiei să finanțeze inițiative în statele membre care să urmărească:

- asigurarea accesului la tehnologie, care s-ar putea realiza prin centre tehnologice puse la dispoziție de autoritățile competente responsabile de politica pentru întreprinderi sau de organismele constituite care reprezintă IMM-urile;
- lansarea unor inițiative de consolidare a cunoștințelor și a capacităților destinate IMM-urilor și sprijinite prin servicii de consultanță oferite de organismele constituite responsabile de IMM-uri, cu ajutorul unor stimulente naționale și europene;
- promovarea utilizării achizițiilor publice electronice și formarea competențelor, inclusiv furnizarea unor instrumente de formare, precum cursurile pe calculator, prin înființarea unor Centre de sprijin pentru facilitarea achizițiilor publice electronice.

3.4 Întrebarea 4.

Autoritățile contractante sunt entități guvernamentale și sunt supuse politicii guvernului. Statele membre ar trebui să ofere o ghidare adecvată autorităților lor contractante pentru conceperea și introducerea achizițiilor publice electronice. Aceasta poate necesita ca statele membre să plaseze strategiile de implementare a achizițiilor publice electronice în cadrul strategiilor lor privind întreprinderile și al strategiilor naționale privind TIC – stabilind obiective graduale care trebuie să fie realizate într-un termen dat (?).

Întrebarea este: ar trebui să fie achizițiile publice electronice singurul canal pentru a participa la achiziții publice? CESE consideră că, în măsura posibilului, statele membre ar trebui să facă din achizițiile publice electronice canalul principal

(?) Există exemple de bune practici în UE și acestea includ Italia, Portugalia, Danemarca, Austria, Regatul Unit.

pentru achiziții publice – însă cu condiția ca acestea să fie concepute în mod inteligent, reflectând nevoile specifice ale anumitor sectoare. Acest lucru se impune în mod special în domeniul serviciilor sociale, de o mare complexitate sub aspectul achizițiilor publice. Achizițiile publice electronice în domeniul serviciilor trebuie concepute plecând de la nevoile cărora urmează să le răspundă contractul respectiv și de la caracteristicile specifice serviciului avut în vedere.

În această privință, strategiile pentru introducerea achizițiilor publice electronice ar trebui să fie completate prin consolidarea capacităților și perfecționarea competențelor funcționarilor publici din entitățile publice, precum și prin Centre de sprijin pentru facilitarea achizițiilor publice electronice, aflate la dispoziția IMM-urilor.

3.5 Întrebarea 5.

Desfășurarea unor licitații electronice arată că procedurile electronice pentru anumite achiziții sunt deja prevăzute de Directivele 2004/17 și 2004/18, în cazul în care s-ar selecta aceste instrumente.

CESE sprijină un instrument de achiziții publice cum ar fi licitația electronică. Prin însăși natura sa, aceasta necesită un cadru de achiziții publice electronice, cu condiția creării unui cadru de sprijinire a IMM-urilor, așa cum s-a discutat la punctul 3.3 de mai sus, și a utilizării acestui cadru numai în cazul în care acest lucru este adecvat.

Trebuie subliniată în mod special importanța majoră a consolidării capacităților pentru crearea cadrului de sprijin necesar, întrucât aceasta va asigura condiții de concurență echitabile în ceea ce privește comerțul electronic pentru IMM-uri și ONG-uri, pe de o parte, și întreprinderile mari, pe de altă parte.

CESE subliniază pericolul „decalajului digital”, care va crea o concurență „inechitabilă”, întrucât IMM-urile și ONG-urile ar putea fi dezavantajate în ceea ce privește participarea la achizițiile publice din cauza unei bariere „tehnologice”.

3.6 Întrebarea 6.

CESE consideră că achizițiile publice ar trebui canalizate în principal către achizițiile electronice, cu condiția ca structura achizițiilor să reflecte caracteristicile specifice și nevoile complexe ale anumitor sectoare – cum ar fi contractarea unor servicii din categoria B.

În orice caz, condițiile echitabile de concurență pot fi asigurate doar dacă IMM-urile și ONG-urile au capacitatea de a opera într-un mediu B2G. Este posibil să nu fie cazul astăzi, iar CE și statele membre ar trebui să-și consolideze capacitățile în această privință.

3.7 Întrebarea 7.

Obstacolele inutile și disproporționate în calea participării transfrontaliere la achizițiile publice electronice sunt generate în principal de următoarele provocări:

- mecanismul de autentificare,
- procedurile comerciale,
- limba,
- disponibilitatea de deschidere a pieței locale la concurență.

CESE sugerează ca CE să conceapă și să adopte un plan de acțiune convenit de comun acord, completat de un sistem de monitorizare a aplicării având drept scop asigurarea faptului că aceste obstacole sunt depășite.

3.8 Întrebarea 8.

Este de așteptat ca absența notificării vizibile a cererilor de oferte inferioare pragului în cadrul sistemului electronic de achiziții publice să limiteze participarea transfrontalieră pe o piață internă a achizițiilor publice electronice în special la întreprinderile mari.

Merită subliniat faptul că vizibilitatea oportunităților de achiziții publice inferioare pragurilor pe piața internă este importantă pentru IMM-uri și microîntreprinderi, deoarece adesea specificațiile stabilite pentru astfel de cereri de oferte se potrivesc cu competențele și capacitatea organizațională și financiară a unor astfel de întreprinderi. Astfel, participarea la nivelul comerțului transfrontalier a IMM-urilor și microîntreprinderilor la achizițiile publice electronice inferioare pragului va consolida piața internă.

Cadrul pentru achizițiile publice electronice este constituit din diverse etape, de la notificarea electronică la facturarea electronică și, prin urmare, CESE recomandă ca politica UE privind achizițiile publice electronice să prevadă ca toate cererile de achiziții – inferioare și superioare pragurilor – să fie depuse în mod vizibil pe un portal al pieței unice, precum și pe un portal central național, deservit de un serviciu de notificare electronică.

3.9 Întrebarea 9.

În opinia CESE, cadrul legislativ pentru achizițiile publice electronice este cuprinzător. Eșecurile se datorează lipsei de voință de aplicare.

3.10 Întrebarea 10.

Prea adesea, soluțiile sunt determinate de arhitectura tehnică, și nu de procedurile comerciale. Nivelul de securitate aplicat ar trebui să reflecte gradul de risc existent, iar investițiile în cadrul de securitate adoptat ar trebui să fie calculate în funcție de acest risc.

Orientarea adoptată în materie de securitate pentru conceperea mecanismului de autentificare pentru achizițiile publice elec-

tronice se bazează pe semnături electronice avansate. Obținerea semnăturilor electronice avansate este însă costisitoare – în ceea ce privește crearea, costul certificatelor digitale etc.

Se pune întrebarea: ar trebui să fie legate de fapt achizițiile publice electronice de un mecanism de autentificare bazat pe semnătura electronică avansată?

CESE este de părere că ar trebui să aibă loc o dezbatere mai amplă cu privire la riscurile achizițiilor publice, organizată de Comisie și de statele membre, înainte de a lua o decizie cu privire la bazarea mecanismului de autentificare pentru achizițiile publice electronice pe semnături electronice avansate.

Este relevant să se observe că o carte de debit sau de credit - care dacă este furată sau pierdută expune o persoană unor riscuri financiare - funcționează cu un cod de 4 numere. CESE pune următoarele întrebări:

- Este necesară autentificarea bazată pe semnătură electronică avansată în toate stadiile lanțului de valori ale achizițiilor publice electronice? Este acest nivel de securitate cu adevărat necesar pentru a accesa portalul, pentru a vizualiza informațiile despre cererile de oferte și pentru a garanta serviciile electronice și mobile cum ar fi notificarea etc.?
- Dacă o astfel de autentificare nu este necesară, ar trebui ca mecanismul de autentificare să fie structurat pe două niveluri: înregistrare simplă, pentru acele procese din lanțul de valori care se află în domeniul public conform procedurii comerciale tradiționale, și un nivel superior de autentificare, pentru depunerea unei oferte sau participarea la o licitație electronică?
- În cazul în care se adoptă un mecanism de autentificare bazat pe două niveluri, rezultă de aici că nivelul superior de autentificare trebuie să se bazeze pe o semnătură electronică avansată sau ar trebui adoptat un sistem de autentificare mai puțin complex, dar sigur?
- Ar trebui ca mecanismul de autentificare să se bazeze pe o parolă alfanumerică puternică și un cod numeric puternic sau ar trebui să includă, pe lângă aceste elemente, și o parolă unică generată de un dispozitiv special, precum în cazul accesului la operațiunile bancare pe internet?

CESE consideră că, deși este necesar să existe un mecanism sigur pentru achizițiile publice electronice, soluția trebuie să fie pe măsura riscului și implementarea sa să fie cât mai puțin complexă posibil.

În cazul în care s-ar lua decizia că certificatele calificate avansate ar fi cel mai bun model de securitate pentru achizițiile publice electronice, CESE propune ca lucrările în acest sens să se bazeze pe dosarul virtual al societăților (Virtual Company Dossier - VCD), care este în curs de a fi creat în cadrul proiectului Pan European Public Procurement Online (PEPPO) ⁽⁸⁾.

⁽⁸⁾ <http://www.peppol.eu/>

CESE recunoaște că directiva actuală prevede ca instrumentele echivalente certificatelor să fie recunoscute de autoritățile contractante. Adevărul este că în practică este adesea dificil să se găsească instrumente echivalente și unele state membre impun proceduri greoaie, cum ar fi furnizarea unor traduceri autorizate, certificate, cu apostilă, sau acceptă numai documentele originale. Aceste proceduri sunt împovărătoare și costisitoare, nu doar pentru întreprinderi, ci și pentru autoritățile contractante.

3.11 Întrebarea 11.

În ceea ce privește limba, există obstacole reale. Nu poate exista un cadru UE pentru achiziții publice fără să existe capacitatea de „a comunica” o licitație în cele 27 de state membre. Pe de altă parte, traducerea unui document de licitație de către o autoritate contractantă națională în limbile oficiale ale UE – și cu atât mai mult în toate limbile celor 27 de state membre – pentru a permite accesul la licitație întreprinderilor din toate statele membre este greoaie, costisitoare și ar întârzia achizițiile publice.

Este important ca întreprinderile sau persoanele care sunt interesate să liciteze să aibă cunoștință de licitațiile existente, iar această informație ar trebui să fie disponibilă fără niciun obstacol de natură lingvistică. Ar fi apoi la latitudinea întreprinderii interesate, fie aceasta mare, mică, medie sau micro, să solicite mai multe informații prin centrele de sprijin cu rol de facilitare, așa cum se propune în prezentul aviz, și să decidă dacă își asumă cheltuieli suplimentare pentru traduceri mai detaliate, în afara a ceea ce se poate obține prin utilizarea instrumentelor lingvistice propuse.

O eventuală soluție ar putea fi dezvoltarea de către Comisie a unui instrument de traducere online pentru achiziții, care să fie conceput în mod specific pentru limbajul tehnic al documentelor de licitație și adaptat acestuia – adică să acorde o atenție specială traducerii corecte a termenilor tehnici precum „poate”, „obligatoriu” etc., fără nuanțe care pot duce la interpretări greșite.

Un astfel de instrument nu trebuie totuși utilizat decât pentru achizițiile publice extrem de simple și în măsura în care claritatea este garantată, astfel încât acest lucru să nu ducă la o sarcină administrativă sporită, lipsită de interes real, atât pentru autoritatea contractantă, cât și pentru ofertant.

3.12 Întrebarea 12.

CESE recomandă Comisiei să încurajeze statele membre să creeze cadre pentru achizițiile publice electronice bazate pe standarde „deschise”.

CESE recomandă Comisiei să încurajeze statele membre să utilizeze soluția deschisă e-PRIOR, pe care Comisia a pus-o la dispoziție ca pe o componentă gratuită, cu sursă deschisă, ce poate fi integrată în orice soluție aflată în curs de dezvoltare pentru achiziții publice electronice.

3.13 Întrebarea 13.

CESE recomandă Comisiei să încurajeze și să extindă furnizarea unor soluții cu sursă deschisă pentru a fi integrate în sistemele de achiziții publice electronice existente sau în curs de dezvoltare.

3.14 Întrebarea 14.

CESE este de acord cu faptul că CE ar trebui să continue să-și dezvolte seria sa de aplicații, cum ar fi soluțiile e-PRIOR, și să le pună la dispoziție pentru a fi utilizate de către statele membre.

3.15 Întrebarea 15.

Așa cum s-a discutat, CE și statele membre trebuie să lanseze inițiative susținute de consolidare a capacităților, prin care să sprijine IMM-urile să se echipeze pentru comerțul electronic B2G. Chestiunea „limbii” este un obstacol mult mai dificil de depășit de către IMM-uri, dacă doresc să participe la achiziții publice electronice la nivelul UE.

Bruxelles, 13 iulie 2011

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – Cum poate Europa să profite din plin de avantajele facturării electronice

COM(2010) 712 final

(2011/C 318/17)

Raportor: **dl Edgardo Maria IOZIA**

La 2 decembrie 2010, în conformitate cu articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, Comisia Europeană a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – Cum poate Europa să profite din plin de avantajele facturării electronice

COM(2010) 712 final.

Secțiunea pentru piața unică, producție și consum, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 23 iunie 2011.

În cea de-a 473-a sesiune plenară, care a avut loc la 13 și 14 iulie 2011 (ședința din 13 iulie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 119 voturi pentru, 1 vot împotriva și 3 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Comitetul Economic și Social European (CESE) își exprimă sprijinul și aprecierea pentru propunerea Comisiei și își însușește conținutul comunicării, care se înscrie în cadrul Agendei digitale europene. Modernizarea instrumentelor care guvernează relațiile economice și inovarea tehnologică reprezintă o sursă de economisire foarte importantă, contribuind în același timp la diseminarea inovațiilor și la realizarea obiectivelor fixate de Strategia Europa 2020.

1.2 Realizarea Agendei digitale europene va reprezenta un vector esențial de relansare a pieței interne, ca factor de dezvoltare durabilă în plan social și economic.

1.3 CESE subliniază cerința de a se ține mult mai mult seama de avantajele care ar putea decurge din utilizarea generalizată a facturării electronice. Aceste avantaje vor trebui să fie repartizate echitabil între toate categoriile de întreprinderi, mai ales între IMM-uri. Va trebui acordată atenție specială nevoilor specifice ale acestora de îmbunătățire a competențelor digitale și de limitare a costurilor de acces la platformele digitale și la programele de gestionare.

1.4 CESE cere Comisiei să facă eforturi pentru accelerarea procesului legislativ privind semnătura electronică și se întreabă dacă nu ar trebui adoptat un regulament în locul unei directive, astfel încât să se evite problemele și divergențele în ceea ce privește transpunerea la nivel național, deoarece acestea duc la păstrarea unor legislații diferite în acest domeniu.

Reforma sistemului de taxare indirectă (TVA) așază pe același plan chitanțele de hârtie și pe cele electronice, în vederea păstrării înregistrărilor contabile și a facturilor. Administrațiile financiare ale statelor membre ar trebui să-și adapteze cât mai repede sistemul normativ la aceste dispoziții.

1.5 În ceea ce privește în special IMM-urile, CESE recomandă protejarea intereselor acestora în materie de plată a TVA-ului,

care ar trebui impusă în momentul plății facturii electronice mai degrabă decât la o dată începând cu emiterea facturii. Noul sistem ar trebui să țină seama cum se cuvine de problemele cu care IMM-urile s-ar putea confrunta în legătură cu gestionarea lichidităților.

1.6 CESE sprijină adoptarea rapidă și pe o scară cât mai largă a facturării electronice, dar consideră că aceasta trebuie să aibă caracter facultativ. Deși apreciază obiectivele sistemului, CESE consideră că nu sunt întrunite condițiile pentru a adopta în mod obligatoriu acest sistem.

1.7 CESE recomandă Comisiei să dea dovadă de prudență și de vigilență în legătură cu adoptarea măsurilor necesare îndeplinirii obiectivului propus, pentru a nu crea probleme inutile și împovărătoare pentru întreprinderi și cetățeni.

1.8 Coexistența celor două sisteme cu valoare legală echivalentă (facturarea electronică și facturarea pe hârtie) ar trebui să permită tuturor alegerea unui model cât mai adecvat propriilor nevoi specifice.

1.9 CESE invită Comisia să adopte standarde globale în materie de facturare electronică. Standardizarea și interoperabilitatea sistemelor sunt factori esențiali pentru răspândirea și succesul facturării electronice, permițând dezvoltarea pieței interne și creșterea numărului operatorilor de pe piață.

În schimb, situația actuală este specifică unei piețe fragmentate și lipsite de comunicare în interior, situație care împiedică de fapt dezvoltarea acestui instrument util la nivel transfrontalier.

1.10 Proiectul-pilot PEPPOL ar trebui generalizat, punând în legătură în mod permanent regiunile în care facturarea electronică este deja implementată. Trebuie acordată mai mare atenție nevoilor IMM-urilor.

1.11 Comunicarea nu ține seama de unii dintre destinatarii facturii electronice, și anume de consumatori, de nevoile și interesele lor. Doar cei care au o bună experiență în utilizarea tehnologiilor informatice vor putea să beneficieze de avantajul de a primi o factură electronică.

1.12 Perspectiva diseminării acestui instrument ar trebui să determine apariția unui cerc virtuos: vizualizarea catalogului electronic, alegerea și bonul de comandă, expedierea mărfii, emiterea facturii, plata însoțită de vârsarea imediată a sumei datorate administrației financiare, grație calculului automat al TVA-ului aplicabil în funcție de tipul mărfii și de operator.

1.13 Accelerarea acestor proceduri va determina câștiguri considerabile în termeni de timp, îmbunătățirea punctualității plăților și reducerea fenomenului facturilor false.

1.14 Proiectele finanțate de UE în domeniul activităților economice electronice ar trebui să cuprindă obligația asocierii IMM-urilor la un anume procentaj din numărul proiectelor-pilot. Aceasta ar permite evidențierea nevoilor IMM-urilor încă din primele faze ale acestor inițiative și, mai ales, influențarea dezvoltării tehnologiilor inovatoare pentru IMM-uri (de exemplu, pentru proiectul PEPPOL).

1.15 Comisia Europeană ar trebui să insiste mai mult asupra necesității ca administrațiile publice naționale să aplice principiul *egalității de tratament* în cazul facturilor pe suport de hârtie și electronice și să elimine obstacolele din calea comerțului transfrontalier. Ar trebui mai ales să fie eliminată obligația utilizării soluțiilor tehnologice specifice (între altele semnăturile electronice), care nu sunt necesare pentru facturile de hârtie, și totodată să fie eliminat costul reprezentat încă în unele state membre de obligația imprimării facturilor electronice pentru controalele fiscale dacă toate cerințele aflate în vigoare sunt respectate.

1.16 Ar putea fi elaborate instrumente de stimulare a IMM-urilor, în cooperare cu autoritățile publice locale, prin intermediul unor programe specifice. Ar putea fi luată în considerare implicarea Direcției Generale REGIO.

1.17 CESE se declară favorabil instituirii forumului european pentru facturi electronice și disponibil să participe la activitățile acestuia.

2. Informații preliminare

2.1 Factura este un document fundamental schimbat între operatorii comerciali și între aceștia și consumatorii finali. În afara funcției sale primare de cerere de plată, adresată de vânzător cumpărătorului pentru bunuri cedate sau servicii prestate, factura reprezintă un document contabil esențial ce poate avea implicații juridice pentru cei doi parteneri comerciali, în măsura în care este vorba de un document contractual între întreprindere și consumator. În unele țări, factura este un document-cheie pentru declarațiile fiscale, pentru rambursări și pentru completarea declarațiilor de import și de export.

2.2 Părțile implicate sunt cumpărătorul și vânzătorul. În unele împrejurări, furnizorul și destinatarul pot fi părți terțe, ca de exemplu un transportor sau un operator de servicii logistice.

2.3 Facturarea electronică este procesul automat de emitere, expediere, recepție și de procesare a datelor unei facturii pe cale electronică. Facturarea electronică este un element dintr-o rețea complexă de procese și proceduri de întreprindere, numite de obicei *ciclul comandă-încasare* din perspectiva furnizorului și *ciclul cumpărare-plată* din punctul de vedere al cumpărătorului.

2.4 Printre cele șapte inițiative emblematiche promovate de Uniunea Europeană în vederea punerii în practică a Strategiei Europa 2020, *O agendă digitală pentru Europa* urmărește să sprijine, printr-o adaptare normativă, dezvoltarea tehnologiilor informatice destinate mai ales simplificării și reducerii sarcinilor care apasă asupra realizării pieței interne. Peste o sută de inițiative și peste treizeci de dispoziții legislative vor fi adoptate pentru îndeplinirea în următorii zece ani a celor 13 obiective de performanță esențiale.

2.5 Comunicarea Comisiei prezentată la încheierea a cinci ani de pregătire și de consultări aprofundate, se referă la un aspect important al strategiei, acela al facturării electronice, fixându-și ca obiectiv ca aceasta să devină principalul mod de facturare până în 2020. Datele actuale arată că facturarea electronică reprezintă doar 5 % din toate operațiile de facturare ale întreprinderilor.

2.6 Comisia calculează că economiile care ar putea fi realizate în acest fel se ridică la 240 de miliarde EUR într-o perioadă de șase ani⁽¹⁾. Asociația europeană a trezorerierilor de întreprinderi (*European Association of Corporate Treasurers – EACT*) a ajuns la concluzii similare și consideră că întreprinderile și-ar putea reduce cheltuielile de funcționare cu până la 80 % recurgând la procesarea automatizată a datelor ce trebuie facturate, eliminând consumul de hârtie și reducând considerabil sarcina de lucru. Prin faptul că oferă posibilitatea combinării facturării și plăților, dezvoltarea zonei unice de plăți în euro (SEPA) va favoriza integrarea sistemelor și va permite instituirea unor „sisteme europene interoperabile de facturare electronică”.

2.7 Au fost identificate următoarele priorități:

— „asigurarea certitudinii juridice și a clarității cadrului tehnic al facturării electronice, astfel încât să se faciliteze adoptarea în masă a sistemului;

— încurajarea și promovarea dezvoltării soluțiilor de facturare electronică deschise și interoperabile, bazate pe un standard comun, acordându-se o atenție deosebită nevoilor IMM-urilor;

— susținerea adoptării facturării electronice prin crearea unor structuri organizaționale, cum ar fi forumurile naționale [multilaterale] pentru facturare electronică și forumul european multipartit”.

⁽¹⁾ SEPA potential benefits at stake, Capgemini: http://ec.europa.eu/internal_market/payments/docs/sepa/sepa-capgemini_study-final_report_en.pdf.

3. Observații și comentarii ale CESE

3.1 Comitetul Economic și Social European (CESE) este un susținător convins al inițiativei emblematică *O agendă digitală pentru Europa* și salută inițiativa Comisiei. În diverse avize anterioare⁽²⁾, CESE a susținut adoptarea unor programe și inițiative legislative de încurajare a utilizării tehnologiilor informației și comunicațiilor (TIC).

3.2 Volumul facturilor și conturilor se ridică în Europa la mai mult de 30 de miliarde. În 2011, 3 miliarde de conturi și facturi vor fi trimise pe cale electronică, însă doar unele dintre acestea vor fi facturi electronice. Peste 4,5 milioane de întreprinderi și mai mult de 75 de milioane de consumatori utilizează deja acest sistem. Principalii operatori din domeniu care furnizează servicii de facturare electronică și-au dublat cifra de afaceri în doar câteva luni.

3.3 Conform studiilor efectuate pentru Comisie de un grup de experți, economiile realizate la emiterea documentului contabil se pot ridica la câțiva euro pentru fiecare factură. Prin transmiterea electronică și automată a facturilor pot fi realizate economii de până la 60-80 % în raport cu metodele tradiționale, bazate pe suport de hârtie. În mare, aceasta înseamnă că se pot economisi 1 până la 2 % din costurile administrative. Conform estimărilor principalilor experți din domeniu, investițiile într-un proiect de facturare electronică se recuperează după doar șase luni⁽³⁾.

3.4 În comunicarea sa, Comisia își exprimă dorința ca facturarea electronică să devină principalul mod de facturare, dar nu arată de ce este necesar atâta timp pentru a se ajunge la aceasta. CESE consideră că trebuie depuse toate eforturile pentru a accelera în măsura posibilului realizarea acestui obiectiv.

3.5 CESE subliniază și apreciază contribuția importantă pe care dezvoltarea facturării electronice o va avea la reducerea emisiilor de CO₂, datorită reducerii consumului de energie pentru transport și a consumului de hârtie.

3.6 CESE este de acord cu punctul de vedere conform căruia este foarte important să se acorde prioritate IMM-urilor și indicațiilor oferite de acestea în cadrul anchetei efectuate de grupul de experți însărcinați de Comisie.

⁽²⁾ „O agendă digitală pentru Europa”, JO C 54, 19.2.2011, p. 58; „Dividendul digital, sursă de beneficii sociale și creștere economică”, JO C 44, 11.2.2011, p. 178; JO C 255 din 22.9.2010, pag. 116 și JO C 77 din 31.3.2009, pag. 60; „Îmbunătățirea modelelor de parteneriat participativ public-privat prin introducerea serviciilor electronice pentru toți în UE 27”, JO C 48, 15.2.2011, p. 72; JO C 255 din 22.9.2010, pag. 98; JO C 128 din 18.5.2010, pag. 69; JO C 317 din 23.12.2009, pag. 84; JO C 218 din 11.9.2009, pag. 36; JO C 175 din 28.7.2009, pag. 8; JO C 175 din 28.7.2009, pag. 92; JO C 175 din 28.7.2009, pag. 87; JO C 77 din 31.3.2009, pag. 63; JO C 224 din 30.8.2008, pag. 61; JO C 224 din 30.8.2008, pag. 50; JO C 97 din 28.4.2007, pag. 27; JO C 97 din 28.4.2007, pag. 21; JO C 325 din 30.12.2006, pag. 78; JO C 318 din 23.12.2006, pag. 222; JO C 110 din 9.5.2006, pag. 83; JO C 123 din 25.4.2001, pag. 36.

⁽³⁾ <http://www.expp-summit.com/marketreport.htm>.

3.7 CESE recomandă adoptarea tuturor măsurilor posibile în vederea facilitării emergenței unei multitudini de operatori specializați, evitându-se astfel constituirea *de facto* a unor mici monopoli, care ar profita inevitabil de propria poziție dominantă.

3.8 CESE invită Comisia să întreprindă inițiativele necesare pentru implementarea și adoptarea modelului standard elaborat de ONU/CEFACT⁽⁴⁾, organism interguvernamental subordonat Comitetului pentru comerț al Comisiei Economice pentru Europa a Națiunilor Unite (CEE-ONU), în vederea elaborării unui program de lucru de importanță globală și a coordonării și cooperării în domeniul standardelor electronice și a facilitării schimburilor dintre întreprinderi.

3.9 Consiliul ar trebui să sprijine adoptarea generalizată de bune practici aflate în vigoare în unele state membre, care fac obligatorie utilizarea facturilor electronice pe piața achizițiilor publice, dat fiind că este vorba de un mijloc adecvat de favorizare a răspândirii lor. Proiectul Peppol (*Pan-European Public Procurement Online*) va trebui să evolueze de la stadiul de proiect-pilot implementat pe scară largă al PCI (Programul-cadru pentru competitivitate și inovare), sprijinit de Comisie, generalizându-se prin adoptarea și sprijinirea standardelor elaborate și punând în legătură regiunile europene în care achizițiile publice electronice sunt deja o realitate.

3.10 CESE salută această inițiativă, dar recomandă extinderea utilizării facturilor electronice la alți operatori și deschiderea în continuare a pieței. În prezent există cca 400 de operatori de servicii de facturare electronică, care își desfășoară activitatea în special la nivel local și oferă o gamă largă de produse. Cu toate acestea, interoperabilitatea sistemelor este foarte departe de realitate. Standardele globale comune pe care le recomandă CESE spre adoptare sunt esențiale pentru accelerarea realizării pieței unice europene și distribuirea beneficiilor ce rezultă de aici către o gamă largă de actori, în special IMM-uri, sporindu-le astfel competitivitatea.

3.11 Avantajele uniformizării modelelor de facturare electronică sunt evidente. În prezent, piața este fragmentată și nu permite comunicarea. CESE sprijină inițiativele ce vizează convergența către niveluri de interoperabilitate din ce în ce mai integrate și salută faptul că modelul ONU/CEFACT CII v.2, de facturare între întreprinderi (*Cross-Industry Invoice*), a fost ales ca bază pentru elaborarea standardului ISO 20022 privind formatul mesajelor de facturare.

3.12 Standardele internaționale ar trebui să țină seama totdeauna de procedurile privind achizițiile publice, astfel încât întreprinderile să poată evita de exemplu automatizarea procesului de facturare independent de procesul de aprovizionare sau de ordinele de plată. Aceasta ar dăuna eficienței. Ar trebui promovată și urmată îndeaproape elaborarea profilurilor CEN B II pentru tot lanțul de aprovizionare, dat fiind că reprezintă baza documentelor electronice PEPPOL. Ar trebui acordată atenție specială adoptării treptate a standardului UBL în diversele state membre ale UE, în special de sectorul public. Adoptarea acestor standarde internaționale ar trebui sprijinită.

⁽⁴⁾ Centrul Organizației Națiunilor Unite pentru facilitarea comerțului și a tranzacțiilor electronice (*United Nations Centre for Trade Facilitation and Electronic Business – CEFACT/ONU*).

3.13 În viitor, când sistemul de facturare electronică va fi generalizat, în momentul plății facturii, administrațiile financiare vor putea profita fără îndoială de facturarea electronică cu plata simultană a TVA. Integrarea cu zona unică de plăți în euro va putea favoriza o mai mare eficiență a sistemului de recuperare a taxelor. Pentru ca IMM-urile să nu suporte efecte negative, în special în ceea ce privește gestiunea lichidităților, CESE recomandă Comisiei să țină seama de acest aspect.

3.14 Economii realizate mulțumită acestui sistem vor fi întâlnite mai ales în gestionarea declarațiilor fiscale și în costul plăților automate. În general, reducerea costurilor de recuperare, de control și gestionare de către serviciile fiscale reprezintă un obiectiv de modernizare și de îmbunătățire a sistemului economic. Reducerea evaziunii fiscale care ar putea rezulta din automatizarea procesului de facturare ar putea disponibiliza unele resurse ale sistemului care să poată fi reinvestite pentru susținerea activităților economice și productive.

3.15 CESE sprijină necesitatea revizuirii rapide a Directivei 1999/93/CE privind semnătura electronică, pentru a introduce un cadru legal pentru recunoașterea și interoperabilitatea la nivel european a semnăturii electronice sigure și garantate, și cere Comisiei să sublinieze urgența acestui demers în fața Consiliului și a Parlamentului European, astfel încât aceste instituții să

adopte dispozițiile respective într-un termen foarte scurt. Divergențele constatate în transpunerea directivei și utilizarea obligatorie a acestui sistem în diferitele state membre au prilejuit grave probleme, mai ales IMM-urilor, care consideră semnătura electronică drept unul dintre obstacolele cele mai mari și mai inutile ale facturării electronice. În ceea ce privește instrumentul legislativ, CESE se întreabă dacă nu a sosit momentul adoptării unui regulament, pentru a dispune în sfârșit de o legislație uniformă și adaptată așteptărilor suscitade de Actul privind piața unică.

3.16 Cetățenii europeni nu percep oportunitățile oferite de piața unică din cauza barierelor, a obstacolelor birocratice sau a obligațiilor administrative. Consumatorii nu au simțit încă beneficiile anunțate cu atâta pompă, de exemplu în sectorul financiar și în cel energetic, unde legislația europeană a impus singură dispoziții normative în favoarea consumatorilor [al treilea pachet privind energia, SEPA, directiva privind piețele de instrumente financiare (MiFID) etc.].

3.17 CESE consideră că propunerea cuprinsă în comunicarea Comisiei se înscrie în direcția bună și solicită accelerarea generală a proceselor decizionale și a termenelor de realizare a proiectului, pentru a putea oferi lucrătorilor, cetățenilor și întreprinderilor un cadru legislativ armonizat sau, și mai bine, reglementat în mod uniform.

Bruxelles, 13 iulie 2011

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor: Către o mai bună funcționare a pieței unice a serviciilor – pornind de la rezultatele procesului de evaluare reciprocă prevăzut de Directiva privind serviciile

COM(2011) 20 final

(2011/C 318/18)

Raportor: **dl Martin SIECKER**

La 27 ianuarie 2011, în conformitate cu articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, Comisia Europeană a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor: Către o mai bună funcționare a pieței unice a serviciilor – pornind de la rezultatele procesului de evaluare reciprocă prevăzut de Directiva privind serviciile

COM(2011) 20 final.

Secțiunea pentru piața unică, producție și consum, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 23 iunie 2011.

În cea de-a 473-a sesiune plenară, care a avut loc la 13 și 14 iulie 2011 (ședința din 13 iulie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 134 de voturi pentru, 2 voturi împotriva și 3 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Comitetul sprijină intenția Comisiei de a îmbunătăți funcționarea pieței interne a serviciilor. Este de la sine înțeles că îngrădirile, concretizate în cerințe discriminatorii, nejustificate sau disproporționate, trebuie să fie îndepărtate. Ca atare, Comitetul salută inițiativa de modernizare a serviciilor publice, prin înființarea așa-numitelor *ghişee unice*. Trebuie apreciată cooperarea administrativă în cazul activităților transfrontaliere. Această cooperare trebuie însă extinsă la domeniile politice unde respectarea obligațiilor este problematică.

1.2 CESE consideră premature concluziile Comisiei referitoare la efectele Directivei privind serviciile și la funcționarea sectorului serviciilor. Directiva nu este în vigoare decât de câțiva ani. Faptul că nu toate statele membre sunt satisfăcute în egală măsură și că ele trebuie să o transpună în mod diferit în propria legislație internă reprezintă factori care adaugă la complexitatea problemei și care nu sunt cuprinși în comunicare. Sectorul serviciilor este unul mare și complex, compus dintr-o multitudine de ramuri, fiind nevoie de timp pentru armonizarea pieței interne a serviciilor, prin mijlocirea legislației europene.

1.3 Directiva privind serviciile a apărut în contextul vechiului tratat, care considera că interesele economice reprezintă principala prioritate în cadrul pieței interne. În contextul Tratatului de la Lisabona, alte interese sunt considerate echivalente economiei, nemaifiind subordonate acestuia. Este interesant de studiat natura relațiilor ce există între legislația adoptată și jurisprudența dezvoltată în cadrul vechiului tratat pe de o parte și, de cealaltă parte, noul tratat. În avizul său privind Actul pentru piața unică, CESE a recomandat evaluarea Directivei privind detașarea lucrătorilor din perspectiva noului tratat. De asemenea, ar fi interesant de văzut dacă examinarea hotărârilor Curții de Justiție a UE care acordă întâietate pieței interne (fostul articol 49) poate aduce clarificări din această perspectivă.

2. Sinteza comunicării Comisiei

2.1 Deși serviciile reprezintă un vector economic principal al Uniunii Europene, Comisia consideră că piața serviciilor nu și-a atins întregul potențial. De aceea, Comisia subliniază în comunicarea sa privind Strategia Europa 2020 că, pe baza Directivei privind serviciile, trebuie concretizată o piață internă a serviciilor mai integrată⁽¹⁾. De asemenea, în comunicarea sa *Către un Act privind piața unică*, Comisia subliniază că piața unică a serviciilor trebuie aprofundată⁽²⁾. Integrarea mai mare a acestei piețe și dezvoltarea sa mai în profunzime sunt indispensabile pentru a ajuta întreprinderile din sectorul serviciilor să crească și să-și consolideze poziția pe plan mondial, unul dintre rezultate fiind crearea mai multor locuri de muncă.

2.2 Adoptarea Directivei privind serviciile din decembrie 2006⁽³⁾ și apoi punerea sa în aplicare au însemnat debutul îmbunătățirii funcționării pieței unice a serviciilor. Prin acest text, Comisia a simplificat cadrul legislativ și, ca atare, numeroasele legi de punere în aplicare adoptate de statele membre au permis suprimarea a sute de obligații nejustificate sau disproporționate peste tot în Europa.

2.3 Directiva privind serviciile prevede un „proces de evaluare reciprocă”, conceput ca un instrument de evaluare *inter pares*. În 2010, statele membre plus Liechtenstein, Norvegia și Islanda au evaluat aproape 35 000 de obligații juridice prevăzute în special pentru întreprinderile din

⁽¹⁾ COM(2010) 2020 final

⁽²⁾ COM(2010) 608 final

⁽³⁾ Directiva 2006/123/CE

sectorul serviciilor. Este vorba atât de cerințe privind stabilirea întreprinderilor (reglementări de autorizare, restricții teritoriale sau limitări privind deținerea de capital), cât și de cerințe privind prestările de servicii transfrontaliere (precum obligații de înscriere, de notificare sau de asigurare).

2.4 Concluzia cea mai frapantă a acestui proces este că, în anumite sectoare de servicii, unificarea pieței nu s-a desăvârșit încă. Comisia consideră că problema principală rezidă în faptul că nu toate obstacolele discriminatorii au fost îndepărtate prin măsuri legislative și că transpunerea legilor care elimină obstacolele nu s-a terminat în toate statele membre sau că aceste legi nu sunt aplicate cum se cuvine pretutindeni. În plus, statele membre recurg în continuare în mod sistematic la rezervarea anumitor activități de servicii în favoarea anumitor operatori.

2.5 Pentru definitivarea pieței unice a serviciilor, Comisia propune o serie de acțiuni în următorul an și jumătate, precum:

- un *test de performanță* a pieței unice a serviciilor, în vederea evaluării situației din punctul de vedere al utilizatorilor (întreprinderi, independenți, consumatori);
- acțiuni specifice de eliminare a obstacolelor normative care continuă să împiedice în mod nejustificat piața unică a serviciilor;
- acțiuni specifice destinate concretizării pieței unice a serviciilor în realități practice.

Comisia va evalua până la sfârșitul anului 2012 eficiența instrumentelor normative de care dispun la nivel național prestatorii de servicii în cazul în care le sunt afectate drepturile în cadrul pieței unice de către administrațiile naționale, hotărând în consecință în legătură cu noile demersuri necesare.

3. Observații generale

3.1 Comisia declară pe bună dreptate că piața unică a serviciilor nu reprezintă un scop în sine, ci un instrument de îmbunătățire a vieții de zi cu zi a întreprinderilor și cetățenilor europeni. Ar fi de dorit să se evalueze mai în profunzime contribuția pieței unice la aceste obiective orizontale. Directiva privind serviciile a apărut în contextul vechiului tratat, care considera că interesele economice reprezintă principala prioritate în cadrul pieței interne. În contextul Tratatului de la Lisabona, alte interese sunt considerate echivalente economiei, nemaifiind subordonate acestuia. Este interesant de studiat natura relațiilor ce există între legislația adoptată și jurisprudența dezvoltată în cadrul vechiului tratat pe de o parte și, de cealaltă parte, noul tratat. În avizul său privind Actul pentru piața unică, CESE a recomandat evaluarea Directivei privind detașarea lucrătorilor din perspectiva noului tratat. De asemenea, ar fi interesant de văzut dacă examinarea hotărârilor Curții de Justiție a UE care acordă întâietate pieței interne (fostul articol 49) poate aduce clarificări din această perspectivă.

3.2 Evaluările întreprinse până acum se axează prea mult pe reglementare în sine și, ca atare, sunt prea *tehnocratice*. De exemplu, reglementările unui stat membru referitoare la

anumite profesii pot fi justificate printr-un obiectiv de calitate în cadrul serviciului respectiv și, de aceea, pot fi adoptate în interesul cetățenilor. În cazul în care această reglementare este văzută ca un obstacol în calea liberei prestări transfrontaliere de servicii, ea nu trebuie totuși eliminată automat. În acest caz, interesele consumatorilor și lucrătorilor pot căpăta întâietate în raport cu considerațiile legate de libertățile economice. Doar în cazul în care obstacolele se întețesc pe motive nejustificate și discriminatorii, acestea trebuie eliminate.

3.3 CESE consideră premature concluziile Comisiei referitoare la efectele directivei privind serviciile și la funcționarea sectorului serviciilor. Directiva nu este în vigoare decât de câțiva ani. Faptul că nu toate statele membre sunt satisfăcute în egală măsură și că ele trebuie să o transpună în mod diferit în propria legislație internă reprezintă factori care adaugă la complexitatea problemei și care nu sunt cuprinși în comunicare. Sectorul serviciilor este unul mare și complex, compus dintr-o multitudine de ramuri, fiind nevoie de timp pentru armonizarea pieței interne a serviciilor, prin mijlocirea legislației europene.

3.4 În document se vorbește atât despre libertatea de stabilire, cât și despre libera prestare transfrontalieră a serviciilor, care sunt două concepte diferite. Cerințele în materie de stabilire țin – înainte de toate – de competența nivelului național, în timp ce prestarea de servicii transfrontaliere în cadrul libertăților economice ține de legislația UE. Statele membre sunt cele care trebuie să găsească justul echilibru în acest context.

3.5 De asemenea, este recomandabil să se formuleze o definiție clară a tot ce cade sub incidența serviciilor transfrontaliere și să precizeze la ce se referă datele prezentate în comunicare. Comisia afirmă că Directiva privind serviciile acoperă 40 % din PIB-ul UE. În altă parte, comunicarea Comisiei menționează că sectorul serviciilor reprezintă aproximativ 70 % din PIB-ul Uniunii. Acest aspect sugerează că serviciile transfrontaliere reprezintă mai bine de jumătate din piața serviciilor, or la o asemenea afirmație se pot aduce destule obiecții.

3.6 Comunicarea cuprinde unele premise care ori sunt imposibil de verificat ori sunt cel puțin discutabile, situație în care Comisia se complăce puțin prea ușor. La punctul 5.1, Comisia dă glas unor așteptări mari în legătură cu rezultatele *testelor de performanță* deja efectuate împreună cu statele membre, în timp ce anumite state membre pun chiar piedici în calea realizării pieței unice a serviciilor.

3.7 La punctul 2, Comisia afirmă că, după unele estimări prudente, punerea în aplicare a Directivei privind serviciile ar putea genera avantaje economice cifrate până la 140 de miliarde EUR, ceea ce reprezintă o creștere a PIB-ului UE de 1,5 %. Această cifră provine dintr-un studiu elaborat în 2007 de Biroul central de planificare din Olanda, la puțin timp după implementarea Directivei privind serviciile, moment în care nivelul așteptărilor privind efectele sale nu era încă subminat de criza care urma să izbucnească. Și acest aspect merită nuanțat întrucâtva.

3.8 Analiza procesului de evaluare reciprocă din 2010, menționată în capitolele 3 și 4, ridică unele semne de întrebare. În comunicarea sa, Comisia scrie că această evaluare reciprocă „a avut un *efect de piață unică* între statele membre, fără precedent”, fără însă să precizeze în ce anume constă acest efect. Este posibil ca aceasta să fi determinat o activitate intensă în cadrul anumitor administrații publice din statele membre, dar efectele și urmările concrete la nivelul pieței unice a serviciilor nu sunt precis evaluate.

3.9 Comisia nu se exprimă clar în ceea ce privește posibila ierarhizare a diverselor obiective orizontale pe care Uniunea Europeană se străduiește să le atingă. Acest fel de a proceda se exprimă între altele printr-o anume imprecizie în legătură cu autoritatea statelor membre de a aplica, în numele interesului general, o reglementare care ar putea avea efecte restrictive. Aspectele referitoare la această eventualitate ar trebui să fie mai mult dezbătute în cadrul societății, mai ales în contextul lipsei de sprijin pentru proiectul european din partea opiniei publice, lipsă de sprijin menționată în raportul Monti.

4. Observații specifice

4.1 Comitetul sprijină intenția Comisiei de a îmbunătăți funcționarea pieței interne a serviciilor. Este de la sine înțeles că îngrădirile, concretizate în cerințe discriminatorii, nejustificate sau disproporționate, trebuie să fie îndepărtate. Ca atare, Comitetul salută inițiativa de modernizare a serviciilor publice, prin înființarea așa-numitelor ghișee unice. Trebuie apreciată cooperarea administrativă în cazul activităților transfrontaliere. Această cooperare trebuie însă extinsă la domeniile politice unde respectarea obligațiilor este problematică ⁽⁴⁾.

4.2 Directiva privind serviciile prevede că doar ghișeele unice electronice sunt obligatorii. În unele state membre au fost instalate și ghișee unice fizice. Acestea asigură și alte tipuri de servicii, mai proactive și mai extinse, întreprinzătorilor care doresc să opereze pe piețele din alte state membre. Comitetul consideră că aceste puncte de contact trebuie să fie ușor accesibile, să dispună de mai multe versiuni decât cea în limba oficială a statului membru și de posibilitatea înscrierii online. CESE ar dori să afle mai multe în legătură cu experiențele și perspectivele acestor întreprinzători privind diversele opțiuni disponibile și solicită Comisiei să analizeze dacă ghișeele fizice înregistrează rezultate mai bune și dacă sunt mai apreciate decât versiunile electronice.

4.3 Trebuie relativizată întrucâtva presupuziția conform căreia sectorul serviciilor este unul dintre cele mai inovatoare și mai dinamice, putând contribui ca atare în mod considerabil la o nouă creștere economică. Desigur, Directiva privind serviciile contribuie pozitiv și semnificativ la creșterea ocupării forței de muncă în UE și a permis crearea unui mare număr de locuri de muncă de calitate. Multe din „noile” locuri de muncă din sectorul serviciilor sunt însă caracterizate de o slabă calificare, sunt repetitive și prost plătite. Numărul din ce în ce mai ridicat al lucrătorilor săraci, pus în relație în mai multe studii cu aceste noi servicii, nu contribuie la ameliorarea bunăstării cetățeanului european.

4.4 Libera prestare de servicii nu este același lucru cu libera circulație a lucrătorilor. Cu toate acestea, din diverse studii rezultă că libera prestare de servicii servește de pretext în mod regulat pentru recrutarea de forță de muncă. Trebuie combătute acele servicii transfrontaliere al căror singur scop este să recruteze mână de lucru ieftină. În cazul în care este vorba de recrutarea transfrontalieră de mână de lucru, se aplică principiul țării în care se prestează activitatea, astfel încât să fie apărate atât interesele lucrătorilor, cât și cele ale angajatorilor de bună-credință și să se prevină concurența neloială ce rezultă din angajarea falșilor independenți sau din eludarea pe alte căi a reglementărilor referitoare la condițiile de muncă în vigoare în țara respectivă.

4.5 Controlul condițiilor de muncă valabile în țara unde se exercită activitatea și obligația respectării acestora nu trebuie să fie definite de Uniunea Europeană ca un obstacol la funcționarea pieței unice a serviciilor, atâta timp cât aceste dispoziții nu sunt folosite pentru descurajarea concurenței. Controlul respectării convențiilor colective este nu doar în interesul protecției drepturilor fundamentale aplicabile lucrătorilor, care trebuie respectate, ci și în interesul angajatorilor de bună-credință. Acest lucru este valabil nu doar pentru marile multinaționale, ci și pentru întreprinderile mici și mijlocii. Obligația de înregistrare și raportare, necesară pentru asigurarea respectării acestor drepturi fundamentale, reprezintă un element fundamental al obligațiilor legate de prestarea serviciilor transfrontaliere. Îmbunătățirea cooperării între statele membre din acest domeniu este în interesul tuturor celor implicați și, de asemenea, în beneficiul prestării transfrontaliere a serviciilor.

4.6 În comunicarea sa, Comisia constată că ponderea serviciilor transfrontaliere în schimburile economice din interiorul Uniunii Europene rămâne inferioară celei din sectoarele naționale de servicii. Multe servicii au un caracter local și trăsături specifice, fiind mai greu de gestionat de la distanță. Comisia pomenește ceva despre acest aspect, dar nu pe măsura amplitudinii și importanței lui. Nici exemplele menționate în comunicare nu contribuie la clarificarea intențiilor Comisiei. Pare că este vorba mai degrabă de incidente survenite într-un număr limitat de state membre, unde este evident că Directiva privind serviciile nu a fost implementată corespunzător, decât de vicii fundamentale ale directivei însăși.

4.7 Atenția Comisiei se concentrează asupra concurenței, dat fiind că aduce avantaje pentru consumatori mai ales în ceea ce privește alegerea și prețul. Dar consumatorii mai au și alte nevoi importante din perspectiva prestării de servicii, cum ar fi cele legate de securitate, siguranță, calitate, de transparența prețurilor și de condiții contractuale echitabile, de informații clare și inteligibile și de garanția rambursării în cazul în care serviciile furnizate nu sunt satisfăcătoare. Este nevoie și de o reglementare sectorială, astfel încât să se evite ca drepturile consumatorilor să fie afectate, cum s-a întâmplat în cazul liberalizării sectorului energetic și a pieței comunicațiilor.

4.8 Pentru a evita munca de mântuială, a garanta calitatea serviciilor și a oferi posibilitatea unei reclamații în eventualitatea în care prestatorul de servicii nu s-a conformat obligațiilor contractuale, este necesar ca meseriașii recunoscuți în fiecare sector să fie înscriși într-un registru accesibil publicului. Calificările prestatorilor de servicii înregistrați vor trebui să satisfacă

⁽⁴⁾ COM(2008) 703 final.

cerințele stabilite, iar priceperea prestatorilor de servicii va fi controlată periodic. Când consumatorii vor putea astfel să aleagă în cunoștință de cauză și în siguranță din lista prestatorilor de servicii, încrederea în piața internă va crește.

4.9 Pe plan juridic, comunicarea pledează constant pentru instituirea unor căi de atac pentru prestatorii de servicii, mai ales în cazul întreprinderilor mici și mijlocii. Această abordare este prea unilaterală: căile de atac instituite în acest scop trebuie să fie nu doar în serviciul întreprinderilor, ci trebuie să poată fi folosite și de consumatori și angajați.

4.10 Obstacolele apărute prin reglementările naționale ale statelor membre și menționate de Comisie la punctul 5.2 nu pot și nu trebuie evaluate doar din perspectiva prestatorului de servicii. Activitățile rezervate, cerințele de capital și cele privind asigurarea își găsesc justificarea și în exigențele de calitate

definite de societate. În plus, aceste cerințe vizează asigurarea atât a răspunderii juridice, cât și posibilitatea unei căi de atac pentru consumatori și angajați.

4.11 Autoritățile însărcinate cu controlul și punerea în aplicare și instituțiile competente atrag în mod regulat atenția asupra fenomenului așa-numitelor *societăți-fantomă* în schimburile transfrontaliere. În aceste cazuri, se abuzează de piața internă a serviciilor pentru a eluda legislația și reglementările din anumite țări. Aceeași problemă apare în cazul în care statutul de independent este utilizat pe scară largă, deși este vorba despre falși independenți. Comitetul recomandă Comisiei să evalueze mai departe fenomenul, pentru a analiza această formă de denaturare a concurenței care lezează întreprinderile de bună-credință, atât pe cele mari, cât și pe cele mici, și, dacă este nevoie, să ia măsurile adecvate.

Bruxelles, 13 iulie 2011

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

**Avizul Comitetului Economic și Social European privind Cartea verde privind modernizarea
politicii UE în domeniul achizițiilor publice „Către o piață europeană a achizițiilor publice mai
performantă”**

COM(2011) 15 final

(2011/C 318/19)

Raportor: **dl Joost van IERSEL**

Coraportor: **dl Miguel Ángel CABRA DE LUNA**

La 27 ianuarie 2011, în conformitate cu articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, Comisia Europeană a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Cartea verde privind modernizarea politicii UE în domeniul achizițiilor publice „Către o piață europeană a achizițiilor publice mai performantă”

COM(2011) 15 final.

Secțiunea pentru piața unică, producție și consum, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 23 iunie 2011.

În cea de-a 473-a sesiune plenară, care a avut loc la 13 și 14 iulie 2011 (ședința din 13 iulie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 164 de voturi pentru, 1 vot împotriva și 4 abțineri.

Definiții

Directivă Directiva 2004/18/CE – proceduri de atribuire a contractelor de achiziții publice

Autorități Autorități contractante, așa cum sunt definite la articolul 1 alineatul (9) din directivă; intră sub incidența acestei directive

Utilități Entități contractante; intră sub incidența Directivei 2004/17/CE

Supralegerare Mai multe exigențe la transpunerea directivelor în legislația națională ⁽¹⁾

Ultima revizuire completă a directivelor a avut loc în 2004. CESE insistă ca orice revizuire viitoare să fie pregătită cu aceeași atenție și precizie ca în 2004.

1.3 O analiză completă a efectelor directivei și a modului de implementare în statele membre, precum și a hotărârilor CEJ din 2004 până în prezent este crucială pentru orice revizuire. De asemenea, trebuie avut în vedere faptul că experiența amplă în Europa legată de această directivă este destul de recentă.

1.4 Pentru a obține cele mai bune rezultate pentru toți cei implicați trebuie redusă birocrăția inutilă. Trebuie să se evite legislația complicată și „supralegerarea” practică pe scară largă de statele membre ca o consecință a punerii în aplicare incorecte a directivei. Strategia Europa 2020 prevede un rol mai amplu de monitorizare pentru Comisie.

1. Concluzii și recomandări

1.1 CESE salută dezbateră inițiată de Comisie în cadrul Cărții verzi în vederea modernizării politicii UE în domeniul achizițiilor publice în sensul creșterii eficienței acesteia, în contextul unei mai bune funcționări a pieței unice care să fie mai inovatoare, mai ecologică și mai socială. Comitetul are în vedere redactarea unui aviz suplimentar după încheierea evaluării de către Comisie a efectelor Directivei 2004/18/CE, pentru a completa prezentul aviz în funcție de rezultatul evaluării.

1.2 Directivele privind achizițiile publice ⁽²⁾ caută, printre altele, să promoveze calitatea în domeniul achizițiilor publice.

1.5 CESE subliniază că principiul deschiderii și al transparenței, al eficienței, al certitudinii juridice, al randamentului, al concurenței, al accesului pe piață pentru IMM-uri și profesiile liberale, al proporționalității, al contractelor transfrontaliere al căror număr este în creștere, al evitării discriminării și corupției și al nevoii de profesionalism rămân valabile ca și până acum.

1.6 CESE subliniază impactul și importanța aspectelor inovatoare, de mediu și sociale ale Strategiei Europa 2020, inclusiv în domeniul achizițiilor publice.

1.7 În vederea sporirii angajamentului statelor membre pentru punerea în aplicare în mod corect a directivei și pentru includerea obiectivelor Strategiei Europa 2020 în contractele de achiziții publice, CESE insistă asupra atenției speciale care trebuie acordată acestui aspect, care trebuie dezbătut anual în cadrul Consiliului (Competitivitate).

⁽¹⁾ A se vedea avizele CESE din JO C93/25, 27.4.2007, p. 25 și JO C 24, 31.1.2006, p. 52.

⁽²⁾ A se vedea Directiva clasică 2004/18/CE și Directiva privind utilitățile publice 2004/17/CE. Prezentul aviz are în vedere în special directiva clasică, denumită în continuare „directiva”.

1.8 Statele membre manifestă un interes sporit față de rolul achizițiilor publice într-o economie inteligentă. Autoritățile naționale formulează, în diferite măsuri, criterii sociale și de mediu care trebuie luate în considerare de achizitor. Trebuie luate în considerare cerințele speciale impuse de achizițiile publice pentru serviciile care nu pot fi definite⁽³⁾. Bunele practici și experiența acumulată ar trebui să facă parte din dezbaterile anuale din cadrul Consiliului.

1.9 CESE consideră o lacună semnificativă faptul că în Cartea verde nu se pune în discuție nici nevoia de profesionalism satisfăcător, nici reticența față de risc a autorităților publice. Profesionalizarea este cheia pentru promovarea inovării. Ar trebui create programe de formare pentru achizitorii din statele membre. Comitetul este în favoarea analizei comparative și a schimbului de bune practici.

1.10 Achizitorul trebuie să preia întreaga responsabilitate pentru consecințele economice, sociale și financiare atunci când definește caracteristicile lucrărilor, produselor sau serviciilor. Acest lucru poate implica solicitarea unui certificat sau a unei declarații de conformitate de la ofertant privind prevederile legislative naționale relevante, de exemplu în ceea ce privește aspectele sociale, impunând obligația de a prezenta certificate oficiale doar câștigătorului.

1.11 Având în vedere necesitatea de a promova dezvoltarea durabilă, CESE este în favoarea aplicării, dacă este cazul, în special în cadrul proiectelor mari, a principiului costurilor generate pe durata ciclului de viață.

1.12 CESE pledează pentru menținerea diferenței între serviciile A și B cu condiția să existe certitudine juridică și posibilitatea extinderii contractelor transfrontaliere din cadrul serviciilor B. Comitetul recomandă revizuirea periodică a listei serviciilor B de către Comisie pentru a analiza dacă anumite servicii B ar putea fi transferate în mod avantajos la serviciile A.

1.13 Trebuie să sporească participarea IMM-urilor, inclusiv a întreprinderilor sociale. Date fiind opiniile divergente în rândul părților interesate, CESE nu este în favoarea schimbării pragurilor. Îmbunătățirile trebuie realizate prin aplicarea corespunzătoare a principiului proporționalității, prin ajustarea metodelor de publicare, prin aplicarea corespunzătoare a procedurii de licitație electronică și, dacă poate fi pusă în practică, prin împărțirea contractelor. CESE recomandă și programe de susținere a expertizei IMM-urilor.

1.14 Unul dintre obiectivele directivelor este combaterea favoritismului, a fraudei și a corupției. În procesul de modernizare a directivelor trebuie evitat orice element de slăbire a rigorii lor. Comitetul consideră că publicarea în avans a tuturor contractelor publice printr-un proces de licitație electronică ar contribui la prevenirea abuzurilor.

⁽³⁾ Activitate profesională independentă al cărei obiect nu poate fi descris în prealabil în termeni clari și exhaustivi.

1.15 Din 1971, principalul obiectiv al directivelor a fost promovarea contractelor europene transfrontaliere în domeniul achizițiilor publice. Rezultatele sunt slabe. CESE recomandă o analiză a practicilor și a exemplelor (celor mai bune) din statele membre, urmată de măsuri de deschidere a piețelor⁽⁴⁾.

1.16 CESE recomandă ca în contract să fie prevăzută de la început jurisdicția în cazul contractelor transfrontaliere.

2. Introducere

2.1 Comisia prezintă achizițiile publice ca fiind una dintre cele douăsprezece inițiative-pârghii pentru o piață unică mai ecologică, mai socială și mai inovatoare⁽⁵⁾. În Cartea sa verde, Comisia subliniază și nevoia de eficiență și simplificare, de acces mai ușor pentru IMM-uri și de promovare a contractelor transfrontaliere.

2.2 Achizițiile publice au o istorie lungă în UE. Acestea cuprind căile și mijloacele prin care autoritățile și utilitățile publice⁽⁶⁾ își satisfac nevoile prin achiziționarea de lucrări, bunuri și servicii. Un obiectiv principal a fost și este asigurarea unor condiții de concurență echitabile la nivel european. Totuși, numărul contractelor transfrontaliere este în continuare foarte redus. Prezentul aviz se concentrează asupra directivei⁽⁷⁾, în care, așa cum se sugerează în Cartea verde, îmbunătățirile ar trebui să aducă cel mai mare beneficiu relativ.

2.3 În esență, directiva este de natură procedurală, cu prevederi și garanții legale specifice, reglementând procesul de invitare a ofertanților și de atribuire de contracte. Conținutul unui contract atribuit în conformitate cu prevederile directivei este în întregime la latitudinea autorității de atribuire.

2.4 După versiunile originale ale directivelor privind achizițiile publice (1972) și utilitățile publice (1993), versiunile din 2004 ale directivelor au introdus modificări substanțiale în sensul modernizării, în special în ceea ce privește Directiva privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de lucrări, de bunuri și de servicii (2004/18/CE), precum și modificări minore ale Directivei mai actuale privind utilitățile publice (2004/17/CE). Revizuirea a fost rezultatul unor dezbateri lungi și ample între părțile interesate. Punerea în aplicare diferă de la țară la țară din cauza tradițiilor culturale și juridice diferite și a „supralегiferării”.

2.5 Au fost luate în considerare multe aspecte în vederea creării unei piețe deschise, paneuropene și transparente, care să includă certitudine juridică, conștientizarea costurilor, rentabilitate, calitate, o mai bună concurență, acces pe piață pentru IMM-uri, proporționalitate, inovare, durabilitate – în prezent

⁽⁴⁾ A se vedea considerentul (2) din directivă: „[...] a asigura un mediu concurențial în ceea ce privește achizițiile publice.”

⁽⁵⁾ Comunicarea Comisiei „Actul privind piața unică. Douăsprezece pârghii pentru stimularea creșterii și întărirea încrederii”, COM(2011) 206 final, secțiunea 2.12 – Achizițiile publice.

⁽⁶⁾ Entități în sectorul apei, energiei, transportului și poștal.

⁽⁷⁾ 2004/18/CE (Directiva privind achizițiile publice).

Strategia Europa 2002 –, costurile generate pe durata ciclului de viață, evitarea discriminării și fraudei, condiții de concurență echitabile și contracte transfrontaliere.

3. Evoluții din 2004

3.1 Au avut loc multe schimbări în domeniul achizițiilor în general de când au intrat în vigoare directivele, iar acest proces continuă. Cartea verde examinează posibilitatea ca unele aspecte uzuale în lumea comercială și în serviciile de utilități să fie introduse, înlesnite sau consolidate.

3.2 Principalele tehnici sunt inovarea, negocierea și cunoașterea pieței. Acestea nu au fost practicate pe scară largă încă, putând fi utilizate întotdeauna în domeniul utilităților, și cu unele limite, în conformitate cu directiva. În cazurile în care nu se practică astfel de tehnici și lipsește un nivel semnificativ de experiență, nu există o bază de expertiză și prin urmare, nici perspective realiste ca acestea să devină uzuale.

3.3 În efortul de a fi coerentă cu tehnicile moderne, directiva include alte tehnici, cum ar fi achizițiile publice electronice și licitațiile inverse. În timp ce prima este aplicată pe scară largă, cea din urmă este utilă numai în cazul în care prețul și livrarea sunt singurele criterii. CESE atrage atenția asupra necesității de a îmbunătăți interoperabilitatea electronică transfrontalieră.

3.4 În dezbaterile lungi privind serviciile de interes general s-a ajuns la concluzia că acestea nu sunt achiziții per se, ci servicii furnizate de sau în numele autorităților. CESE confirmă din nou că este în întregime la latitudinea autorităților să îndeplinească toate sau oricare din funcțiile lor sau să le externalizeze pe cele pe care doresc. În același mod, trebuie să se țină seama de sistemele statelor membre care respectă principiile tratamentului egal, al nediscriminării și al transparenței, înscrise în dreptul primar, și care acordă un drept general de acces la prestări de servicii. Astfel, în principiu, serviciile de interes general⁽⁸⁾ nu sunt acoperite de directivă, însă orice externalizare sau achiziționare aferentă de către sau în numele autorității ar face, într-adevăr, obiectul directivei.

Articolul 14 și Protocolul nr. 26 privind serviciile de interes general din TFUE recunosc natura specifică și importanța serviciilor publice, precum și competențele discreționare ample ale autorităților naționale, regionale și locale în ceea ce privește furnizarea, solicitarea și organizarea acestor servicii, inclusiv cooperarea internă și cea de tip public-public. Este deosebit de important să se asigure un nivel ridicat al calității, siguranței și accesibilității, egalitatea de tratament și promovarea accesului universal și a drepturilor utilizatorilor.

3.5 Directiva nu dictează în niciun fel ce poate sau nu poate să achiziționeze sau să externalizeze o autoritate; ea stabilește doar procedurile pentru efectuarea acelei achiziții sau externalizării. CESE crede că această libertate nu trebuie compromisă.

⁽⁸⁾ A se vedea articolele 14 și 106 din TFUE și Protocolul nr. 26 din TFUE.

3.6 Negocierea

3.6.1 CESE îndeamnă Comisia să clarifice în directivă circumstanțele în care o autoritate poate atribui un contract direct unei entități asupra căreia deține controlul în mod similar cu controlul pe care îl are asupra departamentelor sale. CESE solicită modificarea directivei, astfel încât să fie stabilite condițiile relevante pentru exceptarea de la aceste cerințe.

3.6.2 Dată fiind atenția sporită acordată propunerilor inovatoare și specificațiilor bazate pe rezultate, este esențial ca achizitorii și ofertanții să discute pe parcursul procedurii de licitație. În acest scop este necesară o procedură generală negociată, similară celei din Directiva privind utilitățile publice sau dialogului competitiv, dar fără restricția „excepțional de complexă”. Această procedură include deja normele existente pentru achizițiile publice în domeniul serviciilor care nu pot fi definite.

3.6.3 Se spune că o astfel de procedură ar putea permite diferiților ofertanți să-și prezinte propunerile, iar achizitorului să aleagă cele mai bune elemente din ofertă (*cherry-picking*), precum și să publice specificația hibridă care rezultă în cadrul unei noi proceduri de ofertare realizate fără „negociere”. Un astfel de concept este fals. Ofertanții trebuie să-și poată proteja proprietatea intelectuală – fie că este brevetată sau nu – în orice moment; astfel, ideile lor nu ar trebui oferite altor furnizori în scopul exploatarei, chiar și limitat, fără acordul expres al ofertanților.

3.6.4 În mod evident, negocierea contractelor – în special a celor complexe – presupune competențe solide din partea achizitorului. Instituirea unei proceduri generale negociate trebuie să fie însoțită de măsuri care să asigure disponibilitatea achizitorilor cu experiența și competențele necesare.

3.7 Inovarea

3.7.1 Cartea verde pune în discuție inovarea în cadrul contractelor publice. În domeniul achizițiilor publice există trei niveluri principale:

- disponibilitatea de a accepta o soluție nouă la o cerință tradițională;
- participarea la elaborarea unei soluții și
- sponsorizarea unui proiect de dezvoltare.

3.7.2 Aspectul cel mai simplu și probabil cel mai productiv este disponibilitatea de a accepta o soluție nouă. CESE recomandă să se promoveze deschiderea achizitorului, care ar trebui să aibă suficiente competențe, față de propunerile de soluții noi. De aceea, achizitorul ar trebui să fie dispus să ia în considerare alternative, mai puțin în cazul în care precizează în mod explicit contrariul. Însă funcționarii publici sunt deseori reticenți în această privință, mai degrabă din cauza reținerii față de risc, decât din cauza vreunui impediment administrativ sau juridic.

3.7.3 Există obstacole chiar și în fața conceptului de propuneri alternative. Capacitatea de a prezenta propuneri inovatoare devine mai practică dacă achizitorul își prezintă cererile din perspectiva problemei care trebuie soluționate, și nu din perspectiva soluției. O astfel de abordare permite oferentului să-și folosească competențele corespunzătoare în vederea propunerii celei mai bune soluții, fie tradițională, fie inovatoare.

3.7.4 În cazul în care o autoritate participă la elaborarea unei soluții inovatoare, ca de exemplu la dezvoltarea unui sistem important de baze de date, participarea și sprijinul autorității sunt esențiale la toate nivelurile. Fără acestea, riscul de eșec este ridicat.

3.7.5 În cazul achiziției înainte de comercializare⁽⁹⁾ se propune ca autoritățile să sponsorizeze noile evoluții și să acționeze ca primi utilizatori. Potențialul eșec face această achiziție riscantă. Experiența a arătat că doar puține autorități, prin structura, organizarea sau experiența lor, sunt potrivite pentru o astfel de activitate, care trebuie realizată cu precauție.

3.7.6 Durabilitatea producției și consumului sunt priorități pe ordinea de zi. Este general recunoscut că inovarea în domeniul dezvoltării durabile are o importanță uriașă în raport cu obiectivul de promovare a locurilor de muncă de calitate și a întreprinderilor din UE, ca parte a Strategiei Europa 2020. Dacă se realizează în mod corespunzător, se asigură ample beneficii economice. În cazul multor achiziții trebuie luate în considerare costurile generate pe durata ciclului de viață. Aceste costuri includ calitatea, prețul original, întreținerea, operarea și eliminarea finală, după caz. O abordare bazată pe calitate va încuraja inovarea și bunele practici și condiții de lucru, ceea ce va duce la o mai mare eficiență și la reducerea costurilor pe termen lung. Tehnicile pentru efectuarea unor astfel de evaluări sunt bine stabilite. CESE recomandă să se ia măsuri de încurajare a achizitorilor publici să adopte și să utilizeze astfel de tehnici.

4. Motive pentru continuarea modernizării

4.1 Aspecte juridice

4.1.1 Transpunerea adecvată în legislația națională este esențială, însă rămâne un aspect spinos. Ar fi trebuit să i se acorde atenție în mod explicit în Cartea verde. Prea puține state membre efectuează transpunerea în mod corect. Transpunerea corectă este în interesul tuturor părților interesate. Supralegerarea, care duce la sporirea sarcinilor administrative și la birocrație, creează obstacole inutile, în special pentru IMM-uri - conceptul de IMM și trimiterea la întreprinderi trebuie să includă toate formele de actori, indiferent dacă sunt axați pe profit sau pe non-profit, în condiții de concurență loială, în conformitate cu normele -, precum și costuri tot mai mari pentru autoritate. Directiva este clară și nu prea complicată. În ciuda diferențelor dintre sisteme juridice și abordări, ar trebui

evitate solicitări și formalități suplimentare. În opinia CESE, Comisia ar trebui să monitorizeze mai activ procesul de implementare, căutând să încurajeze simplitatea și claritatea legislației naționale.

4.1.2 Există o problemă sistemică în aplicarea Directivei privind căile de atac în contractele transfrontaliere. În aceste contracte nu este clar care jurisdicție se aplică, cea a achizitorului sau a furnizorului. CESE sugerează ca o astfel de decizie să facă parte din contract de la început.

4.1.3 În unele contracte, în special în cele de lungă durată, apar situații în care sunt necesare modificări ale unor prevederi. Deși aceste situații sunt inevitabile, uneori sporesc oportunitățile de corupție. Directiva limitează modificările care pot fi permise în cadrul contractelor (articolul 32), dar în rest nu se exprimă. După părerea CESE, riscul de corupție și/sau lipsa certitudinii contractuale în cazul în care normele sunt laxe, permițând mai multă flexibilitate, are efecte dăunătoare. Așadar, în ce privește acest aspect, directiva ar trebui să rămână neschimbată.

4.1.4 În directivă, serviciile sunt clasificate în două categorii: A și B. Serviciile A trebuie să fie conforme cu directiva, în timp ce serviciile B au, în general, un regim mai puțin sever. Cartea verde pune problema dacă, având în vedere caracterul transfrontalier tot mai pronunțat al multor tipuri de servicii, această clasificare mai este adecvată. CESE se exprimă în favoarea menținerii diferențelor dintre cele două categorii, cu condiția certitudinii juridice și a potențialului transfer al serviciilor transfrontaliere B la lista A. Comitetul recomandă revizuirea periodică a listei serviciilor B de către Comisie, pentru a analiza dacă anumite servicii B ar putea fi transferate în mod avantajos la serviciile A.

4.2 Practici

4.2.1 Un obstacol important în fața progresului unei bune funcționări a achizițiilor publice este lipsa profesionalismului satisfăcător și expertizei autorităților publice. Faptul că Cartea verde nu pune în discuție această condiție de bază pentru orice achiziție publică este o deficiență. Există prea puține stimulente pentru îmbunătățire. CESE recomandă cu fermitate să se organizeze campanii de formare a funcționarilor - în special la nivel local și regional - în domeniul negocierii și lansării unor contracte viabile⁽¹⁰⁾.

4.2.2 Pe lângă aceasta, trebuie schimbată și cultura achizițiilor publice. Achizițiile nu reprezintă un simplu exercițiu birocratic; trebuie implicate toate nivelurile și ramurile managementului, în funcție de tipul de contract, după cum este cazul în multe societăți comerciale. Succesul poate fi asigurat doar prin angajamentul față de practicile moderne în domeniul achizițiilor, în special al gestionării

⁽⁹⁾ Achiziția înainte de comercializare: încurajarea inovației pentru asigurarea unor servicii publice durabile de înaltă calitate în Europa - COM(2007) 799.

⁽¹⁰⁾ Un exemplu ilustrativ este fundația olandeză PIANNO. În aceeași ordine de idei, Confederația sectoarelor industriale olandeze și Asociația orașelor olandeze planifică o amplă campanie comună în rândul funcționarilor publici responsabili cu achizițiile publice din întreaga țară.

riscului, de la nivelul de conducere până la nivelul cel mai de jos al unei autorități. Practicile menționate în Directiva privind utilitățile publice sunt exemple pozitive.

4.2.3 Profesionalizarea funcționarilor responsabili cu achizițiile publice în sectorul public trebuie promovată prin dezvoltarea la nivel intern și angajarea de profesioniști, sporind rolul și profilul funcției. În câteva cazuri s-au dovedit a avea succes două măsuri suplimentare: angajarea de achizitori experimentați cu funcții de conducere din alte sectoare industriale și crearea unor agenții de achiziționare care să ofere consultanță autorității pe perioada procesului de licitație. Calitatea achizitorilor diferă de la o țară la alta. CESE este în favoarea analizei comparative și a schimbului de bune practici.

4.2.4 În perioada dinaintea licitației, achizitorii principali ai autorității sau gestionarii de proiect ar trebui să se informeze cu privire la ceea ce este disponibil pe piață înainte de pregătirea documentației. O astfel de cercetare include, de obicei, revistele tehnice, expozițiile comerciale și discuțiile cu furnizorii din domeniul relevant.

4.2.5 Este necesară și sporirea profesionalismului IMM-urilor. Cursurile speciale și persoanele cu experiență în licitații pot contribui la sporirea calificărilor și a cunoștințelor.

4.2.6 Un aspect al reticenței față de risc este utilizarea excesivă a criteriului de atribuire „cel mai mic preț”. În timp ce unele achiziții nu au criterii realiste cu excepția prețului – și eventual a livrării –, majoritatea au alte caracteristici valoroase care contribuie la rezultate mai bune. Criteriul „cel mai mic preț” inhibă inovarea și căutarea calității și a valorii, conform cerințelor Strategiei Europa 2020, și nu înseamnă neapărat valoare mai mare.

4.2.6.1 Prin urmare, utilizarea criteriului „cel mai scăzut preț” ar trebui să constituie o excepție, și nu o regulă. Prin extinderea criteriului ofertei celei mai avantajoase din punct de vedere economic, pentru a evalua oferta cea mai avantajoasă din punctul de vedere al durabilității, autoritățile pot obține valoarea ecologică, socială și economică optimă durabilă. CESE încurajează autoritățile să recurgă la stabilirea costurilor pe durata ciclului de viață atunci când este posibil și adecvat.

4.2.7 Având în vedere numărul mare de autorități de dimensiuni medii și, în special, mici, acestea ar trebui invitate sau obligate să coopereze în cadrul proiectelor cu o dimensiune critică, din motive de profesionalism, eficiență și aspecte financiare. CESE solicită să se acorde atenție deosebită acestui aspect și recomandă schimbul de bune practici și clarificarea în acest context a normelor din domeniul achizițiilor publice.

4.2.8 Analizele statistice arată că în special IMM-urile sunt insuficient reprezentate în domeniul achizițiilor publice cu o valoare superioară pragului fixat de UE. CESE se exprimă în

favoarea creării unor condiții de concurență echitabile în domeniul achizițiilor publice, permițând IMM-urilor „să-și asigure o «parte echitabilă» din contractele publice”. CESE nu este în favoarea măsurilor de discriminare pozitivă în ceea ce privește IMM-urile, printre altele, din cauza construcțiilor artificiale și, în consecință, a potențialei corupții. În pofida acestui fapt, atunci când este adecvat, ar trebui încurajate autoritățile să divizeze contractele în loturi și să mărească vizibilitatea oportunităților pentru IMM-uri, făcându-le astfel mai accesibile.

4.2.9 Părerile sunt contrare cu privire la praguri. Ele au fost stabilite în urma unor ample discuții și cu atenție deosebită, sunt coerente cu cele din Acordul privind achizițiile publice și au fost ajustate periodic în funcție de inflație și de variațiile ratelor de schimb. Au existat solicitări de creștere, dar și de reducere a pragurilor. Niciun argument nu este deosebit de convingător, iar CESE recomandă menținerea nivelurilor practice în prezent. Dincolo de praguri se aplică procedurile naționale, condiționate de obligațiile prevăzute în tratat. Se dorește ca aceste proceduri să fie cât mai coerente cu procedurile prevăzute în directivă, pentru a evita nesiguranța și confuzia și pentru ca achizitorii să utilizeze efectiv doar un set de proceduri.

4.2.10 Pentru a încuraja transparența și pentru a reduce cazurile de practici incorecte, CESE recomandă ca toate ofertele publice, fără excepție, să fie publicate în avans. Anunțurile de contracte sub prag și serviciile B ar trebui să fie foarte simple, publicate pe un site internet de licitații electronice disponibil în întregul SEE ⁽¹⁾.

4.2.11 Impulsul spre mai mult profesionalism poate contribui și la simplificarea procedurilor naționale, care, în prezent, generează costuri disproporționate. Situațiile concrete variază în mare măsură; ar trebui evitate confuzia și conflictele privind interpretarea. Abordările naționale mai directe ar trebui să fie exemple pentru alții.

4.2.12 Tendința autorităților de a solicita garanții financiare, asigurări și garanții de bună execuție reprezintă un alt obstacol pentru IMM-uri. Mai mult, în prezent, resursele financiare sunt tot mai puțin accesibile și este inutil să se apeleze la fondurile limitate ale IMM-urilor pentru a sprijini astfel de garanții. Trebuie reamintit autorităților că au obligația de a evita calificarea disproporționată și cerințele financiare, mai degrabă decât să se bazeze pe garanții.

4.2.13 Se iau inițiative în aceste domenii pentru a îmbunătăți situația din statele membre. CESE se exprimă cu fermitate în favoarea stabilirii unei liste a celor mai bune practici și, în conformitate cu practicile din unele state membre, în favoarea organizării regulate a unor întrevederi ale autorităților de achiziționare și ale experților cu experiență la nivelul UE.

⁽¹⁾ A se vedea JO C 248, 25.8.2011, p. 149. (achiziții electronice).

4.2.14 Pentru a ajuta IMM-urile, autoritățile ar putea crea portaluri electronice prin care:

- să lărgescă accesul la informații cu privire la oportunitățile de achiziții publice sub pragul UE;
- să permită IMM-urilor să se înregistreze pentru a-și manifesta interesul față de posibilitățile de parteneriat cu alte IMM-uri interesate și
- să dezvolte o secțiune securizată pe un site internet central de achiziții publice electronice, pe care IMM-urile să poată încărca și edita/actualiza informații administrative care să fie apoi utilizate de autoritățile contractante.

5. Interacțiunea dintre achiziții și alte politici

5.1 Pe lângă obiectivul de creștere a eficienței cheltuielilor publice⁽¹²⁾, Cartea verde solicită exprimarea punctelor de vedere privind interacțiunea consolidată dintre achizițiile publice și alte politici, în special în domeniul inovării, mediului și social.

5.2 Din 2004, dezvoltarea durabilă și creșterea favorabilă incluziunii, alături de competitivitatea consolidată au constituit priorități confirmate și prin Strategia Europa 2020. Aceste aspecte trebuie luate în considerare și în contractele de achiziții publice.

5.3 CESE este de acord că trebuie încurajate autoritățile naționale și regionale să ia în considerare aspectele societale, ceea ce înseamnă că la pregătirea contractelor ar trebui să fie loc pentru aceste elemente.

5.4 Convenția OIM nr. C94 privind clauzele de muncă în contractele publice adoptată în 1949 este în prezent obligatorie în 10 state membre ale UE, deși alte state membre, cum ar fi Irlanda o aplică în mod voluntar în achizițiile publice. CESE ia notă de principiile incluse în convenție și propune ca statele membre să fie încurajate să o ratifice și să respecte principiile acesteia.

5.5 CESE subliniază că directiva definește o serie de norme procedurale care stabilesc relația dintre părțile contractante în achizițiile publice. În documentele sale anterioare, Comisia a stabilit, pe baza unor consultări ample, modul în care trebuie luate în considerare de către autoritățile de achiziționare produsele/serviciile/procesele inovatoare și obiectivele sociale la pregătirea contractelor⁽¹³⁾ sau la achiziția înainte de comercializare.

5.6 Cu privire la inovare și achizițiile publice, merită menționate Raportul-pionier Aho și inițiativa privind piețele-pilot⁽¹⁴⁾. Inovarea poate avea în vedere o gamă foarte largă de aspecte: înaltă tehnologie, emisii reduse de dioxid de

carbon, consum scăzut de energie, metode noi și metode alternative în îngrijirea medicală și în serviciile sociale, construcții, transport, infrastructură și altele. CESE subliniază că cererea poate juca un rol important ca forță motrice a inovării⁽¹⁵⁾, fapt neglijat sau lăsat la o parte mulți ani. Ea poate promova indirect angajamentul universităților și al centrelor de cercetare și dezvoltare, precum și noi inovații, de exemplu, la nivelul IMM-urilor și al actorilor din cadrul economiei sociale.

5.7 Ca răspuns la întrebările formulate în Cartea verde, CESE subliniază că responsabilitatea primară în materie de achiziții publice le revine autorităților naționale, regionale, locale și europene, care trebuie să aibă în vedere, de la caz la caz, amestecul adecvat între cerințe societale de orice tip: inovare, mediu, aspecte sociale⁽¹⁶⁾ (inclusiv reglementări sociale cu privire la dizabilități) și eficiență, perioade de producție, costuri, numărul furnizorilor, posibile rezultate ale contractelor etc. în cadrul directivelor.

5.8 Autoritățile au dreptul să definească cerințele specifice, inclusiv cele privind mediul și de natură socială. În anumite cazuri vor face acest lucru deoarece sunt obligate prin legislația UE și/sau națională, de exemplu în cazul standardelor de mediu generale sau legate de un sector. În alte cazuri, astfel de cerințe pot fi legate de realizarea unor proiecte concrete, cum ar fi lucrările ample de infrastructură.

5.9 După caz, specificațiile tehnice ar trebui extinse pentru a include caracteristicile de producție/de proces. Acest lucru ar simplifica și ar face mai transparentă posibilitatea autorităților contractante de a face alegeri importante în ceea ce privește promovarea obiectivelor durabile, inclusiv durabilitatea ecologică, aplicarea contractelor colective, normele și condițiile de muncă și egalitatea de remunerare pentru aceeași muncă prestată. Hotărârea pronunțată în cauza privind electricitatea ecologică oferă un exemplu clar de modalități și motive pentru care caracteristicile de producție ar trebui incluse ca specificații tehnice și nu doar lăsate pe seama condițiilor de performanță.⁽¹⁷⁾

5.10 CESE recomandă Comisiei să furnizeze, dacă este necesar, un document consolidat care să includă directiva și jurisprudența relevantă a CEJ. Un astfel de document va consolida accesibilitatea și va fi foarte util ca sursă unică de certitudine juridică.

5.11 În continuarea dezbaterii generale privind nevoia de o economie europeană inteligentă, au loc discuții intense în statele membre cu privire la rolul achizițiilor publice în acest proces⁽¹⁸⁾. În măsuri diferite, statele membre formulează

⁽¹²⁾ Cartea verde, p. 4, paragraful 3.

⁽¹³⁾ A se vedea mențiunile din Cartea verde, p. 34. De asemenea, a se vedea ghidul „Build for All”, noiembrie 2006, pentru includerea criteriilor de accesibilitate în procedurile de achiziții publice.

⁽¹⁴⁾ A se vedea Raportul grupului Aho „Crearea unei Europe inovatoare” și inițiativa privind piețele-pilot, CE – octombrie 2010.

⁽¹⁵⁾ A se vedea, printre altele: „Achizițiile publice și inovarea – să redăm viață cererii” (*Public procurement and innovation – Resurrecting the demand side*), Jakob Edler, Luke Georghiu, www.sciencedirect.com, politica de cercetare (2007) 949-963.

⁽¹⁶⁾ A se vedea manualul „Achiziționând într-un mod social – ghid pentru luarea în considerare a aspectelor sociale în achizițiile publice” (*Buying Social – A Guide to taking account of social considerations in public procurement*) – SEC(2010) 1258, elaborat de Comisia Europeană în octombrie 2010.

⁽¹⁷⁾ A se vedea cauza C-448/01 EVN AG v Austria (2003) ECRI – 14527 (EVN – Wienstrom).

⁽¹⁸⁾ A se vedea un rezumat amplu în „Responsabilitatea socială a întreprinderilor, politici publice naționale în Uniunea Europeană”, noiembrie 2010.

criterii de mediu și, într-o mai mică măsură, criterii sociale care trebuie avute în vedere de achizitori. Acordurile de muncă și legislația națională diferă în mod considerabil în statele membre. Este responsabilitatea fiecărei țări să asigure conformitatea cu propria legislație relevantă.

5.12 CESE recomandă ca acest proces în desfășurare să fie supus dezbaterii anuale în cadrul Consiliului (Competitivitate). Ar trebui puse în evidență cele mai bune practici și experiențe acumulate. Convergența sporită a practicilor va îmbunătăți și condițiile pentru contractele transfrontaliere.

5.13 Indiferent de cerințele sociale sau de mediu prezentate ca criterii de atribuire, acestea trebuie să poată fi evaluate și să aibă o pondere față de alte criterii.

5.14 O condiție ar fi, în cadrul competenței de achiziționare, ca organismele contractante să se asigure că ofertanții îndeplinesc normele sociale (printre altele, în legătură cu integrarea persoanelor cu handicap⁽¹⁹⁾), pe lângă criteriile stabilite la articolele 44 până la 51 din directivă⁽²⁰⁾, întrucât încheierea unor contracte de către autoritățile publice cu entități care nu respectă legislația ar contraveni reglementării europene și naționale.

5.15 Statele membre ar trebui să le solicite ofertanților un certificat sau o declarație de conformitate, care să ateste că legislația în vigoare este respectată în fiecare țară în ceea ce privește integrarea persoanelor cu handicap pe piața forței de muncă, cum ar fi obligația de a angaja un procentaj anume de persoane cu handicap în țările în care există astfel de obligații legale.

5.16 O altă măsură socială clară, dacă este cazul, trebuie să fie definirea specificațiilor tehnice într-un mod care să țină seama de criteriile de accesibilitate pentru persoanele cu handicap și de proiectare pentru toți utilizatorii.

5.17 Un alt aspect care trebuie reținut pentru a asigura egalitatea de șanse, în beneficiul tuturor și pentru integrarea socială, se referă la atribuirea contractelor rezervate atelierelor protejate destinate persoanelor cu handicap. Această posibilitate este prevăzută în mod explicit în considerentul (28) și la articolul 19 din Directiva 2004/18. CESE este de părere că Comisia ar trebui să recomande în mod expres ca un procent sau un număr de astfel de contracte să aibă forță executorie în acele state membre în care este justificat, de exemplu în cazul în care există un număr mare de persoane cu handicap capabile să lucreze, dar care sunt inactive.

5.18 Un aspect specific care trebuie abordat este complexitatea reglementărilor privind achizițiile publice în relație cu serviciile sociale de interes general. Cartea verde (secțiunea 4.4) pune întrebarea dacă este necesar să se mărească pragurile aplicabile pentru astfel de servicii, pentru a lua în considerare într-un mod mai corespunzător

specificitățile serviciilor sociale. Comitetul așteaptă cu interes să urmărească îndeaproape lucrările în curs în acest domeniu, în special prin intermediul Comunicării (COM)2011 206 final, fiind conștient de indezirabilitatea unor modificări selective ale pragurilor.

5.19 În cadrul Strategiei Europa 2020 ar trebui să se acorde Comisiei competența de a monitoriza îndeaproape acest proces de modernizare în statele membre. Publicarea pe un site internet a tuturor anunțurilor de atribuire a contractelor, indiferent de valoarea lor, inclusiv a tipului de întreprindere căreia i s-a atribuit contractul (micro, IMM sau mare) și valoarea contractului ar fi în folosul activității de monitorizare.

6. Practici nesatisfăcătoare

6.1 Unul dintre obiectivele directivei este combaterea favoritismului, a fraudei și a corupției. Aceste practici nu sunt caracteristice exclusiv achizițiilor publice, însă absența disciplinei comerciale, așa cum s-a menționat în Cartea verde, adaugă o dimensiune suplimentară, întrucât statul poate să nu urmărească întotdeauna astfel de practici ale propriilor agenții. Directiva nu este un substitut pentru legislația împotriva corupției sau în domeniul concurenței, dar prin disciplina procedurală riguros impusă se asigură o linie de apărare suplimentară.

6.2 CESE consideră că dispozițiile în domeniul subcontractării trebuie să fie consolidate. Existența unor multiple niveluri de subcontractare ar putea crea dificultăți în ce privește asigurarea respectării contractelor colective, a condițiilor de muncă și a procedurilor de sănătate și siguranță. Autoritățile publice ar trebui să dispună de mai multe competențe pentru a asigura că în contract sunt îndeplinite obiectivele de calitate, sociale și de mediu. Detaliile privind principalii subcontractanți ar trebui declarate înainte de atribuirea contractului, iar autoritatea publică trebuie să specifice în mod clar responsabilitățile și obligațiile pentru a permite monitorizarea eficientă a contractului. Trebuie create mecanisme prin care autoritățile publice să examineze și să respingă subcontractanții atunci când există îndoieli.

6.3 În mod normal, un contract se încheie cu un contractant principal care are competențele necesare și experiență în executarea lucrărilor, furnizarea bunurilor sau a serviciilor solicitate. Contractantul principal își asumă responsabilitatea pentru întregul contract și răspunde în fața autorității de achiziționare pentru executarea acestuia. Această responsabilitate cuprinde, printre altele, gestionarea achiziționării de materiale și a tuturor subcontractanților care fac parte din contract. Procedurile de penalizare și de excludere a ofertanților în temeiul articolului privind ofertele anormal de mici ar trebui să fie mai puțin complexe, în special în ce privește respectarea normelor în materie de protecție a muncii și condițiile de muncă aflate în vigoare. În prezent există o procedură obligatorie și complicată de solicitări în scris, înainte de a se putea respinge o ofertă. De asemenea, trebuie revăzute și dispozițiile referitoare la informațiile privind aspectele economice ale metodei de construcție, ale procesului de fabricație sau ale serviciilor prestate. Trebuie prevăzute cerințe obligatorii pentru ca ofertanții să furnizeze informații autorității contractante, în loc ca aceasta din urmă să fie nevoită să le caute. Directivele trebuie modificate pentru a include aceste schimbări, pentru a promova munca decentă, tratamentul egal al lucrătorilor și obiectivele mai ample ale durabilității.

⁽¹⁹⁾ Strategia europeană 2010-2020 pentru persoanele cu handicap - COM (2010) 636 final.

⁽²⁰⁾ Articolul 44: Verificarea respectării cerințelor; articolele 45-51: Criteriile pentru selecția calitativă.

6.4 Dovezile empirice indică faptul că practica cea mai nesatisfăcătoare este favoritismul, atunci când autoritatea contractantă încheie contracte cu un furnizor preferat, uneori chiar fără să își publice intenția. Astfel de activități sub acoperire sunt greu de identificat, deoarece devin vizibile abia după ce au avut loc. CESE consideră că publicarea anticipată a tuturor contractelor publice printr-un proces de licitație electronică ar contribui la prevenirea acestui abuz, fără a împovăra excesiv autoritățile publice.

6.5 CESE subliniază că trebuie luate măsuri suplimentare pentru a sprijini monitorizarea respectării prevederilor contractuale după atribuire, inclusiv clauzele de executare a contractului. În prezent, autoritățile se confruntă cu presiuni crescânde pe plan financiar și al resurselor, ca urmare a crizei financiare, și, în același timp, agențiile de monitorizare a normelor de sănătate și de siguranță la locul de muncă și cele de protecție a mediului sunt nevoite să-și reducă cheltuielile. Dat fiind că anularea unei licitații și organizarea uneia noi implică costuri foarte ridicate, autoritățile pot părea neputincioase în fața unui furnizor care nu respectă contractul sau nu își îndeplinește obligațiile. Costurile pe care le implică asigurarea respectării obligațiilor contractuale ar trebui incluse în bugetele achizițiilor publice și ar trebui avute în vedere o serie de alte sancțiuni pentru neîndeplinirea acestor obligații contractuale.

6.6 Sunt necesare măsuri de precauție stricte în întreprinderi pentru a preveni corupția. Pentru a promova o astfel de abordare, ar trebui sprijinite măsurile de „autocurățare” a întreprinderilor, după ce s-au comis fapte incorecte. După încheierea cu succes a acestui proces, întreprinderile care se comportă în mod exemplar ar trebui să poată reintra pe piață. Cerințele stricte valabile în acest sens ar trebui stabilite în directive pentru a evita practicile diferite existente în prezent în statele membre.

7. Dimensiunea externă

7.1 Dimensiunea externă a achizițiilor publice ale UE nu poate ignora obligațiile Uniunii de a promova munca decentă,

egalitatea, respectarea drepturilor fundamentale, a libertăților și a normelor de muncă, protecția mediului și eficiența energetică în țările terțe. Acestea nu sunt principii de care să facem abstracție atunci când trecem dincolo de frontierele UE. Orice revizuire a regulilor în materie de achiziții publice trebuie să consolideze aceste principii, atât pe plan extern, cât și pe plan intern. Trebuie luate mai multe măsuri la nivelul UE pentru a îmbunătăți normele sociale și de mediu în cadrul lanțurilor de aprovizionare, iar această chestiune trebuie abordată simultan în politica comercială. Comisia Europeană trebuie să se angajeze serios, împreună cu principalele părți implicate (cum ar fi ONG-urile și sindicatele), în vederea elaborării unor strategii și structuri funcționale.

7.2 Acordul privind achizițiile publice este cadrul și platforma pentru a crea condiții de concurență echitabile pentru achizițiile publice. Ar trebui încurajate cât mai multe țări să devină membri.

7.3 Piețele internaționale deschise de achiziții publice sunt avantajoase pentru ofertanții europeni, întrucât multe întreprinderi europene, inclusiv IMM-urile, sunt lideri mondiali în domenii precum construcțiile, lucrările publice, energia alternativă și protecția mediului ⁽²¹⁾. CESE insistă ca UE să urmărească îmbunătățirea accesului pe piețele publice din țările terțe. Trebuie garantată reciprocitatea ⁽²²⁾.

7.4 CESE consideră foarte important ca întreprinderile (de stat) din țările terțe să respecte aceleași norme de achiziții publice ca întreprinderile cu sediul în Europa, în special cu privire la ajutorul de stat direct sau indirect interzis, calcularea prețurilor și evaluarea precută a costurilor și riscurilor, atunci când își prezintă candidatura pentru contractele de achiziții publice din UE. Respectarea dispozițiilor legale nu este simplă. Această chestiune trebuie abordată în mod satisfăcător în cadrul revizuirii directivei din 2004 ⁽²³⁾.

Bruxelles, 13 iulie 2011

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

⁽²¹⁾ A se vedea avizele CESE pe tema „Achizițiile publice internaționale” (JO C 224, 30.8.2008, p. 32) și „Întreprinderi de stat din țări terțe pe piețele de achiziții publice din UE” (JO C 218, 23.7.2011, p. 31).

⁽²²⁾ În ceea ce privește aspectele sociale, a se vedea Avizul recent adoptat pe tema „O politică industrială integrată adaptată erei globalizării”, punctele 6.29 și 6.30, Avizul privind normele OIM și responsabilitatea socială a întreprinderilor (JO C 218, 23.7.2011, p. 38).

⁽²³⁾ A se vedea CESE ((JO C 218, 23.7.2011, p. 31)), care abordează pe larg această chestiune (nepublicat încă în Jurnalul Oficial).

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Cartea verde „De la provocări la oportunități: către crearea unui cadru strategic comun pentru finanțarea cercetării și inovării în UE”

COM(2011) 48 final

(2011/C 318/20)

Raportor: **dl Gerd WOLF**

Coraportor: **dl Erik SVENSSON**

La 9 februarie 2011, în conformitate cu articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, Comisia Europeană a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Cartea verde „De la provocări la oportunități: către crearea unui cadru strategic comun pentru finanțarea cercetării și inovării în UE”

COM(2011) 48 final.

Secțiunea pentru piața unică, producție și consum, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 23 iunie 2011.

În cea de-a 473-a sesiune plenară, care a avut loc la 13 și 14 iulie 2011 (ședința din 13 iulie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 122 de voturi pentru și 5 abțineri.

1. Rezumat și recomandări

1.1 Comitetul salută Cartea verde a Comisiei și obiectivele stabilite în cadrul acesteia, confirmă avizele adoptate în trecut pe această temă, face trimitere la Raportul Grupului de experți cu privire la evaluarea intermediară a celui de-al șaptelea program-cadru, și recomandă în același timp Comisiei Europene să ia, în special, următoarele măsuri:

1.1.1 prin intermediul unor măsuri structurale complementare puse în aplicare la nivelul Comisiei și al organelor consultative care o asistă, să elaboreze o strategie integrată de cercetare și inovare, care să păstreze identitatea individuală și condițiile de lucru specifice ale acestor două domenii,

1.1.2 să adapteze viitorul buget de cercetare și inovare la acea cotă din bugetul general al UE care să reflecte în mod clar importanța declarată și poziția-cheie a cercetării și inovării în Strategia Europa 2020 și care să corespundă într-adevăr efectului de pârghie pe care o exercită prin stimularea și integrarea politicii de finanțare a statelor membre,

1.1.3 să simplifice procedurile administrative necesare, să flexibilizeze și să accelereze procesele decizionale și să adapteze în consecință expertiza și mandatul funcționarilor Comisiei,

1.1.4 să se concentreze asupra sarcinilor transnaționale care, prin punerea în comun a resurselor și expertizei la nivel transfrontalier, asigură valoare adăugată europeană, mai ales în domeniul precum cercetarea în cooperare,

1.1.5 să orienteze fondurile structurale către regiunile subreprezentate până acum, pentru a construi acolo baza de

exceelență și structurile imperios necesare și a îmbunătăți legăturile dintre fondurile structurale și programul-cadru,

1.1.6 să sprijine dezvoltarea „tehnologiilor generice esențiale”, fără de care nu se poate răspunde provocărilor concurenței globale și nu pot fi abordate cu succes temele societale majore,

1.1.7 să aloce 20 % din bugetul total al viitorului PC8 acelei părți din program care este condus de Consiliul European pentru Cercetare,

1.1.8 să sprijine construcția și întreținerea infrastructurilor importante de cercetare și dezvoltare (lista ESFRI),

1.1.9 să sprijine întreaga sferă a inovațiilor, inclusiv pe cele sociale, economice, de la locul de muncă și din „industria creativă”.

1.1.10 să îmbunătățească reglementările privind ajutoarele acordate IMM-urilor și microîntreprinderilor, pentru a facilita accesul și participarea acestora la programele de finanțare și la instrumentele acestora,

1.1.11 să instituie și să dezvolte un cadru pentru un capital de risc suficient și să permită un acces facil la acesta mai ales pentru IMM-uri; să dezvolte și să adapteze în acest sens și mecanismul de finanțare cu partajarea riscului,

1.1.12 să reconsidere rolul ajutoarelor de stat, al reglementărilor privind concurența și achizițiile publice, având în vedere efectul acestora asupra întregului proces de inovare, precum și crearea expertizei de specialitate și a parteneriatelor public-privat.

1.2 În plus, Comisia invită statele membre să-și îndeplinească rolul esențial ce le revine în cadrul Strategiei Europa 2020 investind mai mult, chiar în vremuri de restricții bugetare, în educație (mai ales în învățământul universitar), cercetare-dezvoltare și inovare și, în cele din urmă, atingând și chiar depășind în sfârșit obiectivul cunoscut de 3 % pentru cercetare-dezvoltare prevăzut în Strategia de la Lisabona.

2. Conținutul comunicării Comisiei

2.1 Scopul Cărții verzi este de a lansa o dezbatere publică asupra aspectelor esențiale de care trebuie să se țină seama în cadrul viitoarelor programe de finanțare a cercetării și inovării în UE.

2.2 Comisia urmărește ca eforturile de îmbunătățire să se îndrepte spre următoarele domenii:

- clarificarea obiectivelor și a modului de implementare a acestora;
- reducerea complexității;
- creșterea valorii adăugate și a efectului de pârghie și evitarea duplicării și fragmentării;
- simplificarea participării;
- lărgirea participării la programele UE – mărirea gradului de accesibilitate;
- creșterea impactului pe care sprijinul UE îl are la nivelul competitivității și al societății.

2.3 Pentru aceasta, Comisia intenționează să elaboreze o strategie comună, care să acopere toate finanțările UE relevante în materie de cercetare și inovare asigurate prin cel de-al șaptelea program-cadru și CIP, ca și prin inițiativele UE de inovare, cum ar fi EIT.

2.4 Cartea verde pune 27 de întrebări concrete, care se referă la următoarele domenii tematice:

- colaborare pentru realizarea obiectivelor Strategiei Europa 2020;
- abordarea provocărilor societale;
- mărirea gradului de competitivitate;
- consolidarea bazei științifice a Europei și a Spațiului european de cercetare.

2.5 Actuala finanțare a acestor componente de program în perioada curentă de programare (2007-2013) cuprinde:

- Cel de-al șaptelea program-cadru (PC7), cu un de buget 53,3 miliarde EUR;
- Programul-cadru pentru competitivitate și inovație (CIP) cu un buget de 3,6 miliarde EUR;

- Institutul European de Inovare și Tehnologie (EIT) cu un buget de 309 milioane EUR;
- politica de coeziune, un buget de 86 miliarde EUR (aproape 25 % din bugetul total al fondurilor structurale).

3. Observații generale

3.1 În lumina deciziilor Consiliului din 26 noiembrie 2010 și 4 februarie 2011 și a avizelor anterioare ale Comitetului, menționate mai jos, Comitetul salută și sprijină Cartea verde publicată de Comisie și intenția de a reuni întreaga gamă a instrumentelor UE pentru cercetare și inovare în scopul colaborării într-un cadru strategic comun. Punerea în aplicare a unui program de finanțare ambițios, eficace și corespunzător acestor obiective reprezintă o condiție esențială pentru mărirea gradului de competitivitate în Europa, pentru păstrarea prosperității și a realizărilor sociale și pentru a face față marilor provocări sociale.

3.2 Însă aceasta înseamnă în primul rând ca acestor scopuri prioritare să li se aloce cota necesară și corespunzătoare din viitorul buget total al UE. Viitorul buget pentru cercetare și inovare trebuie să reprezinte, în bugetul general al UE, acea cotă care să reflecte clar importanța care li se atribuie și ponderea lor în Strategia Europa 2020 și care să corespundă într-adevăr efectului de pârghie pe care o exercită prin stimularea și integrarea necesarei politici de finanțare a statelor membre.

3.3 Titlul Avizului exploratoriu al Comitetului „Deblocarea și consolidarea potențialului Europei de cercetare, dezvoltare și inovare”⁽¹⁾, adoptat în 2007, a definit deja sarcina principală a Strategiei 2020. Exact acesta este scopul pentru care trebuie elaborată o strategie comună de finanțare a cercetării și inovării.

3.4 Însă aceasta nu înseamnă amestecarea acestor două categorii sau subordonarea unora în raport cu altele; dimpotrivă, este vorba de a ne asigura că, datorită unei strategii comune, cercetarea și inovarea se sprijină și se îmbogățesc reciproc cât mai eficient cu putință.

3.5 În consecință și pe baza acestor premise, Comitetul sprijină obiectivele menționate la punctul 2.5.

3.6 În ultimii ani, Comitetul a elaborat mai multe avize esențiale privitoare la aceste scopuri și chestiuni complexe. Printre avize se numără:

- Cartea verde privind Spațiul European de Cercetare - perspective noi⁽²⁾
- Cooperarea și transferul de cunoștințe între organizații de cercetare, industrie și IMM-uri – o condiție prealabilă importantă pentru inovare;⁽³⁾
- Cadru legal comunitar aplicabil infrastructurilor europene de cercetare (ERI);⁽⁴⁾
- Către o programare în comun a cercetării: a conlucra pentru a face față mai eficient provocărilor comune⁽⁵⁾;

⁽¹⁾ JO C 325, 30 12 2006, p. 16.

⁽²⁾ JO C 44, 16 2.2008, p. 1.

⁽³⁾ JO C 218, 11 9 2009, p. 8.

⁽⁴⁾ JO C 182, 4 8 2009, p. 40.

⁽⁵⁾ JO C 228, 22 9 2009, p. 56.

- Un cadru strategic european pentru cooperare științifică și tehnologică internațională; ⁽⁶⁾
- Deplasarea frontierelor TIC – o strategie pentru cercetare în domeniul tehnologiilor viitoare și emergente în Europa ⁽⁷⁾;
- Revizuirea politicii comunitare în materie de inovare într-o lume în schimbare ⁽⁸⁾;
- Investițiile în tehnologii cu emisii reduse de carbon (Planul SET) ⁽⁹⁾;
- Dezvoltarea unei strategii comune pentru tehnologiile generice esențiale în UE ⁽¹⁰⁾;
- Simplificarea implementării programelor-cadru de cercetare ⁽¹¹⁾;
- Inițiativa emblematică a Strategiei Europa 2020 - O Uniune a inovării ⁽¹²⁾;
- Organizarea inovatoare a muncii ca sursă de productivitate și de locuri de muncă de calitate ⁽¹³⁾;
- Raportul Grupului de experți privind evaluarea intermediară a celui de-al șaptelea program-cadru pentru activități de cercetare, de dezvoltare tehnologică și demonstrative ⁽¹⁴⁾.

În legătură cu majoritatea obiectivelor și chestiunilor menționate în Cartea verde, avizele au făcut recomandări concrete. **De aceea, Comitetul face trimitere explicită la aceste avize anterioare, reafirmă conținutul lor și solicită ca ele să fie considerate parte a prezentului aviz.** Cu referire inclusiv la Raportul Grupului de experți privind evaluarea intermediară a celui de-al șaptelea program-cadru ⁽¹⁵⁾, în cele ce urmează se prezintă câteva comentarii care reiterează sau completează declarațiile din avizele anterioare menționate.

3.7 Lista întrebărilor cuprinse în Cartea Verde și abordate în capitolul 4 al acestui aviz creează impresia că Comisia are în vedere modificări radicale ale aranjamentelor financiare și modalități de stabilire a priorităților aplicate în prezent. Comitetul face trimitere la *Avizul privind simplificarea implementării programelor-cadru de cercetare* și insistă asupra recomandării sale anterioare de a menține și de a consolida foarte

necesara continuitate și stabilitate a instrumentelor de finanțare UE actuale, care s-au dovedit de succes, (accentuând în special cercetarea în colaborare) ⁽¹⁶⁾, evitând subminarea ei prin modificări excesive

3.7.1 În schimb, cadrul strategic comun ar trebui asigurat mai ales prin măsuri structurale suplimentare în cadrul Comisiei și al organelor consultative care o sprijină. În acest sens ar trebui unificate în termeni de programe și administrare măsurile din programul-cadru de cercetare existent, din programul-cadru pentru inovație și competitivitate (CIP) și ale Institutului European de Inovare și Tehnologie.

3.7.2 Așa cum a subliniat Comitetul în mod repetat, aceasta impune, în plus, ca funcționarii Comisiei, dar și cei din agențiile care lucrează pentru Comisie și sunt responsabili pentru fiecare dintre programe, să fie experți recunoscuți internațional în domeniul respectiv, pe baza realizărilor proprii, și să aibă suficient spațiu de manevră în procesul decizional și oportunități de inițiativă pentru a avea posibilitatea de a-și utiliza expertiza și discernământul, astfel încât această strategie comună să devină un succes ⁽¹⁷⁾. Acest scop nu poate fi realizat – și desigur nu în mod exclusiv – prin norme înguste și inflexibile ⁽¹⁸⁾, ci prin sisteme stabile și totuși flexibile, combinate cu expertiză și experiență.

3.7.3 Comitetul a subliniat în mod repetat importanța crucială a inovării în Strategia Europa 2020. Cu toate acestea, repetă și că inovațiile nu sunt neapărat rezultatul unei secvențe lineare, adică mai întâi cercetarea, apoi inovarea, *ci iau naștere în cadrul unui proces complex, prin întrepătrunderea și interdependența diferitelor situații inițiale* ⁽¹⁹⁾ și implică și aspecte sociale și societale. Acest lucru este valabil în special în cazul inovațiilor din domeniul serviciilor, de cele mai multe ori stimulate de noi nevoi ale utilizatorilor și în cazul întreprinderilor din economia socială, care răspund nevoilor societale. Tot astfel stau lucrurile și cu inovațiile de la locul de muncă ⁽²⁰⁾, create sau negociate între partenerii sociali și, în aceeași măsură, cu inovațiile din domeniul proiectării și al creativității. Strategia europeană pentru persoanele cu handicap 2010-2020 (comunicarea Comisiei) este încă un exemplu de domeniu de inovare important pentru public și furnizorii de servicii preocupați de accesibilitatea produselor și a serviciilor astfel încât și persoanele cu handicap să se integreze pe deplin în societatea europeană.

3.7.4 Comitetul remarcă de asemenea că știința și cercetarea sunt elemente culturale esențiale, care caracterizează modul în care Europa s-a dezvoltat ulterior Iluminismului. Ele sunt, desigur, recunoscute drept condiții prealabile importante pentru inovare, dar trebuie să fie recunoscute, păstrate și sprijinite și ca un element de civilizație și cultură europeană în sine. Inovarea nu trebuie să se subsumeze cercetării și nici cercetarea, inovării ⁽²¹⁾. Aceasta ar reprezenta o sărăcire culturală a unor valori europene fundamentale.

⁽⁶⁾ JO C 306, 16 12 2009, p. 13.

⁽⁷⁾ JO C 255, 22 9 2010, p. 54.

⁽⁸⁾ JO C 354, 28 12 2010, p. 80.

⁽⁹⁾ JO C 21, 21 1 2011, p. 49.

⁽¹⁰⁾ JO C 48, 15 2 2011, p. 112.

⁽¹¹⁾ JO C 48, 15 2 2011, p. 129.

⁽¹²⁾ JO C 132, 3 5 2011, p. 39.

⁽¹³⁾ JO C 132, 3 5 2011, p. 22.

⁽¹⁴⁾ JO C 218, 23 7 2011, p. 87.

⁽¹⁵⁾ <http://ec.europa.eu/research/evaluations>.

⁽¹⁶⁾ JO C 48, 15 2 2011, p. 129 (cf. pct. 3.12).

⁽¹⁷⁾ JO C 48, 15 2 2011, p. 129 (cf. pct. 3.10).

⁽¹⁸⁾ JO C 256, 27 10 2007, p. 17 (cf. pct. 6.4).

⁽¹⁹⁾ A se vedea nota de subsol 12.

⁽²⁰⁾ JO C 132, 3 5 2011, p. 22.

⁽²¹⁾ A se vedea nota de subsol 12.

3.7.5 O altă diferență majoră între cercetare și inovare constă în diferența între „normele de bază” aplicabile părților interesate și mediilor de activitate („culturilor”) în știință și cercetare, pe de o parte, și în inovare, pe de altă parte. În legătură cu acest subiect, se face trimitere la *Avizul privind cooperarea și transferul de cunoștințe între organizații de cercetare, industrie și IMM-uri - o condiție prealabilă importantă pentru inovare*, care discută în mod detaliat diversele sale aspecte ⁽²²⁾. De aceea trebuie căutate soluții în cadrul unei strategii comune care să țină seama de aceste diferențe, să le abordeze și totuși să facă posibilă sprijinirea întregului proces de inovare.

3.7.6 Tocmai de aceea, realizarea unor contacte bune și schimbul de personal și de experiență între aceste două categorii sunt deosebit de importante și trebuie sprijinite. Comitetul face trimitere la *Avizul său privind evaluarea intermediară* ⁽²³⁾, în care sunt menționate cei trei piloni de finanțare prevăzuți, și anume: știință pentru știință – cercetătorii stabilesc agenda, știință pentru competitivitate – industria stabilește agenda și știință pentru societate – actorii societății civile stabilesc agenda.

3.8 Cu privire la comentariile sale anterioare legate de afirmațiile repetate și categorice ale Comisiei despre fragmentarea cercetării și dezvoltării europene, Comitetul recunoaște că pot exista exemple de o astfel de fragmentare, dar acestea nu reflectă situația generală. Prin urmare, Comitetul repetă că *există de mult timp relații și rețele de cooperare europene – și în multe cazuri chiar globale – care își ajustează și redefinesc constant granițele în echilibrul dintre cooperare și concurență* ⁽²⁴⁾. Acestea constituie procese de autoorganizare importante ale părților implicate respective și ale organizațiilor acestora, cărora Comisia le acordă în sfârșit recunoașterea corespunzătoare în loc de a le ignora, în special deoarece programele-cadru de cercetare-dezvoltare (în special cercetarea în colaborare) au contribuit la rândul lor semnificativ la aceste realizări.

3.9 În plus, Comitetul recomandă să se acorde mai multă atenție formării unor clustere europene de cercetare și inovare de nivel mondial. Acestea reprezintă o atractivă rețea, care se automultiplică, de universități, institute de cercetare și întreprinderi, inclusiv o legătură lucrativă dintre ineseși firmele de specialitate care au fost înființate. În acest context, Comitetul atrage din nou atenția asupra necesității de a crea mai multe universități de rang mondial în UE și solicită în mod special statelor membre să acționeze cu mai multă determinare în acest sens.

3.10 Comitetul își reiterează recomandarea – adresată mai ales statelor membre – de a înlesni înființarea de noi întreprinderi, de a le sprijini în capacitatea lor de a rezista și de a se impune pe piață și de a crea condițiile-cadru necesare în acest sens (a se vedea, de asemenea, punctul 4.7.1). Reducerea birocrăției și existența unui capital de risc suficient sunt esențiale. Chiar dacă la nivel european, mecanismul de finanțare cu partajarea riscurilor – creat în comun de Comisia Europeană și Bancă Europeană de Investiții – reprezintă un punct de plecare bun, ar trebui totuși îmbunătățit substanțial accesul la capitalul de risc, mai ales în cazul IMM-urilor.

4. Observații specifice

Acest capitol tratează unele dintre cele 27 de întrebări puse de Comisie. Întrebările nu sunt repetate aici, dar sunt abordate implicit în cele ce urmează.

4.1 Utilizatorii instrumentelor de finanțare UE au nevoie de o tablă de materii bine structurată și de un manual cuprinzător, ambele în formă tipărită și în format electronic. În plus, ar trebui asigurat echilibrul adecvat între, pe de o parte, instrumentele existente testate și dovedite de succes și principiile care stau la baza lor și, pe de altă parte, cât mai puține abordări noi, pentru a asigura astfel un maximum de continuitate.

4.2 Echilibrul dintre un set unic de norme și nevoia de flexibilitate, inclusiv luarea în considerare a cerințelor specifice, necesită, pe lângă armonizarea normelor, și recunoașterea integrală a procedurilor naționale în cadrul strategic comun de cercetare și inovare. În ceea ce privește practicile de lucru din cadrul Comisiei, Comitetul face trimitere la punctul 3.7.2; ar trebui ca funcționarii, în perioada în care capătă experiență cu noile abordări, să primească suficient spațiu de manevră pentru a putea folosi excepțiile/norme speciale/derogările ⁽²⁴⁾ care urmează să fie definite, deoarece este necesar ca mai întâi să se obțină experiență în domeniu ⁽²⁵⁾. De asemenea, Comitetul face trimitere la avizul său privind simplificarea ⁽²⁶⁾, în care recomandă urmărirea unei abordări bazate pe încredere, care să permită un grad mai mare de toleranță la erori.

4.3 Având în vedere măsurile necesare la nivel național și regional pentru finanțarea cercetării și inovării acordată de statele membre prin intermediul programelor de reformă corespunzătoare, resursele UE ar trebui să fie destinate prioritar cooperării transnaționale, în special cercetării în colaborare. Prin punerea în comun a expertizei și a resurselor diferitelor state membre care o definește, această cercetare în colaborare reprezintă o certă valoare adăugată europeană, exercită un efect de pârghie asupra politicii de susținere a statelor membre și favorizează integrarea europeană.

4.4 Deoarece excelența trebuie să rămână principiul de orientare în cercetare-dezvoltare și în cadrul Strategiei 2020, fondurile structurale ar trebui să fie orientate mai mult spre regiunile subreprezentate până acum, pentru a construi baza de excelență și structurile imperios necesare acolo. În acest sens, Comitetul sprijină declarația Comisiei, care afirmă: „Pe termen lung, excelența de nivel mondial se poate dezvolta doar într-un sistem în care toți cercetătorii din întreaga UE dispun de mijloacele necesare pentru a atinge excelența și, în cele din urmă, pentru a concura pentru locurile fruntașe. Pentru aceasta, statele membre trebuie să urmărească programe de modernizare ambițioase pentru baza lor de cercetare publică și să sprijine finanțarea din fonduri publice. Finanțarea UE, inclusiv prin intermediul fondurilor politicii de coeziune, ar trebui să contribuie la atingerea excelenței, acolo unde și dacă este cazul.”

⁽²²⁾ JO C 218, 11 9 2009, p. 8 (cf. pct. 4.1 – 4.4).

⁽²³⁾ JO C 218, 23 7 2011, p. 87.

⁽²⁴⁾ A se vedea nota de subsol 12.

⁽²⁵⁾ JO C 256, 27 10 2007, p. 17 (cf. pct. 6.4).

⁽²⁶⁾ A se vedea nota de subsol 12, punctul 3.6.

4.5 Pentru a obține sinergii cu fondurile structurale și o coordonare optimă cu politica de susținere a statelor membre, sunt esențiale legături funcționale⁽²⁷⁾ între viitorul cadru strategic comun de finanțare a cercetării și inovării și viitorul cadru strategic comun pentru coeziune (întrebarea 8). „Specializarea inteligentă” ar trebui să fie principiul de orientare pentru elaborarea strategiilor regionale.

4.6 Pentru a susține mai bine întregul proces de inovare, Comitetul propune ca normele privind ajutoarele de stat, bugetul, achizițiile și concurența, care pot constitui obstacole în calea acestui obiectiv, să fie revizuite în detaliu, în colaborare cu părțile interesate relevante (a se vedea întrebarea 19)⁽²⁸⁾. Cauza o constituie echilibrul și/sau posibilul conflict între legea concurenței și promovarea inovării. Din acest motiv, legislația privind concurența, ajutoarele de stat și achizițiile publice nu ar trebui redactată și aplicată într-un mod care s-o transforme în obstacol în calea inovării; ar putea fi nevoie de reforme. Inovațiile au uneori nevoie de protecție, spre a nu fi achiziționate de concurenți care doresc blocarea procesului de inovare.

4.6.1 Procesul de inovare, de la cercetarea finanțată din fonduri publice, până la marketing, necesită, după caz, parteneriate stabile, pe termen-lung, care sunt dificil de realizat în cadrul normelor actuale (de exemplu prezentarea informațiilor, proprietatea intelectuală, normele privind ajutorul de stat și achizițiile publice) (întrebarea 20). Sunt necesare abordări și norme noi în acest domeniu, care să rezolve posibilul conflict între „mai multă inovare” și „mai multă publicitate și o concurență mai loială”. Deoarece cercetarea de pionierat sau fundamentală nu este în general afectată de acest conflict de interese, o proporție suficientă de acest tip ar putea aduce o contribuție semnificativă la atingerea scopului (a se vedea și punctul 4.7.3).

4.7 Altă întrebare importantă pusă de Comisie se referă la distribuirea finanțării între:

- IMM-uri, întreprinderi sociale, mari corporații
- cercetare fundamentală și cercetare orientată către obiective societale
- cercetare și continuarea procesului de inovare
- inovațiile tehnice, în sectorul serviciilor, societale și în întreprinderi;
- activitățile descendente și cele ascendente.

În măsura în care nu s-a pronunțat deja mai sus în prezentul document, Comitetul poate face următoarele sugestii.

4.7.1 Dintr-o mare varietate de motive, IMM-urile - și în special întreprinderile mai mici - au nevoie să reflecteze cu deosebită atenție atunci când își delimitează ariile tematice pe care vor să le finanțeze, precum și instrumentele pe care le au în vedere⁽²⁹⁾:

- IMM-urile ar trebui să aibă posibilitatea de a se alătura unor programe pentru o perioadă de timp care e adecvată întreprinderii (ca în cazul actualelor acțiuni FET);
- ar trebui să se acorde atenție specială și criteriile de eligibilitate mai puțin stricte pentru întreprinderile noi înființate și microîntreprinderilor (cu mai puțin de 10 angajați) cu mare potențial de inovare;
- fondurile ar trebui să fie folosite la consolidarea proceselor de inovare în ansamblul lor (deosebit de importante pentru întreprinzători);
- inovațiile din domeniul serviciilor ar trebui să primească mai multă atenție;
- vor fi necesari moderatori/mediatori, care să ajute întreprinderile mai mici să beneficieze de programele de inovare și să le faciliteze accesul la aceste programe, Rețeaua întreprinderilor europene ar putea juca un rol important în acest context;
- întreprinderile economiei sociale trebuie să fie incluse în proiectele modelelor de finanțare.

4.7.2 Marile descoperiri științifice care conduc către cunoaștere fundamental nouă - și către inovațiile moderne rezultate, cum ar fi internetul, GPS-ul, imagineria de rezonanță magnetică, laserele, computerele, nanotehnologia etc. au fost rezultatul cercetării fundamentale și a cercetării aplicative subsecvente. Cercetarea fundamentală și cea aplicată sunt cernoziomul esențial al viitoarelor inovații⁽³⁰⁾. Comitetul a analizat și modul în care acest „cernoziom” poate ajunge la organizațiile care pot cultiva și dezvolta inovațiile⁽³¹⁾.

4.7.3 Din acest motiv, CESE recomandă ca acele măsuri de susținere luate sub egida Consiliului european pentru cercetare și inovare să ajungă la cel puțin 20 % din finanțarea totală a UE și ca o pondere suficientă să fie dată și temelor fundamentale din alte componente ale programului. Consiliul European pentru cercetare și-a demonstrat pe deplin capacitatea în ceea ce privește promovarea de noi idei și a cercetării de vârf. În cadrul viitoarelor proceduri, el ar trebui să țină mai bine seama de aspectele referitoare la cariera tinerilor cercetători, pentru a-i păstra sau recupera în folosul cercetării europene.

4.7.4 Cercetarea în colaborare este - ca element central al Programului de cooperare⁽³²⁾ - principalul pilon al actualului program-cadru de cercetare (și al predecesoarelor sale) și are rezultate foarte bune; este instrumentul principal de finanțare pentru a aduce laolaltă activitățile de cercetare din statele membre, prevenind fragmentarea. Prin urmare, importanța sa în viitorul cadru strategic comun ar trebui menținută și consolidată fără ezitare⁽³³⁾. Acest lucru este cu atât mai adevărat cu

⁽²⁷⁾ A se vedea de asemenea punctul 3.7.1 din prezentul document.

⁽²⁸⁾ JO C 218, 11 9 2009, p. 8, punctul 4.8.

⁽²⁹⁾ A se vedea nota de subsol 12, punctul 4.10.

⁽³⁰⁾ JO C 354, 28 12 2010, p. 80 (cf. pct. 3.2.3).

⁽³¹⁾ A se vedea nota de subsol 3.

⁽³²⁾ Cu toate acestea, ar putea fi folosite noi concepte în propunerea preconizată pentru cel de-al optulea Program-cadru care să facă referire la măsurile care până acum au fost descrise drept „cercetare în colaborare” și „cooperare”.

⁽³³⁾ A se vedea de asemenea punctul 4.3 din prezentul document.

cât cercetarea în colaborare este destinată să rezolve marile provocări societale (întrebările 9 și 11). De asemenea, aduce o contribuție semnificativă la elaborarea de tehnologii-cheie care sunt cruciale pentru competitivitatea globală a Europei.

4.7.5 În ansamblu, un rol mai mare ar trebui să-i revină sprijinului pentru proiecte ascendente (a se vedea și punctul 4.7.10, întrebările 9 și 10), astfel încât ideile inovatoare neprevăzute de lista tematică sau cele care nu se bucură de atenție din partea industriilor existente (a se vedea și punctul 3.7.6 - știință pentru competitivitate – industria stabilește agenda) să aibă un spațiu mai larg de manifestare – nu trebuie uitat că avionul nu a fost inventat de către industria navală!

4.7.6 Abordările descendente rezultă din perspectiva strategică a principalilor factori de decizie, pe baza cunoștințelor lor actuale, în timp ce abordările ascendente utilizează potențialul creator al cercetătorilor, inginerilor și a acelor actori (trans-„stakeholder”) care lucrează direct cu obiectele care urmează să fie examinate sau îmbunătățite. Chiar acolo unde există provocări societale majore, ar trebui să se pună un accent mai puternic pe ideile și propunerile care reies din comunitatea de cunoaștere extinsă, mai degrabă decât exclusiv din directive venite de sus. „investițiile realizate în contextul politicii în materie de inovare ar trebui orientate către inovațiile la locul de muncă ...”⁽³⁴⁾

4.7.7 Orice discuție despre echilibrul necesar între activitățile ascendente și cele descendente necesită în primul rând o diferențiere mai accentuată: chiar în cadrul domeniilor tematice specificate (de exemplu tehnologiile generice esențiale sau marile provocări societale) este nevoie de o cotă suficientă de procese ascendente pentru a avea suficient spațiu de desfășurare pentru noi idei și soluții (adică acelea care nu au fost propuse de sus în jos). Mai mult, ar trebui create oportu-

tunități astfel încât să li se dea o șansă și să fie promovate și abordări complet noi ale temelor și problemelor care poate nu au fost imediat identificate ca atare. Astfel de procese pot dea să fie puse în practică în programul Idei, dar ele ar trebui să aibă o sferă mai largă de aplicare în cercetarea colaborativă, așa cum se întâmplă în prezent, cu succes, în programul Tehnologii tehnologiile viitoare și de ultimă oră din tema TIC, de exemplu. Pentru a gestiona situația este necesar ca funcționarii implicați să se bucure de o mai mare flexibilitate și libertate de acțiune.

4.7.8 În ceea ce privește măsurile legate de infrastructura europeană de cercetare și dezvoltare (lista ESFRI), Comitetul repetă recomandarea⁽³⁵⁾ ca acestea să fie sprijinite prin contribuții la construcții și întreținere. Programul Oameni, care include, de exemplu, acțiunile Marie Curie (întrebarea 23) și-a dovedit cu prisosință valoarea și prin urmare ar trebui păstrat integral sau chiar extins.

4.7.9 Având în vedere problemele majore ale politicii europene comune în domeniul economic, monetar și financiar, care în prezent constituie un element central al dezbaterilor politice și al chestiunilor macroeconomice corespunzătoare, Comitetul recomandă ca programele de susținere să acorde un sprijin suficient cercetării în aceste domenii.

4.7.10 Cu privire la întrebările care depășesc subiectul cercetării (întrebarea 17), Comitetul recomandă în primul rând valorificarea experienței obținute cu instrumentele ce tocmai au fost instituite în acest scop, fără însă a mai crea deocamdată instrumente noi⁽³⁶⁾ – în privința indicatorilor și în privința parteneriatelor pentru inovare, a se vedea punctele 4.2 și 4.4⁽³⁷⁾; în privința indicatorilor, a se vedea același aviz, punctul 4.2. În privința capitalizării, Comitetul face trimitere la același aviz, punctul 4.8⁽³⁸⁾.

Bruxelles, 13 iulie 2011

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

⁽³⁴⁾ JO C 132, 3 5 2011, p. 5.

⁽³⁵⁾ Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliul, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor: „Inițiativă emblematică a Strategiei Europa 2020 - O Uniune a inovării”, punctul 3.8.4

⁽³⁶⁾ A se vedea de asemenea nota de subsol nr. 12.

⁽³⁷⁾ A se vedea nota de subsol 12, punctele 4.2 și 4.4.

⁽³⁸⁾ A se vedea nota de subsol 12, punctul 4.8.

Avizul Comitetului Economic și Social European privind: propunerea de regulament al Consiliului (Euratom) de stabilire a normelor de participare a întreprinderilor, a centrelor de cercetare și a universităților la acțiunile indirecte în temeiul Programului-cadru al Comunității Europene a Energiei Atomice și de diseminare a rezultatelor cercetării (2012-2013)

COM(2011) 71 final – 2011/0045 (NLE);

propunerea de decizie a Consiliului privind Programul-cadru al Comunității Europene a Energiei Atomice pentru activități de cercetare și de formare în domeniul nuclear (2012-2013)

COM(2011) 72 final – 2011/0046 (NLE),

propunerea de decizie a Consiliului privind programul specific de implementare a Programului-cadru al Comunității Europene a Energiei Atomice pentru activități de cercetare și de formare în domeniul nuclear (2012-2013), care urmează să fie pus în aplicare prin acțiuni indirecte

COM(2011) 73 final – 2011/0043 (NLE);

propunerea de decizie a Consiliului privind programul specific de implementare a Programului-cadru al Comunității Europene a Energiei Atomice pentru activități de cercetare și de formare în domeniul nuclear (2012-2013), care urmează să fie pus în aplicare prin acțiuni directe de către Centrul Comun de Cercetare

COM(2011) 74 final – 2011/0044 (NLE)

(2011/C 318/21)

Raportor: **dl Gerd WOLF**

La 22 martie 2011, în conformitate cu articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE), Consiliul a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la următoarele propuneri:

Propunere de regulament al Consiliului (Euratom) de stabilire a normelor de participare a întreprinderilor, a centrelor de cercetare și a universităților la acțiunile indirecte în temeiul Programului-cadru al Comunității Europene a Energiei Atomice și de diseminare a rezultatelor cercetării (2012-2013)

COM(2011) 71 final – 2011/0045 (NLE)

Propunere de decizie a Consiliului privind Programul-cadru al Comunității Europene a Energiei Atomice pentru activități de cercetare și de formare în domeniul nuclear (2012-2013)

COM(2011) 72 final – 2011/0046 (NLE)

Propunere de decizie a Consiliului privind programul specific de implementare a Programului-cadru al Comunității Europene a Energiei Atomice pentru activități de cercetare și de formare în domeniul nuclear (2012-2013), care urmează să fie pus în aplicare prin acțiuni indirecte

COM(2011) 73 final – 2011/0043 (NLE)

Propunere de decizie a Consiliului privind programul specific de implementare a Programului-cadru al Comunității Europene a Energiei Atomice pentru activități de cercetare și de formare în domeniul nuclear (2012-2013), care urmează să fie pus în aplicare prin acțiuni directe de către Centrul Comun de Cercetare

COM(2011) 74 final – 2011/0044 (NLE)

Secțiunea pentru piața unică, producție și consum, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 23 iunie 2011.

În cea de-a 473-a sesiune plenară, care a avut loc la 13 și 14 iulie 2011 (ședința din 14 iulie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 92 de voturi pentru și 5 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Accidentul de la reactorul de fisiune nucleară de la Fukushima, cauzat de tsunami, și consecințele acestuia evidențiază vulnerabilitatea mare a astfel de reactoare față de defectarea sistemelor de răcire de urgență. Acest lucru a determinat deja luarea de decizii în domeniul politicii energetice în statele membre și inițierea unei dezbateri la nivelul Uniunii cu privire la utilizarea în continuare a acestei tehnologii. Este necesară o reevaluare a obiectivelor de cercetare și dezvoltare ale programului-cadru de cercetare și dezvoltare Euratom, care face obiectul prezentei discuții (perioada 2012-2013). Observațiile care urmează se referă la acest aspect.

1.2 Din diverse motive, Comitetul consideră că nivelul de cunoștințe privind tehnicile nucleare, utilizarea și consecințele acestora trebuie menținut și aprofundat. Programul de cercetare și dezvoltare Euratom aduce o valoare adăugată europeană semnificativă datorită rolului său de coordonare, a punerii laolaltă a resurselor și a integrării eforturilor comune.

1.3 În consecință, Comitetul recomandă:

- concentrarea cercetării în domeniul tehnologiei reactoarelor de fisiune asupra următoarelor subiecte: securitatea reactoarelor, reducerea și stocarea definitivă a deșeurilor radioactive cu durată lungă de viață, controlul materialului fisibil și protecția împotriva radiațiilor;
- menținerea și extinderea competențelor în domeniul avariilor care depășesc situațiile standard și al „testelor de stres” prevăzute pentru instalațiile existente;
- continuarea cu fermitate a eforturilor de dezvoltare în vederea generării de energie prin fuziune nucleară, ținând seama de avantajele potențiale în materie de securitate și de celelalte avantaje ale acestei tehnologii, un rol central revenind proiectului ITER care este realizat în cadrul unui parteneriat internațional. Baza programului de fuziune o constituie „asociațiile”;
- asigurarea, prin intermediul unor măsuri de formare profesională corespunzătoare, a unui număr suficient de specialiști de înaltă calificare în domeniile de specializare necesare, și asigurarea faptului că în școli se dobândește un nivel suficient de cunoștințe de bază cu privire la aceste tehnici și la radioactivitate, la riscurile și măsurarea acesteia.

1.4 Deși, pe baza documentației de care dispune, Comitetul consideră că propunerile și proiectele Comisiei corespund deja în bună măsură recomandărilor sale de mai sus, el recomandă totuși Comisiei să analizeze dacă, în noul context actual, dotarea materială este suficientă și dacă unele din subiecte nu ar trebui tratate cu mai mare atenție.

1.5 Având în vedere celelalte recomandări ale sale, Comitetul sprijină programul de cercetare-dezvoltare Euratom și instrumentele acestuia, ca elemente esențiale ale spațiului european de cercetare.

2. Comunicarea Comisiei

2.1 Comunicarea Comisiei cuprinde patru documente diferite, care conțin propuneri de regulament și de decizie ale Consiliului privind programul Euratom pentru perioada 2012-2013. Necesitatea adoptării unor noi decizii și regulamente derivă din intervalele de timp diferite ale celui de-al 7-lea Program-cadru al Comunității Europene pentru activități de cercetare, de dezvoltare tehnologică și demonstrative (2007-2013), pe de o parte, și ale celui de-al 7-lea Program-cadru al Comunității Europene a Energiei Atomice (Euratom) pentru activitățile de cercetare și de formare în domeniul nuclear (2007-2011), pe de altă parte. Astfel trebuie acoperit un decalaj de timp de doi ani.

2.2 Cele patru documente prezentate de Comisie acoperă toate aspectele necesare, și anume:

- regulile de participare;
- programul-cadru;
- programul specific – acțiuni indirecte;
- programul specific – acțiuni directe ale Centrului Comun de Cercetare.

Aceste patru documente și anexele lor cuprind peste 120 de pagini, făcând imposibilă redarea conținutului sau comentarea tuturor aspectelor.

2.3 Din punct de vedere tematic, documentele se referă la activitățile de cercetare care urmează să fie finanțate de UE în domeniul fuziunii nucleare (axate pe ITER), al fisiunii nucleare și al protecției împotriva radiațiilor. Comisia consideră necesar ca aceste activități de cercetare să continue în perioada de doi ani menționată anterior, plecând de la activitățile care au fost desfășurate cu succes în intervalul 2007-2011, asigurând astfel continuitatea acestora.

2.4 Plățile totale prevăzute în acest sens se ridică la aproximativ 2 560 de milioane de euro, cea mai mare parte a acestora fiind prevăzută pentru programul de fuziune din cadrul ITER.

3. Observații generale

3.1 Fukushima – nou punct de plecare

Documentele mai sus menționate ale Comisiei au fost elaborate înainte de evenimentele de la Fukushima. Având în vedere efectele tsunamiului asupra reactoarelor de fisiune nucleară ale centralei electrice de acolo, pagubele astfel rezultate și efectele acestora asupra populației și a mediului, Comitetul consideră că este necesar ca obiectivele de cercetare și dezvoltare ale programului-cadru de cercetare-dezvoltare Euratom, obiective

care fac obiectul prezentei discuții, să fie analizate și sub acest aspect și reevaluate, pentru ca orientarea programului să fie eventual adaptată. Din acest motiv, prezentul aviz, care se referă exclusiv la cercetare și dezvoltare, tratează o temă mai amplă decât doar adaptarea programului-cadru de cercetare-dezvoltare Euratom și a celui de-al 7-lea program-cadru de cercetare-dezvoltare sub aspectul decalajului temporal dintre ele.

3.1.1 Deși Comitetul consideră că este prematur ca din această situație să se tragă deja concluzii generale cu privire la politica energetică, el respectă decizia luată în mod preventiv de unele state membre de a nu mai utiliza în viitor fisiunea nucleară ca sursă de energie. Comitetul salută abordarea subiectului Fukushima și la nivelul UE ⁽¹⁾ și introducerea acestui subiect pe agenda politicii energetice, fiecare stat membru putând să decidă pentru sine, conform Tratatului de la Lisabona, ce soluție energetică preferă.

3.2 Programul-cadru de cercetare-dezvoltare Euratom

Programul-cadru de cercetare-dezvoltare Euratom, conceput în primul rând pentru cercetarea în domeniul energetic, completează acest tip de cercetare din programul-cadru general de cercetare-dezvoltare ⁽²⁾, care este dedicat în special cercetării și dezvoltării de surse de energie regenerabile și de alte tehnici non-nucleare de producere a energiei cu emisii reduse de CO₂. Astfel, în UE ar trebui cercetate și evaluate toate tehnicile utile pentru obținerea unui mix de energie durabil și caracteristicile acestor tehnici.

3.3 Valoarea adăugată europeană

Din diverse motive (a se vedea mai jos), Comitetul consideră că trebuie aprofundate cunoștințele despre tehnicile nucleare, utilizarea și consecințele acestora. Programul de cercetare-dezvoltare Euratom aduce o valoare adăugată europeană semnificativă datorită rolului său de coordonare, a punerii laolaltă a resurselor și a integrării eforturilor comune. Având în vedere recomandările sale ulterioare, Comitetul sprijină pe deplin programul de cercetare-dezvoltare Euratom și instrumentele acestuia, ca elemente esențiale ale spațiului european de cercetare ⁽³⁾.

3.4 Priorități – cercetarea în domeniul securității și menținerea cunoștințelor

Indiferent de deciziile ulterioare ale statelor membre și ale UE privind utilizarea în viitor a fisiunii nucleare pentru obținerea de energie, Comitetul consideră că, având în vedere

- 1) efectele transfrontaliere posibile ale accidentelor;
- 2) migrația globală a experților și a tehnologiei;
- 3) instalațiile existente și deșeurile radioactive rezultate din acestea;

⁽¹⁾ De exemplu, în cadrul Forumului european pentru energie nucleară (ENEF), http://ec.europa.eu/energy/nuclear/forum/forum_en.htm.

⁽²⁾ A se vedea JO C 65, 17.3.2006, p. 9.

⁽³⁾ A se vedea JO C 44, 16.2.2008, p. 1.

- 4) existența armelor nucleare împreună cu instalațiile de producție aferente, dar și riscurile politice foarte serioase

este absolut necesar să se depună toate eforturile pentru dezvoltarea în continuare și menținerea în UE a cunoștințelor privind aspectele de securitate și tehnologiile de la baza acestora. Renunțarea la un nivel deplin de cunoștințe ar fi o politică periculoasă a struțului. Din acest motiv și pentru a evita uitarea colectivă a cunoștințelor despre aceste tehnici și a efectelor lor, este deosebit de important să se formeze și să se sprijine sistematic și continuu, în număr suficient, o nouă generație de specialiști în tehnică și știință, care sunt necesari în acest scop.

3.5 Fisiunea nucleară

Cu privire la tehnica fisiunii nucleare, Comitetul subliniază elementele esențiale, importante pentru securitate:

- protecția radiologică, medicina radiologică, precum și măsurile medicale și tehnice de prevenire;
- nivelul ridicat de securitate și nivelul redus al deșeurilor provenite din centralele nucleare ⁽⁴⁾;
- eliminarea (stocarea definitivă) a deșeurilor radioactive cu durată de viață lungă;
- obținerea și manipularea materialului fisionabil (combustibil nuclear);
- măsuri de protecție împotriva sustragerii și utilizării abuzive a materialului fisionabil și/sau radioactiv;
- incidente în instalațiile existente în care radiațiile au ieșit prin stratul de protecție și consecințele testelor de stres necesare, prevăzute a se desfășura curând ⁽⁵⁾.

3.6 Fuziunea nucleară controlată

Programul „Fuziune” a fost sprijinit de la început ⁽⁶⁾, în special datorită avantajelor decisive în materie de securitate (combustibil extrem de redus, nu este nevoie de răcire de urgență, nu există reacție în lanț, produse de fisiune și actinide) și datorită celorlalte avantaje ale acestei tehnici. Progresele obținute au permis construirea unei instalații (ITER) cu o putere de fuziune considerabilă (500 MW). Deși conform nivelului actual al cunoștințelor și al cercetării, reactoarele de fuziune vor putea contribui la generarea de energie abia în a doua

⁽⁴⁾ A se vedea și memorandumul Academiei de științe din landul Renania de Nord – Westfalia „Pentru securitatea centralelor nucleare după accidentul de la Fukushima”, din 26 mai 2011.

⁽⁵⁾ A se vedea comunicatul de presă nr. 60/2011 al CESE din 30 mai 2011.

⁽⁶⁾ A se vedea JO C 302, 7.12.2004, p. 27.

jumătate a secolului și deși mai sunt necesare eforturi considerabile de cercetare și dezvoltare pentru ca acestea să devină o sursă utilizabilă de energie, fuziunea nucleară controlată reprezintă singura opțiune cunoscută de energie cu un potențial disponibil la scară mondială și nelimitat din punct de vedere practic, care nu este utilizată în prezent într-un fel sau altul ⁽⁷⁾. Prin urmare, Comitetul recomandă să se acorde o importanță deosebită acestui program. Multe concluzii converg către ideea că nevoia globală de energie și problematica unei aprovizionări cu energie suficiente la nivel global, durabile și care să nu afecteze clima se vor acutiza în cursul acestui secol. Prin urmare, este nevoie urgent de o altă sursă de energie care să nu afecteze clima, așa cum este fuziunea nucleară.

3.7 Referitor la propunerile tematice ale Comisiei – sprijin deplin

Având în vedere observațiile de la punctul 3.1 se poate constata cu satisfacție că recomandările Comitetului menționate în prezentul aviz sunt cuprinse deja în propunerile tematice ale Comisiei, astfel încât acestea au sprijinul deplin al Comitetului. Cu toate acestea, având în vedere documentele pe care le-a avut la dispoziție, Comitetul nu este în măsură să aprecieze – și nici nu consideră că acesta este rolul lui – dacă resursele de echipament, de personal și financiare sunt adecvate pentru îndeplinirea obiectivelor stabilite. Prin urmare, Comitetul recomandă Comisiei să realizeze o astfel de reevaluare a fiecărei linii din program prin intermediul grupurilor de experți care lucrează la acest program și, dacă este necesar, să aloce fonduri suplimentare.

3.8 Alte studii privind securitatea și riscurile

Întrucât problematica securității și a riscurilor nu privește numai programul-cadru de cercetare-dezvoltare Euratom, Comitetul recomandă să se realizeze, în cooperare cu programele de cercetare din domeniul energetic desfășurate în contextul celui de-al 7-lea program-cadru de cercetare-dezvoltare și, în măsura posibilităților, și cu alți parteneri internaționali, studii privind securitatea și riscurile legate de fenomenele naturale care au ajuns în centrul atenției. Printre altele, aceste studii ar trebui să vizeze următoarele aspecte:

- riscurile tehnice ale diferitelor tehnologii critice de obținere a energiei, cum ar fi fuziunea nucleară, captarea și stocarea CO₂, rezervoarele de apă, rezervoarele de aer comprimat, tehnologiile de prelucrare a petrolului și gazelor naturale, extragerea, transportarea și prelucrarea combustibililor fosili, rezervoarele de hidrogen și hidrogenul ca sursă de energie, în special pentru aplicațiile mobile etc.
- riscurile față de mediu din cauza neîndeplinirii obiectivelor de reducere a emisiilor de CO₂ ⁽⁸⁾ și din cauza intensificării schimbărilor climatice legate de aceste emisii;

- riscuri sociale, politice și eventual militare (i) rezultate dintr-o penurie globală și gravă de energie și situațiile de criză generate de aceasta, precum și (ii) din schimbările climatice care pot deveni amenințătoare ⁽⁹⁾.

3.9 Educarea populației

În plus, Comitetul consideră că este important ca, pe lângă formarea necesară oricum (a se vedea punctul 3.4) a experților precum fizicienii, chimiștii și inginerii, în școli sau în alte instituții de învățământ superior, toți cetățenii, începând din tinerețe, să devină familiari cu măsurarea radiațiilor și evaluarea, pe de o parte, a dozelor de radiații naturale, respectiv acceptabile și, pe de altă parte, a dozelor periculoase. În opinia Comitetului, aceasta este cea mai bună cale prin care publicul poate dobândi capacitatea de a face o evaluare suficientă și obiectivă, absolut necesară, a unui incident nuclear periculos, în special în situații de crize acute, în care trebuie evitată panica și este nevoie de acțiuni calme și orientate.

3.10 Un volum al finanțării pus sub semnul întrebării

Deși Comitetul nu consideră că este în măsură să evalueze cantitativ, ad hoc, această chestiune, având în vedere noua bază de evaluare menționată anterior, el își exprimă mai degrabă îndoiala (a se vedea punctul 3.7) cu privire la faptul că actualul volum al finanțării este suficient pentru perioada analizată aici, pentru a aborda chestiunile ridicate cu hotărârea necesară, conform recomandărilor Comitetului privind Planul SET ⁽¹⁰⁾ și foaia de parcurs pentru 2050 ⁽¹¹⁾. Prin urmare recomandă ca, în măsura în care resursele bugetare până în 2013 nu ar mai putea fi modificate, cel puțin pentru noua perioadă de programare care începe în 2013 (i) să se stabilească volumul necesar al activității de cercetare în funcție de efectele ample pe care un impas energetic și neîndeplinirea obiectivului de reducere a emisiilor de CO₂ le-ar avea pentru Strategia Europa 2020 și perioada ulterioară și (ii) să se pună la dispoziție fonduri corespunzătoare suficiente. Comitetul reiterează că ponderea financiară în programele-cadru pentru cercetare-dezvoltare a cercetării în domeniul energetic nu mai corespunde de mult timp importanței fundamentale a energiei pentru societate și a problematicii climei, asociată acesteia.

3.11 Avize privind cel de-al 7-lea program-cadru

Cu referire la observațiile sale de la punctul 3.7, Comitetul este de acord cu Comisia că programul propus pentru perioada de doi ani rămasă trebuie să se bazeze pe activitățile desfășurate cu succes în anii 2007-2011, ducându-le mai departe. Comitetul evidențiază importanța pe care o are continuitatea suficientă a finanțării pentru succesul cercetării, importanță evidențiată în numeroase avize. În consecință, Comitetul trimite și la avizele sale privind atât cel de-al 7-lea program-cadru al Comunității Europene a Energiei Atomice (Euratom) pentru activități de cercetare și formare (2007-2011), cât și programele specifice

⁽⁷⁾ A se vedea JO C 107, 6.4.2011, p. 37.

⁽⁸⁾ A se vedea http://www.iea.org/index_info.asp?id=1959 din 30.5.2011.

⁽⁹⁾ A se vedea nota de subsol 5, precum și, de exemplu, revista „Research EU results” – nr. 2 din mai 2011, p. 20.

⁽¹⁰⁾ A se vedea JO C 21 din 21.1.2011, p. 49.

⁽¹¹⁾ A se vedea JO C 107 din 6.4.2011, p. 37.

și regulile de participare aferente acestor programe. Comitetul confirmă din nou recomandările făcute în aceste avize și le completează cu punctele de vedere expuse în prezentul aviz. Această referință la avizele anterioare este cu atât mai importantă, cu cât din motive evidente în prezentul aviz nu se pot analiza toate afirmațiile conținute în propunerile Comisiei.

4. Observații specifice

4.1 Rezolvarea problemei deșeurilor și a stocării definitive

Referindu-se la avizele anterioare ale Comitetului privind energia nucleară, foaia de parcurs pentru crearea unui sistem de energie cu emisii reduse de CO₂ până în 2050 și problematica stocării definitive⁽¹²⁾, Comitetul subliniază din nou importanța tuturor eforturilor de reducere a cantității și a duratei de viață a deșeurilor periculoase. Un pas decisiv ar fi scurtarea cu adevărat a duratei de viață a deșeurilor radioactive prin transmutarea eficientă de la o „scală de timp geologică” la o „scală de timp istorică”. Astfel s-ar crea un nou mod de abordare pentru rezolvarea sau diminuarea problemei deșeurilor și a stocării definitive. De aceea, trebuie sprijinite ferm toate posibilitățile de cercetare tehnico-științifică în acest domeniu și de reușită.

4.2 Reducerea riscurilor unui accident nuclear grav/extrem de grav

În opinia Comitetului nu există o siguranță absolută a instalațiilor tehnice construite de om. Însă, un posibil obiectiv al dezvoltării ar putea fi crearea și operarea în viitor doar a unor tipuri de instalații care sunt sigure din punctul de vedere al producerii unor accidente din cauze interne și care pot fi afectate doar de fenomene externe extrem de rare (de exemplu, prăbușirea unui meteorit), care oricum ar duce la distrugerile de o amploare atât de mare încât o defectare sau distrugere a instalației nu ar cauza o mărire semnificativă a pagubelor.

4.3 Programul de fuziune nucleară

Având în vedere importanța disponibilității în viitor a energiei de fuziune, Comitetul recomandă:

- să se realizeze, la nivelul necesar al activității de cercetare, lucrările pregătitoare de dezvoltare a unui reactor demonstrativ (DEMO), care, ca succesor al lui ITER, să demonstreze pentru prima oară producerea de energie electrică prin fuziune într-un sistem complet, precum și
- la elaborarea de noi concepte – pe lângă atenția necesară acordată liniei principale Tokamak bazată pe inițiativa emblematică ITER – să se analizeze și configurațiile alternative ale câmpului magnetic (în special, conceptul de stelator).

În plus, ar trebui să se analizeze care sunt condițiile care ar putea scurta drumul către DEMO și, având în vedere experiențele dobândite între timp cu organizarea globală a proiectului ITER, cum se poate dezvolta în continuare un program european de fuziune performant și concret. Comitetul subliniază că Europa poate dezvolta proiectului ITER și utiliza rezultatele acestuia doar printr-o infrastructură eficientă de laboratoare de cercetare a fuziunii care să aibă legături suficiente cu industriile relevante.

4.4 Regulile de participare la fiziunea nucleară și protecția împotriva radiațiilor

În acest caz, Comitetul nu vede diferențe esențiale față de regulile actuale de participare la programul 2007-2011. Comitetul face din nou trimitere în acest sens la avizul său pozitiv, elaborat deja pe această temă⁽¹³⁾, la care nu mai este nimic de adăugat aici.

4.5 Regulile de participare la programul de fuziune

În prezent, pentru programul european de fuziune sunt valabile regulile de participare adaptate specific, partea centrală a acestora fiind așa-numitele „contracte de asociere”, acum în număr de 26, cu centrele de cercetare implicate, respectiv statele membre ale acestora, contracte numite „asocieri”. La acestea se adaugă programul „Joint European Torus” - JET, cu regulile sale de finanțare speciale, elaborate în acest sens. Pe baza acestei infrastructuri încununată de succes, UE a putut să influențeze decisiv proiectul internațional ITER și să câștige competiția în urma căreia s-a ales locul în care vor fi amplasate instalațiile ITER.

4.5.1 Contractele de asociere

În acest context, în progresele rapide și stabile înregistrate până acum ale programului, un rol decisiv l-a avut în special conceperea corespunzătoare și adaptată obiectivelor de dezvoltare a contractelor de asociere cu efectul lor de pârghie decisiv asupra politicii de finanțare și a sprijinului politic al statelor membre. Doar astfel a fost posibil proiectul ITER, pe care Comitetul îl sprijină explicit ca fiind cel mai important proiect de până acum în dezvoltarea cercetării fuziunii. Din cauza creșterii semnificative a costurilor proiectului ITER, ale cărei cauze Comitetul nu le poate analiza aici, celelalte părți ale programului, și în special activitățile „contractelor de asociere”, sunt supuse unei puternice presiuni de reducere a costurilor. În acest context, Comitetul dorește să avertizeze în mod expres să nu se continue aceste reduceri până în momentul în care efectul de pârghie al contractelor de asociere se prăbușește și, astfel, eficiența programului, baza necesară de cunoștințe și, în general, sprijinul politic al statelor membre sunt afectate. Acestea sunt necesare pentru ca ITER să fie un succes și pentru a se putea obține beneficiile așteptate de partea europeană. „Asocierile” sunt baza și „uzina” de idei a programului de fuzionare, unde se pregătesc operarea și utilizarea proiectului ITER, se elaborează și se analizează noi concepte, se formează noua generație, absolut necesară, de ingineri și oameni de știință, se creează legătura cu cetățenii din UE.

⁽¹²⁾ A se vedea JO C 218 din 23.7.2011, p. 135.

⁽¹³⁾ A se vedea JO C 309, 16.12.2006, p. 41.

4.6 Centrul comun de cercetare

În Centrul comun de cercetare (JRC) sprijinit instituțional de Comisie, se desfășoară activități în special în legătură cu următoarele obiective de cercetare care privesc programul Euratom: (a) eliminarea deșeurilor radioactive, efectele asupra mediului și cunoștințele de bază; (b) securitatea nucleară și (c) securitatea în domeniul nuclear. Această activitate corespunde din punct de vedere tematic recomandărilor formulate la început, precum și recomandărilor Comitetului formulate deja în Avizul privind cel de-al 7-lea program-cadru ⁽¹⁴⁾ și, prin urmare, este susținută pe deplin de către Comitet.

Bruxelles, 14 iulie 2011

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

⁽¹⁴⁾ A se vedea JO C 185, 8.8.2006, p. 10.

Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind contractele de credit pentru proprietăți rezidențiale

COM(2011) 142 final – 2011/0062 (COD)

(2011/C 318/22)

Raportor: **dna Reine-Claude MADER**

La 18 aprilie 2011 și la 10 mai 2011, în conformitate cu articolul 114 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, Consiliul și respectiv Parlamentul European au hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind contractele de credit pentru proprietăți rezidențiale

COM(2011) 142 final – 2011/0062 (COD).

Secțiunea pentru piața unică, producție și consum, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 23 iunie 2011.

În cea de-a 473-a sesiune plenară, care a avut loc la 13 și 14 iulie 2011 (ședința din 14 iulie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 113 voturi pentru, 4 voturi împotriva și 7 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Comitetul Economic și Social European întâmpină cu interes, dar și cu rezerve propunerea de directivă a Parlamentului și a Consiliului privind contractele de credit pentru proprietăți rezidențiale. Criza financiară care a determinat falimentul a numeroase persoane care contractaseră un credit și care au fost obligate să vândă la prețuri derizorii bunurile imobiliare achiziționate a arătat necesitatea de a avea o legislație europeană adecvată în acest domeniu.

1.2 Comitetul susține obiectivul Comisiei de a crea condițiile necesare pentru dezvoltarea unei piețe unice eficiente și competitive pentru a se recâștiga încrederea consumatorilor și pentru promovarea stabilității financiare. Își exprimă totuși temerea că prin conținutul său, propunerea s-ar putea dovedi insuficientă pentru a atinge acest obiectiv.

1.3 Comitetul subliniază interesul de a se asigura coerența dintre textele existente, mai ales cu cel al Directivei 2008/48/CE⁽¹⁾ privind contractele de credit pentru consumatori.

1.4 Comitetul consideră că, prin natura sa, propunerea ar trebui să aibă ca temei juridic articolul 169 din Tratat, și nu articolul 114.

1.5 Comitetul reamintește că armonizarea reglementărilor la nivel comunitar trebuie să se facă cu păstrarea unui nivel ridicat de protecție a consumatorilor, ceea ce presupune că drepturile consumatorilor care beneficiază de un cadru juridic național ce le asigură protecția nu trebuie puse în pericol. Pentru a răspunde acestui obiectiv, Comitetul consideră că armonizarea trebuie să fie focalizată în mod corespunzător.

1.6 CESE este de acord cu dispozițiile care îmbunătățesc comparabilitatea, mai ales cele care permit o armonizare a definițiilor și a modului de calcul al dobânzii anuale efective.

1.7 Comitetul consideră că măsurile care urmăresc să asigure răspândirea unui credit responsabil nu sunt, în sine, suficiente pentru a normaliza piața și pentru a contribui la prevenirea îndatorării excesive.

1.8 CESE consideră că adoptarea unui cadru de reglementare a intermediarilor de credit, care răspunde cererii sale formulate în avizul referitor la Directiva privind contractele de credit pentru consumatori, este esențială în condițiile numeroaselor dificultăți întâmpinate în legătură cu aceste profesii. Acest cadru ar trebui să facă obiectul unei reglementări cu caracter general și nu să se limiteze la obiectul restrâns al propunerii.

1.9 De asemenea, consideră că propunerea nu contribuie la realizarea pieței interne în domeniul creditului ipotecar în general și regretă că, în acest domeniu, nu a fost luată în considerare recurgerea la un instrument opțional.

1.10 CESE propune ca anumite dispoziții să fie clarificate sau completate în vederea creșterii gradului de informare a consumatorilor cu privire la dobânzile variabile. Practic, indicii de referință sunt puțin cunoscuți de consumatori, care apreciază greșit incidența variației dobânzilor asupra sumelor restituite. CESE consideră că o rată excesivă a dobânzii trebuie interzisă și că dobânda creditului în cazul reședinței principale ar trebui plafonată, schimbarea ratei dobânzii trebuind să se facă doar plecând de la indici obiectivi, fiabili, publici și fără legătură cu creditorul.

1.11 CESE recomandă ca cei care împrumută să aibă posibilitatea de a alege asigurarea care le garantează împrumutul, pentru a se asigura o mai bună concurență între ofertanți.

⁽¹⁾ JO L 133, 22.5.2008, p. 66 – Aviz CESE: JO C 234, 30.9.2003, p. 1.

2. Context și observații generale

2.1 La 18 decembrie 2007, Comisia a adoptat o Carte albă privind integrarea piețelor creditului ipotecar. Consultarea unui public larg în vederea adoptării acesteia a permis Comisiei să constate că diferențele legislative existente cu privire la creditele ipotecare dăunează bunei funcționări a pieței unice, sporind costurile și aducând prejudicii consumatorilor.

2.2 Comitetul Economic și Social European (CESE) a adoptat un aviz referitor la Cartea albă privind integrarea piețelor creditului ipotecar la 9 iulie 2008 ⁽²⁾. Deși sceptic în ceea ce privește posibilitățile concrete de integrare și de omogenizare a pieței creditului, din cauza specificităților culturale, juridice și etico-sociale din statele membre, CESE a fost favorabil legăturii realizate între reglementarea în vigoare privind creditul ipotecar și necesitatea protecției consumatorului. Comitetul a insistat în avizul amintit asupra responsabilității creditorilor și a împrumutaților, care trebuie să fie conștienți de conținutul angajamentelor lor.

2.3 Criza financiară a scos la iveală disfuncționalitățile legate de slăbiciunile normative și ale pieței, dar și de contextul economic, de practicile intermediarilor de credit și ale creditorilor și de nivelul scăzut al culturii financiare a celor împrumutați. Toate aceste deficiențe trebuie remediate pe viitor, deoarece pot conduce la o pierdere considerabilă de încredere.

2.4 Propunerea de directivă ține cont de rezultatele consultărilor și de lucrările efectuate de OCDE și de Banca Mondială.

2.5 Obiectivul acesteia este de a garanta un nivel ridicat de protecție a consumatorilor, într-un cadru armonizat la nivelul Uniunii Europene, prin apropierea legislațiilor din statele membre. Din acest motiv și având în vedere conținutul său, Comitetul consideră că propunerea ar trebui să aibă ca temei juridic articolul 169 din Tratat, și nu doar articolul 114.

2.6 Ea urmărește crearea unei piețe unice eficiente și competitive, cu respectarea drepturilor fundamentale consacrate în Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, recâștigarea încrederii consumatorilor și promovarea stabilității financiare.

2.7 Directiva are drept scop garantarea drepturilor consumatorilor în sensul Directivei 2008/48/CE privind contractele de credit pentru consumatori, lăsând statelor membre posibilitatea extinderii beneficiilor acesteia la anumite categorii profesionale, în special la microîntreprinderi.

2.8 Ea se aplică creditelor care urmăresc finanțarea achiziționării sau renovării unui bun imobil, care nu intră sub incidența Directivei 2008/48/CE și care sunt sau nu însoțite de o ipotecă sau de o garanție similară.

2.9 Propunerea de directivă răspunde principiului de armonizare focalizată, situându-se la un nivel suficient de ridicat pentru a lua în considerare diferențele legislative existente și diversitatea piețelor ipotecare din Uniune.

2.10 Totuși, deși este conștient de importanța sectorului construcțiilor în economie, Comitetul consideră că directiva nu valorifică pe deplin experiența crizei financiare, ale cărei origini trebuie căutate în piața americană a creditului ipotecar. Practica nesănătoasă a creditelor acordate pentru 100 % și chiar mai mult din prețul imobilelor a încurajat cumpărătorii să achiziționeze, inclusiv pe cei cu venituri modeste. Într-o perioadă de creștere economică, se poate face față unor angajamente importante; a fost însă suficient ca economia să intre într-o perioadă de stagnare și chiar de recesiune, pentru ca șomajul să provoace o imposibilitate generalizată de plată. Punerea în vânzare a unei cantități importante de bunuri imobiliare a avut drept consecință scăderea prețurilor și pierderi enorme pentru instituțiile financiare. La originea crizei se află deci îndatorarea excesivă a împrumutaților, fenomen ce trebuie evitat cu orice preț. Comitetul va face propuneri în comentariile care urmează.

3. Propunerile directivei

3.1 *Capitolul 1: obiect, domeniu de aplicare, definiții și autorități competente*

3.1.1 Articolul 3 din propunerea de directivă, în concordanță cu procedura utilizată pentru Directiva privind creditul pentru consumatori, definește termenii cei mai importanți. În acest sens, Comitetul dorește ca termenul „proprietate rezidențială” să fie definit astfel încât să se știe dacă se referă exclusiv la locuința principală.

3.1.2 **CESE aprobă această dispoziție, care urmărește să asigure înțelegerea lor și comparabilitatea diverselor oferte.**

3.1.3 Comitetul consideră că punerea în aplicare, organizarea autorităților dotate cu putere de control și colaborarea lor sunt necesare și cu atât mai importante din perspectiva disfuncționalităților care au fost identificate în timpul crizei.

3.2 *Capitolul 2: condiții aplicabile creditorilor și intermediarilor de credit*

3.2.1 Articolele 5 și 6 stabilesc cerințele în materie de onestitate, de loialitate și de competență a creditorilor sau a intermediarilor de credit, în interesul consumatorilor. Exercițarea controlului respectării acestor cerințe este parțial atribuită statelor membre, Comisia rezervându-și dreptul de a determina nivelul de cunoștințe și de competențe necesar.

3.2.2 De asemenea, propunerea de directivă solicită statelor membre să vegheze ca remunerarea vânzătorilor să nu fie discriminatorie, în funcție de produsele vândute.

3.2.3 **CESE este favorabil acestor măsuri, o informare de calitate fiind esențială în momentul contractării unui credit ipotecar. Comitetul consideră că remunerarea personalului din instituțiile de credit și a intermediarilor de credit nu trebuie să îi determine pe unii dintre aceștia să propună credite care nu sunt adaptate la nevoile consumatorilor.** Cu toate acestea, CESE atrage atenția asupra utilizării unor concepte vagi, nedefinite și subiective, susceptibile de interpretări contradictorii, ale unui text juridic care definește obligații stricte.

⁽²⁾ JO C 27, 3.2.2009, p. 18.

3.2.4 Cele două articole nu subliniază distincția fundamentală care trebuie făcută între creditori și intermediari: personalul care acordă credite are în principiu un salariu, iar personalul de intermediere, un comision. Sunt de așteptat comportamente inspirate de etica profesională atunci când remunerarea este „neutră”, dar este dificil să se întâmple mereu astfel atunci când beneficiul depinde de soluții mai profitabile pentru personalul vânzătorului și cu atât mai mult pentru intermediari. De aici rezultă că toate persoanele care se află în contact cu vânzătorii, indiferent de funcția lor, ar trebui să primească o formare adecvată, iar personalul intermediarilor, la rândul său, trebuie să aibă o autorizare oficială care să îi ateste competențele, dar mai ales prin care să i se controleze comportamentul.

3.2.5 O altă diferență fundamentală: în cazul unui diferend, consumatorul se poate adresa creditorului, o instituție financiară în principiu solidă și solvabilă; în cazul unui intermediar, responsabilitatea este adesea personală și bonitatea mult mai puțin evidentă. Un motiv în plus pentru a adopta o reglementare mult mai strictă decât cea actuală.

3.3 Capitolul 3: Informații și practici prealabile încheierii contractului de credit

3.3.1 În conformitate cu Directiva 2005/29/CE privind practicile neloiale ale întreprinderilor ⁽³⁾, publicitatea trebuie să fie loială, clară și neînșelătoare.

3.3.2 Orice material de publicitate care conține cifre trebuie să includă un anumit număr de mențiuni indispensabile informării consumatorilor care doresc să contracteze un credit ipotecar. Aceste informații trebuie să fie furnizate într-un mod clar, concis și lizibil, indiferent de suport.

3.3.3 Articolul 9 stabilește condițiile informării precontractuale la două niveluri. Enumeră informațiile generale care trebuie comunicate și trimite la fișa europeană de informații standardizate („FEIS”) pentru furnizarea de informații personalizate. CESE consideră inacceptabilă prezumția juridică prevăzută la articolul 9 alineatul (2) al treilea paragraf, potrivit căreia simpla trimitere a fișei echivalează cu furnizarea de informații.

3.3.4 Articolul 10 completează cerințele de informații care trebuie transmise consumatorilor cu privire la calitățile și condițiile de exercitare a profesiei de către intermediarul de credit care intervine.

3.3.5 CESE ia notă de aceste cerințe de informare. Comitetul consideră că ele trebuie consolidate în ceea ce privește incidența împrumuturilor cu dobândă variabilă. Ar trebui să fie furnizată o notă de informare specifică.

3.3.6 CESE își pune întrebări cu privire la formularea reținută privind obligația de încheiere a unei asigurări de garantare a împrumutului, care lasă să se înțeleagă că aceasta trebuie obligatoriu încheiată la creditor. **Comitetul propune să se dea consumatorilor libertatea de a-și alege asigurătorul, pentru a garanta concurența între companiile de asigurare.**

3.3.7 Comitetul consideră că reglementarea activităților intermediarilor de credit este esențială. El estimează că este necesară adăugarea principiului de interdicție de percepere, indiferent de formă, a unei sume (provizion, cheltuieli de cercetare, constituirea dosarului ...) înaintea plății efective a sumelor împrumutate.

3.3.8 O ultimă observație pe care Comitetul o consideră extrem de importantă: informațiile furnizate consumatorilor ar trebui să îi determine de asemenea pe aceștia să reflecteze îndelung la posibilitățile lor viitoare de rambursare. Evident, nu ne putem aștepta întotdeauna la un astfel de comportament; este deci necesară o politică responsabilă din partea creditorului, care ar trebui să recurgă din nou sistematic la ceea ce constituia pe vremuri o practică consfințită de lege în unele state membre, și anume ca valoarea creditului acordat să nu depășească 70-80 % din valoarea imobilului. Această regulă avea o mare valoare prudențială, căci urmărea evitarea comportamentelor imprudente din partea instituțiilor financiare. Criza legată de creditele subprime a făcut dovada temeiniciei sale. Va trebui luată în considerare introducerea din nou a acestei reguli, cu precizarea anumitor norme mai flexibile pentru locuințele de tip social, pentru care există facilități financiare în majoritatea statelor membre.

3.3.9 Practica limitării capitalului finanțat ar avea un dublu avantaj. Pe de o parte, ar descuraja persoanele care nu sunt solvabile, care cumpără și ajung să fie supraîndatorate. Pe de altă parte, ar oferi creditorului garanția seriozității împrumutaților, care și-au demonstrat capacitatea de a face economii. În concluzie, măsura recomandată de CESE este întemeiată pe principiul fundamental al unui credit responsabil pentru împrumutați responsabili.

3.4 Capitolul 4: Dobânda anuală efectivă

3.4.1 CESE își exprimă satisfacția cu privire la armonizarea metodei de calcul al dobânzii anuale efective. Formula care trebuie să includă toate costurile creditului, cu excepția taxelor, pe care împrumutatul va trebui să le achite în cazul nerespectării angajamentelor, va permite compararea ofertelor între statele membre.

3.4.2 Informarea împrumutaților cu privire la modificarea dobânzii, prevăzută la articolul 13, este extrem de importantă, știut fiind că ei nu sunt la curent decât în mod excepțional cu modificarea dobânzii de referință.

3.5 Capitolul 5: Evaluarea bonității

3.5.1 Evaluarea bonității consumatorilor în momentul contractării împrumutului sau în caz de creștere a valorii totale a creditului este indispensabilă. Este necesar să se știe de către consumatori că, în cazul neplății, își vor pierde bunul, care va face obiectul unei vânzări publice în condiții de piață care riscă să fie foarte dezavantajoase.

3.5.2 Totuși, această obligație nu trebuie să conducă la excluderea de la credite a anumitor categorii de consumatori sau la orientarea acestora în mod abuziv către un anumit tip de credit. De aceea, obligativitatea unui răspuns motivat este esențială, precum și posibilitatea de a cere o reexaminare a cererii atunci când refuzul este urmarea unei proceduri

⁽³⁾ JO L 149, 11.6.2005, p.22 – Aviz CESE: JO C 108, 30.4.2004, p.81.

automatizate. Evaluarea bonității consumatorului ar trebui să aibă ca scop prevenirea supraîndatorării. În caz de incapacitate de plată, răspunderea trebuie să revină creditorului, care și-a întemeiat decizia pe o evaluare proastă a bonității debitorului. Astfel, costurile unei creditări iresponsabile vor trebui suportate de creditor.

3.5.3 CESE reamintește că ține în mod deosebit la un credit responsabil, ceea ce presupune respectarea unor reguli clare de către creditor, și de către împrumutat, care trebuie să furnizeze date fiabile cu privire la situația sa.

3.6 Capitolul 6: Accesul la baze de date

3.6.1 Propunerea de directivă impune statelor membre să permită accesul tuturor creditorilor la bazele de date utilizate pentru verificarea bonității împrumutaților și a respectării obligațiilor lor.

3.6.2 Aceste registre publice sau private trebuie realizate pe baza unor criterii uniforme, pe care Comisia își rezervă dreptul de a le defini, și cu respectarea dispozițiilor Directivei 95/46/CE (*) a Parlamentului European și a Consiliului din 24 octombrie 1995 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date.

3.6.3 CESE se declară din nou în favoarea unei culegeri a datelor care să urmărească doar angajamentele financiare și respectarea drepturilor consumatorilor și să nu utilizeze în scopuri comerciale informațiile aflate în aceste baze de date.

3.7 Capitolul 7: Consiliere

3.7.1 CESE consideră că adoptarea normelor în domeniul consilierii nu trebuie să aducă atingere obligației de consiliere vizate la capitolul 5, care urmărește garantarea faptului că soluțiile de credit propuse consumatorului sunt cele adecvate.

3.7.2 Pe de altă parte, dezvoltarea serviciilor considerate anexe nu trebuie să ducă la creșterea costului creditului.

3.8 Capitolul 8: Rambursarea anticipată

3.8.1 Propunerea de directivă permite introducerea dreptului de rambursare anticipată, în anumite condiții. Ea prevede în primul rând posibilitatea unei compensații cu o valoare rezonabilă.

3.8.2 Această prevedere este în defavoarea consumatorilor în raport cu dreptul existent în anumite state membre, unde rezilierea este posibilă în orice moment, cu plata unor compensații limitate sau chiar inexistente în cazul unui deces sau al încheierii forțate a activității profesionale.

3.8.3 În avizul său privind propunerea de directivă cu privire la creditele pentru consumatori, CESE s-a exprimat deja împotriva faptului de a lăsa statele membre să fixeze modalitățile de compensare în cazul unor rambursări anticipate,

din cauza riscului apariției unor diferențe considerabile la nivelul tratamentului acordat consumatorilor și al denaturării pieței.

3.9 Capitolul 9: Cerințe prudențiale și de supraveghere

3.9.1 Reglementarea intervenției intermediarilor de credit reprezintă, după cum a subliniat CESE în avizul său privind propunerea de directivă cu privire la creditele pentru consumatori, o prioritate. Ea trebuie să permită omogenizarea nivelului de protecție a consumatorilor în Uniunea Europeană.

3.9.2 Dispozițiile propunerii de directivă se înscriu deci în sensul dorit de Comitet.

3.9.3 Acestea introduc:

- obligativitatea unei autorizații pentru intermediarii de credit, în calitate de persoane juridice sau persoane fizice, și condițiile de retragere a autorizației;
- un registru unic al intermediarilor, în care se menționează în mod obligatoriu numele persoanelor responsabile și al celor care acționează ca prestatori liberi, pe cont propriu. Acest registru trebuie actualizat în cel mai scurt timp și trebuie să poată fi consultat cu ușurință;
- cerințe profesionale (onorabilitate, obligația de a avea o asigurare de răspundere civilă profesională). Transparența acestor criterii trebuie să fie asigurată. Comisia își rezervă dreptul de a stabili standardele tehnice care precizează valoarea minimă a asigurării.

3.9.4 Propunerea de directivă introduce și principiul recunoașterii reciproce a autorizațiilor, ceea ce permite intermediarilor să lucreze în baza libertății de stabilire sau a libertății de a presta servicii, după ce au informat autoritățile competente ale statului membru de origine.

3.9.5 Aceasta stabilește modalitatea de informare a autorităților atât în ceea ce privește înscrierea, cât și retragerea autorizației și condițiile de cooperare între autoritățile competente din statul de origine și din statul gazdă.

3.9.6 Cu toate acestea, CESE consideră că ar fi preferabil ca Comisia să reglementeze de o manieră generală intermedierea de credite, printr-un instrument legislativ autonom, așa cum a fost cazul cu intermediarii de asigurări.

3.10 Capitolul 10: Dispoziții finale

3.10.1 Propunerea de directivă introduce:

- principiul existenței unor sancțiuni lăsând statelor membre responsabilitatea de a veghea, în conformitate cu dreptul lor național, la adoptarea măsurilor adecvate împotriva creditorilor și a împrumutaților, o simetrie pe care o putem înțelege, dar care nu trebuie să ne facă să pierdem din vedere faptul că cei din urmă sunt partea slabă a contractului, deoarece depind de informațiile care le sunt furnizate de creditorii sau de intermediarii;

(*) JO L 281, 23.11.1995, p. 31 – Aviz CESE: JO C 159, 17.6.1991, p. 38.

— obligativitatea creării și aderării la mecanisme extrajudiciare de soluționare a disputelor, o opțiune în interesul creditorilor și al împrumutaților, sub rezerva ca aceste mecanisme să fie independente și să nu excludă eventuale proceduri judiciare;

— un principiu de delegare conferită Comisiei. Parlamentul și Consiliul pot formula obiecții împotriva deciziilor luate de Comisie. Acestea pot revoca delegarea în orice moment.

3.10.2 CESE își pune întrebări cu privire la întinderea competențelor delegate atribuite Comisiei Europene în privința unor aspecte esențiale ale instrumentului legislativ și la consecințele acestora asupra securității juridice a mecanismului care urmează să fie pus în practică. În plus, aceste competențe delegate depășesc considerabil limitele prevăzute la articolul 290 din Tratat și definite în Comunicarea „Punerea în aplicare a

articolului 290 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene”. Posibilitatea delegării trebuie îngădită și utilizată doar în împrejurări excepționale.

3.10.3 Propunerea de directivă impune statelor membre să vegheze la punerea în aplicare a dispozițiilor sale și să fie vigilente, pentru a se evita orice eludare a acestora.

3.10.4 CESE ia notă de dispozițiile propunerii de directivă și insistă asupra faptului că aceasta nu trebuie să conducă la o scădere a nivelului de protecție în statele membre care au deja o legislație cu privire la contractele de credit pentru proprietăți rezidențiale.

3.10.5 În sfârșit, propunerea de directivă prevede o durată de doi ani pentru transpunere și o reexaminare după cinci ani de la intrarea sa în vigoare, ceea ce pare rezonabil, analiza de impact a măsurilor prevăzute de directivă permițând să se aprecieze relevanța sa.

Bruxelles, 14 iulie 2011

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

ANEXĂ

la avizul Comitetului Economic și Social European

Amendamentele următoare, care au întrunit peste un sfert din voturile exprimate, au fost respinse în cursul dezbaterilor [articolul 39 alineatul (2) din Regulamentul de procedură]:

Punctul 3.8.2

Se modifică după cum urmează:

„În ceea ce privește această prevedere este în defavoarea consumatorilor în raport cu dreptul existent în anumite state membre, ar trebui văzut care este raportul între, pe de o parte, dreptul și posibilitatea de a prevedea un comision de rambursare anticipată și, pe de altă parte, interesul consumatorului ~~și~~ de a putea rezilia ~~este posibilă~~ contractul în orice moment, cu plata unor compensații limitate sau chiar inexistente în cazul unui deces sau al încheierii forțate a activității profesionale.”

Rezultatul votului:

Voturi pentru:	26
Voturi împotriva:	61
Abțineri:	10

Punctul 3.10.4

Se modifică după cum urmează:

„CESE ia notă de dispozițiile propunerii de directivă și insistă asupra faptului că, în acest domeniu, ca și în cazul creditelor obișnuite pentru consum, trebuie depuse strădanii pentru a se ajunge la o armonizare maximă, fără însă a se aduce atingere intereselor legitime și concrete ale consumatorului—aceasta nu trebuie să conducă la o scădere a nivelului de protecție în statele membre care au deja o legislație cu privire la contractele de credit pentru proprietăți rezidențiale.”

Rezultatul votului:

Voturi pentru:	29
Voturi împotriva:	76
Abțineri:	4

Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de regulament al Consiliului de modificare a Regulamentului (CE) nr. 521/2008 de înființare a întreprinderii comune „Pile de combustie și hidrogen”

COM(2011) 224 final – 2011/0091 (NLE)

(2011/C 318/23)

Raportor general: **dl Mihai MANOLIU**

La 16 mai 2011, în conformitate cu articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, Consiliului a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Propunere de regulament al Consiliului de modificare a Regulamentului (CE) nr. 521/2008 de înființare a întreprinderii comune „Pile de combustie și hidrogen”

COM(2011) 224 final – 2011/0091 (NLE).

La 3 mai 2011, Biroul a însărcinat Secțiunea pentru piața unică, producție și consum cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă.

Având în vedere caracterul urgent al lucrărilor, Comitetul Economic și Social European l-a numit pe dl MANOLIU raportor general în cadrul celei de-a 473-a sesiuni plenare din 13 și 14 iulie 2011 (ședința din 13 iulie) și a adoptat prezentul aviz cu 131 de voturi pentru, 1 vot împotriva și 2 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Comitetul aprobă decizia privind propunerea de regulament al Consiliului de modificare a Regulamentului (CE) nr. 521/2008 de înființare a întreprinderii comune „Pile de combustie și hidrogen” considerând că relansarea, prin intermediul modificărilor propuse, a investițiilor din cercetare-dezvoltare va mări gradul de previzibilitate necesar pentru beneficiari, introducând posibilitatea de a preciza nivelul minim de finanțare pentru o cerere de oferte.

1.2 Prin avizarea favorabilă a propunerii examinate, CESE subliniază importanța acordată strategiei propuse în materie de investiții și de coordonare a cercetărilor prin consolidarea spațiului european de cercetare.

1.3 Comitetul reiterează ⁽¹⁾ necesitatea următoarelor acțiuni:

1.3.1 O simplificare a procedurilor pentru diminuarea rolului negativ pe care-l joacă complexitatea administrativă din programele de cercetare-dezvoltare;

1.3.2 Un program de informare complex, care să contribuie la o mai bună mobilizare a resurselor financiare necesare, nu numai contribuția din partea industriei, ci și cea provenind de la alte persoane juridice care participă la activități;

1.3.3 Acordul financiar dintre Comisie și întreprinderea comună FCH trebuie în mod echitabil să fie aplicat în aceleași condiții atât Grupării industriale cât și Grupării științifice;

1.3.4 Să nu existe implicații financiare suplimentare față de bugetul inițial adoptat pentru acest regulament al Consiliului, modificările sugerate să îmbunătățească posibilitatea de a cheltui în final bugetul prevăzut;

1.3.5 Introducerea unor programe de formare profesională care să permită adaptarea calificărilor lucrătorilor la locurile de muncă generate de această inițiativă tehnologică comună.

1.4 CESE consideră necesară definirea unei viziuni clare și stabilirea unei foi de parcurs în perspectiva 2020.

2. Context și observații generale

2.1 Tehnologia pilelor de combustie și cea a hidrogenului sunt promițătoare, reprezentând opțiuni energetice pe termen lung care pot fi utilizate în toate sectoarele economiei și care oferă numeroase beneficii pentru securitatea aprovizionării cu energie, pentru transporturi, pentru mediu și pentru utilizarea rațională a resurselor naturale.

2.2 Întreprinderea comună FCH:

2.2.1 Urmărește să plaseze Europa în avangarda mondială a tehnologiilor pilelor de combustie și hidrogenului, permițând forțelor comerciale ale pieței să genereze beneficii publice potențiale substanțiale;

2.2.2 Sprijină în mod coordonat activitățile de cercetare, de dezvoltare tehnologică și demonstrative (CTD) din statele membre pentru reducerea eșecurilor pieței și pentru concentrarea asupra dezvoltării aplicațiilor comerciale. Întreprinderea

⁽¹⁾ JO C 204, 9.8.2008, p. 19.

comună FCT își desfășoară activitatea de mai bine de doi ani. S-a încheiat un ciclu operațional complet, cereri de oferte, evaluarea propunerilor, negocierile de finanțare și încheierea acordului de grant ⁽²⁾;

2.2.3 Sprijină punerea în aplicare a priorităților CTD ale ITC privind pilele de combustie și hidrogenului, prin acordarea de finanțări (contribuția din partea UE totalizează 470 milioane EUR) pe bază competitivă, în urma unor cereri de propuneri;

2.2.4 Urmărește să încurajeze sporirea investițiilor publice și private în cercetarea din domeniul tehnologiilor pilelor de combustie și hidrogenului.

2.3 Principalele sarcini și activități ale întreprinderii comune FCH sunt următoarele:

2.3.1 Să asigure crearea și gestionarea eficientă a ITC;

2.3.2 Să asigure masa critică a activităților de cercetare;

2.3.3 Să impulsioneze noi investiții industriale, naționale și regionale;

2.3.4 Să stimuleze inovația și apariția unor noi lanțuri de valori care să includă IMM-uri;

2.3.5 Să faciliteze interacțiunea dintre industrie, universități și centrele de cercetare fundamentală și aplicativă;

2.3.6 Să promoveze implicarea IMM-urilor în conformitate cu obiectivele celui de-al șaptelea program-cadru;

2.3.7 Să încurajeze participarea instituțiilor din toate statele membre și din țările asociate;

2.3.8 Să întreprindă activități de cercetare pentru elaborarea unor reglementări și standarde noi, garantând o funcționare sigură și fără să inhibe inovația;

2.3.9 Să asigure activități de comunicare și diseminare, să ofere informații fiabile pentru sensibilizarea publicului;

2.3.10 Să angajeze fonduri comunitare și să mobilizeze resursele sectorului privat;

2.3.11 Să asigure o bună gestiune financiară a resurselor;

2.3.12 Să asigure un nivel de transparență și concurență loială pentru toți candidații, în special IMM-uri.

2.4 Întreprinderea comună FCH contribuie la punerea în aplicare a celui de-al șaptelea program-cadru, în special a temelor „Energie”, „Nanoștiințe, nanotehnologii, materiale și noi tehnologii de producție” și „Transport, inclusiv aeronautică” din cadrul programului specific „Cooperare”.

⁽²⁾ Există alte patru întreprinderi comune: CLEAN SKY, IML, ARTEMIS și ENIAC.

3. Propunerea comisiei

3.1 Inițiativele tehnologice comune (ITC) au fost introduse în cel de-al șaptelea program-cadru (PC7 ⁽³⁾), pe baza articolului 187 din TFUE, ca o metodă de creare, la nivel european, a unor parteneriate între sectorul public și cel privat în domeniul cercetării.

3.2 EESC ⁽⁴⁾ subliniază faptul că ITC reflectă angajamentul ferm al UE de a coordona eforturile de cercetare, contribuind astfel la consolidarea Spațiului european de cercetare și la îndeplinirea obiectivelor europene în domeniul competitivității.

3.3 Încă de la înființare, pentru ca sectorul industrial să poată participa, condiția era ca acesta să aducă o contribuție financiară în valoare de 50 % din cheltuielile curente și o contribuție în natură la costurile operaționale, care să fie cel puțin la fel de mare ca și contribuția financiară din partea Comisiei.

3.4 EESC observă cu dezamăgire că rezultatul primelor două cereri de oferte ale întreprinderii comune FCH a fost acela că nivelurile maxime de finanțare trebuiau să fie evaluate și reduse în mod sistematic pentru toți participanții, pentru întreprinderile mari, o reducere de la 50 % la 33 % din contribuția întreprinderii comune FCH, iar pentru IMM-uri și pentru organismele de cercetare, de la 75 % la 50 %.

3.5 Aceste niveluri de finanțare sunt cu mult mai mici decât cele din PC7 și mai mici decât programele de cercetare și dezvoltare din afara Europei având drept obiect pilele de combustie și hidrogen.

3.6 Ratele scăzute de finanțare și criza economică și financiară au dus la actualul nivel al participării la acțiunile întreprinderii comune FCH, care este sub așteptările inițiale.

3.7 Dacă situația actuală nu se schimbă, lipsa de interes la nivel general, atât din partea industriei, cât și a mediului de cercetare, s-ar putea să continue.

3.8 Actualul regulament nu ține seama de faptul că sunt încurajate și așteptate, în mai multe cazuri, contribuții la proiecte din partea surselor publice, naționale și regionale.

3.9 Noul text stipulează că participarea la finanțarea în aceeași măsură ca UE trebuie să ia în considerare nu numai contribuția din partea industriei, ci și cea provenind de la alte persoane juridice care participă la activități.

3.10 Pentru a mări gradul de previzibilitate necesar pentru beneficiari, se introduce posibilitatea de a preciza nivelul minim de finanțare pentru o cerere de oferte.

4. Observații specifice

4.1 FCHJU a fost înființată în 2008 ca prim exemplu ilustrativ de instrument de parteneriat public-privat în cadrul SET-Plan, pilon tehnologic pentru politica europeană energie-climă.

⁽³⁾ JO L 412, 30.12.2006.

⁽⁴⁾ JO C 204, 9.8.2008, p. 19.

FCHJU are ca țel accelerarea ritmului de dezvoltare a tehnologiilor FCH în cadrul orizontului 2010-2020. Cele 36 de domenii definite de cererea de oferte caută să faciliteze dezvoltarea aplicațiilor comerciale inovatoare în cadrul celor 5 arii de aplicare:

- 4.1.1 Infrastructura de transport și alimentare;
- 4.1.2 Producerea și distribuția de hidrogen;
- 4.1.3 Producerea locală de putere;
- 4.1.4 Echipamente portabile;
- 4.1.5 Diverse aplicații multidisciplinare.

4.2 Obiectivul general al acțiunii întreprinderii comune, pentru viitorii cinci ani, este acela de a accelera dezvoltarea pilelor de combustie și hidrogen pentru ca aceste tehnologii să ajungă la stadiul comercial în cadrul noilor piețe specifice (echipamente portabile, generatori portabili, aplicații domestice privind alimentarea combinată putere și căldură, aplicații în domeniul transportului).

4.3 FCH și ITC au ca țel definirea, implementarea binomului cercetare-dezvoltare focalizat către rezultate și introducerea pe

scară largă a rezultatelor acestor noi tehnologii. Activitățile se bazează pe documentele strategice definite de programele conduse de industrie în cadrul Platformei Europene HFP, în mod particular prin Planul de implementare.

4.4 Gruparea europeană pentru o întreprindere comună FCH, denumită *New Energy World Industrial Grouping „Fuel Cell and Hydrogen for Sustainability”*, NEW-IG ⁽⁵⁾, este o asocierie voluntară non-profit definită de legislația belgiană, deschisă tuturor companiilor europene care au ca activitate cercetarea-dezvoltarea de FCH. Această grupare include EEA și țările candidate, gruparea are un buget anual de aproximativ un miliard de EUR posibil de investit până în 2013.

4.5 Gruparea își reafirmă în mod clar angajamentul de a realiza tehnologii modulare care să furnizeze beneficii economice și de calitate a mediului în diferite sectoare de activitate, transport, producerea de energie, echipamente pentru industrie și pentru scop casnic.

4.6 Acest context ambițios se înscrie în cadrul obiectivelor europene privind economia bazată pe nivele reduse de carbon, pe o securitate sporită a alimentării cu energie, pe reducerea dependenței de petrol, pe contribuții privind noile tehnologii verzi, pe implementarea susținută a competitivității europene, pe crearea de noi locuri de muncă.

Bruxelles, 13 iulie 2011

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

⁽⁵⁾ *European Industry Grouping for a Fuel Cell and Hydrogen Joint Undertaking.*

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei Europene către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – O agendă pentru noi competențe și locuri de muncă: o contribuție europeană la ocuparea integrală a forței de muncă

COM(2010) 682 final

(2011/C 318/24)

Raportor: **dna Vladimíra DRBALOVÁ**

Coraportor: **dl José María ZUFIAUR NARVAIZA**

La 23 noiembrie 2010, în conformitate cu articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, Comisia Europeană a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – O agendă pentru noi competențe și locuri de muncă: o contribuție europeană la ocuparea integrală a forței de muncă

COM(2010) 682 final.

Secțiunea pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 27 iunie 2011.

În cea de-a 473-a sesiune plenară, care a avut loc la 13 și 14 iulie 2011 (ședința din 13 iulie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 130 voturi pentru, 1 vot împotrivă și 6 abțineri.

Preambul

- Prezentul aviz al CESE privind o agendă pentru noi competențe și locuri de muncă se înscrie în Strategia Europa 2020 pentru o creștere inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii.
- Prezentul aviz al CESE prezintă o nouă abordare cuprinzătoare, prin examinarea programului pentru noi competențe și locuri de muncă în strânsă legătură cu celelalte inițiative-emblematică și cu cele cinci obiective transversale la nivelul Uniunii Europene.
- În acest context, prezentul aviz al CESE subliniază că trebuie asigurată coerența între politicile de la nivelul Uniunii și politicile naționale și scoate în evidență consecințele, precum și rolul-cheie al actorilor guvernamentali vizați.

1. Concluzii și propuneri

1.1 Comitetul își manifestă îngrijorarea în legătură cu consecințele crizei economice mondiale asupra funcționării pieței forței de muncă și, de aceea, apreciază în general **Agenda pentru noi competențe și locuri de muncă**, prin care Comisia dorește să contribuie la o mai mare ocupare a forței de muncă și la îmbunătățirea funcționării piețelor forței de muncă. CESE îndeamnă guvernele statelor membre să utilizeze în mod eficient dialogul social și dialogul cu societatea civilă organizată, în vederea găsirii de soluții și măsuri care să îmbunătățească situația din acest domeniu.

1.2 Cu toate acestea, Comitetul deplânge faptul că inițiativa supusă examinării nu subliniază **caracterul urgent** al creării de locuri de muncă de calitate și că nu încurajează suficient statele

membre să stabilească obiective naționale mai ambițioase, care să se sprijine pe reforme structurale și pe politici de investiții generatoare de creștere reală și de noi posibilități de ocupare a forței de muncă.

1.3 Comitetul consideră că această strategie se bazează pe conceptul de flexicuritate și subliniază că trebuie găsit un **echilibru corect între flexicuritatea internă și cea externă, în scopul unei funcționări mai eficiente a piețelor forței de muncă și, totodată, al unei mai bune protecții a lucrătorilor**. Comitetul recomandă să se analizeze situația inițială, să se continue monitorizarea punerii în aplicare și evaluarea politicilor de flexicuritate, punând totodată accentul pe rolul partenerilor sociali în cadrul acestui proces, al cărui obiectiv trebuie să rămână facilitarea reinsertiei și a tranziției pe piața forței de muncă.

1.4 Comitetul salută conexiunea stabilită în cadrul aceluiași document strategic între politica în domeniul educației și cea în domeniul ocupării forței de muncă. Cu toate acestea, regretă faptul că legătura dintre îmbunătățirea și actualizarea competențelor și sporirea productivității muncii este ignorată.

1.5 Comitetul apreciază efortul Comisiei de a propune noi instrumente și noi inițiative; recomandă totuși intensificarea conexiunilor și sinergiilor acestora cu instrumentele existente. În opinia CESE, este necesar ca abordarea adoptată de Comisie în ce privește rolul instrumentelor fără caracter obligatoriu să țină seama de compatibilitatea reciprocă a acțiunilor politice și a inițiativelor adoptate la nivelul Uniunii și, în același timp, consideră că o reexaminare coerentă a legislației UE în domeniul social ar trebuie mai degrabă să susțină decât să submineze eforturile statelor membre de punere în aplicare a unor reforme salutare ale pieței forței de muncă, și să promoveze investițiile sociale.

1.6 Comitetul recomandă Comisiei să ia cunoștință de concluziile nu tocmai încurajatoare ale celei de-a cincea anchete EUROFOUND privind condițiile de muncă în Europa atunci când va relansa dezbaterile privind calitatea locurilor de muncă și condițiile de muncă.

1.7 Comitetul subliniază necesitatea utilizării mai eficiente a fondurilor europene și, asemeni Comisiei, invită statele membre să concentreze intervențiile Fondului social european (FSE) și ale altor fonduri pe cele patru priorități fundamentale enunțate în comunicarea Comisiei supusă examinării, contribuind astfel la îndeplinirea obiectivelor agendei supusă examinării și a obiectivelor naționale din cadrul Strategiei Europa 2020.

2. Conținutul propunerii

2.1 La 23 noiembrie 2010, Comisia Europeană a publicat „O agendă pentru noi competențe și locuri de muncă: o contribuție europeană la ocuparea integrală a forței de muncă”, bazată pe o serie întreagă de inițiative anterioare, menite să îmbunătățească competențele în cadrul UE și previziunile corespunzătoare, precum și să le pună în concordanță cu necesitățile pieței forței de muncă. CESE a examinat aceste inițiative într-un aviz precedent (1).

2.2 Cu toate acestea, noua agendă a Comisiei are o sferă de aplicare mai extinsă; aceasta urmărește obiectivul stabilit în comun, ca UE să ajungă până în 2020 la o rată a ocupării forței de muncă de 75 % în rândul bărbaților și femeilor cu vârste cuprinse între 20 și 64 de ani, și clasifică acțiunile decisive în funcție de patru priorități-cheie:

- o mai bună funcționare a piețelor forței de muncă;
- o forță de muncă mai competentă;
- o mai bună calitate a locurilor de muncă și a condițiilor de muncă;
- politici mai puternice de promovare a creării de locuri de muncă și a cererii de forță de muncă.

2.3 Această agendă pentru noi competențe și locuri de muncă este o urmare a adoptării principiilor comune pentru flexibilitate de către Consiliu, în 2007 (2). Aceste politici de flexibilitate vizează înainte de toate creșterea adaptabilității, a ocupării forței de muncă și a coeziunii sociale. S-a dovedit că politicile de flexibilitate au contribuit într-o oarecare măsură – cu precădere prin măsuri subvenționate de formare și de reducere a timpului de lucru – la depășirea crizei, dar situația categoriilor vulnerabile rămâne dificilă.

2.4 De aceea, Comisia conferă o nouă dinamică consolidării tuturor componentelor flexibilității (acorduri contractuale flexibile și sigure, politici active pentru piața forței de muncă, strategii generale de învățare de-a lungul vieții și sisteme moderne de securitate socială) și concretizării acesteia. Măsurile adoptate de fiecare din statele membre în favoarea flexibilității trebuie intensificate și adaptate noului context socioeconomic, printr-un nou echilibru între fiecare din cele patru componente.

2.5 În cadrul agendei sale, Comisia propune 13 acțiuni-cheie, sprijinite de 20 de măsuri însoțitoare menite să reducă

fragmentarea și să faciliteze tranzițiile pe piețele forței de muncă, să înzestreze lucrătorii cu competențele necesare desfășurării unei activități profesionale, să îmbunătățească calitatea și situația condițiilor de muncă, să sprijine crearea de locuri de muncă și să valorifice mai bine instrumentele financiare ale UE.

3. Observații generale

3.1 Raportul privind ocuparea forței de muncă în UE din ianuarie 2011 (3) semnalează că „Piața forței de muncă din UE a continuat să se stabilizeze și există în prezent semne de redresare în unele state membre.” (...) Cu toate acestea, cu 221,3 milioane de persoane active, gradul de ocupare a forței de muncă era atunci mai mic cu 5,6 milioane de persoane comparativ cu valoarea înregistrată în al doilea trimestru al anului 2008, reflectând declinul semnificativ din industria prelucrătoare și din sectorul construcțiilor. De asemenea, numărul lucrătorilor cu vârste cuprinse între 20 și 64 de ani era de 208,4 milioane de persoane, reprezentând o rată de ocupare a forței de muncă de 68,8 %. (...) Numărul șomerilor se ridică la 23,1 milioane de persoane. Șomajul pe termen lung este în creștere în toate grupurile de populație, dar într-o măsură diferită. Din totalul șomerilor, 5 milioane de persoane nu au avut un loc de muncă timp de 6-11 luni. Criza a agravat riscul șomajului în rândul persoanelor cu un nivel scăzut de calificare și al migranților din țări terțe”. În ciuda progreselor înregistrate, raportul afirmă că situația de pe piața forței de muncă rămâne în continuare fragilă. Potrivit datelor OCDE pentru luna mai 2011, rata șomajului în zona euro a ajuns la 9,9 % (4).

3.2 Din acest motiv, Comitetul Economic și Social European este în continuare preocupat de funcționarea piețelor forței de muncă și apreciază în general „Agenda pentru noi competențe și locuri de muncă: o contribuție europeană la ocuparea integrală a forței de muncă”, prin care Comisia dorește să contribuie la o mai mare ocupare a forței de muncă și la îmbunătățirea calității locurilor de muncă, precum și a funcționării piețelor forței de muncă, în conformitate cu obiectivele Strategiei Europa 2020, cu Strategia europeană pentru ocuparea forței de muncă și cu liniile directoare pentru ocuparea forței de muncă. În acest sens, subliniază rolul partenerilor sociali și consideră că este necesar ca guvernele statelor membre să valorifice mai bine dialogul social și dialogul cu societatea civilă organizată, pentru a putea propune și pune în aplicare măsuri care să contribuie în mod eficient la îmbunătățirea situației.

3.3 Analiza anuală a creșterii (5), publicată în ianuarie 2011 pentru a marca începutul primului semestru european, a demonstrat că statele membre nu dau dovadă de ambiție în ce privește obiectivele naționale pe care le-au stabilit și se află cu aproximativ 2-2,4 % în urmă față de obiectivul comun privind rata ocupării forței de muncă (75 %). Comitetul consideră că este necesar ca politicile care vizează îndeplinirea obiectivelor propuse să ia în considerare concluziile reuniunii de la Viena a reprezentanților FMI, OIM și a partenerilor sociali, intitulată „**Dialog privind creșterea și ocuparea forței de muncă în Europa**” (6), care a avut loc în luna martie anul curent.

(1) JO C 128/74, 18.5.2010.

(2) Concluziile Consiliului din 5 și 6 decembrie 2007, „Către principii comune pentru flexibilitate” (doc. 1620/07).

(3) Raport comun privind ocuparea forței de muncă COM(2011) 11 final, Bruxelles, ianuarie 2011, http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/3_ro_annexe_part1.pdf.

(4) Rata șomajului armonizat, OCDE, comunicat de presă publicat la 10 mai 2011, www.oecd.org (<http://www.oecd.org/dataoecd/8/43/47811673.pdf>).

(5) Analiza anuală a creșterii, COM(2011) 11 final, Bruxelles, 12.1.2011.

(6) Dialog privind creșterea și ocuparea forței de muncă în Europa, 1-3 martie 2011, Viena, www.ilo.org.

3.4 CESE regretă faptul că Comisia se mulțumește să reacționeze la urgența situației prin măsuri tradiționale și deplânge absența elementelor de sprijinire a creșterii, care la rândul lor să sprijine crearea de locuri de muncă. Nu este suficient să se garanteze că cetățenii rămân activi și că dobândesc competențele adecvate pentru a fi angajați: înnoirea economică trebuie să se bazeze pe creștere și pe crearea de locuri de muncă.

3.5 În vederea soluționării problemelor cu care se confruntă, Europa are nevoie, înainte de toate, să reînceapă să împrumute, să investească și să pună în aplicare reforme structurale. Este util să se stabilească măsurile concrete necesare pentru eliminarea obstacolelor din calea creării de locuri de muncă și a sporirii productivității. Productivitatea depinde, printre altele, de calitatea locurilor de muncă. Mare parte din aceste reforme, care ar trebui să se întemeieze pe cel mai amplu consens posibil, trebuie efectuate pe plan național. Statele membre trebuie să fie conștiente de faptul că trebuie să promoveze creditul pentru întreprinderi și familii, să facă investiții productive și să treacă la reforme efective pentru a crea locuri de muncă. Prin sporirea productivității muncii și a calității condițiilor de muncă în Europa se pot calma temerile legate de fragilitatea și instabilitatea salariilor.

3.6 Raportul comun privind ocuparea forței de muncă subliniază de asemenea necesitatea interacțiunii dintre politica de ocupare a forței de muncă și sprijinirea creșterii economice și a asanării bugetare (și confirmă necesitatea susținerii în continuare a grupurilor vulnerabile prin servicii sociale de calitate și printr-o strategie activă în favoarea incluziunii); acesta scoate în evidență rolul unui mediu economic favorabil și al creșterii economice bazate pe inovare în sporirea cererii de forță de muncă.

3.7 Același raport indică și faptul că în cursul anului 2010 s-a observat un oarecare dezechilibru între cererea și oferta de forță de muncă, ceea ce ar putea indica o neconcordanță între competențele persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă și competențele necesare pentru locurile de muncă disponibile. De aceea, recomandă monitorizarea cu atenție a acestui aspect, pentru a se verifica dacă tendința este pur și simplu temporară sau riscă să devină structurală.

3.8 CESE observă că, în această fază, Comisia nu formulează o nouă propunere legislativă și că recunoaște rolul și valoarea adăugată a instrumentelor juridice fără caracter obligatoriu, care completează cadrul juridic existent. Ar fi utilă consultarea partenerilor sociali în legătură cu anumite inițiative propuse, cum ar fi consultarea privind cadrul european pentru restructurarea întreprinderilor, revizuirea legislației privind securitatea și sănătatea la locul de muncă, informarea și consultarea lucrătorilor, munca cu fracțiune de normă și contractele pe durată determinată ori relansarea dezbaterii privind calitatea muncii și condițiile de muncă. În urma acestor consultări, ar trebui să se determine oportunitatea și relevanța schimbărilor care s-ar putea dovedi necesare.

3.9 Comitetul salută efortul Comisiei de a propune o serie de noi inițiative inovatoare și de instrumente de susținere a noii sale strategii privind competențele și ocuparea forței de muncă. Cu toate acestea, consideră că este necesară analizarea coerenței reciproce dintre instrumentele noi și cele existente, pentru a se putea produce sinergiile necesare în cadrul punerii lor în

aplicare. Strategia privind noile competențe ar trebui să țină seama și de tranziția către un model de producție bazat pe dezvoltarea durabilă și pe locuri de muncă mai ecologice.

3.10 În regiunile care nu dispun de o producție industrială, întreprinderile mici și mijlocii (IMM) sunt un factor esențial în ceea ce privește crearea de oportunități pentru prezent și viitor. În plus, acestea oferă adesea locuri de muncă de înaltă calificare, sunt ușor accesibile și pot facilita concilierea vieții de familie cu viața profesională și îngrijirea membrilor familiei. Inițiativa privind IMM-urile (Small Business Act) trebuie să se traducă în acțiuni concrete la nivel național și european, motiv pentru care măsurile definite în cadrul strategiei – menite să răspundă nevoilor specifice ale IMM-urilor – sunt binevenite. Eliminarea birocrăției, precum și accesul la finanțare sunt în continuare prioritare.

3.11 Având în vedere concluziile celui de-al treilea Raport demografic european pe 2010 (7), care prezintă date noi în ce privește îmbătrânirea populației europene, Comitetul salută, de asemenea, inițiativele în favoarea mobilității, migrațiilor și integrării în Europa. CESE este convins că menținerea mobilității în interiorul UE și imigrația din țările terțe vor contribui la obținerea unor rezultate economice pozitive de către UE. Imigrația economică spre UE și simplificarea mobilității între statele membre sunt indispensabile pentru ca Uniunea să continue să fie un magnet pentru întreprinderi și investiții, ceea ce va permite crearea de noi locuri de muncă, atât pentru cetățenii UE, cât și pentru cei din țările terțe. În toate aceste aspecte, se va aplica principiul egalității de tratament (8).

3.12 Politicile de ocupare a forței de muncă și cele privind piața forței de muncă în Europa trebuie să urmărească punerea în practică a unor măsuri concrete în vederea aplicării principiului nediscriminării la locul de muncă și a garantării egalității dintre bărbați și femei, precum și între toate categoriile de lucrători. De aceea, Comitetul salută de asemenea strategiile publicate de Comisie în 2010 în favoarea persoanelor cu handicap (9) și a egalității dintre bărbați și femei (10), printre altele. Printre obiectivele celor două strategii se numără egalitatea de șanse privind accesul pe piața forței de muncă, la educație și la formare profesională.

3.13 Comitetul consideră pozitive acțiunile-cheie și măsurile propuse în Actul pentru piața unică, adoptat pentru optimizarea muncii, a activităților comerciale și a schimburilor reciproce (11), care țin seama de rolul semnificativ al economiei sociale și al mișcării cooperatiste pe piața internă a UE și de importanța responsabilității sociale a întreprinderilor. Consideră de asemenea că este util să se țină seama de rolul organizațiilor societății civile organizate, care sunt angajatori și creează locuri de muncă. Implicarea lor în elaborarea diverselor politici reprezintă totuși o condiție prealabilă pentru valorificarea potențialului de care dispun.

(7) Document de lucru al serviciilor Comisiei - Raport 2010 privind demografia <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/population/documents/Tab/report.pdf> (în limba engleză).

(8) JO C 27/114, 3.2.2009 și CESE 801/2011, 4.5.2011.

(9) Strategia europeană 2010-2020 pentru persoanele cu handicap: un angajament reînnoit pentru o Europă fără bariere, COM(2010) 636 final.

(10) COM(2010) 491 final: Strategie pentru egalitatea între femei și bărbați 2010-2015.

(11) COM(2010) 608 final, „Către un Act privind piața unică”, octombrie 2010.

3.14 Comitetul este profund îngrijorat de rata șomajului în rândul tinerilor din Europa, care, din 2008, a ajuns la 30 %. Rata europeană medie a șomajului se ridică la 21 % în rândul tinerilor de sub 25 de ani. Deși din septembrie 2010 situația tinde să se stabilizeze în unele țări – în altele șomajul continuând să crească –, Comitetul consideră că este necesar să i se acorde în continuare o atenție deosebită. Comitetul și-a exprimat punctul de vedere în privința inițiativei Comisiei Europene „Tineretul în mișcare” într-un aviz dedicat acestei teme ⁽¹²⁾.

3.15 Rata de ocupare a persoanelor cu handicap din Europa rămâne încă la 50 %. Dacă Europa dorește cu adevărat să asigure tratamentul egal al tuturor cetățenilor europeni și să-și atingă totodată obiectivul comun privind rata ocupării forței de muncă, persoanele cu handicap trebuie să obțină locuri de muncă remunerate și de calitate. Strategia europeană 2010-2020 pentru persoanele cu handicap inventariază opt domenii principale de acțiune în care UE trebuie să-și continue activitățile, printre care se numără și ocuparea forței de muncă, educația și formarea femeilor și bărbaților cu handicap ⁽¹³⁾. Comisia ar putea să analizeze modelele aplicate în statele membre, ceea ce ar permite sprijinirea stimulentele legislative, politice, în materie de negociere colectivă sau fiscale de angajare a acestor persoane de către întreprinderi, administrații și furnizorii de servicii sociale. Dat fiind că TIC reprezintă în prezent 6 % din PIB-ul Uniunii, este de presupus că Agenda digitală propusă de Comisie va avea efecte asupra tuturor, în special în ceea ce privește planurile de formare și includerea categoriilor de populație defavorizate, pentru care TIC reprezintă o „pârghie” către angajare.

4. Flexicuritatea și crearea de locuri de muncă

4.1 Agenda supusă examinării se bazează pe principiul flexicurității. Comisia subliniază necesitatea unor politici cuprinzătoare privind învățarea de-a lungul vieții, a unor politici active și eficiente în materie de adaptare la locul de muncă, de plasare profesională, de creștere a ofertei de locuri de muncă. De asemenea, existența unor sisteme de protecție în caz de șomaj, care să promoveze mobilitatea forței de muncă să garanteze o securitate socioprofesională sporită și să constituie un zid de apărare împotriva excluziunii sociale și a sărăciei. Posibilitatea de a stabili condiții contractuale flexibile și flexibilitatea internă vor trebui să constituie elemente fundamentale ale dialogului social. CESE consideră important ca măsurile și politicile adoptate să nu submineze eforturile depuse pentru îndeplinirea obiectivelor stabilite în cadrul agendei (printre altele ocuparea integrală a forței de muncă și menținerea calității locurilor de muncă) și să nu aducă atingere drepturilor profesionale ale lucrătorilor.

4.2 Comitetul s-a pronunțat deja în trecut asupra avantajului de a evalua concomitent securitatea și flexibilitatea pieței forței de muncă, întrucât aceste noțiuni, în principiu, nu sunt incompatibile. O forță de muncă stabilă și motivată întărește competitivitatea și productivitatea întreprinderilor. Lucrătorii au nevoie de o organizare mai flexibilă a muncii, pentru a-și putea concilia viața profesională cu cea de familie și pentru a avea acces la formare de-a lungul vieții, ceea ce le-ar permite să-și aducă contribuția la sporirea productivității și inovării. Cu toate

acestea, CESE subliniază că trebuie analizată cu atenție și în mod constant, în cadrul dialogului social, punerea în aplicare a flexicurității, pentru a se putea garanta că măsurile întreprinse răspund obiectivului de creare de locuri de muncă mai multe și mai bune.

4.3 Flexicuritatea internă și-a dovedit eficiența în timpul crizei, atunci când întreprinderile și organizațiile sindicale au adus soluții concrete pentru menținerea locurilor de muncă, în special prin formule subvenționate de reducere a timpului de lucru. Flexicuritatea externă, care câpătă importanță în perioadele de redresare economică, poate contribui la crearea de locuri de muncă, cu condiția să se îmbine în mod echilibrat cu flexibilitatea internă și, în general, cu negocierile colective și cu o protecție socială corespunzătoare a lucrătorilor. În această privință, fiecare stat membru are o poziție inițială diferită. Este important să se ajungă la o utilizare echilibrată a măsurilor, ceea ce presupune ca aceste politici să fie un rezultat al dialogului social. Comitetul consideră că aplicarea flexicurității interne și externe trebuie să se reflecte în mod mai echilibrat în recomandările anuale ale Comisiei destinate statelor membre.

4.4 Comitetul consideră că dezbateră privind consolidarea celor patru componente ale flexicurității va continua și va da naștere în 2011 unei conferințe comune a tuturor părților interesate. Comitetul înțelege că **o nouă dinamică pentru flexicuritate** trebuie să fie rezultatul unei abordări comune din partea instituțiilor UE, să se bazeze pe principii comune și să se sprijine pe lecțiile învățate la nivel național în ce privește modul în care acest principiu contribuie concret la crearea de locuri de muncă mai multe și mai bune și dacă acesta garantează o protecție satisfăcătoare a lucrătorilor, în special a celor mai vulnerabili.

4.5 În acest sens, Comitetul apreciază proiectul comun al partenerilor sociali europeni din cadrul programului lor de lucru multianual 2009-2011 ⁽¹⁴⁾, care se concentrează pe modul în care fiecare dintre statele membre pune în practică principiul flexicurității și pe rolul pe care-l joacă partenerii sociali în acest proces.

4.6 Creșterea economică rămâne principala „pârghie” pentru crearea de locuri de muncă. Din acest motiv, Comitetul este conștient de existența unei strânse conexiuni între agenda pentru noi competențe și locuri de muncă și noua abordare strategică a Uniunii în materie de inovare, de creare a unui spațiu european al cercetării și de construire a unei baze industriale competitive, utilizând pe deplin potențialul pieței interne a UE.

4.7 Cu toate acestea, Comisia preconizează o redresare economică lentă, care ar putea încetini crearea de locuri de muncă. Dacă UE dorește să-și atingă obiectivul de ocupare a forței de muncă de 75 % și să evite o creștere fără creare de locuri de muncă, ea trebuie să realizeze că este indispensabil să se conceapă și să se aplice politici concrete care să stimuleze, în cadrul dialogului social, angajarea, organizarea flexibilă a muncii și formarea profesională de-a lungul vieții, și care să plaseze calitatea locurilor de muncă în centrul flexicurității.

⁽¹²⁾ JO C 132/55, 3.5.2011.

⁽¹³⁾ Strategia europeană 2010-2020 pentru persoanele cu handicap: un angajament reinnoit pentru o Europă fără bariere, COM(2010) 636 final.

⁽¹⁴⁾ Studiu comun al partenerilor sociali europeni privind „Punerea în aplicare a flexicurității și rolul partenerilor sociali”, realizat în contextul programului de lucru al dialogului social al UE pentru perioada 2009-2011.

4.8 CESE este conștient că buna funcționare a pieței forței de muncă reprezintă un factor determinant pentru competitivitatea în Europa. Pentru măsurarea progreselor înregistrate în acest domeniu, trebuie folosiți indicatori cum ar fi: rata șomajului de lungă durată și cea a șomajului în rândul tinerilor, precum și rata de inserție pe piața forței de muncă.

4.9 Comisia a propus **principiul contractului unic**, ale cărui efecte reale fac în prezentul obiectul unei dezbateri înflăcărare. În avizul său privind inițiativa „Tineretul în mișcare”, CESE consideră că principiul contractului unic pe durată nedeterminată ar putea fi o modalitate de reducere a inegalităților dintre persoanele aflate în câmpul muncii și cele excluse. CESE este conștient de diferențele considerabile care există între statele membre în ce privește accesul la piața forței de muncă. Anumite sisteme, dintre cele mai rigide, împiedică accesul persoanelor la un loc de muncă; altele oferă mai multe posibilități, sub formă de contracte pe perioade scurte, prea flexibile, și care nu conferă drepturi depline la prestații sociale. CESE consideră că este important să se semnaleze că măsurile care vor fi adoptate trebuie să garanteze că persoanele dispun de contracte de muncă stabile, care împiedică discriminarea pe motiv de vârstă, gen sau altele. În orice caz, aceste măsuri nu ar trebui să ofere nici ocazia generalizării precarității locurilor de muncă, nici a unei abordări mai rigide a organizării muncii în întreprinderi. Întreprinderile au nevoie de diverse tipuri de contracte de muncă pentru a-și adapta forța de muncă, iar lucrătorii au nevoie de flexibilitate pentru a-și concilia viața profesională cu cea personală.

4.10 CESE poate susține propunerea Comisiei de stabilire a unor **principii orientative de promovare a realizării condițiilor pentru crearea de locuri de muncă**, inclusiv a măsurilor însoțitoare ale acestora, cum ar fi un **Erasmus pentru întreprinzători** și pregătirea unor profesori în chestiuni legate de spiritul întreprinzător. Totuși, este necesar ca statele membre să traducă aceste principii orientative în acțiuni concrete, pentru stimularea angajării forței de muncă, în special a lucrătorilor cu slabă calificare⁽¹⁵⁾.

4.11 CESE sprijină, de asemenea, înființarea unui **forum social tripartit**, care s-a întrunit pentru prima oară la 10 și 11 martie 2011. Acest forum ar trebui să se transforme într-o platformă permanentă pentru stabilirea unei relații bazate pe încredere între partenerii sociali și factorii politici de decizie.

4.12 **Dialogul social european** și negocierea colectivă la nivel național rămân instrumente esențiale pentru îmbunătățirea funcționării piețelor forței de muncă și a condițiilor de muncă.

Partenerii sociali europeni recomandă în acordul lor autonom comun privind piețele forței de muncă incluzive⁽¹⁶⁾ ca statele membre să elaboreze și să pună în aplicare politici generale menite să promoveze piețe incluzive ale forței de muncă. Ori de câte ori este posibil și ținând seama de specificitățile naționale, partenerii sociali trebuie să fie implicați la nivelul adecvat în măsurile privind:

- domeniul de aplicare și calitatea măsurilor tranzitorii specifice destinate persoanelor care întâmpină dificultăți pe piața forței de muncă;
- eficacitatea serviciilor de ocupare a forței de muncă și a serviciilor de orientare profesională;
- educația și formarea;
- relevanța investițiilor în dezvoltarea regională;
- adecvarea accesului la transporturi, îngrijiri, locuințe și educație;
- facilitarea înființării și dezvoltării de întreprinderi, pentru maximizarea oportunităților de creare de locuri de muncă în UE; de asemenea, aceste măsuri ar trebui să permită întreprinzătorilor să investească în întreprinderi durabile și care contribuie la îmbunătățirea mediului;
- crearea condițiilor pentru ca sistemele fiscale și de prestații sociale să le permită cetățenilor să pătrundă, să rămână și să evolueze pe piața forței de muncă.

5. **Înzestrarea persoanelor cu competențele necesare pentru desfășurării unei activități profesionale**

5.1 Comitetul salută tratarea în comun, în cadrul aceluiași document strategic, a chestiunilor legate de educație și de realitatea de pe piața forței de muncă.

5.2 Prin numeroasele sale avize, CESE a contribuit la recunoașterea educației printre drepturile fundamentale ale omului. În acestea, el a recunoscut că principalul obiectiv al educației este și va fi educarea unor cetățeni liberi și autonomi cu spirit critic, care să fie în măsură să participe la dezvoltarea societății.

5.3 CESE recomandă de asemenea, în numeroase avize⁽¹⁷⁾, ca, plecând de la conceptul de educație pentru incluziune, UE și statele membre să-și ia angajamentul de a-și revizui politicile în domeniul educației, conținuturile, prioritățile și structurile educative, precum și alocarea resurselor, dar și de a-și revizui și/sau actualiza politicile în materie de ocupare a forței de muncă și de ofertă de servicii publice de calitate, precum și pe cele care iau în considerare specificitățile (copii, persoane cu nevoi speciale, imigranți etc.); toate aceste politici vor trebui să includă o dimensiune de gen.

5.4 Interdependența dintre înalta calificare a forței de muncă și o un grad mai mare de ocupare a locurilor de muncă este de necontestat. Cedefop preconizează că cererea de forță de muncă de înaltă calificare va spori cu peste 16 milioane de persoane, în timp ce cererea de lucrători cu slabă calificare ar trebui să scadă cu aproximativ 12 milioane. Deși Comisia recunoaște importanța actualizării și îmbunătățirii competențelor, Comitetul regretă totuși că aceasta nu scoate suficient în evidență legătura dintre competențe și productivitate. Este indispensabil să se sporească productivitatea în Europa, cu atât mai mult cu cât scade forța de muncă. Comitetul constată de asemenea că Comisia nu propune nicio măsură pentru

⁽¹⁵⁾ Potrivit sondajelor actuale ale OCDE, scăderea contribuțiilor întreprinderilor ar duce la o creștere a ratei ocupării de 0,6 %.

⁽¹⁶⁾ Acord autonom comun privind piețele forței de muncă incluzive (2010), negociat în cadrul programului de lucru comun pe perioada 2009-2011.

⁽¹⁷⁾ JO C 18/18, 19.1.2011.

sporirea competențelor lucrătorilor cu slabă calificare sau fără calificare și nici nu caută soluții pe termen lung pentru a sprijini angajarea acelor persoane care necesită abordări personalizate pentru a-și dezvolta competențele și a ocupa un loc de muncă (de exemplu, persoanele cu handicap mental).

5.5 Comitetul salută panorama competențelor în UE, dar consideră că agenda supusă examinării ar trebui să pună mai mult accent atât pe chestiunea unei mai bune concordanțe între competențe și necesitățile pieței forței de muncă cât și pe formarea profesională a lucrătorilor, pentru a le spori capacitate de inserție profesională. Comisia nu ar trebui să țină seama doar de structurile formale de evaluare a competențelor. O cooperare strânsă între instituțiile educaționale, organizațiile sindicale și întreprinderi reprezintă un mod eficient de prevenire a cerințelor actuale și viitoare în materie de competențe.

5.6 În Avizul său privind inițiativa „Tineretul în mișcare”, Comitetul a susținut crearea unui **pașaport european al competențelor**. El consideră că „pașapoartele existente (Europass și pașaportul pentru tineri) ar trebui combinate într-un singur instrument general, care să cuprindă, într-o singură formă, un CV tradițional, educația formală (Europass) și educația non-formală și informală. Succesul pașaportului european al competențelor va depinde, printre alți factori, de modul în care este văzut de angajatori și utilizat de tineri, pentru care trebuie să rămână disponibilă consultanța necesară și măsurile de sprijin.”

5.7 Comitetul consideră că este esențială elaborarea strategiilor globale de învățare și de formare de-a lungul vieții și, de aceea, aprobă elaborarea unui **ghid strategic european**, care stabilește un cadru pentru punerea în aplicare a măsurilor în favoarea învățării și formării de-a lungul vieții, precum și reformarea **planului de acțiune privind învățarea în rândul adulților**.

5.8 De asemenea, Comitetul susține și alte inițiative aflate în curs de pregătire, cum ar fi completarea **clasificării europene a aptitudinilor, competențelor și ocupațiilor (ESCO)**, ca interfață comună între universul muncii și cel al educației și formării, și **reformarea sistemelor de recunoaștere a calificărilor profesionale**. În acest scop, trebuie mai ales să se examineze și să se adapteze modelele educative din Europa, să se analizeze sistemele educative, să se reevalueze metodele pedagogice și de învățământ și să se investească puternic într-o educație de calitate accesibilă tuturor. Sistemele educative trebuie să fie în măsură să pregătească o persoană să facă față provocărilor actuale de pe piața forței de muncă. Este extrem de importantă strânsa cooperare cu întreprinderile. Clasificarea ESCO ar trebui să fie mai ușor de înțeles și de utilizat, mai ales de către IMM-uri. Inventarul prevăzut poate avea efecte de limitare a necesarei flexibilități atunci când se combină diverse competențe pentru îndeplinirea unor sarcini care se reînnoiesc sau se schimbă neîncetat, și pe care întreprinderile mici se văd obligate să le îndeplinească cu un număr limitat de lucrători.

5.9 În vederea unei mai bune concordanțe între competențe și nevoile pieței forței de muncă, Comitetul scoate în evidență rolul strategic pe care îl pot avea consiliile sectoriale privind ocuparea forței de muncă și competențele la nivelul UE (CSE).

Acestea constituie o platformă excepțională de valorificare a experiențelor concrete ale diverșilor actori sociali care le alcătuiesc, cum ar fi cele privind analizarea locurilor de muncă și a competențelor viitorului și inventarierea acestora (ESCO) sau analizarea transformărilor pe care le suferă anumite competențe profesionale necesare pentru meserii specifice ⁽¹⁸⁾.

5.10 Comitetul salută decizia Comisiei de a examina, în cooperare cu statele membre, situația categoriilor profesionale foarte mobile, în special cea a cercetătorilor, în vederea îmbunătățirii mobilității lor geografice și intersectoriale în perspectiva completării spațiului european al cercetării până în 2014.

5.11 Salută, de asemenea, efortul sistematic al Comisiei de a răspunde provocărilor demografice și penuriei de anumite calificări pe piețele europene ale forței de muncă, susținând migrațiile economice în cadrul Programului de la Stockholm. În vederea maximizării contribuției potențiale a migrației la ocuparea integrală a forței de muncă, ar fi utilă integrarea imigranților care locuiesc deja cu forme legale în Uniunea Europeană, în special prin eliminarea obstacolelor în calea ocupării forței de muncă, cum ar fi discriminarea sau nerecunoașterea competențelor și calificărilor, care îi expun pe migranți la riscul șomajului și al excluziunii sociale. În această privință, **noua agendă pentru integrare** preconizată va reprezenta, cu siguranță, un element pozitiv.

5.12 Comitetul insistă asupra importanței validării rezultatelor învățării non-formale, așa cum s-a exprimat și în avizul său menționat mai sus, privitor la inițiativa „Tineretul în mișcare”. Dezbateră pe marginea mijloacelor de validare ar trebui să se concentreze și pe calitatea educației și formării oferite, precum și pe supravegherea și monitorizarea acesteia; trebuie ca oricine să poată beneficia de măsurile menite să valorifice cunoștințele non-formale.

6. Îmbunătățirea calității muncii și a condițiilor de muncă

6.1 În comunicarea supusă examinării, Comisia menționează ocuparea integrală a forței de muncă ca pe un obiectiv; cu toate acestea, trebuie precizat că este vorba de sporirea calității locurilor de muncă și a condițiilor de muncă.

6.2 Concluziile celei de-al cincilea anchete EUROFOUND ⁽¹⁹⁾ privind condițiile de muncă indică faptul că „desfășurarea unei activități și un loc de muncă de calitate reprezintă nucleul obiectivelor UE (ale Strategiei Europa 2020)”. Ancheta descrie de asemenea anumite tendințe actuale ale pieței forței de muncă europene. Printre aspectele pozitive, ea indică faptul că durata obișnuită a programului de lucru (40 de ore) continuă să fie o regulă pentru majoritatea lucrătorilor europeni și că proporția lucrătorilor cu contract pe durată nedeterminată a crescut până în 2007, când a izbucnit criza mondială. Cu toate acestea, ea semnalează și că de atunci a sporit instabilitatea locurilor de muncă și intensitatea muncii, precum și că mulți europeni se tem să nu-și piardă locul de muncă înainte de a împlini 60 de ani.

⁽¹⁸⁾ JO C 132/26, 3.5.2011, JO C 347/1, 18.12.2010 și JO C 128/74, 18.5.2010.

⁽¹⁹⁾ Fundația europeană pentru îmbunătățirea condițiilor de viață și de muncă, a cincea anchetă: www.eurofound.europa.eu.

6.3 Consecințele crizei economice mondiale asupra pieței forței de muncă se vor face probabil încă simțite o vreme îndelungată. De aceea, Comitetul propune Comisiei să ia în considerare concluziile celei de-a cincea anchete EUROFOUND privind condițiile de muncă în Europa atunci când va relansa dezbaterile privind calitatea locurilor de muncă și a condițiilor de muncă (indiferent că este vorba de rezultatele pozitive, problemele persistente sau cele cauzate de criză).

6.4 Crearea de locuri de muncă de calitate este prioritară. Statele membre ar trebui să treacă la reformarea piețelor lor de muncă, pentru a susține creșterea și pentru a contribui la echilibrarea cererii și a ofertei.

6.5 Din acest punct de vedere, propunerea Comisiei de a analiza eficacitatea legislației UE în domeniul social vizează, înainte de toate, susținerea eforturilor depuse de statele membre pentru punerea în aplicare a unor reforme care să țină seama de prioritatea creării unor locuri de muncă de calitate.

6.6 În ce privește Directiva privind detașarea lucrătorilor, CESE salută efortul Comisiei de susținere a unei puneri în aplicare unificate și corecte, în vederea întăririi cooperării administrative între statele membre, a punerii în practică a unui sistem de informare electronică și a respectării normelor statelor membre în sfera muncii, cu respectarea legislației naționale în sfera muncii și a Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.

6.7 Intensitatea muncii a sporit în mod semnificativ în ultimii 20 de ani. Studiile Agenției europene pentru securitate și sănătate la locul de muncă, realizate în cadrul Strategiei comunitare pentru sănătate și securitate la locul de muncă, au atras atenția asupra riscurilor actuale și viitoare, cum ar fi stresul, tulburările sistemului musculo-scheletic, violența și hărțuirea la locul de muncă. În ce privește revizuirea legislației în domeniul sănătății și securității la locul de muncă, Comitetul consideră că aceasta trebuie să facă obiectul unui dialog și al unor acorduri cu partenerii sociali. Trebuie să se pună accentul în primul rând pe o utilizare consecventă a instrumentelor existente, pe sensibilizare și pe asistența acordată lucrătorilor și întreprinderilor.

6.8 În privința activităților lansate în domeniul informării și consultării, CESE susține consultarea prealabilă a partenerilor sociali europeni în contextul creării unui cadru european pentru restructurare. În cadrul acestui dialog va fi posibil să se determine dacă directivele existente stabilesc un cadru adecvat pentru un dialog constructiv între conducere, organizațiile sindicale și reprezentanții personalului la nivel de întreprindere.

6.9 În ce privește directivele privind munca cu fracțiune de normă și privind contractele pe durată determinată, care sunt un rezultat al acordurilor comune cu partenerii sociali europeni și continuă să fie instrumente eficiente pentru întărirea flexibilității

interne, Comitetul consideră că Comisia trebuie să cunoască poziția partenerilor sociali în privința necesității revizuirii direcțivelor.

7. Instrumentele financiare ale UE

7.1 Într-o perioadă de asanare bugetară, Uniunea Europeană și statele membre trebuie să se concentreze pe o mai bună utilizare a resurselor financiare ale UE, acordând de asemenea prioritate în acest context creării de locuri de muncă și îmbunătățirii calificărilor profesionale. Este neîndoielnic că politica de coeziune contribuie la dezvoltarea competențelor și la crearea de locuri de muncă, inclusiv în sectorul economiei ecologice, aflat în plin avânt. Se poate face mai mult pentru valorificarea deplină a posibilităților oferite de instrumente pentru sprijinirea reformelor în domeniile ocupării forței de muncă, al educației și al formării.

7.2 De aceea, Comitetul susține Comisia atunci când aceasta solicită statelor membre să concentreze intervențiile Fondului social european (FSE) și ale altor fonduri pe cele patru priorități indicate în comunicarea supusă examinării, precum și pe măsurile și reformele care ar putea rezulta din acestea, pentru a contribui astfel la îndeplinirea obiectivelor agendei examinate și a obiectivelor naționale din cadrul Strategiei Europa 2020.

7.3 În acest sens, FSE are un rol-cheie, întrucât el va reprezenta un element pozitiv în toate domeniile monitorizate. FSE poate contribui la susținerea diverselor componente ale flexibilității, la anticiparea și dezvoltarea competențelor, la crearea de forme inovatoare de organizare a muncii, inclusiv în ce privește securitatea și sănătatea la locul de muncă, la dezvoltarea spiritului întreprinzător și la încurajarea creării de întreprinderi sau chiar la sprijinirea lucrătorilor cu handicap și a grupurilor dezavantajate pe piața forței de muncă sau expuse riscului de excluziune socială.

7.4 CESE a formulat numeroase recomandări în Avizul său privind viitorul FSE⁽²⁰⁾. Printre altele, CESE afirma în acest aviz că: „utilizarea FSE trebuie să servească drept lecție pentru a sprijini atât relansarea economică, cât și creșterea economică a Uniunii Europene, și aceasta prin îmbunătățirea sprijinului acordat IMM-urilor, întreprinderilor foarte mici și actorilor din economia socială care îndeplinesc obiectivele FSE, cât și prin progrese sociale, atât în ceea ce privește menținerea și crearea de locuri de muncă de calitate, cât și incluziunea socială, cu precădere prin muncă.”

7.5 În ce privește viitorul buget al UE, Comitetul declara în același aviz că „Prin urmare, având în vedere situația economică actuală, FSE trebuie să rămână un instrument strategic și financiar important și trebuie să dispună de mai multe resurse, adaptate mizelor tot mai mari cărora va trebui să le facă față (rate ale șomajului mai ridicate), care să reflecte creșterea bugetului general al UE, și anume de cel puțin 5,9 %, conform creșterii generale a bugetului UE pentru 2011, propusă de Comisia Europeană.”

⁽²⁰⁾ JO C 132/8, 3.5.2011.

7.6 Comitetul recunoaște beneficiile și rezultatele obținute până în prezent în cadrul Programului PROGRESS al Uniunii în favoarea ocupării forței de muncă și a solidarității sociale, pus în aplicare în cadrul strategic 2007-2013. Totodată, el salută faptul că, în cadrul revizuirii instrumentelor sale financiare, Comisia a lansat o consultare publică privind structura, valoarea adăugată, acțiunile, bugetul și aplicarea noului instrument, care va urma programului PROGRESS și care îi va permite probabil UE să facă față noilor provocări cu care se va confrunta în domeniul social și al ocupării forței de muncă.

Bruxelles, 13 iulie 2011

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Consiliu, Parlamentul European, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor „Către o politică europeană globală în domeniul investițiilor internaționale”

COM(2010) 343 final

(2011/C 318/25)

Raportor: **dl Jonathan PEEL**

La 7 iulie 2010, în conformitate cu articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, Comisia Europeană a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Comunicarea Comisiei către Consiliu, Parlamentul European, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – „Către o politică europeană globală în domeniul investițiilor internaționale”

COM(2010) 343 final.

Secțiunea pentru relații externe, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 20 iunie 2011.

În cea de-a 473-a sesiune plenară, care a avut loc la 13 și 14 iulie (ședința din 13 iulie 2011), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 123 de voturi pentru, 5 voturi împotriva și 9 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Comitetul salută noua competență dobândită de UE în domeniul investițiilor externe directe (IED) și oportunitățile pe care le oferă acest prim pas pentru consolidarea și sporirea coerenței protecției investițiilor între statele membre și țările terțe. Un cadru general este bine-venit, cu condiția să nu fie prea restrictiv. Este esențial să se mențină securitatea investitorilor, atât în interesul întreprinderilor din UE, cât și al țărilor în curs de dezvoltare. Puterea sporită de negociere oferită de competența exclusivă a UE în acest domeniu ar trebui să aibă ca rezultat transformarea UE într-un actor mai important și să faciliteze accesul la principalele piețe ale țărilor terțe, cu protecția investitorilor, sporind astfel competitivitatea noastră la nivel internațional.

1.2 Apreciem în mod deosebit angajamentul cuprins în comunicare cu privire la faptul că politica UE în domeniul comerțului și al investițiilor „trebuie să se adapteze” și să fie compatibilă cu politica economică și cu alte politici ale Uniunii, inclusiv cele privind „protecția mediului, munca decentă, sănătatea și securitatea la locul de muncă” și dezvoltarea. Este esențial ca politica de investiții a UE să nu intre în contradicție cu niciuna dintre aceste politici: Comitetul solicită ca, în cadrul tratatelor de investiții viitoare sau reînnoite ale UE, ambele părți să lase o marjă de manevră suficientă pentru fiecare dintre aceste aspecte specifice ale dezvoltării durabile. De asemenea, având în vedere că investitorii depun eforturi pentru a-și menține și spori competitivitatea globală, trebuie să fie luate în considerare pe deplin obligațiile acestora legate de cerințele de dezvoltare durabilă. Totuși, o strategie eficientă de investiții a UE joacă un rol esențial în menținerea competitivității Uniunii într-o perioadă de schimbări economice rapide și de mutații majore ale echilibrului de putere economică în întreaga lume.

1.3 Comitetul este de acord cu ideea că adoptarea unui model unic pentru acordurile de investiții cu țările terțe nu ar fi nici necesară, nici oportună. Totuși, acordurile de investiții ale

UE ar trebui să aibă ca rezultat combinarea unui mediu deschis de investiții cu protecția efectivă a investitorilor din UE, asigurându-le totodată acestora flexibilitate operațională în țările în care operează. Un asemenea mediu este esențial pentru ca investitorii să obțină profit, bucurându-se de eliminarea progresivă a restricțiilor privind investițiile și de o protecție adecvată, în special prin includerea unor dispoziții referitoare la tratamentul național, la tratamentul echitabil și la transferul liber de fonduri.

1.4 Comitetul observă că orice încercare de a pune capăt tuturor tratatelor bilaterale de investiții (TBI) existente ale statelor membre în termen de cinci ani ar avea imediat un uriaș efect destabilizator asupra investițiilor existente, ca și asupra ocupării forței de muncă și a protecției sociale. Totuși, aceasta nu ar trebui să împiedice examinarea îndeaproape a acestor aspecte în cadrul unei eventuale revizuirii menite să garanteze o abordare a UE mai coerentă, mai transparentă și mai echilibrată în viitor.

1.5 În acest scop, Comitetul îndeamnă UE să profite de această ocazie pentru a îmbunătăți și actualiza acordurile de investiții pe care le negociază, bazându-se pe propriile atitudini, mai degrabă decât pe simpla imitație a altora. UE trebuie să evalueze critic evoluțiile recente din dreptul internațional în materie de investiții și din politicile și practicile în materie de investiții (inclusiv arbitrajul între investitori și stat), pentru a se asigura că filosofia sa și abordarea sa cu privire la viitoarele tratate de investiții și la capitolele legate de investiții din acordurile de liber schimb sunt actualizate și durabile.

1.6 CESE sprijină pe deplin intenția Comisiei de a acorda prioritate negocierilor cu acele țări care au un ridicat potențial de piață, însă în care investitorii au nevoie de o mai bună protecție (în special principalele economii emergente, așa cum

sunt descrise în „Europa globală”). Totuși, Comitetul salută precizarea că aceasta nu ar trebui să excludă eventualele inițiative multilaterale viitoare.

1.7 De asemenea, Comitetul solicită Comisiei să utilizeze acordurile de protecție a investițiilor ca oportunități esențiale de încurajare a acelor investiții pe termen lung în țările în curs de dezvoltare care aduc beneficii economice, cum ar fi locurile de muncă decente și de bună calitate, îmbunătățirea infrastructurii și transferul de cunoștințe.

1.8 Comitetul regretă că în comunicare nu se oferă suficiente detalii cu privire la modul în care politica UE în domeniul investițiilor internaționale va interacționa și se va corela cu programul UE pentru dezvoltare, în special în ce privește statele ACP și țările mai puțin dezvoltate, în contextul negocierilor privind acordurile de parteneriat economic (APE).

1.9 Deschiderea către IED în ambele sensuri s-a dovedit până în prezent foarte benefică pentru UE, însă ne exprimăm regretul și cu privire la faptul că în comunicare nu se menționează deloc posibilele preluări ale întreprinderilor și societăților europene de importanță strategică.

1.9.1 Comisia are intenția clară și justificată de a face din UE un mediu deschis de investiții, însă trebuie să analizeze în continuare care sunt cele mai bune modalități de realizare și de monitorizare a acestui obiectiv. De asemenea, trebuie să acorde atenție aspectului complex al reciprocității cu părțile terțe în domeniul investițiilor, evitând în același timp orice abordare de tip *quid pro quo*.

1.10 Comitetul consideră că trebuie să se urmărească, în măsura posibilului, includerea unor capitole referitoare la investiții în orice negocieri comerciale mai ample ale UE, iar perspectiva investițiilor trebuie inclusă, de asemenea, în monitorizarea efectuată de societatea civilă atunci când asemenea acorduri prevăd constituirea de forumuri ale societății civile.

2. Context – investițiile: o nouă „frontieră” pentru UE

2.1 Comunicarea Comisiei „Către o politică europeană globală în domeniul investițiilor internaționale” este o urmare a Tratatului de la Lisabona. Articolul 207 din TFUE include pentru prima dată investițiile externe directe în politica comercială comună a UE (PCC), iar articolul 206 stipulează că UE contribuie la „eliminarea treptată a restricțiilor în calea [schimburilor comerciale internaționale și a] investițiilor externe directe”. După cum se afirmă în comunicare, „politica în domeniul investițiilor se prezintă ca o nouă frontieră” pentru PCC, însă acesta constituie doar primul pas în elaborarea unei asemenea politici a UE, iar răspunsurile la comunicare vor avea o influență importantă asupra direcției sale viitoare.

2.2 Tratatul de la Lisabona marchează un important transfer de competențe în ce privește politica externă a UE: toate aspectele diverse (comerț, investiții, dezvoltare, extindere)

trebuie să fie integrate mai îndeaproape și armonizate unele cu altele, nu în ultimul rând pentru a asigura o mult mai bună coordonare.

2.3 Obiectivul acestei comunicări este acela de a examina „modul în care Uniunea ar putea elabora o politică de investiții internaționale susceptibilă de a ameliora competitivitatea UE”, contribuind astfel la „obiectivele unei creșteri inteligente, durabile și incluzive, astfel cum se menționează în Strategia Europa 2020” și menținând totodată un mediu de investiții deschis.

2.4 Cu toate acestea, nu se solicită avizul Comitetului asupra propunerii paralele de regulament privind stabilirea de dispoziții tranzitorii concrete referitoare la TBI-urile existente – aspect de importanță deosebită pentru mulți, deși Comisia subliniază că nu intenționează să le rescrie. În prezent, statele membre au încheiat peste 1 100 de TBI-uri cu 147 de țări terțe, numărul variind de la Germania, care are aproximativ 120, până la Irlanda, care nu are niciunul. Dintre statele membre care făceau parte din Uniune înainte de 2004, numai Grecia și Danemarca au mai puțin de 50 de TBI-uri, iar dintre noile state membre, numai Republica Cehă și România au peste 60.

2.5 Comisia propune revizuirea acordurilor actuale în termen de cinci ani și prezentarea de rapoarte Parlamentului și Consiliului. Stabilitatea și securitatea juridică pentru investitori trebuie să fie elemente de primă importanță. Cu toate acestea, anumite sectoare exercită presiuni asupra Comisiei pentru a o determina să pună capăt tuturor TBI-urilor în termen de cinci ani. Aceasta ar avea imediat un uriaș efect destabilizator asupra investițiilor existente, ceea ce ar putea avea repercusiuni grave nu numai asupra ocupării forței de muncă și asupra întreprinderilor implicate, ci și asupra protecției sociale și asupra pensiilor viitoare din întreaga Europă, dat fiind că fondurile de pensii sunt investite în mare măsură în asemenea întreprinderi. Totuși, aceasta nu ar trebui să împiedice UE să examineze TBI-urile existente în cadrul unei analize globale a evoluțiilor recente din dreptul internațional în materie de investiții, din politicile și practicile în materie de investiții și din arbitrajul între investitori și stat, pentru a garanta că în viitor politica de investiții și metodele de negociere ale UE vor fi mai coerente, mai transparente și mai durabile.

2.6 Noua competență a UE în domeniul IED ar trebui să ofere oportunități reale pentru consolidarea și sporirea coerenței protecției investițiilor între statele membre și țările terțe, încurajând totodată acele investiții pe termen lung în țările în curs de dezvoltare care aduc beneficii economice cum ar fi locurile de muncă decente și de bună calitate, îmbunătățirea infrastructurii și transferul de cunoștințe. Aceasta ar putea contribui și la reducerea puternicelor presiuni actuale exercitate de migrație asupra UE.

2.7 Deciziile de investiție sunt determinate, bineînțeles, de considerente legate de piață, însă investițiile sunt adesea divizate în două categorii: *de acces pe piață și de protecție*. Comunicarea examinată aici acoperă în principal *protecția*, însă abordează și alte aspecte, inclusiv deschiderea față de investitorii străini și garantarea faptului că acești investitori „pot funcționa într-un mediu de afaceri deschis și reglementat în mod convenabil și echitabil, atât în interiorul cât și dincolo de frontierele țării gazdă”.

2.7.1 Accesul pe piața de investiții este deja acoperit atât de acorduri multilaterale, cât și bilaterale la nivelul UE (serviciile constituie o componentă-cheie a negocierilor actuale din cadrul Runde de la Doha). Nu este sigur în ce măsură investițiile *de portofoliu*, descrise de CEJ ca „achiziționarea de părți pe piața de capitaluri efectuată cu unica intenție de a realiza o investiție financiară, fără intenția de a influența gestionarea și controlul întreprinderii”⁽¹⁾, sunt incluse în domeniul de aplicare a Comunicării: acest aspect trebuie clarificat, ca și orice eventuale diferențe de tratament.

3. Investițiile externe directe (IED)

3.1 În Comunicare (pe baza hotărârilor CEJ) se precizează că „în general, se consideră” că investițiile externe directe (IED) includ „orice investiție externă utilă pentru stabilirea de legături durabile și directe cu întreprinderea a căreia i se pune la dispoziție capital pentru desfășurarea unei activități economice” sau „un flux de capital care pleacă de la un investitor stabilit într-o țară pentru a ajunge la o întreprindere stabilită în altă țară”. Lipsa unei definiții absolute oferă Comisiei mai multă flexibilitate, dacă împrejurările se vor schimba în viitor, însă ar putea conduce și la o mai mare incertitudine juridică, ceea ce nu reprezintă o situație ideală pentru investiții. Orice definiție mai strictă a investițiilor trebuie să sporească protecția investitorilor și flexibilitatea, și nu să le reducă.

3.2 Mulți consideră că aspectele legate de investiții pot deveni mai importante decât comerțul, în special în ce privește accesul pe piețele economiilor emergente. IED realizate de industria și întreprinderile din UE au crescut exponențial în ultimii ani, ca efect al accelerării globalizării. În cele mai multe cazuri, în funcție de costurile de producție comparative, locul ideal de producție este situat cât mai aproape de piața finală, fapt deosebit de important pe măsură ce se deschid noi piețe, în special în principalele economii emergente. Această tendință se poate accentua: activitățile de aprovizionare și de producție pot fi deplasate ușor dintr-o țară în alta, cum s-a întâmplat deja ca rezultat al diferențelor naționale și locale în ce privește gradul de acceptabilitate a utilizării biotehnologiei.

3.2.1 Lanțurile globale de aprovizionare și de producție se pot întinde și ele de-a lungul multor țări – de exemplu, un telefon mobil destinat piețelor europene poate fi fabricat în China, utilizând tehnologii avansate importate din alte părți ale Asiei de Est. Trebuie remarcat faptul că, deși importurile UE din China au crescut rapid în ultimii ani (de la 117 miliarde EUR în 2005 la 200 miliarde EUR în 2008, aproape dublându-se), volumul total al importurilor UE din Asia de Est a rămas relativ stabil în ultimul deceniu (variind între 21 % și 26 %). Înainte de aderarea Chinei la OMC, aceste componente erau de regulă importate în UE direct din alte țări. Într-adevăr, peste jumătate din exporturile Chinei provin de la întreprinderi aflate în proprietate străină care au investit în această țară (în industria produselor electronice, procentul se ridică până la 65 %).

3.3 IED joacă un rol-cheie în strategia globală de afaceri a UE. Comunicarea explică în mod clar principalele motive ale acestei situații. De asemenea, numeroase întreprinderi din UE

(cum ar fi cele din sectorul textilelor) și-au transferat producția în China pentru a rămâne competitive, ceea ce le-a permis să finanțeze în continuare activități fundamentale în țările de origine, în special în domeniul cercetării și dezvoltării. În 2009, investițiile UE în China s-au ridicat la 5,3 miliarde EUR, în vreme ce investițiile chineze în UE erau de numai 0,3 miliarde EUR⁽²⁾. După cum se afirmă în comunicare, „o examinare a nivelului actual al cercetării privind IED și al ocupării forței de muncă arată că, până în prezent, nu s-a constatat niciun efect negativ măsurabil asupra ocupării forței de muncă la nivel global legat de investițiile externe”⁽³⁾; totuși, Comisia admite că „deși bilanțul global este pozitiv, pot să se producă, desigur, efecte negative la nivel sectorial, geografic și/sau individual”. Repercusiunile se vor produce, mai degrabă, asupra lucrătorilor mai puțin calificați.

3.3.1 La rândul lor, principalele economii emergente încep să-și sporească partea relativă din fluxurile mondiale de IED, după cum se observă în comunicare. UE este liderul de piață în ce privește fluxurile de IED (atât la intrare, cât și la ieșire), după cum dovedește achiziționarea unor întreprinderi din UE (de ex., Corus, Volvo) de către întreprinderi din India și China, precum și fabricarea multor mărci cunoscute (în special de automobile) de către întreprinderi din SUA și din Japonia care operează deja în Europa.

3.3.2 Această deschidere către IED în ambele sensuri s-a dovedit foarte benefică pentru UE, după cum afirmă Comisia, însă aceasta nu menționează deloc posibilele preluări ale întreprinderilor și societăților europene de importanță strategică. Au existat speculații ale mass-mediei cu privire la un eventual organ al UE însărcinat cu examinarea și blocarea unor asemenea preluări străine. De exemplu, în ciuda interdicției impuse în 1989 de UE asupra transferului de înaltă tehnologie, China încearcă să cumpere active (și obligațiuni de stat), în special în acele state membre cu un nivel ridicat al datoriei, precum și să achiziționeze întreprinderi din sectorul tehnologiilor de vârf. Conform previziunilor Bank of England, până în 2050 China ar putea ajunge să dețină 40 % din economiile totale realizate în cadrul G20, pe când SUA ar urma să dețină numai 5 %. Aceste aspecte cad în Canada sub incidența legislației în materie de investiții (*Investment Canada Act*) și, în SUA, a Comitetului pentru investiții străine (*Committee on Foreign Investment*). Comisia are intenția clară și justificată de a face din UE un mediu deschis de investiții, însă trebuie să analizeze în continuare care sunt cele mai bune modalități de realizare și de monitorizare a acestui obiectiv. De asemenea, trebuie să acorde atenție aspectului complex al reciprocității cu părțile terțe în domeniul investițiilor, evitând în același timp orice mecanisme bazate pe o abordare de tip *quid pro quo*.

4. Investițiile ca parte a politicii externe mai ample a UE

4.1 Elaborarea unei politici globale a UE în domeniul investițiilor internaționale trebuie să ia în considerare multiple aspecte. Investițiile sunt determinate de considerente legate de piață, dar, de asemenea, un mediu de investiții deschis este esențial pentru ca investitorii să obțină profit, bucurându-se de flexibilitate operațională și de eliminarea progresivă a restricțiilor

⁽¹⁾ Hotărârea CEJ din 28 septembrie 2006.

⁽²⁾ Cf. datelor Comisiei.

⁽³⁾ 2010 *Impact of EU outward FDI* (Impactul IED provenind din UE în 2010), Copenhagen Economics.

privind investițiile, sprijinite de o protecție adecvată. Aceasta ar trebui să includă dispoziții referitoare la tratamentul național, la tratamentul echitabil și la transferul liber de fonduri. Toate acestea sunt esențiale dacă dorim ca schimburile comerciale, de care depinde prosperitatea noastră ⁽⁴⁾, să fie extinse la țări terțe importante și la alte economii emergente.

4.2 Politica de investiții s-a numărat printre „temele de la Singapore”, adăugate în 1997 de UE pe agenda OMC pentru viitoarea (pe atunci) Rundă de la Doha, însă a fost abandonată ulterior la Cancun, în 2003, într-o încercare de compromis. Dată fiind necesitatea implicării țărilor în curs de dezvoltare, această politică a reapărut ca obiectiv principal al UE în comunicarea Comisiei privind schimburile comerciale, intitulată „Europa globală” și publicată în 2006, care acoperă majoritatea negocierilor actuale ale UE privind acordurile de liber schimb. Comunicarea examinată aici se întemeiază pe acea abordare și pe țările și regiunile identificate în documentul Comisiei, deși precizează faptul că aceasta nu ar trebui să excludă eventualele inițiative multilaterale viitoare ⁽⁵⁾.

4.3 Canada, care și-a exprimat interesul de a include protecția investițiilor în negocierile sale actuale cu UE pe teme economice și comerciale, garantează un nivel ridicat de protecție a investitorilor și ocupă unul dintre primele locuri în clasamentul Băncii Mondiale privind *climatul favorabil de afaceri*, ca și în cel privind fluxurile de investiții. Cu toate acestea, în afară de Singapore, multe dintre celelalte țări identificate în „Europa globală” și în comunicarea supusă examinării nu oferă aceleași condiții. În clasamentul Băncii Mondiale, China (cu excepția Hong-Kong-ului) se situează pe locul 89, Rusia pe 120, Brazilia pe 129, iar India pe 133 din totalul de 183 de poziții. Aceste țări înregistrează rezultate slabe și în ce privește protecția investitorilor. Aceste state trebuie încă să depună eforturi în vederea creării de cadre de reglementare favorabile pentru afaceri. Ar fi utilă o ierarhizare a negocierilor cu acele țări care au un ridicat potențial de piață, însă în care protecția investitorilor trebuie îmbunătățită.

4.3.1 Singapore și India au solicitat și ele includerea unor capitole privind protecția investițiilor în acordurile de liber schimb aflate în curs de negociere cu UE. După cum a fost propus, ar trebui urmărită încheierea de acorduri de investiții separate, *autonome*, cu China și Rusia ⁽⁶⁾, țări în care negocierile mai ample progresează în ritm foarte lent. Se consideră că Rusia este la fel de interesată de acest lucru. În China există în continuare obstacole clare în calea întreprinderilor UE, îndeosebi în domeniul drepturilor de proprietate intelectuală, al achizițiilor publice și al înaltei tehnologii. Însă Brazilia refuză ferm să ia în considerare includerea unui capitol privind investițiile în orice acord de liber schimb cu Mercosur, în timp ce orice acord cu țări ca Venezuela rămâne improbabil.

4.4 După cum demonstrează studiul LSE ⁽⁷⁾, competența exclusivă în acest domeniu ar trebui să consolideze rolul UE, fapt pe care Comitetul îl privește cu satisfacție. Studiul arată că, începând din anii 1990, țările (nord-americane) NAFTA au influențat normele privind investițiile prin acorduri mai cuprinzătoare, care, indirect, sunt în detrimentul investitorilor din UE (deși unele acorduri implică noile state membre). Studiul adaugă că puterea sporită de negociere pe care o oferă o politică UE comună „ar trebui să permită UE să obțină un acces mai bun la principalele piețe ale țărilor terțe, cu protecția investitorilor, sporindu-se astfel competitivitatea Europei la nivel internațional”.

4.4.1 Comitetul este de acord cu LSE în privința necesității ca UE să profite de această ocazie pentru a actualiza acordurile de investiții pe care le negociază. Cu toate acestea, UE ar trebui să se bazeze pe propriile atuuri, mai degrabă decât pe o imitație a NAFTA.

5. Considerații sociale și de mediu în ce privește investițiile

5.1 Totuși, mulți și-au exprimat îngrijorarea față de politizarea crescândă a negocierilor în materie de investiții care ar rezulta de aici, în special ca urmare a accentului pus în articolul 205 din TFUE asupra ideii că PCC trebuie să se bazeze pe principiile generale ale acțiunii externe a UE, inclusiv promovarea democrației și a statului de drept, consolidarea respectării drepturilor omului și contribuția la dezvoltarea durabilă pe plan economic, social și de mediu. Comitetul nu împărtășește această temere, considerând că aceste aspecte sunt de maximă importanță.

5.2 TBI-urile recente încheiate în cadrul NAFTA includ dispoziții privind protecția împotriva exproprierii indirecte, aspect ce rareori este acoperit de TBI-urile statelor membre. În lipsa unei asemenea protecții, crește pericolul ca aspectele controversate să fie lăsate pe seama arbitrajului, o soluție deloc satisfăcătoare. Această chestiune prezintă un interes deosebit pentru Comitet în ce privește includerea unor dispoziții privind dezvoltarea durabilă și a altor măsuri de reglementare care sunt în mod clar de interes public ⁽⁸⁾, în special când alții o consideră o modalitate de a ridica bariere.

5.3 După cum s-a menționat, Comitetul apreciază asigurarea oferită în comunicare cu privire la faptul că politica UE în domeniul comerțului și al investițiilor trebuie să fie compatibilă cu alte politici ale Uniunii, inclusiv cele privind „protecția mediului, munca decentă, sănătatea și securitatea la locul de muncă” și dezvoltarea. Trebuie să se urmărească, în măsura posibilului, includerea unor capitole referitoare la investiții în negocierile comerciale mai ample ale UE. Protecția investițiilor

⁽⁴⁾ Comunicarea Comisiei „Europa globală”, citată în CESE JO C 211 din 19.8.2008, p. 82.

⁽⁵⁾ Punctele de vedere ale Comitetului asupra acordurilor multilaterale vs. bilaterale sunt prezentate mai în detaliu în documentul CESE JO C 211 din 19.8.2008, p. 82.

⁽⁶⁾ Comunicarea Comisiei „Comerț, creștere și afaceri internaționale”, capitolul 2.1.

⁽⁷⁾ „The EU Approach to International Investment Policy after the Lisbon Treaty” („Abordarea UE în materie de politică de investiții internaționale după Tratatul de la Lisabona”), studiu efectuat de LSE et al., 2010.

⁽⁸⁾ Punctele de vedere ale Comitetului cu privire la studiile de impact asupra dezvoltării durabile și politica comercială a UE sunt prezentate în avizul CESE JO C 218 din 23.7.2011, p. 14.

trebuie inclusă, de asemenea, în activitatea de monitorizare desfășurată de societatea civilă atunci când asemenea acorduri prevăd constituirea de forumuri ale societății civile ⁽⁹⁾.

5.4 Ca răspuns la Comunicarea „Europa globală”, Comitetul a solicitat deja includerea standardelor SPG Plus în acordurile comerciale viitoare ale UE. Acestea includ cele 8 convenții fundamentale ale OIM și principalele convenții de mediu. Monitorizarea acestor aspecte trebuie inclusă în domeniul de competență în materie de investiții al fiecărui forum al societății civile ce va fi înființat, în special pentru a minimiza posibilitatea ca, în caz de controversă, țara-gazdă să invoce în mod nejustificat aspectele sociale sau de mediu. Cu toate acestea, trebuie observată ratificarea a doar 5 dintre aceste convenții OIM de către Canada, 4 de către Coreea și doar 2 de către SUA.

5.4.1 Prin urmare, Comitetul salută angajamentul clar asumat în Acordul Cariforum (2008) de a nu coborî standardele de mediu sau de muncă în scopul atragerii investițiilor, precum și includerea unei dispoziții privind comportamentul investitorilor (art. 72) în vederea menținerii acestor standarde, a evitării practicilor corupte și a menținerii legăturii cu comunitățile locale. Având în vedere că investitorii depun eforturi pentru a-și menține și spori competitivitatea globală, trebuie luate în considerare pe deplin obligațiile acestora legate de cerințele de dezvoltare durabilă. De asemenea, investitorii UE în străinătate trebuie să fie protejați de concurenții locali, care se supun unor norme mai puțin riguroase.

Bruxelles, 20 iunie 2011

6. Investițiile ca instrument de dezvoltare

6.1 În opinia Comitetului, unul dintre aspectele esențiale despre care nu se oferă suficiente detalii în comunicare îl constituie modul în care politica UE în domeniul investițiilor internaționale va interacționa și se va corela cu programul UE pentru dezvoltare, în special în ce privește statele ACP, țările mai puțin dezvoltate și negocierile privind acordurile de parteneriat economic (APE). Abordarea adoptată de UE în ce privește Africa este în contrast puternic cu abordarea Chinei. În căutarea sa de noi surse de materii prime și de posibilități de investiții externe, China a încheiat cu mai multe țări africane parteneriate care se concentrează pe investiții ca activitate comercială, mai degrabă decât ca ajutor pentru dezvoltare.

6.2 UE trebuie să încurajeze acel tip de investiții pe termen lung în țările în curs de dezvoltare care aduce beneficii economice cum ar fi crearea de locuri de muncă decente și de infrastructură și transferul de cunoștințe. Acest aspect trebuie să facă parte integrantă din inițiativa APE, care vizează în primul rând dezvoltarea.

6.2.1 CESE a susținut cu alte ocazii ⁽¹⁰⁾ că dezvoltarea economică a Africii trebuie să treacă „mai întâi și înainte de toate prin aprofundarea pieței sale interne, capabilă să dezvolte o creștere endogenă care să permită stabilizarea și consolidarea poziției continentului în economia mondială. Integrarea regională și dezvoltarea pieței interne sunt punctele de sprijin, trambulinele care vor permite Africii să se deschidă cu succes comerțului mondial.” Comitetul reiterează aceste recomandări cu privire la politica de investiții a UE.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

⁽⁹⁾ Este prevăzută constituirea unui forum al societății civile în acordurile cu țările Cariforum (APE) și cu cele din America Centrală (acord de liber schimb) pentru a monitoriza punerea în aplicare a întregului acord, precum și în acordul cu Coreea, în vederea monitorizării capitolului privind dezvoltarea durabilă.

⁽¹⁰⁾ JO C 317 din 23.12.2009, p. 126 și JO C 255 din 22.09.2010, p. 1.

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – Planul 2011 pentru eficiență energetică

COM(2011) 109 final

(2011/C 318/26)

Raportor: **dna Ulla SIRKEINEN**

La 8 martie 2011, în conformitate cu articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, Comisia a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – Planul 2011 pentru eficiență energetică

COM(2011) 109 final.

Secțiunea pentru transporturi, energie, infrastructură și societatea informațională, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 22 iunie 2011.

În cea de-a 473-a sesiune plenară, care a avut loc la 13 și 14 iulie 2011 (ședința din 14 iulie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz în unanimitate.

1. Concluzii și recomandări

1.1 În concluzii, CESE:

- își reafirmă sprijinul ferm față de obiectivul îmbunătățirii eficienței energetice, ca element central al Strategiei Europa 2020;
- subliniază că eficiența energetică și economisirea de energie depind în primul rând de acțiunile cetățenilor, întreprinderilor și lucrătorilor și de modificarea comportamentului lor;
- ar pune un accent mai puternic pe efectele durabile pe termen lung, decât pe dorința urgentă de a se obține realizări pe termen scurt;
- subliniază că economisirea de energie ar trebui să promoveze dezvoltarea economică, bunăstarea socială și calitatea vieții;
- subliniază responsabilitatea statelor membre, UE având rol de creare a unui cadru comun;
- subliniază importanța alegerii instrumentelor corecte și consideră că acordurile voluntare sunt utile, măsurile obligatorii fiind necesare atunci când stimulentele pozitive nu dau rezultate;
- subliniază importanța cogenerării ca o metodă foarte eficientă de a produce energie;
- nu susține stabilirea unui obiectiv general obligatoriu pentru eficiența energetică, ci recomandă concentrarea eforturilor pe obținerea unor rezultate reale și
- subliniază nevoia de a se asigura sprijin financiar și investiții pentru a se concretiza potențialul mare din noile state membre.

1.2 CESE recomandă:

- Comisiei, în ceea ce privește planul pentru eficiență energetică:
 - să clarifice chestiunea evaluării rezultatelor măsurilor referitoare la eficiența energetică;
 - să explice mai bine motivele pentru estimarea consumului de energie în 2020;
 - să atribuie un rol mai strategic planurilor naționale de acțiune privind eficiența energetică și să se poarte consultări publice în cursul procesului de elaborare și de evaluare;
 - să clarifice cerința ca sectorul public să-și dubleze ritmul renovării clădirilor;
 - să elaboreze și să publice un studiu solid cu privire la certificatele albe;
 - să recurgă la măsuri orientate pentru a aborda cazurile individuale de mari potențiale neutilizate în ceea ce privește eficiența energetică, asigurându-se, de asemenea, că se pot acorda ajutoare de stat, în anumite cazuri specifice;
 - să solicite asigurarea accesului la rețele pentru energia electrică obținută prin cogenerare pentru a mări cota de cogenerare în producția de energie termică și electrică;
- în ceea ce privește măsurile de sprijinire a modificărilor de comportament:
 - să-i pună în prim plan pe utilizatorii de energie;
 - să promoveze rolul sectorului public ca un exemplu în materie de eficiență energetică care să fie urmat de către întreprinderi și gospodării

- să analizeze comportamentul oamenilor și să segmenteze informația și măsurile de sensibilizare în funcție de diferitele grupuri de utilizatori;
- să se asigure că utilizatorii beneficiază de pe urma acțiunilor;
- să ofere, atunci când este necesar, stimulente eficiente, concepute cu grijă, chiar și cele modeste pot da rezultate;
- atât constructorii, cât și guvernele să se asigure că investițiile suplimentare în clădiri se reflectă în valoarea acestora;
- să intensifice și să adapteze educația și formarea în sectorul construcțiilor;
- să sprijine programele de formare pentru administrațiile publice în domeniul eficienței energetice, inclusiv în cel al achizițiilor publice ecologice;
- Comisia să analizeze problemele și, dacă este necesar, să revizuiască dispozițiile privind certificatele de performanță energetică ale clădirilor și noul sistem de etichetare ecologică a aparatelor electrocasnice;
- Comisia să evalueze efectele asupra utilizatorilor de energie pentru realizarea contorizării inteligente și să propună măsuri suplimentare pentru obținerea de beneficii reale;
- să continue și să dezvolte sistemele naționale de acorduri voluntare pe termen lung care funcționează bine și să le aplice și sectorului public;
- să implice cu adevărat toate părțile interesate - cetățeni, întreprinderi, lucrători.

2. Introducere

2.1 Eficiența energetică stă la baza Strategiei Europa 2020. Ea **contribuie la toate cele trei obiective esențiale ale politicii energetice**: securitatea aprovizionării cu energie, competitivitate și mediu/combateră schimbărilor climatice. CESE a susținut neîncetat obiectivul unei mai bune eficiențe energetice și și-a exprimat în multe avize opiniile cu privire la măsurile legate de acesta.

2.2 **Prezentul aviz se referă la două inițiative**. CESE a decis să elaboreze în 2011 un aviz din proprie inițiativă privind eficiența energetică, concentrându-se pe modificarea comportamentelor și pe mijloacele de a obține rezultate. Atunci când, în martie 2011, Comisia și-a prezentat noul Plan 2011 pentru eficiență energetică, s-a decis să se prezinte în același aviz punctele de vedere ale Comitetului privind noul plan.

2.2.1 Din acest motiv, în acest aviz, concluziile și recomandările, precum și capitolele 2, „Introducere”, și 4, „Observații generale privind eficiența energetică”, sunt comune ambelor părți. Capitolele 3, „Sinteza Comunicării privind planul 2011 pentru eficiență energetică”, și 5, „Observații specifice”, se referă la Comunicarea privind Planul 2011 pentru eficiență energetică, iar capitolul 6, „Măsuri de stimulare a modificării de comportament”, se referă la avizul din proprie inițiativă al Comitetului. Acest ultim capitol se bazează în primul rând pe concluziile audierii din 18 mai 2011.

2.3 **Consumul de energie** brut la nivel intern (fără consumul neenergetic) a fost estimat în 2007 la 1 842 Mtep, egalând obiectivul de a realiza economii de 368 Mtep. Calculele recente indică pentru 2020 un consum estimat de 1 678 Mtep. Ultimele statistici din 2008 indică un consum de energie brut la nivel intern pentru UE de 1 685 Mtep.

2.4 Consumul final de energie în 2008 a fost de 1 169 Mtep. 25 % din această cantitate de energie a fost consumată în sectorul rezidențial, iar 12 % în sectorul serviciilor. În gospodăria, 67 % din consumul de energie revine încălzirii locuinței, 15 % iluminatului și aparatelor electrocasnice, 14 % încălzirii apei și 4 % preparării mâncării. Transporturile reprezintă 32 % din consumul de energie, industria 27 %, iar 4 % le revin altor utilizări.

3. Sinteza Comunicării privind planul 2011 pentru eficiență energetică

3.1 **Precedentul plan de acțiune privind eficiența energetică** din 2006 și măsurile ulterioare, juridice și de altă natură, au promovat cu succes îmbunătățirea eficienței energetice. Cu toate acestea, ele nu au fost concepute astfel încât să ducă la îndeplinirea obiectivului de a reduce cu 20 % consumul de energie primară al UE, acest obiectiv fiind stabilit mai târziu. Conform estimărilor, UE este pe cale de a îndeplini acest obiectiv pe jumătate.

3.2 Noul plan face parte din **inițiativa emblematică** din cadrul Strategiei Europa 2020 referitoare la **o Europă eficientă din punctul de vedere al utilizării resurselor**. Scopul este îndeplinirea obiectivului de a realiza economii de 20 % în 2020. Planul prezintă obiectivele Comisiei, care vor fi realizate prin propuneri juridice sau de altă natură, într-un moment ulterior în 2011, prima fiind revizuirea Directivei privind serviciile energetice și a Directivei privind producția combinată de energie termică și electrică ⁽¹⁾.

3.3 Conform Comisiei, **odată ce vor fi puse în aplicare în totalitate**, măsurile actuale și cele noi ar putea genera economii anuale de până la 1 000 EUR pe gospodărie, ar putea duce la crearea a până la 2 milioane de locuri de muncă și la reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră cu 740 milioane de tone, precum și la îmbunătățirea competitivității industriale a Europei.

3.4 Clădirile au cel mai mare **potențial de economisire a energiei**. Planul se axează pe accelerarea renovării clădirilor publice și private și pe îmbunătățirea performanței componentelor și aparatelor:

- obiectivul obligatoriu de dublare a ratei de renovare a clădirilor publice pentru a se încadra în cele mai bune 10 % din punctul de vedere al eficienței energetice, iar din 2019 toate clădirile noi să atingă un nivel al consumului de energie „aproape egal cu zero”;
- îmbunătățirea contractului de performanță energetică și Convenția primarilor.

⁽¹⁾ JO L 114, 27.4.2006, p. 64 și JO L 52, 21.2.2004, p. 50.

3.5 Pentru reducerea consumului de energie **în locuințe**:

- promovarea utilizării termoficării și răcirii urbane;
- prevederi legale pentru a aborda problema motivațiilor divergente (proprietar/chiriaș);
- sprijin pentru formare pentru a răspunde nevoii de două ori mai mari de persoane calificate în domeniul renovărilor;
- sprijin pentru depășirea obstacolelor de care se lovesc pe piață societățile de servicii energetice (ESCO).

3.6 Pentru îmbunătățirea eficienței energetice în **sectorul producției de energie** (30 % din consumul de energie primară):

- cerința obligatorie de a atinge cele mai bune niveluri de eficiență energetică a celor mai bune tehnologii disponibile (*best available technology* – BAT) pentru noile instalații și pentru cele care au primit noi autorizații;
- sisteme obligatorii de energie combinată, termică și electrică (*combined heat and power* - CHP) pentru noile centrale termice, existând o cerere potențială suficientă pentru încălzire sau răcire și acces prioritar pentru sistemele de distribuție de energie electrică din CHP;
- autoritățile de reglementare trebuie să țină seama mai bine de eficiența energetică în procesul de luare a deciziilor și în monitorizare;
- toate statele membre trebuie să creeze un sistem național privind obligația de a economisi energie (certIFICATE ALBE?).

3.7 Noi măsuri **pentru industria prelucrătoare**:

- încurajarea statelor membre pentru a oferi IMM-urilor informații și stimulente corespunzătoare (fiscale, financiare);
- audituri energetice periodice obligatorii în întreprinderile mari și stimulente pentru a introduce sisteme de gestionare a energiei;
- cerințe de design ecologic pentru echipamentele industriale standard, precum motoare, pompe, instalații de aer comprimat, de uscare, de topire, de turnare, de distilare și cuptoare;
- încurajarea acordurilor voluntare bazate pe obiective clare, pe metodologii, pe evaluare și monitorizare.

3.8 Comisia va continua să promoveze elaborarea, crearea și punerea în aplicare a noilor **tehnologii** eficiente din punct de vedere energetic.

3.9 **Finanțarea** în scopul îmbunătățirii eficienței energetice, pentru a rezolva problema deficiențelor pieței și ale reglemen-

tărilor, este în primul rând o responsabilitate națională. În completarea acesteia, UE sprijină eficiența energetică prin programele politicii de coeziune, programul Energie inteligentă - Europa, finanțări intermediare, Programul european de redresare economică și Programul-cadru pentru activități de cercetare, de dezvoltare tehnologică și demonstrative. Comisia va analiza opțiunile suplimentare la elaborarea următorului cadru financiar.

3.10 **În ceea ce îi privește pe consumatori**, Comisia va studia și va purta consultări pentru a găsi cele mai bune de soluții pentru schimbarea comportamentelor. Pe lângă aceasta, va avea în vedere:

- standarde mai stricte de consum pentru diferite aparate electrocasnice;
- facilitarea introducerii pe piață a unor elemente de construcție mai eficiente, precum designul ecologic sau etichetarea cadrelor pentru ferestre, precum și designul ecologic sau etichetarea sistemelor integrale;
- o mai bună informare despre consumul de energie, realizată prin intermediul facturilor etc., intrarea în vigoare a obligațiilor de a instala contoare inteligente la cel puțin 80 % dintre consumatori până în 2020 (cu condiția ca acest lucru să fie susținut de o analiză națională favorabilă cu privire la relația costuri-beneficii), elaborarea de noi sisteme inteligente de economisire a energiei (respectând protecția datelor cu caracter personal);
- etichete și standarde energetice care să reflecte faptul că aparatele și clădirile sunt pregătite pentru o „rețea inteligentă”.

3.11 **Transporturile**, deși prezintă cea mai rapidă creștere a consumului energetic, nu sunt abordate în acest plan, așteptându-se pentru aceasta Cartea albă privind transporturile (publicată în aprilie 2011).

3.12 **Planurile naționale de acțiune privind eficiența energetică** (PNAEE) vor fi extinse pentru a acoperi întreaga rețea de energie. Raportarea și monitorizarea vor fi incluse în coordonarea ex-ante a politicilor din cadrul Strategiei Europa 2020 – Semestrul european.

3.13 Comisia nu propune deocamdată **obiective naționale obligatorii**. Ea va evalua situația în 2013 și, dacă obiectivul de 20 % are șanse mici de a fi îndeplinit, va propune obiective naționale obligatorii. În ceea ce privește obiectivele sectoriale, planul include câteva dintre ele, așa cum au fost descrise mai sus.

4. Observații generale privind eficiența energetică

4.1 **CESE salută** propunerea Comisiei privind un nou plan pentru eficiența energetică, prezentat în sfârșit, după o lungă întârziere. Comitetul sprijină obiectivul comunicării, dar are de formulat unele observații și dorește să facă unele clarificări în prezentul aviz. CESE este nerăbdător să-și prezinte punctele de vedere detaliate cu privire la propunerile legislative și de altă natură care vizează punerea în aplicare a acestui plan. Eficiența energetică și economiile de energie depind în primul rând de acțiunile cetățenilor, ale întreprinderilor și ale lucrătorilor, ceea ce face ca participarea și consultarea strânsă a societății civile să devină extrem de importantă.

4.2 În **condițiile economice actuale**, cu bugete publice limitate, o rată mare a șomajului și o lipsă generalizată de încredere suficientă pentru a face investiții, aceasta sarcină nu este ușoară, chiar dacă ar putea aduce beneficii pe termen relativ scurt. Cel mai important lucru este asigurarea unei dezvoltări profunde, durabile și pe termen lung în perspectiva unei mai bune eficiențe energetice. Dorința urgentă de a se obține rezultate pe termen scurt poate să nu dea rezultate durabile.

4.3 **Măsurile alese** sunt decisive pentru obținerea de rezultate reale. Așa cum s-a afirmat în Avizul privind eficiența energetică din 2008 ⁽²⁾, CESE consideră că acordurile voluntare cu operatorii naționali sunt utile, dar ar trebui să reiasă clar din orice acorduri aprobate că neîndeplinirea obiectivelor va rezulta în impunerea de măsuri obligatorii. Firește, reglementarea este necesară în multe cazuri, dar doar atunci când stimulentele pozitive nu dau rezultate. Trebuie să se recurgă ori de câte ori este posibil la dialogul social și civil și trebuie evitate sarcinile administrative suplimentare pentru toată lumea, în special pentru IMM-uri.

4.4 Situația este paradoxală în special în **noile state membre**, unde potențialul de îmbunătățire a eficienței energetice este cel mai mare, dar resursele economice cele mai slabe. De exemplu, trebuie remediate urgent scurgerile din sistemele de încălzire urbane și asigurată o calitate înaltă în sectoarele clădirilor și aparatelor electrocasnice. Guvernele trebuie să acționeze în interesul general și pe termen lung. Ar trebui să se utilizeze mai bine fondurile structurale.

4.5 În discuțiile pe marginea **eficienței energetice și a economiilor de energie** este util să se țină seama de câteva aspecte de bază.

4.5.1 O mai bună **eficiență energetică înseamnă** consum mai mic de energie pe unitatea produsă. Acest lucru este realizat în primul rând prin tehnologii mai bune. Investițiile într-o nouă soluție tehnologică au efecte pe termen lung asupra duratei ei de funcționare. Nu doar dezvoltarea tehnologică este crucială, ci și punerea în aplicare.

4.5.2 În ciuda îmbunătățirii eficienței energetice, **consumul de energie poate crește** chiar și în perioade de restricții economice, ca urmare a veniturilor mai mari, a numărului în creștere de gospodării cu nivel înalt de confort, precum și a mai multor aparate electrocasnice, a mai multor călătorii etc.

4.5.3 Pe de altă parte, **economiile de energie** înseamnă o reducere a consumului de energie, în special prin modificări de comportament. Acest lucru trebuie să fie un obiectiv esențial al acțiunilor. Pentru a da rezultate reale, modificările trebuie să fie permanente, dar efectul contrar (*rebound effect*) contracarează cu ușurință rezultatele. CESE subliniază că trebuie să se acorde mai multă atenție motivelor și modelelor de comportament uman. Ce tipuri de stimulente îi determină cu adevărat pe oameni să-și schimbe comportamentul? (A se vedea de asemenea capitolul 6).

4.5.4 De asemenea, economiile de energie pot fi rezultatul **restrângerii activității economice**, la care am asistat recent în timpul crizelor financiare. Mărirea economiilor de energie ar trebui să promoveze dezvoltarea economică, bunăstarea socială și calitatea vieții. Obiectivul important este decuplarea creșterii economice de creșterea consumului de energie.

4.5.5 La acestea se adaugă necesitatea de a evalua și de a atenua repercurenta **costurilor** măsurilor în materie de eficiență energetică asupra facturii plătite de **consumatori**, astfel încât să se prevină îngreunarea accesului acestora la energie și agravarea cazurilor de excludere energetică. Este extrem de important să se realizeze un echilibru mai bun între costurile și beneficiile eficienței energetice, fără a se periclita accesul consumatorilor la energie și caracterul universal al acesteia.

4.6 O chestiune spinoasă este **evaluarea rezultatelor** măsurilor privind eficiența energetică. În mod surprinzător, Comisia nu menționează deloc acest lucru, nici măcar în evaluarea impactului planului. În multe cazuri, măsurile în sine și potențialul lor teoretic sunt trecute ca rezultate. Rezultatele reale combinate, ca o schimbare a utilizării proiectate a energiei, apar cu o întârziere considerabilă. Pe lângă acest lucru, avem întârzierea statisticilor: în prezent, cele mai noi statistici sunt din 2008!

4.7 **Baza estimării** că UE ar putea îndeplini până în 2020 obiectivul pe jumătate este, de asemenea, oarecum neclară. Evident, această estimare se bazează pe mai multe surse și calcule, ținând seama de recenta recesiune economică. Dar, este aceasta un rezultat mediu sau scenariul cel mai optimist sau pesimist?

4.8 CESE consideră că eficiența energetică și economiile de energie sunt, în primul rând, **responsabilitatea statelor membre**, datorită potențialului amplu la nivel local, determinat de circumstanțele și tradițiile locale. Comitetul subliniază clar importanța unor PNAEE solide și ambițioase. El subliniază că aceste planuri ar trebui să aibă un caracter mai strategic decât în trecut și că ar trebui purtate consultări publice în cursul procesului de elaborare și evaluare. Comitetul salută noua abordare propusă pentru raportare și monitorizare. Statele membre nu ar trebui să se abată de la această responsabilitate. Comisia ar trebui să ajute la consolidarea răspunderii statelor membre și să creeze un cadru comun pentru aceste activități.

⁽²⁾ JO C 77, 31.3.2009, p. 54.

4.9 Comitetul este de acord cu punctul de vedere al Comisiei privind **rolul UE** în acest context, rol derivat din articolul 194 alineatul (1) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene. Pe scurt, aceasta înseamnă: evitarea denaturării pieței interne, cadrul comun pentru crearea de mecanisme, lăsând însă la latitudinea statelor membre stabilirea nivelurilor concrete care trebuie atinse, coordonate cu nivelul UE, platforma pentru schimbul de bune practici și pentru consolidarea capacității, finanțarea prin instrumentele UE și promovarea UE pe plan internațional.

4.10 Este evident că trebuie realizat întregul potențial pentru îmbunătățirea eficienței energetice. Pentru a obține rezultate tangibile într-o perioadă de timp rezonabilă fără costuri mari și, astfel, pentru a motiva părțile implicate, măsurile ar trebui să fie mai întâi direcționate către domeniile cu **cel mai rentabil** și cel mai mare potențial.

4.11 **În ceea ce privește măsurile propuse**, Comitetul sprijină realizarea proiectării ecologice și cerințele de etichetare, dar, mai întâi, trebuie evaluată funcționarea noului sistem de etichetare (a se vedea punctul 6.8). De asemenea, sprijină măsurile care vizează depășirea în avans a obstacolelor financiare din calea renovării și recondiționării clădirilor. De asemenea, Comitetul recomandă examinarea sectoarelor în care acordurile voluntare pe termen lung pot fi utilizate în mod eficient.

4.11.1 Toate măsurile trebuie aplicate cu atenție în ceea ce privește rentabilitatea și circumstanțele diferite ale acestora. Nici gospodăriile și sectoarele economice, nici sectorul public nu ar trebui împovărate în mod nejustificat. Prețurile mai mari la energie și cheltuielile aferente duc în teorie la reducerea consumului de energie, dar în practică ele prezintă riscul sărăciei energetice, întrucât se știe că flexibilitatea prețurilor la locuințe este redusă. De asemenea, competitivitatea industriei și a locurilor de muncă este periclitată. Acest lucru pare evident, dar desigur trebuie reiterat, având în vedere propunerile Comisiei. Pe marginea acestui lucru se va comenta în capitoul următor.

4.11.2 Comitetul își reafirmă îngrijorarea în ceea ce privește efectele anumitor măsuri asupra costurilor și posibila lor repercurentă asupra consumatorilor. Este esențial ca politica să se concentreze pe soluția cea mai sustenabilă și orientată pe termenul cel mai lung la sărăcia energetică, și anume îmbunătățirea radicală a standardelor de eficiență energetică ale locuințelor, în special ale celor ocupate de familiile cu venituri scăzute și de cele vulnerabile.

4.11.3 Așa cum menționează Comisia, există programe reale aplicate în numeroase state membre, unele dintre ele fiind derulate cu succes de mai mulți ani sau chiar de mai multe decenii. În opinia Comitetului, este în mod clar de preferat să se continue și, unde este cazul, să se consolideze aceste sisteme și nu să fie considerate învechite, sprijinindu-se doar măsurile noi.

5. Observații specifice

5.1 Comitetul este de acord să se acorde sectorului public rolul de avangardă și de exemplu care să fie urmat de către

întreprinderi și gospodării. Cu toate acestea, cererea de a se dubla ritmul renovării clădirilor ar putea fi prea împovărătoare, în ciuda efectelor ei pozitive. De asemenea, este necesară o definiție mai clară a termenului „clădire din sectorul public”.

5.2 Măsurile de îmbunătățire a eficienței energetice și a economiilor de energie în gospodării trebuie sprijinite. În 2008 ⁽³⁾, CESE a prezentat recomandări detaliate privind aceste măsuri, în special privind stimulentele fiscale, pentru eficiența energetică a clădirilor. În acest context, Comitetul reafirmă importanța unei mai bune înțelegeri a comportamentului uman pentru a concepe cele mai bune stimulente, care poate nu sunt întotdeauna de natură economică (a se vedea și punctele 6.5 și 6.5.1).

5.3 Comitetul sprijină obiectivul îmbunătățirii eficienței energetice în generarea căldurii și a electricității, dar unele dintre măsurile propuse ar putea fi prea împovărătoare și ineficiente.

5.3.1 Sectorul energetic însuși ar trebui să includă suficiente stimulente economice pentru ca întreprinderile utilitare să investească în tehnologiile disponibile și aplicabile cele mai eficiente din punct de vedere energetic și să evite o intervenție publică masivă. Noile descoperiri tehnologice, care sunt foarte scumpe, dar nu sunt suficient de dezvoltate, adică nu sunt în realitate disponibile pe piață, ar trebui să beneficieze de sprijin pentru dezvoltarea ulterioară, înainte de a fi preluate de utilizatori.

5.3.2 Comitetul subliniază rolul cogenerării ca metodă de producție de căldură și electricitate cu un nivel ridicat de eficacitate. Aplicată la scară largă în Europa, **cogenerarea** este foarte benefică, având un potențial de rentabilitate neutilizat. Termoficarea și răcirea urbană au încă un mare potențial în Europa, dar obligațiile ar trebui să fie aplicate cu prudență, întrucât termoficarea și răcirea urbană sunt investiții scumpe, care nu trebuie să devină învechite în câțiva ani. Asigurarea accesului la rețele pentru electricitatea obținută din cogenerare poate reprezenta o măsură utilă pentru sprijinirea unei extinderi eficiente din punct de vedere al costurilor a sistemelor de cogenerare centralizate și descentralizate.

5.4 Comitetul împărtășește opinia Comisiei conform căreia eficiența energetică reprezintă un **sector de afaceri promițător**. Cu toate acestea, dezvoltarea acestuia ar trebui să aibă loc prin sprijinirea cererii, nu în primul rând a ofertei. Furnizorii de servicii ar trebui, desigur, să fie obligați să ofere mai multe informații, inclusiv despre facturi, decât este cazul în prezent. În avizul său privind Directiva privind serviciile energetice ⁽⁴⁾, Comitetul își exprima deja rezervele privind impunerea obligației de a economisi energie pentru furnizorilor de servicii, întrucât acest lucru este contrar logicii afacerilor.

5.4.1 În ceea ce privește **certIFICATELE ALBE**, Comitetul propune Comisiei să realizeze un studiu solid al sistemelor actuale, luând în considerare rezultatele, acolo unde acestea au fost aplicate, analizând consecințele generale ale acestora și fezabilitatea în cadrul pieței interne, precum și alte legi existente.

⁽³⁾ JO C 162, 25.6.2008, p. 62.

⁽⁴⁾ Avizul CESE pe tema „Eficiența energetică în utilizarea finală și serviciile energetice (pachetul energetic)” - JO C 120, 20.5.2005, p. 115.

5.5 Comisia menționează că cele mai mari progrese în eficiența energetică au fost realizate în **sectorul manufacturier** – 30 % în 20 de ani. În plus, unele măsuri de la nivelul UE, cum ar fi ETS, abordează deja sectoarele energofage. Nu este clar ce înțelege Comisia prin sectoare mari: mari consumatori de energie, de exemplu industriile energofage, sau orice companie mare? În orice caz, Comitetul sprijină cu fermitate măsurile propuse de Comisie pentru îmbunătățirea eficienței energetice în IMM-uri.

5.5.1 Este întotdeauna loc pentru alte îmbunătățiri și, pentru a realiza acest lucru, Comitetul recomandă, de asemenea, utilizarea acordurilor voluntare pe termen lung. În anumite cazuri, vor apărea cu siguranță potențiale de eficiență neobișnuit de mari, neexploatate încă. Dacă, de exemplu, o parte mică a sectorului nu a acționat eficient în ceea ce privește potențialul ei de eficiență energetică, acestea ar putea să nu justifice totuși noi măsuri obligatorii pentru sectoare întregi. Cazurile marilor potențiale de eficiență energetică neexploatate ar trebui abordate mai direct și mai selectiv. Auditurile energetice și sistemele de gestionare sunt utilizate larg și din ce în ce mai mult și se încadrează, în mod normal, în obligațiile din acordurile voluntare. În acest context, este important să predomină posibilitatea de a se acorda ajutoare de stat, întrucât regulile UE interzic acordarea de ajutoare pentru măsurile care sunt obligatorii.

5.5.2 **Extinderea cerințelor proiectării ecologice** la echipamentele industriale standard merită analizată, dar nu ar trebui împiedicată nici utilizarea pe scară largă a soluțiilor adaptate unei anumite probleme și nici dezvoltarea inovării.

5.6 Comitetul este de acord cu Comisia în ceea ce privește marile potențiale neexploatate în **utilizarea TIC** în scopul economisirii de energie, cum ar fi contorizarea inteligentă sau aplicațiile vaste legate de acestea. Acesta este un domeniu promițător al inovării europene și ar trebui dezvoltat cu curaj, în cooperare cu diferitele părți interesate.

5.7 În trecut, Comitetul și-a exprimat rezervele față de **obiectivele generale obligatorii** pentru eficiență energetică și a recomandat analizarea fezabilității obiectivelor sectoriale de la caz la caz. Comitetul apreciază faptul că, până acum, Comisia a ales această cale. Toate eforturile ar trebui concentrate pe măsurile de obținere a unor rezultate reale,.

5.8 Comitetul regretă că în comunicare nu este abordată eficiența energetică a serviciilor, ca de exemplu vânzările cu amănuntul, activitățile de recreere și cele sportive, cu excepția eficienței clădirilor. De asemenea, comunicarea doar menționează, dar nu elaborează chestiunea **dimensiunii externe** a eficienței energetice. În două avize recente (Avizul CESE privind *dimensiunea externă a politicii energetice a UE*, JO C 182, 4.8.2009, p. 8 și Avizul CESE pe tema „*Ce tip de politică de vecinătate poate garanta siguranța aprovizionării cu energie în UE?*” (CESE 541/2011)), Comitetul a prezentat recomandări privind politica energetică externă a UE, inclusiv eficiența.

6. Măsuri de promovare a modificării de comportament

6.1 **Partea de furnizare** de energie a făcut obiectul multor măsuri politice de îmbunătățire a eficienței energetice și acest lucru este și mai adevărat în ce privește noul plan al Comisiei de abordare a întregului lanț energetic. Sprijinul pentru dezvoltarea tehnică, standardele minime de performanță, precum și cerințele de etichetare și certificare au fost deja aplicate și multe altele sunt planificate la nivelul UE și la nivel național. Însă, doar acestea nu sunt suficiente pentru obținerea de rezultate reale, pentru că atât de multe lucruri depind de comportamentul cetățenilor și al întreprinderilor. Prin urmare, din proprie inițiativă, Comitetul dorește să îndrepte atenția către **partea de cerere** și către experiențele practice dobândite în urma măsurilor de modificare a comportamentelor.

6.1.1 În acest scop, Comitetul a organizat o **audiere** la 18 mai 2011. Programul și prezentările pot fi accesate pe site-ul web ⁽⁵⁾. Acest capitol se bazează pe prezentările și dezbaterele de la această audiere.

6.2 Există un **mare potențial** de economisire a energiei, chiar și **fără investiții**. În gospodării, de exemplu, se poate pur și simplu stinge lumina în camerele goale, reduce temperatura camerei, se pot închide aparatele electrice în loc de a fi lăsate în stand-by, se poate reduce utilizarea autovehiculelor și se poate conduce mai economic etc. În întreprinderi, auditările din cadrul acordurilor voluntare au evidențiat multe măsuri de acest gen.

6.2.1 Un exemplu bun de acțiune voluntară reușită este însuși CESE. O analiză EMAS recentă a clădirilor CESE și COR arată că între 2008 și decembrie 2010, consumul de electricitate a scăzut cu 10,6 % și consumul de gaz cu 30,3 %.

6.3 **Informarea și sensibilizarea** sunt primii pași pentru realizarea acestor măsuri simple, precum și a altora, care necesită unele investiții. Printre multe altele, experiența unei întreprinderi de servicii daneze, SEAS-NVE, arată că pentru a fi eficientă, informația trebuie să fie segmentată în diferite valori, preferințe și nevoi ale utilizatorilor. Pentru acest lucru, este nevoie de o înțelegere profundă a comportamentului uman, psihologia comportamentală fiind un instrument important.

6.3.1 Pentru a naviga mai bine în abundența de informații, consumatorii de energie au nevoie de ajutor pentru a **compara** diferitele aspecte ale aparatelor electrocasnice și ale măsurilor. Un bun exemplu de un astfel de efort este site-ul Topten realizat de WWF în colaborare cu partenerii săi, disponibil în întreaga Europă.

6.3.2 „Dezinteres – precontemplare – contemplare – pregătire – acțiune – întreținere” sunt, conform experienței dobândite de *Transition Town Movement*, **fazele prin care trec cetățenii** către obținerea de rezultate în economisirea de energie. Iar acțiunea necesită conștientizare, dar aceasta singură nu este suficientă.

⁽⁵⁾ <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.events-and-activities-energy-efficiency-changing-behaviour>.

6.3.3 Conform unui **studiu recent realizat de OCDE**, echipamentele mai ieftine sunt principala motivație de a reduce consumul de energie în locuințe, în timp ce informațiile mai practice și încrederea în beneficiile ecologice s-au situat mult mai jos.

6.4 Astfel, factorii de decizie politică **nu trebuie să se bazeze doar pe măsuri de informare și de sensibilizare**, nici pe măsuri politice ecologice pentru a obține rezultate privind eficiența energetică și economisirea de energie. Consumatorii, precum și alți utilizatori ai energiei trebuie să beneficieze de pe urma acțiunilor. O factură mai mică la energie poate fi un astfel de beneficiu, dacă este obținut imediat. Sunt necesare și stimulente de altă natură.

6.5 Reducerile de TVA, garanțiile, subvențiile directe etc. sunt posibile **stimulente economice**. Acestea sunt necesare, dar ar trebui aplicate cu mare grijă, în special în situația actuală de limitare a bugetelor publice. De exemplu, ar trebui, mai degrabă, ca tehnologia cea mai nouă și foarte scumpă să beneficieze de sprijin pentru dezvoltarea în continuare pentru a ajunge la un preț mai mic, decât să se acorde stimulente utilizatorilor pentru a investi în ea.

6.5.1 **Fondurile structurale** ale UE ar putea avea o contribuție mai mare și mai eficientă, în special în noile state membre, unde potențialul este mare și sprijinul este foarte necesar. Comisia ar trebui să analizeze motivele utilizării restrânse a resurselor disponibile și, dacă este cazul, să revizuiască regulile de finanțare. Se pare că, în multe cazuri, ponderea finanțării din partea UE este prea mică pentru a fi un stimulent.

6.6 Chiar și **stimulentele modeste** pot fi eficiente. Reacțiile pozitive sub forma unei scrisori de recunoaștere sau rezultatele bune într-o competiție locală pot fi suficiente. Presiunea socială în comunitățile locale a dat rezultate bune. De multe ori, o recomandare din partea unui prieten este decisivă. Ar putea fi utilizate mediile sociale pentru a consolida aceste aspecte. Fenomenele de acest gen, numite și încercări de determinare, trebuie să fie studiate și dezvoltate în continuare.

6.7 În **sectorul construcțiilor**, eficiența energetică a noilor clădiri reprezintă o chestiune care trebuie reglementată. În acest context, o problemă care trebuie rezolvată este, de asemenea, chestiunea motivațiilor divergente (proprietar/chiriaș).

6.7.1 În **parcul imobiliar** vechi, măsurile de îmbunătățire a eficienței energetice sunt primite cu încredere în ceea ce privește efectele financiare ale investiției: rezultatele sunt încă influențate de comportament și valoarea investiției pe piață nu este clară. Constructorii ar trebui să răspundă la aceasta cu garanții privind performanța de mare calitate, de exemplu. În plus, guvernele ar trebui să popularizeze măsurile, să urmeze o linie de politică stabilă și să ofere stimulente financiare.

6.7.2 Îmbunătățirile ar trebui să fie gratuite pentru **famiile cu venituri scăzute** și nu finanțate prin împrumuturi, deoarece multe familii cu venituri scăzute sunt reticente față de luarea

unor împrumuturi sau nu își permit să facă acest lucru. Adesea, din punct de vedere al costurilor este mai eficient să se îmbunătățească locuințele strădă cu strădă sau cartier cu cartier.

6.7.3 **Certificarea performanței energetice a clădirilor** este o măsură pozitivă, în teorie. În practică au apărut multe probleme, de la auditori nepregătiți până la inexistența unei valori reale a certificatelor pe piață. Testele realizate de auditori diferiți pentru aceeași clădire au produs rezultate foarte diferite. Directiva privind performanța energetică a clădirilor lasă statelor membre posibilitatea de a decide dacă criteriul folosit este cererea de energie sau cantitatea de energie utilizată și în mod similar procedează și Standardul EN 15217. Sunt necesare un certificat european de performanță energetică a clădirilor, bazat pe cererea calculată de energie, precum și o revizuire a EN 15217. Comisia ar trebui să analizeze cu atenție cerințele și sistemul de certificare și, cel puțin, să introducă criterii comune de control. O metodă de calcul armonizată pentru consumul de energie în clădiri pe baza unor clădiri de referință pentru diferite zone climatice va fi o bună soluție.

6.7.4 Atât pentru clădirile noi, cât și pentru cele vechi renovate, disponibilitatea unor servicii **profesionale** de planificare, proiectare și efectuare a lucrărilor este esențială și reprezintă un obstacol. Este nevoie urgentă de măsuri eficiente pentru a ridica nivelul de pregătire și formare al tuturor celor implicați, de la arhitecți și planificatori urbani la lucrători, precum și pentru a adapta programele la nevoile eficienței energetice.

6.8 Pentru **aparatele electrocasnice**, etichetarea ecologică este o măsură importantă de informare a consumatorilor. Aceasta a dat rezultate bune și ar putea face acest lucru și în viitor, chiar dacă potențialul său maxim a fost probabil exploatat până acum. Cu toate acestea, sistemul reînnoit a fost criticat. Sistemul nu este suficient de clar și poate duce la interpretări greșite (de exemplu, A+ poate fi afișat ca fiind cel mai bun nivel de performanță). De asemenea, designul lui nu a fost testat temeinic de consumatori. Comisia ar trebui să analizeze situația și să facă modificările necesare.

6.9 **Contorizarea inteligentă/de la distanță** a consumului de energie se răspândește rapid, în conformitate cu cerințele UE. Acest lucru mărește, evident, productivitatea companiilor de furnizare a energiei. Dar beneficiile acestora pentru gospodării, acestea fiind cele care își asumă, direct sau indirect, principalele costuri aferente nu sunt clare. Contorul în sine nu face mult. În plus, consumul de energie ar trebui să fie afișat ușor și vizibil, pentru aceasta fiind oferite multe soluții inovatoare sau sunt în curs de elaborare de sectorul IT. În plus, ar trebui oferită o modalitate de adaptare a consumului de energie (de exemplu, să se permită companiei de energie să întrerupă distribuția la anumite ore etc.) Pentru moment, Comisia ar trebui să analizeze utilizarea contoarelor inteligente în statele membre și efectele lor asupra comportamentului gospodăriilor și, dacă este necesar, să modifice dispozițiile actuale sau să propună alte măsuri, respectând protecția datelor cu caracter personal.

6.10 În industrie, utilizarea **acordurilor voluntare pe termen lung** a dat rezultate pozitive convingătoare în unele state membre, de exemplu în Finlanda. Stimulentele sunt, în mod normal, legate de aceste sisteme. În cazul Finlandei, cu stimulente foarte modeste, un factor de motivare a fost înțelegerea de către participanți a faptului că, în caz de eșec, alternativa este reglementarea. De asemenea, acordurile voluntare ar putea fi o măsură eficientă și în sectorul public, așa cum se observă în evoluțiile recente din Finlanda. Acordurile sectoriale la nivelul UE au dus la anumite rezultate, dar nu au funcționat mereu așa cum se aștepta. Acesta nu este un motiv de apreciere negativă a acordurilor naționale pe termen lung existente care funcționează bine.

6.11 Acestea fiind spuse, consumatorii de energie trebuie să-și schimbe comportamentul în mod fundamental și permanent. Cetățenii, în calitate de consumatori, lucrători și alegători, au o importanță esențială. Proiectele pot fi încununate de succes doar dacă **toate părțile interesate**, nu doar autoritățile și întreprinderile, ci și sindicatele și consumatorii, sunt **implicate pe deplin**.

Bruxelles, 14 iulie 2011

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind exportul și importul de produse chimice periculoase (reformare)

COM(2011) 245 final – 2011/0105 COD

(2011/C 318/27)

La 10 mai 2011 și la 27 mai 2011, Parlamentul European și, respectiv, Consiliul, în conformitate cu articolele 192 alineatul (1) și 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, au hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Propunere de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind exportul și importul de produse chimice periculoase (reformare)

COM(2011) 245 final – 2011/0105 COD.

Întrucât, în opinia sa, conținutul propunerii este pe deplin satisfăcător, iar acesta a făcut deja obiectul avizelor sale CESE 493/2008, adoptat la 12 martie 2008 (*), și CESE 799/2007, adoptat la 30 mai 2007 (**), în cea de-a 473-a sesiune plenară din 13 și 14 iulie 2011 (ședința din 13 iulie 2011), Comitetul a hotărât, cu 137 de voturi pentru și 10 abțineri, să emită un aviz favorabil cu privire la textul propus și să facă trimitere la poziția pe care a susținut-o în documentele menționate anterior.

Bruxelles, 13 iulie 2011

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

(*) Avizul CESE privind propunerea de regulament privind clasificarea, etichetarea și ambalarea substanțelor și amestecurilor, JO C 204, p. 47, 9 august 2008.

(**) Avizul CESE privind propunerea de regulament privind exporturile și importurile de produse chimice periculoase, JO C 175, p.40, 27 iulie 2007.

2011/C 318/19	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Cartea verde privind modernizarea politicii UE în domeniul achizițiilor publice „Către o piață europeană a achizițiilor publice mai performantă” COM(2011) 15 <i>final</i>	113
2011/C 318/20	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Cartea verde „De la provocări la oportunități: către crearea unui cadru strategic comun pentru finanțarea cercetării și inovării în UE” COM(2011) 48 <i>final</i>	121
2011/C 318/21	Avizul Comitetului Economic și Social European privind: propunerea de regulament al Consiliului (Euratom) de stabilire a normelor de participare a întreprinderilor, a centrelor de cercetare și a universităților la acțiunile indirecte în temeiul Programului-cadru al Comunității Europene a Energiei Atomice și de diseminare a rezultatelor cercetării (2012-2013) COM(2011) 71 <i>final</i> – 2011/0045 (NLE); propunerea de decizie a Consiliului privind Programul-cadru al Comunității Europene a Energiei Atomice pentru activități de cercetare și de formare în domeniul nuclear (2012-2013) COM(2011) 72 <i>final</i> – 2011/0046 (NLE), propunerea de decizie a Consiliului privind programul specific de implementare a Programului-cadru al Comunității Europene a Energiei Atomice pentru activități de cercetare și de formare în domeniul nuclear (2012-2013), care urmează să fie pus în aplicare prin acțiuni indirecte COM(2011) 73 <i>final</i> – 2011/0043 (NLE); propunerea de decizie a Consiliului privind programul specific de implementare a Programului-cadru al Comunității Europene a Energiei Atomice pentru activități de cercetare și de formare în domeniul nuclear (2012-2013), care urmează să fie pus în aplicare prin acțiuni directe de către Centrul Comun de Cercetare COM(2011) 74 <i>final</i> – 2011/0044 (NLE)	127
2011/C 318/22	Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind contractele de credit pentru proprietăți rezidențiale COM(2011) 142 <i>final</i> – 2011/0062 (COD)	133
2011/C 318/23	Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de regulament al Consiliului de modificare a Regulamentului (CE) nr. 521/2008 de înființare a întreprinderii comune „Pile de combustie și hidrogen” COM(2011) 224 <i>final</i> – 2011/0091 (NLE)	139
2011/C 318/24	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei Europene către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – O agendă pentru noi competențe și locuri de muncă: o contribuție europeană la ocuparea integrală a forței de muncă COM(2010) 682 <i>final</i>	142
2011/C 318/25	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Consiliu, Parlamentul European, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor „Către o politică europeană globală în domeniul investițiilor internaționale” COM(2010) 343 <i>final</i>	150
2011/C 318/26	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – Planul 2011 pentru eficiență energetică COM(2011) 109 <i>final</i>	155
2011/C 318/27	Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind exportul și importul de produse chimice periculoase (reformare) COM(2011) 245 <i>final</i> – 2011/0105 COD	163

Prețul abonamentelor în 2011
(fără TVA, inclusiv cheltuieli de transport pentru expediere simplă)

Jurnalul Oficial al UE, seriile L + C, numai versiunea tipărită	22 de limbi oficiale ale UE	1 100 EUR pe an
Jurnalul Oficial al UE, seriile L + C, versiunea tipărită + DVD, ediție anuală	22 de limbi oficiale ale UE	1 200 EUR pe an
Jurnalul Oficial al UE, seria L, numai versiunea tipărită	22 de limbi oficiale ale UE	770 EUR pe an
Jurnalul Oficial al UE, seriile L + C, DVD, ediție lunară (cumulat)	22 de limbi oficiale ale UE	400 EUR pe an
Supliment la Jurnalul Oficial (seria S – Anunțuri de achiziții publice), DVD, ediție săptămânală	Multilingv: 23 de limbi oficiale ale UE	300 EUR pe an
Jurnalul Oficial al UE, seria C – Anunțuri de concurs	Limbă (limbi) în funcție de concurs	50 EUR pe an

Abonamentul la *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, care apare în limbile oficiale ale Uniunii Europene, este disponibil în 22 de versiuni lingvistice. Jurnalul Oficial cuprinde seriile L (Legislație) și C (Comunicări și informații).

Pentru fiecare versiune lingvistică se încheie un abonament separat.

În conformitate cu Regulamentul (CE) nr. 920/2005 al Consiliului, publicat în Jurnalul Oficial L 156 din 18 iunie 2005, care prevede că, temporar, instituțiile Uniunii Europene nu au obligația de a redacta toate actele în irlandeză și nici de a le publica în această limbă, Jurnalele Oficiale publicate în limba irlandeză se comercializează separat.

Abonamentul la Suplimentul Jurnalului Oficial (seria S – Anunțuri de achiziții publice) cuprinde toate cele 23 de versiuni lingvistice oficiale într-un singur DVD multilingv.

La cerere, abonamentul la *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* conferă dreptul de a primi diverse anexe ale Jurnalului Oficial. Abonaților li se semnalează apariția anexelor printr-un aviz către cititorii inclus în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*.

Distribuire și abonamente

Abonamente la diverse periodice destinate vânzării, precum abonamentul la *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, pot fi contractate prin agențiile noastre de vânzări.

Lista agențiilor de vânzări este disponibilă la adresa:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_ro.htm

EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) oferă acces direct și gratuit la dreptul Uniunii Europene. Acest site permite consultarea *Jurnalului Oficial al Uniunii Europene*, inclusiv a tratatelor, a legislației, a jurisprudenței și a actelor pregătitoare ale legislației.

Pentru mai multe informații despre Uniunea Europeană, consultați: <http://europa.eu>

